

Numele de român

DONARIUL DE LA BIERTAN

Obiectul din bronz a fost descoperit în anul 1775, în apropierea Biertanului, în „pădurea Chimdru” cunoscut sub numele de Donariul de la Biertan conține textul scris cu litere latine:

„*Ego Zenovius votum posui*” – „**Eu, Zenovius am depus acest dar**”, sub care se află

monograma lui Isus Hristos. Acest donariu este o dovadă a existenței unei populații creștine vorbitoare de limbă latină în Dacia de după retragerea romanilor, din anul 271 d. Hr.

De ce este acest obiect atât de important?

Este pentru prima dată de la descoperire când devine un argument pentru susținerea unei **prezențe românești, de sorginte latină, în Ardeal, mult înainte de venirea slavilor**. În pofida dezbatărilor asupra provenienței sale, autoritățile locale au ales să-l comemoreze, punând o placă memorială în centrul Biertanului, ca simbol al continuității românilor în această regiune. Prin Diploma Andreiană din 1224, regele Andrei al II-lea reconfirma drepturile și privilegiile acordate sașilor, în urma misunii lor de apărare a hotarelor în fața năvălirilor tătare și otomane de mai târziu.

La 1543 acolo s-a fondat prima școală cu predare în limba latină, inclusiv pentru fete, școală frecventată de copii ardeleni. Între secolele XIII și XVIII, Transilvania a fost un teritoriu unde sașii au lăsat o amprentă adâncă, construind biserici fortificate și orașe prosperoase, la Biertan la 1486, având și rol de protecție a valorilor comunității (**sacrista din lemn de stejar**, de acum 500 ani, cu feronerie originală unde se țineau bogățiile cetății ferite de tâlhari avea 19 încuietori, dar este deschisă doar cu o singură cheie.), iar din 1572 devine sediul

Episcopie săsești. Biserica fortificată din Biertan este un edificiu evanghelic, secular, medieval și impunător. Are 3 ziduri de apărare, 3 bastioane și 6 turnuri (în unul chiar poți urca și vedea panorama spre comună): Turnul cu ceas/ Turnul bastion închisoare/ Turnul mausoleului (mormintele preoților)/ Turnul catolic/ Turnul Primăriei (turn – poartă)/ Două turnuri – poartă (turnul Slăninii)/ Bastionul Țesătorilor (atelier actualmente de pictură).

Cărți și obiectele de cult în Biserica din Rădulești¹

Constantin Moșincat

Tipăriturile bisericești, zicea Nicolae Iorga, au avut o covârșitoare însemnătate în fixarea limbii române literare și în înfăptuirea

¹ Extras din *Rădulești: Plugari la datorie* (în curs de apariție 2025)

unității culturale în țările române. Cuvântul românesc a înlăturat slavonismul din biserică și viața culturală după 1507, când Radu Vodă cel Mare a sprijinit tiparnița de la Târgoviște a călugărului Macarie, un român din Muntenegru, harnic în munca migăloasă pentru a așeza în tiparniță literă, lângă literă pentru primul Liturghier. Acesta-i motivul pentru care ne bucură faptul că înalți ierarhi ai bisericilor noastre creștine au ostenit să semneze dedicații pe cărți pilde creștinească de învățătură. Cu siguranță că din ele, băștinașii au rostit primele lor rugăciuni. Pilda vlădicilor semnatori ai acestor cărți, cu valoare de tezaur, înseamnă începutul semănării credinței printre pruncii plugarilor care au văzut lumina zilei în colonia Rădulești.

Din învățăturile și predicile rostite de preoți, duminică de duminică și în sărbători, s-a învățat și însușit morala creștină. De reținut că nici o carte nu a contribuit atât de mult la „fortificarea unității sufletești”, după cum cu dreptate cugeta Luceafărul poeziei naționale, Mihail Eminescu, ca și: Cazania lui Varaam (mitropolitul lui Vasile Lupu) prin care s-a făcut minunea ca *Duhul Sfânt* să vorbească în limba neamului românesc, să redea graiul de miere, iar Dosoftei (mitropolitul-poet), prin Psaltiră, să dea religiozitate națională românească. Alți autori îndemnaseră pe români să-și „dea copii la școală”. Cu siguranță același îndemn s-a auzit și în biserica din Rădulești, îndeplinind sau suplinind, la început și rolul de școală primară!

Cu siguranță că *Faptele Apostolilor*, apărută cu binecuvântarea Mitropolitului Ioan Mihali de Apșa, au fost predicate băștinașilor, copiilor și nepoților acestora, precum un Imn de slavă înălțat de către basareabeantul Alexe Mateevici, limbii române. Alături de marile cărți dogmatice și cârticelele de rugăciuni vechi, aflate prin biserica satului, au fost surse de inspirație în predici, izvoare de moralitate călăuzitoare pentru preoții de la Altar și strămoșii băștinași. Este un fapt cert: cărțile s-au răspândit prin păstorii aflați în

transhumanță, precum și prin tiparnițe „vinovate de traficul” de cultură religioasă națională între români, cunoscută și pilduitoare fiind râvana și strădania oierului Badea Cârțan, din Cârțișoara!

În Ardeal, de la Ghenadie, la Ioan de la Prislop, mitropolitul lui Mihai Viteazul, la Simion Ștefan (1648) s-au tipărit cărți religioase, dintre care Noul Testament, formator al conștiinței naționale, răspândit în toate locurile unde erau români! Pentru ca apoi marile spirite, i-am numit pe Mitropoliții Ardealului - Sava Brancovici, Andrei Șaguna - să treacă și la organizarea vieții bisericești, culturale și economice, în strânsă colaborare cu Ioan Micu Klain, Ioan Bob, Sterca Șuluțiu, ș.a. Ciopliturile în piatră și lemn al semnului Crucii, înfloriturile de pe iconostase și picturile din biserică și cimitirul din sat sunt mărturii vii și dovezi grăitoare că băștinașii și urmașii lor și-au însușit rânduiala, învățătura și aplică morala creștină în viața de zi cu zi.

Percepția despre plugarii din Rădulești la datorie, reflectă cu suficiență concluzia că în **Cetatea sufletului fiecăruia se ridică un Altar intim al credinței.**

Praporii din biserică poartă chipurile sfinților mucenici, ostași ai lui Iisus Hristos: Sfinții trei Ierarhi, Dimitrie, Brâncovenii, fără a fi uitați nici Arhanghelii Mihail și Gavril, sub protectoratul cărora au crescut generațiile de vrednici săteni, le-au fost ocrotitori! Pilda lor de jertfă a fost urmată în munca și dăruirea individuală, mai reușită, ori mai puțin izbutită, după împrejurări și posibilități, dar oricum cu credință tare!

Conform acestor învățături se înscriu și eforturile financiare de refacere, în 2014, a lucrărilor degradate ale bisericii, suportate, în bună parte, din sponsorizările făcute de către persoane cu stare financiară, al căror părinți se trag din Rădulești, precum și de către persoane care au arendat pământul de la localnici și pe al bisericii (Varga, din Carei, spre exemplu).

Merită lauda și aprecierea tuturor familia Vasile și Maria Cristea, precum și feciorul

lor Ciprian, din Arad, care au dăruit și praporii celor *Trei ierarhi* și a *Sf. Mare Mucenic Dimitrie* (foto).

Praporii cu hramul bisericii donați de familia Maria și Vasile Cristea

Hramul Sfinților trei Ierarhi: *Vasile, Grigore și Ioan*, precum și *Marele Mucenic Dimitrie*, reprezintă un alt careu de sfinți înțelepți și ocrotitori.

Hramul „*Sfinții Martiri Brâncoveanu*”, aureolează și poate fi socotit **Hramul hramurilor**. Și pentru a justifica afirmația recurge la câteva pilde din statornică credință a Voievodului Constantin Brâncoveanu².

În țările valahe ale Daciei Mari – Patria ortodoxă a Mântuitorului HRISTOS și a Maicii Sale **MARIA**, tradiția creștină pulsează la orice pas, la orice adiere, la orice freamăt, la orice susur, la orice rugă, la orice cânt de slavă și Preamărire, la orice surâs, în orice zi, dar mai ales în Zi de mare Sărbătoare cum este aceea a Marelui Praznic al ÎNVIERII DOMNULUI IISUS HRISTOS.

Uimit de Primăvara, care se pregătește și potrivește în chip fericit cu al plugarului calendar, cu binecuvântarea Celui de Sus, ca un artist perfect întru venirea Domnului, înmugurind, înverzind, înflorind, înfrumusețându-I Calea, creștinul din Rădulești, urmând pilda daco-românilor, purcede și el întru întâmpinarea Mântuitorului cu vremea pregătirii sale prin smerenie, cumpătare, curățire, post, iertare, împăcare, primenire în trup și suflet, vibrează trăirile liturgice în inima sa curată, în familie, casă, ocol, de la cel mai îndepărtat schit din pustie, până la cele mai evlavioase mănăstiri, și palate vlădicești.

O asemenea atmosferă era la 3 Aprilie 1714, în Țara Românească, luminată de spiritualitatea marelui Vodă Constantin Brâncoveanu, în cel de-al **26 ani de domnie**, când armonia cosmosului valah, cu pregătirile familiale și Deniile Bisericii au fost pângărite de solul turc Mustafa-Aga, Hambar Emini, care lăsând impresia că are alte treburi, a ajuns la palatul de la Mogoșoaia a lui Vodă, primit cu fast ca un cunoscut apropiat, scria frumos și documentat dr. Gh. C. Nistoroiu. Din senin după bucuriile primirii, i-a azvârlit pe umăr Domnului năframa mazilei de mătase neagră, șuierând ca un șarpe: „*Porunca Sultanului este că tu ești mazil și trebuie să pleci cu toată casa ta, cu fiii și cu ginerii, la Constantinopol*”³.

Și pe drumul Golgotei, ca în săptămâna patimilor, toată familia voievodală a fost împilată. După șaptesprezece secole, în Valahia ortodoxă, luminată de spiritul și conștiința lui Vodă Brâncoveanu, „*frumoasă ca Soarele de pe cer*”, întreaga familie domnească a plecat pe drumul Calvarului creștin înspre Constantinopol, Cetatea celui mai mare și mai lung Imperiu creștin,

² Constantin Moșincat, în www.biblioteca-cavalerilor.ro

³ Cf. Antonie Plămădeală, *Mucenicia Brâncovenilor*, în *De la Filotei al Buzăului la Andrei Șaguna*, Sibiu, 1997, p. 105

uzurpată de aceași dușmani ai Mântuitorului, care le-au profanat și Catedrala Ortodoxiei – Sfânta Sofia⁴.

Noul domn (Ștefan), proaspătul trădător, împleticit în rușinea sa a venit să-l petreacă puținii pași pe Domnul surghiunit. Atunci Vodă Brâncoveanu, din înălțimea autorității sale de Domnitor bun și drept i-a grăit profeticele cuvinte: „*Ștefan, feciorul meu, dacă aceste nenorociri ale mele vin de-a dreptul de la Dumnezeu pentru păcatele mele, facă-se voia Lui. Dacă însă vin din răutatea omenească, pentru a-mi vedea pieirea, Dumnezeu să-i ierte pe dușmanii mei, dar să se păzească bine de mâna grozavă a dreptății dumnezeiești răsplătitoare!*”⁵

A doua zi, în Vinerea Mare, dis-de-dimineată au fost ridicați „în zece carete Constantin Vodă cu doamna Marica și cu cei patru feciori, cu ginerii, cu nepoțelul Constandin, toți”⁶.

Duminică – 15 August 1714 – Sfântă Măria Mare, Ziua de naștere a Voievodului și cea de nume a Doamnei Marica, Vodă împlinea 60 de ani.

Familia voievodală, frântă și zdrențuită de regimul fanatic al torturii a fost îndreptată de prigonitori păgâni către Chioșcul Mării – **Ialy-Kiosk**, în piața execuției. Peste mulțimea adunată o voce de tunet a zgâlțâit marea și adunătura pestriță.

„Doamne!... Duhul Sfânt întărească-ți sufletul!...”⁷

Vodă Constantin, domn valah, creștin ortodox, protector al artei, îndrumător al

culturii, ocrotitor al Bisericii lui Hristos, iubitor de Dumnezeu, de Fecioara Maria, de popor, de Patrie, de pace, care din trupul istovit se răsfrângea sufletul lui frumos, blând, demn, măreț, autoritar, luminos, ce încă fascina.

De cealaltă parte chipul schimonosit al sultanului, beteag la minte și la trup, împovărat de păcate, de ură, de viclenie, de avariție, de cuceriri nedrepte și sângeroase, de miile de vieți creștine cărora le-a curmat trăirea ortodoxă întru Neam și Mântuitorul Hristos. Sultanul ucigaș a încercat să-și îndulcească cruzimea, făgăduind iertare pentru Vodă și coconii lui, în schimbul aurului rămas, ascuns și convertirea lor la

Clopotul mare

Clopotul mijlociu

islam. În mijlocul lor, trona hidoasa matahală, călăul și securea lui înspăimântătoare.

Matei, mezinul înfricoșat de moartea care sta deasupra capului, a fost ispitit și era gata să cedeze, să cadă, când vocea tatălui l-a îmbărbătat, salvându-l.

„- *Fiul meu drag, nu vei putea trăi cu rușinea de a-ți fi trădat și credința și neamul! La ce bun să-ți salvezi o astfel de viață? Ești fiu de domn creștin. Păstrează-ți rangul ca să nu râdă păgânii de tine și de Mântuitorul Hristos.*

- *Iartă-mă tată, a zis copilul și s-a dus cu demnitate spre butucul pe care și-a așezat gâtul, iar călăul i-a tăiat capul*”. (Antonie Plămădeală, *Cuvânt cu prilejul canonizării*

⁴ Prof. Dr. Gheorghe Constantin Nistoroiu, *Brâncoveanu Constantin – mare Domn și sfânt martir*, în *Cetatea Cavalerilor* nr.8/2021.

⁵ *Ibidem*

⁶ Ioana Toma, *Ultimul Constantin – Romanul Brâncovenilor*, Ed. Babel Bacău, 2010, p. 366

⁷ Dan Smântânescu/ Mihai Epure, *Eșafodul din Bosfor. Roman Istoric Viața Domnului Brâncoveanu*, Ed. Cartega, București, 1995, p. 167

Brâncovenilor, în De la Filotei al Buzăului..., op. cit., p. 130)

A urmat apoi tăierea capetelor lui Constantin, Radu, Ștefan, Ianache. Ultimul a fost cel al lui Vodă, care inițial n-a vrut să se desprindă de trup. Lovitura s-a repetat. „Moare iară și iară ca să-l vedem toți, generație după generație, și să ne amintim de faptele lui, de jertfa lui pentru neamul românesc și pentru credința ortodoxă a moșilor și strămoșilor noștri. Și de fiecare dată ni se pare că simțim pe grumaz tăișul securii călăului, de parcă noi înșine am fi în locul lui cu capul pe butuc. Ne doare pe grumazul nostru moartea lui. Ne sfâșie sufletele. Căci a fost moarte cumplită și nedreaptă”⁸, scria cu pană sigură Antonie Plămădeală.

Sinodul Bisericii Ortodoxe Române a canonizat martirii Brâncoveni la **20 Iunie 1992**, iar cinstirea lor calendaristică se face pe **16 August**. Cinstea și Onoarea de-a avea hramul Brâncovenilor⁹ obligă comunitatea din Rădulești la statornică credință!

Clopotele¹⁰, au fost folosite de biserica creștină, după sec. IV, când aceasta a fost

⁸ Antonie Plămădeală, *Requiem pentru Brâncoveanu*, în *De la Filotei al Buzăului..., op. cit.*, p. 117

⁹ Vezi și alte semnificații la Pașcu Balaci, *Constantinii*, în *Cetatea Cavalerilor nr.7-9/2021*.

¹⁰ În urma Edictului de la Milano din anul 313, prin care împăratul Constantin cel Mare proclama libertatea cultului creștin, în cuprinsul Imperiului Roman au apărut o serie de mijloace pentru anunțarea serviciilor religioase, precum: *trâmbița, toaca de lemn sau de fier, clopotul*. Imperiul Roman de Apus a cunoscut cel dintâi clopotul ca instrument de chemare la slujbă, către fi nele sec. VI. După tradiție, cel care a introdus clopotul în Biserică a fost episcopul Paulin de Nola din provincia italiană Campania (353-431). De la numele acestei provincii derivă denumirea apuseană de „campane” dată clopotelor. În Biserică de Răsărit, primele 12 clopote au fost trimise în dar împăratului bizantin Mihail al III-lea (842-867), în anul 852, de către Ursus Patricianus, doge al Veneției, și au fost așezate într-un turn-clopotniță la Catedrala Sfânta Sofii a din Constantinopol. Generalizarea clopotelor în Răsăritul creștin s-a desăvârșit în sec. XII (Brânzeiu 1938, 2). Odată cu folosirea clopotelor așezate în turlile bisericilor sau în clopotnițe, apar și cele civile în comuna medievală, care serveau pentru a chema locuitorii la arme sau a semnaliza un pericol

decretată religie liberă, când sunetele de clopoței sau trâmbițe, după tradiția Vechiului Testament, vesteau prin bătaia în ușă cu ciocan de lemn, ori 2 secole mai târziu, în occident și sec. IX în Orient. Clopotele antice, babilonice, vesteau ceremonii publice și religioase. Astăzi Clopotele vestesc începerea sfintei Liturghii, ori momente importante ale desfășurării acesteia. Clopotele întâmpină pe ierarhul locului. Tot clopotul vestește moartea vreunui credincios, slujba de înmormântare și parastasul de pomenire¹¹.

Biserica din Rădulești are în turnul clopotniței instalate trei clopote astfel: Clopotul, cel mic, de 18 kg. provine de la prima biserică construită 1931-1933, iar după inscripție se pare că este și mai vechi, fiind achiziționat din Tășnad, suma de 100 lei plătită de credinciosul Crețu Vasile, iar diferența până la 700 rămasă în sarcina celorlalți săteni. Celelalte dotări, pentru prima biserică, inclusiv cărțile Liturgice au provenit de la Episcopia Oradea, și din daniile credincioșilor a căror identitate nu ne-a rămas cunoscută.

În 1975, credincioșii au mai cumpărat un **clopot, cel mijlociu** de 38 kg., pe care figurează următoarea inscripție: „în timpul pastorației pr. Pop Marius, curator Păștean Gheorghe”

Muzica clopotelelor răsună, în sufletul credincioșilor, ca o voce divină, venită din Înalțul Cerului. Clopotele aduc aminte creștinilor de datoriile lor spirituale și morale, îndemnându-i să cerceteze și să frecventeze sfântul locaș al bisericii. Înălțător moment a fost și acela, pentru comunitatea creștină din Rădulești, când

de incendiu, inundații sau furtuni, în special grindină. Clopotele mai mici (clopoței) erau folosite în școli și mănăstiri pentru a semnaliza orele anumitor servicii, și pauzele dintre ele, ori intrau în componența orologiilor. Sunt importante surse documentare prin inscripțiile de pe ele.(Elena Chiaburu, *Despre clopotele din Moldova până la 1859*, în *Tyragetia*, s.n., vol. IX [XXIV], nr. 2, 2015, 29)

¹¹ Alte ocazii când se trag clopotele vezi Constantin Moșincat, *Puterea credinței*, op. cit. p.202-203

clopotul cel mare, de 75 kg., donat de Mihancea Dumitru, a sunat începerea slujbei de sfințire (târnosire) de către Vlădica Vasile, al Oradiei.

Col. Dr. Constantin Moșincat,
Oradea

VERONICA MICLE ÎN SCULPTURĂ 1850-2025

Nicolae Iosub

La 22 aprilie 2025, se împlinesc 175 de ani de la nașterea poetei Veronica Micle - muza inspiratoare - a lui Mihai Eminescu, cea care i-a influențat viața și activitatea și, care, a constituit un important izvor de inspirație, în multe dintre poeziile sale.

Născuți în același an, Eminescu și Veronica Micle s-au cunoscut la Viena, în martie 1872, unde aceasta venise, însoțită de rectorul universității ieșene și soțul ei, Ștefan Micle, pentru un tratament medical.

Ștefan Micle, soțul Veronicăi, îi face cunoștință cu studentul Mihai Eminescu, cu intenția de o ajuta pe Veronica la cunoașterea Vienei, recomandându-l drept călăuză: „*Șase luni cât am stat în capitala austriacă, mi s-a părut șase zile. Îți aduci aminte când te-am cunoscut pentru întâia oară la doamna Lowenbach, gazda mea, recomandat de Micle, care îți făcuse cunoștință tot din îndemnul meu!*” (Scrisoarea Veronicăi Micle către Eminescu din 20 aug. 1879- Volumul George Sanda-Veronica Micle).

După stabilirea lui Mihai Eminescu la Iași, în 1874, ca director la Biblioteca Centrală Universitară, relațiile sale cu Veronica Micle au devenit mai apropiate, poetul participând la seratele literare organizate în casa din strada Sf. Atanasie, împreună cu tinerii junimiști: Miron Pompiliu, Vasile Burlă, Samson Bodnărescu și alții.

În această perioadă relațiile dintre cei doi erau de strânsă prietenie, de respect, lucru ce va fi apreciat și de Ștefan Micle, văzând în aceste serate literare frumoase acte de

cultură, ceea ce-l bucura și pe el, mult mai în vârstă decât ei.

Poeziile din această perioadă, numită „veroniană”, sunt inspirate de puternicele sentimente de dragoste a lui Eminescu pentru Veronica și sunt cele mai frumoase poezii de dragoste scrise de poet. La rândul ei Veronica Micle, inspirată de Eminescu și de poezia sa, compune o serie de poezii de inspirație eminesciană.

Deși au trecut 175 de ani de la nașterea Veronicăi Micle și peste 135 de ani de la moartea ei, nici până astăzi opera ei nu a fost publicată în întregime, deși, acest lucru se impunea.

După mutarea Veronicăi Micle la București, în 1886, poeta spera să fie mai mult timp în preajma lui Eminescu și să-l ajute să reînceapă activitatea publicistică și literară, aducându-l de la Botoșani, unde stătuse timp de un an. La București, Veronica își face un cerc larg de cunoștințe, care spera că le va veni în ajutor.

Puțină lume cunoaște faptul că Veronica Micle, muza lui Mihai Eminescu, a pozat ca model pentru unul dintre sculptorii de seamă ai vremii- Ștefan Ionescu -Valbudea (1856-1918), pseudonim luat după localitatea natală Valea Budei.

Acest lucru s-a petrecut în perioada 1887-1888, când Veronica Micle se mutase la București, pentru a-și putea da fetele la studii în capitală, în primul rând pe Valeria la Conservatorul de muzică.

Ștefan Ionescu- Valbudea a studiat sculptura la București cu Karl Stork și a urmat Școala de Arte Frumoase din Paris și apoi a studiat la Florența. Primele lui lucrări expuse la Paris au fost: „Mihai Nebunul” (1885) și „Învingătorul” (1889). La Expoziția universală de la Paris din 1889 a obținut medalie pentru statuia „Învingătorul”.

Venit în țară a fost numit profesor la Școala Normală superioară, apoi la Școala de arhitectură și la Școala Superioară de Meserii. Spre finalul vieții a fost director la Muzeul Grigorescu.

În anul 2015, a apărut la Editura „Etnos” din București, cartea Elenei Vulcănescu intitulată „Veronica Micle - Lumina din marmuri”, carte care în cele 450 de pagini, vorbește despre muza lui Eminescu, în perioada 1885-1889, după mutarea poetei la București. Cartea cuprinde multe amănunte, după o documentare amănunțită și ne prezintă o Veronică Micle mai puțin cunoscută, cu relațiile și cunoștințele ei din București, participantă la viața culturală, dar mereu urmărindu-l și ajutându-l pe Eminescu, în anii grei de boală.

În perioada bucureșteană, Veronica Micle a cunoscut multe personalități ale culturii românești, participând la manifestările culturale ale capitalei. Printre cunoștințele sale a fost și sculptorul Ștefan Ionescu-Valbudea, care, la dorința Smarandei Gheorghiu, prietena bună a Veronicăi Micle, i-a realizat un bust în ghips, în 1888.

La un an de la moartea Veronicăi Micle, Smaranda Gheorghiu are inițiativa de a ridica un bust poetei și cu acest prilej ea ține o conferință, la 13 decembrie 1890, intitulată „Veronica Micle. Vieța și operele sale”, în sala Ateneului din București. Discursul Smarei este publicat în numerele 40, 41 și 42 din 1891 al Revistei „Familia”, pe coperta căreia este publicată o gravură a poetei, după ultima fotografie din 1885. Bustul Veronicăi Micle a fost opera sculptorului bucureștean Ș. I. Valbudea.

La începutul conferinței, prima conferință ținută de o femeie în sala Ateneului din București, Smara

spune: „Ridicând bustul poetei Veronica Micle, am crezut de datoria mea să schițez în câteva cuvinte, viața și operele poetei...bustul ce avem înaintea noastră și căruia rog pe domnul președinte al Ateneului Român (Constantin Esarcu) a-i da aici locul ce i se cuvine, înfățișează pe poeta Veronica Micle, femeia care lucrând a lăsat o urmă după dânsa în omenire și despre a cărei viață și opere me veți îngădui a spune câteva cuvinte”.

Cu fondurile adunate de Smaranda Gheorghiu (Maica Smara) prin conferințe publice, Valbudea a turnat în bronz acest

bust și a fost donat de inițiatorul Ateneului Român. Bustul în bronz al Veronicăi Micle „are un aer de împărăteasă romană” și a fost expus la expoziția Cercului artistic din București.

În anul 1953, bustul în ghips al Veronicăi intră în posesia Muzeului de Artă al R.P.R. sub identitatea de „Doamna Elena Cuza”. În iunie 2011, bustul în ghips intitulat „Portret Veronica Micle” este expus în Muzeul de Artă al României, făcându-se astfel dreptate.

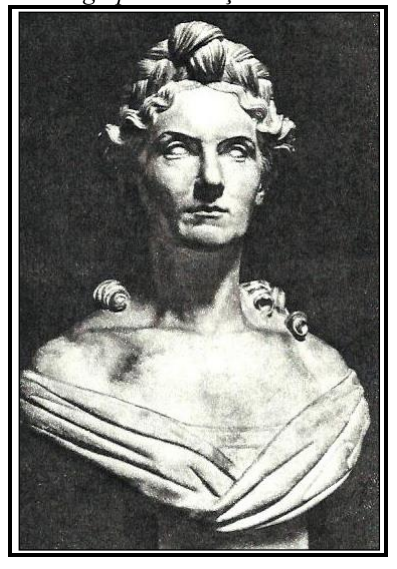
Mihai Eminescu știa că Veronica Micle i-a servit de model lui Valbudea, a văzut, în 1888, bustul în ghips al Veronicăi Micle și, plin de gelozie, scrie poezia „Răsa să dai lumină”, poezie postumă pe care Iosif Vulcan o publică în revista „Familia”, la 18/30 iunie 1895, reluată din „Convorbiri literare”.

„Prin vremea trecătoare
lucește prea curat
Un chip tăiat în daltă, de-a

pururi adorat.

Ștefan Ionescu Valbudea- Veronica Micle ghips 1888 și bronz 1890

*Privi-te-voi cu ochii în lacrimi fierbinți,
O, marmură, aibi milă de-a mele rugăminți!
De ochi-mi rugători! de stingerea-mi pe
veci! de sufletul meu trist!
Dar te cobori, divino, pătrunsă de-al meu
glas,
Mai mândră, tot mai mândră la fiecare pas.
Visez, ori e aievea? Tu ești în adevăr?
Tu treci cu mâna albă prin vișele de păr?
Dacă visez, mă ține în vis, privindu-mi
drept.
O, marmură, aibi milă să nu mă mai
deștept!”.*

Autoarea Elena Vulcănescu își pune întrebarea, fără răspuns, dacă Veronica, care i-a pozat sculptorului a fost și iubita acestuia. Noi credem că nu, altfel, Veronica nu putea să-l viziteze la Botoșani în nenumărate rânduri și să-l aducă pe Eminescu la București, în 13 aprilie 1888 și nu l-ar mai fi urmărit și ajutat, până în 3 februarie 1889, când poetul este internat din nou în ospiciu.

Veronica era o femeie frumoasă, cu trăsături fine și aceste calități l-au făcut pe Valbudea să o solicite ca model, pentru lucrarea lui „Femeie odihnindu-se”. Lucrarea „Femeie odihnindu-se” se află în grădina Muzeului Național de Artă al României și este o sculptură frumoasă ce încântă privirile.

Nicolae Petrașcu o cunoaște pe Veronica Micle în perioada 1885- 1889 la București și o descrie astfel: „De talie mijlocie, plină și

rotundă la formele corpului, cu părul blond ruginiu cu reflexuri de aur vechi, amintind pe al Florei de Tizian, cu o carnație trandafirie ce părea că se revarsă palpitând de tinerețe și catifelată la atingere, cu ochi mângâioși, cu gâtul grațios deasupra unui sân decoltat puțin, pe care fluturau tulburătoare efluvii voluptoase, ea seducea de la prima vedere. Dar, ceea ce făcea ființa ei mai atrăgătoare, era natura-i fericită, pururi bine dispusă, pururi râzând cu o gură frumoasă și senzuală, cu ceva insinuant, sincer și familiar. Când râdea, și râdea des și din toată inima, o vedeai parcă copilă de 17 ani. Pe lângă acesta, adăugați și o drăgălășenie particulară în glas și în vorbă, întâlnită la unele femei moldovence, care era la ea un farmec nebiruit” (Nicolae Petrașcu- *Icoane de lumină*- Ed. Casa Școalelor, București, 1936). Toate aceste calități ale Veronicăi Micle l-au făcut pe Valbudea să o convingă să-i fie model pentru sculptura „Femeie odihnindu-se”.

Din cartea Elenei Vulcănescu, aflăm că și o altă sculptură a lui Valbudea, intitulată „Agricultura”, a avut ca model tot pe Veronica Micle. Această sculptură, împreună cu sculptura „Industria casnică” a lui Ion Georgescu au fost comandate pentru a înfrumuseța Casa Monteoru din București. După primul război mondial ele au fost cumpărate și expuse la Conacul Pleșoiu, iar în prezent statuile se află în posesia Muzeului de Artă al României

Valbudea- „Femeie odihnindu-se”- Muzeul de Artă al României

„Agricultura” la Conacul Pleșoiu și la Muzeul de Artă al României

Mulți cercetători al operelor lui Valbunea au ajuns la concluzia că modelul a fost tot Veronica Micle, sculptura având o înălțime de 2,4 metri și reprezintă o țărăncuță cu o sapă în mâna stângă și cu mâna dreaptă în sold.

De la moartea Veronicăi Micle și până astăzi au fost realizate o serie de busturi ale muzei lui Eminescu, busturi amplasate în Parcul Copou din Iași, unul în curtea casei memoriale din Târgu Neamț, donată de Veronica mănăstirii și un bust la Năsăud

unde s-a născut poeta.

După ce, la 27 iunie 1943 au fost dezvelite busturile, din marmoră, ale celor mai reprezentativi scriitori români din parcul Cișmigiu. Nae Ionescu, ministrul cultelor și artelor,

a luat hotărârea de a amenaja în grădina Copou din Iași „Aleea junimiștilor”, unde, la 12 septembrie 1943, au fost dezvelite busturile, din bronz, ale șapte din cei mai reprezentativi scriitori ieșeni: Vasile Pogor (1834 – 1906), Petre P. Carp (1837 – 1919), Nicolae Gane (1838 – 1916), Iacob Negruzzi (1843 – 1932), Costache Negruzzi (1808 – 1868), Constantin Meissner (1854 – 1942) și Veronica Micle (1850 – 1889).

Bustul Veronicăi Micle, a fost realizat de sculptorul Ion Irimescu și a fost amplasat în capătul

amintitei alei, acordându-i-se un loc privilegiat. Din toate monumentele aflate în Copou, după *Teiul lui Eminescu* și statuia acestuia, bustul Veronicăi este cel mai apreciat și asta și datorită calităților artistice pe care le îndeplinește. Poeta este redată în plină tinerețe, după penultima sa fotografie, opulentă, cu sâni puternic reliefați, obraji rotunzi ușor bucălați, buze cărnoase și ochi

**Bustul poetei Veronica Micle din Parcul Copou din Iași-
sculptor Ion Irimescu, 1943**

migdalați străjuți de o coafură impecabilă, sculptorul a modelat aici prototipul femeii celei de a II-a jumătăți a secolului XIX.

Pe soclul bustului este inscripția: „*Adesea stau și mă gândesc, ce-ar fi fost viața-mi fără tine? Tu Veronica mea, muză inspiratoare, te-ai coborât pe pământ, învăluind totul în raze albe și strălucitoare*”(Mihai Eminescu).

În anul 1886, Veronica Micle donează Mănăstirii Văratice, casa sa de la Târgu Neamț, moștenită de la părinții ei cu precizarea: „Iar pe peretele casei să fie afișat o placă de marmură pe care va fi scris pentru

de Primărie și consiliul local, autor fiind sculptorul Aurel Contraș din București.

Reamintim că la Năsăud, Eminescu se bucură de privilegii deosebite. Are două busturi, unul la Școala Generală, școală care-i poartă și numele (bust dezvelit în 15 ianuarie 2006), iar altul, lângă Casa de Cultură (12 mai 2009). Ambele îl au ca donator pe dr. Gh. Traian Dascăl și sculptor pe Vlad Prună.

În anul 2022, la 150 de ani de la întâlnirea dintre Mihai Eminescu și Veronica Micle, la Viena, în parcul „Mihai Eminescu” din Botoșani, aici unde cei doi s-au plimbat în

M. Eminescu și Veronica Micle în parcul Eminescu, Sculptor Ovidiu Protopopescu, 2022

pomenire de generația actuală și viitoare „Casa Veronica Micle”. Casa a fost răscumpărată în 1982, reconstruită în 1984 și astăzi este amenajată ca muzeu. În curtea casei s-a amplasat în 1998 un bust din bronz al poetei Veronica Micle, a sculptorului Damian Popa, cel care a realizat și două portrete, lui Eminescu și Veronicăi, expuse în una din camerele casei memoriale din Târgu Neamț. Pentru bustul realizat de Damian Popa s-a folosit de fotografia cea mai cunoscută a poetei, trimisă și lui Mihai Eminescu, în 1881.

În 15 iunie 2002, la *Deniile Eminesciene* de la Năsăud, locul nașterii poetei Veronica Micle, a fost dezvelit și bustul poetei, donat

1887, în cadrul proiectului „Eminescu: o cultură, o rută, în zona transfrontalieră Botoșani- Bălți”, finanțată de Programul Operațional Comun România- Republica Moldova (2014-2020), s-au amplasat două statui: Statuia lui Eminescu și a Veronicăi Micle, în picioare, lângă lac și alta a lui Eminescu stând pe o bancă, pe platforma din zona foșorului de pe movilă. Statuile celor doi poeți sunt din bronz și au fost realizate de sculptorul Ovidiu Protopopescu. În cadrul aceluiași proiect au fost amplasate 100 de plăci din piatră naturală pe care au fost inscripționate cele 98 de strofe ale poemului *Luceafărul*.

La Ipotești, pe malul iazului Loiești, unde Eminescu și fratele său Matei, obișnuiau să

vâneze rațe sălbatice, s-a amplast o stauie Eminescu- Veronica Micle, autor sculptorul Ionel Crâșmariu, cu toate că Veronica Micle nu a fost niciodată la Ipotești. Mai degrabă, aceasta ar fi Casandra Alupului, prima dragoste a Poetului din adolescență.

Veronica Micle, muza lui Eminescu, ne-a lăsat mai multe fotografii, făcute de-a lungul vieții sale, folosite de artiștii plastici în creațiile lor. Comparând-o cu Eminescu, Veronica a fost puțin reprezentată în pictură sau sculptură și datorită faptului că, mult timp, a fost considerată vinovată de boala lui Eminescu, criticată și hulită de mulți cercetătorii literari.

În ultima perioadă Veronica Micle a fost reabilitată în ochii lumii, opera și viața sa fiind obiectul multor cărți și lucrări plastice. Este o dreptate care i se face poetei Veronica Micle, cea care l-a iubit pe Eminescu ca poet și ca om și care l-a inspirat în multe din creațiile sale.

Bibliografie:

- 1.Elena Vulcănescu- „Veronica Micle- Lumina din marmuri”- Ed. Etnos București, 2015
- 2.Buletinul Informativ, nr.64 , ianuarie 2024
- 3.Smaranda Gheorghiu-VeronicaMicle- Editura Pildner & Pildner, Târgoviște

Eminescu și VeronicaMicle, Iazul Loiești- Ipotești - Sculptor Ionel Crâșmariu

Ing. Nicolae Iosub,
Botoșani

„STAREA NAȚIEI” OGLINDITĂ DE MIHAI EMINESCU ÎN „ICOANE VECHI ȘI ICOANE NOUĂ”

Aurel V. David

Precum îndeobște se cunoaște, în a doua jumătate a lunii octombrie 1877, tânărul gazetar și poet Mihai Eminescu, redactor la „Curierul de Iași”, aflat într-o situație materială precară a fost invitat de către Titu Maiorescu, fondatorul Societății „Junimea”, să intre în redacția ziarului „Timpul” din București, organul oficial al conservatorilor, fondat în 15 martie 1876. Astfel, la insistențele lui Ioan Slavici, cu care se cunoștea din timpul studiilor universitare de la Viena, el a părăsit orașul Iași și a venit la București, unde s-a dedicat profund gazetăriei și poeziei, având printre colegii de breaslă pe Ion Luca Caragiale și Ioan Slavici.

El și-a început în forță activitatea de gazetar/ziarist la ziarul „Timpul”, într-un context marcat de războiul ruso-turc, la care participa și armata română, în scopul câștigării independenței de stat, precum și de „războiul intern” dintre conservatori și liberali pentru guvernarea țării și împărțirea resurselor existențiale.

În ziarul „Timpul” din 11, 13, 14, 18, 21 și 23 decembrie 1877 el a publicat sub titlul „Icoane vechi și icoane

nouă” tezele privind concepția lui despre viața social-politică din societatea românească, ajunsă la cheremul unor corupți, epigoni și netrebnici, care transformaseră clasa de jos a poporului într-o gloată bună

doar să presteze servicii celor bogați și să plătească biruri.

În cele 6 articole scrise, intitulate **Actualitatea, Paralele economice, Bătrânii și tinerii, Ilustrații administrative, Din abecedarul economic, Frază și adevăr**,¹² a fost reflectată **starea nației**,¹² cu accent pe analiza bolilor social-politice ale neamului - „**relele la români**” - , născute din ignoranța și neputința guvernării liberale. În această sintagmă el a integrat: statul viciat, polarizarea socială, mizeria materială și morală a populației, destrăbălarea administrației publice, risipa banului public, corupția electorală, sărăcia, capitalul și mita, corupția generalizată, impostura și altele, pe care le-a abordat din triplă perspectivă: juridică, psihologică și sociologică.

Modul de abordare a ideilor cuprinse în aceste teze formulate de către tânărul gazetar care venise în capitala României de puțin timp, a fost apreciat de conservatori ca fiind un nou model de tratare a problemelor social-politice, cu un discurs critic și limbaj elevat, rar întâlnit în presa vremii, iar de către liberali, rivalii politici ai acestora, o înșiruire de situații ce nu pot fi imputate liberalilor, care îi dădeau înainte cu lozincile: libertate, egalitate, fraternitate.

1. Pentru tânărul gazetar Mihai Eminescu, aflat de puțin timp în București, capitala României,

ACTUALITATEA oferea un tablou neclar definit și sumbru, care împărțea mecanic societatea românească în bogați și săraci, statul în asupritori și asupriți, iar spiritul public nu era copt decât pentru discuții asupra teoriilor constituționale.

Datorită acestei realități, el era ferm convins că „*Nimeni afară de potaia de gazetari ignoranți nu mai poate susține că libertatea votului, întrunirile și parlamentele sunt temelia unui stat*”.

Mihai Eminescu le-a reamintit fruntașilor liberali, aflați în confruntare de idei cu conservatorii, că la temelia liberalismului adevărat este o „*clasă de mijloc care produce ceva*”. Aceasta, „*puind mâna pe o bucată de piatră, îi dă o valoare înzecită și însutită de cum o avea, care face din marmură statuă, din in pânzătură fină, din fier mașine, din lână postavuri*”. A urmat o întrebare cu tâlc: „*Este clasa noastră de mijloc în aceste condiții? Poate ea vorbi de interesele ei?*”. Intuind că răspunsul se va lăsa așteptat, el a oferit și răspunsul: „*Clasa noastră de mijloc consistă din dascăli și din ceva mai rău, din avocați*”.

Apoi, tânărul gazetar s-a referit la două categorii socio-profesionale, devenite foarte atractive și bănoase pentru liberali: **profesorii de universitate și avocații**. După o critică aspră la adresa profesorilor de universitate, unii cu mari lipsuri în pregătirea profesională și cu necunoașterea temeinică a limbii române, el s-a întrebat: „*Cine plătește oare pe acești domni din clasa de mijloc a căror mâni și inteligențe nu produc valori de un ban roșu măcar?*”.

¹² Vezi, pe larg, Mihai Eminescu, **Icoane vechi și icoane nouă**, Editura „Eminescu”, București, 1974; Radu Mihai Crișan, **Testamentul politic al lui Mihai Eminescu**, Editura „Cartea Universitară”, 2005.

Răspunsul tânărului gazetar a fost aspru formulat: „munca țăranului care, ca dorobanț moare pe câmpul de război, ca muncitor se spetește plătind dări, pentru a ținea pe umerii lui o clasă de trântori netrebnici”.

Pe același răzor cu gropi și băltoace al actualității social-politice dâmbovițene se aflau „Advocații, întorși din străinătate”. Despre avocați, el spunea că în genere „advocații sunt inteligențele cele mai stricate din lume”, întrucât te întrebi: „Ce credințe poate avea un om care azi susține, mâini combate unul ș-același lucru, un om a cărui meserie este să dovedească că negru-i alb și albu-i negru?”.

Avocații care au studiat la Paris n-au scăpat criticii sale aspre, întrucât nu și-au dat silința să-nvețe legile și datinile pământului, să codifice obiceiurile nației românești. Mai mult, au introdus pur și simplu codicele pe care le învățaseră la Paris, „ca și când poporul românesc a fost în trecut un popor de vite, fără legi, fără obiceiuri, fără nimic, și trebuia să i s-aducă toate celea de-a gata din cea mai renumită fabrică”.

Pentru Mihai Eminescu, acestea erau „elementele cărora legile noastre franțuzești le dau în stăpânire țara”. El se întreba:

- „Ce caută aceste elemente nesănătoase în viața publică a statului?
- Ce caută acești oameni cari pe calea statului voiesc să câștige avere și onori, pe când statul nu este nicăieri altceva decât organizarea cea mai simplă posibilă a nevoilor omenești?

- *Ce sunt aceste păpuși cari doresc a trăi fără muncă, fără știință, fără avere moștenită, cumulând câte trei, patru însărcinări publice dintre cari n-ar putea să împlinească nici pe una în deplină conștiință?”.*

Tânărul condeier a oferit răspunsul adecvat, păstrat în lada de minte a gândirii sale: „Legile noastre sunt străine. Ne fiind oameni vrednici, cari să constituie clasa de mijloc, le-au umplut caraghioșii și haimanalele, oamenii a căror muncă și inteligență nu plătește un ban roșu, stârpiturile, plebea intelectuală și morală. Arionii de tot soiul, oamenii cari riscă tot pentru că n-au ce pierde, tot ce-i mai de rând și mai înjosit în orașele poporului românesc.

Mihai Eminescu a combătut fără nici o teamă teoria potrivit căreia, „Liberalii sunt smântâna și temeiul României”, iar conservatorii sunt „niște rămășițe din vechile populațiuni autohtone, cari nu merită să fie băgate în seamă”. Constatarea lui se baza pe o temeinică cunoaștere a istoriei neamului românesc. Din nefericire, poporul român stătea pe muchia ce despărțea trei civilizații deosebite: cea slavă, cea occidentală și cea asiatică. Astfel, toate „lepădăturile” Orientului și Occidentului „se grămădesc în orașele noastre, iar copiii acestor lepădături sunt liberalii noștri. Și, când lovești în ei, zic că lovești în tot ce-i românesc și că ești rău român”.

Subtil, dar apăsător, el a făcut un apel la boierii Arioniești și Cărădești, numindu-i „milostivi stăpâni”, cerându-le în glumă tristă „iertare pentru că s-au

supus stăpânilor, că și-au trimis copiii la junghiere pentru că d. Anghelescu să poată culege lauri pe pielea lor. În societatea românească a acelui moment, situația devenise de nesuportat, întrucât „au ajuns ca până și ciorò-horò, rumânaș de laie, alb ca pana corbului, să scoată gazetă, în care să ne batjocorească în toate zilele”.

Mihai Eminescu găsisese atributele și epitetele armelor politice folosite de fruntașii liberali în luptă ideatică cu conservatorii. Drept fanion al acestei lupte erau „fabrica de mofturi ale „Telegrafului” și ale „Românului” și „fabrica de palavre din Dealul Mitropoliei!”.

După ce a prezentat aceste imagini ale actualității social-politice, el a exclamat: „Ciudată țară într-adevăr!, întrucât „pe cei mai mulți din acei domni statul i-a crescut, adică i-a hrănit prin internate, pentru a-și câștiga apoi, printr-un meșteșug cinstit, pâinea de toate zilele”.

Tânărul gazetar a dus ideile până la capăt, explicând și consecințele bântuirii societății românești de către indivizi care nu credeau decât în puterea banului, neavând nimic comun cu poporul de jos. Dar, s-a impus și aici o întrebare, pentru lămurirea celor nelămuriți: „Ce sunt aceștia: Țărani? Nu sunt. Proprietari nu, învățați nici cât negrul sub unghie, fabricanți - numai de palavre, meseriași nu, breaslă cinstită n-au, ce sunt dar?”. Mihai Eminescu a oferit un răspuns în care a prezentat doar atributele care se potriveau atât corupților, cât și

epigonilor și netrebnicilor: „Uzurpatori, demagogi, capete deșerte, leneși cari trăiesc din sudoarea poporului fără a o compensa prin nimic, ciocoi boieroși și fuduli, mult mai înfumurați decât coborătorii din neamurile cele mai vechi ale țării”.

La asemenea actualitate, creionată în mod magistral, soluția suna a poruncă venită din talpa țării, de la cei oropsiți, lipsiți de resurse existențiale: „Alungați turma acestor netrebnici cari nu muncesc nimic și n-au nimic și vor să trăiască ca oamenii cei mai bogați, nu știu nimic și vreau să vă învețe copiii, și n-au destulă minte pentru a se economisi pe sine și voiesc să vă iconomisească pe voi toți”.

2. Mihai Eminescu a considerat că pentru veridicitatea ideilor cuprinse în „icoanele vechi și nouă” era neapărată nevoie de abordarea și analiza cu rigoare a așa-numitelor „**PARALELE ECONOMICE**” între epoca în care trăia el și epoca în care s-a născut Regulamentul (Organic) și s-au ivit în societate cele dintâi idei liberale.

În acea vreme, „relele” erau atribuite, pe bună dreptate, de către clasa de mijloc, claselor stăpânitoare, fiind percepute astfel: „Dacă mergea lumea rău, boierii erau de vină. Căci lipseau garanțiile, lipsea suveranitatea poporului, lipsea controlul, abuzurile erau la culme, toți furau și liberalii ziceau: Dați-ne nouă țara pe mână și veți vedea ce om face dintr-însa, cerul pe pământ, nu altceva! Aceștia ideile liberalilor, potrivit cărora: domneau, că dispuneau fără control de averile țării, că jupuiau lumea și-și făceau de cap”.

El a criticat ideile liberalilor, multe aduse din Apusul Europei, potrivit cărora: „S-au dus privilegiile. Astăzi națiunea controlează tot ce se face. Nu mai există abuzuri, nici hoții, suntem stăpâniți de legi absolut drepte, cari ne

garantează toate libertățile ce sunt cu putință”. Pentru o înțelegere corectă a acestui aspect al actualității, el a considerat că se impunea să facă „izvodul averilor noastre”, din care reieșea că:

- „avem în avere: Camere, consilii comunale și județene, primari, notari, advocați, profesori de universitate, academii etc., toate plătite cu bani în numărătoare”.

- „avem la datorii: o jumătate de miliard de franci datorie publică, o scădere regulată atât a muncitorilor agricoli cât și a breslașilor, o despoiere mai neîndurată a țăranului, ba sărăcirea claselor de sus, produsă prin sărăcirea generală, iar negoț și meserii în mâni străine”.

Mihai Eminescu a explicat că „legiurile străine nu au fost admise pentru român”, cu trebuințele căruia nu se potriveau, ci pentru elemente economice cu care se potriveau și care știu a se folosi de dănsle. În acel moment istoric, fruntașii liberali fluturau peste tot locul și în orice împrejurare, lozinca potrivit căreia România avea cele mai înaintate instituții liberale cu funcții de control, de asigurare a suveranității poporului, precum și codice franțuzești, consilii județene și comunale. Mihai Eminescu i-a ascultat tăcut și le-a făcut următorul reproș: „Dar stăm de zece ori mai rău”.

El le-a reamintit fruntașilor liberali că „Suntem țărani, curată socoteală, și țăărănește ar fi trebuit să gospodărim”. Dar, era ferm convins că vitalitatea nației românești era dependentă, în primul rând, de calitatea muncii industriale. Deci, „nu trebuie să rămânem popor agricol, ci trebuie să devenim și noi nație industrială, măcar pentru trebuințele noastre”.

Întrucât cultura se judeca după scriitori, el a constatat, cu părere de rău, că:

„- Eliad și Asachi știau de zece ori mai multă carte decât d-nii C.A. Rosetti, Costinescu, Carada și Fundescu;

- Anton Pann era un scriitor cu mai mult talent și mai de spirit decât o sută dintre ofițoșii cari fac astăzi „esprit” prin gazete;

- singura comedie „Buna educație” a lui C. Bălăcescu, e mai originală decât toate scrierile d-lui V. A. Ureche la un loc;

- de generația aceea a urgisiților boieri se ține pleiada scriitorilor noștri celor mai buni: Alexandri, C. Negruzzi, Bolintineanu, Donici, Bălcescu ș. a.;

- oamenii știau o limbă frumoasă, vrednică și înțeleasă de opincă ca și de Vodă”.

El și-a terminat analiza, afirmând fără teamă că „Statul e azi mașina prin mijlocul căreia cei lași se răzbună asupra protivnicilor lor politici”. De aceea, suveranitatea poporului, libertatea, egalitatea și fraternitatea erau lozinci frumoase, dar care „Nu se potrivesc”.

3. Mihai Eminescu și-a continuat analiza de stare a națiunii printr-o aducere aminte că „nu este în lumea aceasta nici o stare de lucruri și nici un adevăr social vecinic”. În acest articol a analizat modul în care **BĂTRÂNII ȘI TINERII** își apărau sănătatea trupească în fața celor care ziceau că au descoperit o singură doftorie pentru toate boalele din lume, adică un leac fără greș. Acest leac, „de ești nebun, te face cu minte, de-ai asurzit, te face s-auzi, în sfârșit, orice-ai avea - pecingine, chelie, ciupituri de vărsat, degerătură, perdea la ochi, durere de măsele -, tot c-o alifie te unge și tot c-un praf te îndoapă”. Pe un asemenea doftor el l-a numit **șarlatan**, iar doftoriile oferite le-a numit „prafuri și alifii ale liberalilor”.

El a devenit sarcastic, prezentând riguros, fără menajamente și retușuri ingineresti gândirea de sorginte liberală, potrivit căreia:

- „Da-i șoseaua rea, încât ți se frânge caru-n drum - Libertate, egalitate și fraternitate și toate vor merge bine;

- Dar se îmulțesc datoriile publice? Libertate, egalitate și fraternitate dă oamenilor, și s-or plăti.

- Da-i școala rea, da'nu știu profesorii carte, da' țăranul sărăcește, dar breslele dau înapoi, dar nu se face grâu, da-i boală de vite ? ... Libertate, egalitate și fraternitate, și toate or merge bine ca prin minune.

Mihai Eminescu s-a întrebat: „*Oare ce făcuseră moșnegii ca să meriteurgia liberalilor?*”. Tot el a oferit urgent un răspuns adecvat, plin de amănunte și semnificații politice: „*Ce să facă?*”:

- „*Biserici/mănăstiri, școli, spitale, fântâni, poduri, să li se pomenească și lor numele când va crește iarba de-asupra lor.*

- *Mulți din ei au scos punga din buzunar și au trimis pe băieții ce li s-au părut mai isteți „înăuntru”, ca să-nvețe carte, să se procopsească spre fericire neamului.*

- *Și-au crescut șerpi în sân cu alte cuvinte”.*

Acest tineret, creat de clasele avute, pentru a-și păstra averile, s-a dus într-o țară bolnavă în privirea vieții sociale. Dar, în loc să-nvețe lucruri folositoare, adică „*cum se ară și se samănă mai cu spor, cum faci pe copii să priceapă mai bine cartea, cum se lecuiește o durere de stomah, cum se țese pânza și se toarce inul, cum se fac talpe trainice la cisme și alte lucruri folositoare de acest soi, s-au pus aproape toți pe politică, să afle adică și să descopere cum se fericesc neamurile și cum se pun la cale țările.*”

Această tinerime „*veselă și ușoară*” trăia în România, o țară săracă, dar se trezise în Franța, unde a deprins obiceiurile bogatei clase de mijloc, având trebuințe de milionar și bani mai puțini decât cinstita breaslă a ciobotarilor din acele țări. Aceasta se caracteriza printr-o rară lipsă de pietate față cu neștrămutata vrednicie a lucrurilor strămoșești, vorbind o „*păsărească coruptă în locul frumoasei limbi a strămoșilor*”.

Cei mai mulți dintre acești „*lăudași tineri*” erau feciori de greci și bulgari așezați în țară, care au urmat întru romanizarea lor următorul recept: „*Ia un băiat de bulgar, trimite-l la Paris și rezultatul chemic e un june „român”.*

Mihai Eminescu a ținut nepărat să adauge analizei sale o problemă ce ținea de identitatea nației românești, întrucât era greu de arătat ce le lipsește acelor indivizi pentru a-i numi români. „*Le lipsește simțul „istoric” - a intervenit gazetarul cu condeiul său ascuțit - , ei se țin de nația românească prin împrejurarea că s-au născut pe cutare bucată*

de pământ, nu prin limbă, obiceiuri sau manieră de a vedea”. Astfel, vin în țara noastră „*pătură după pătură*” cu ideile cele mai ciudate, pe care încearcă, prin toate mijloacele să le impună. Când au sosit la graniță, bătrânii i-au așteptat cu masa-ntinsă și cu lumânări aprinse, dar „*habar n-aveau de ce-i așteaptă și de ce belea și-au adus pe cap*”, căci aceștia, în loc să le sărute mâinile și să le mulțumească, „*se fac de către pădure și încep cu libertatea, egalitate, fraternitatea și suveranitatea, încât bătrânii-și pierd cu totul călindarul*”. Nu peste mult timp, aceștia s-au pus pe iscodit porecle bătrânilor, punându-le porecle, precum **strigoi, baccele, ciocoi, retrograzi** și altele, până ce au ajuns să le zică că nu sunt nici români, că numai ei, care știu pe Saint-Simon pe de rost, sunt români, iar „*bătrânii sunt altă mâncare*”.

Mihai Eminescu a constatat că peste bătrânii boieri care aveau „*gură de lup și inimă de miel*”, au venit liberalii cu gura de miel, plină de cuvinte amăgitoare, dar cu inima de lup. Aceștia au incitat opinia publică, îndeosebi pe cei din clasa de mijloc, fără multă carte, împotriva boierilor. Dar, n-au înțeles că „*temeiul unui stat e munca, și nu legile*” și că „*bogăția unui popor stă, nici în bani, ci iarăși în muncă*”.

El i-a criticat din nou pe fruntașii liberali, cu multe ifose și cu pretenții pecuniare cât mai mari, pentru că în țară săracă, precum era România acelor vremuri, au voit să introducă de-a gata toate formele civilizației apusene. În loc de-a înființa școli, ca rezultat al dezvoltării societății prin muncă, liberalii au luat „*calea contrară*”. Astfel, pe vechii profesori de liceu i-au prefăcut în profesori de universitate, deși nu se potriveau de loc, apoi au făcut o mulțime de școli secundare, pe care le-au umplut cu care cum le-au ieșit înaintea, apoi mii de școli primare, „*la numirea personalului căroră chiar de cap ne-am făcut*”, punând banul deasupra meritului și corupția deasupra afacerilor licite.

În acest punct al analizei sale, i-a întrebat pe fruntașii liberali, care se făleau cu modelul de administrație publică, adus de ei din Occident și

introdus în structura statului român, dacă știau ce înseamnă *a administra*. El le-a reamintit că „*administratorul pretutindenea e un adevărat părinte al populației rurale*”, excepție făcând țara noastră, aflată sub ideile liberalismului de import, manevrat de indivizi care se autointitulau **români**. Prin acești „reformatori” ai statului se propovăduia atât libertatea, egalitatea și fraternitatea, cât și minciuna potrivit căreia românii nu erau buni administratori, fiind nevoie de angajarea pe bani buni a unor inteligențe din Occident.

Într-adevăr - a consemnat tânărul gazetar -, „*Neam de neamul lor au trăit în țară, nepricepând altă limbă decât cea românească, închinându-se în această limbă, vorbind cum se vorbește cu temei și sănătos, ei auzind-țiunile și- ționile, imperatoarele, redactorele, admisibilele și propriamentele*”. Ei socoteau că, dacă știu ceaslovul și psaltirea, cum se ară gospodărește un ogor, cum se cresc vite și cum se strâng banii, „*apoi știu multe*”. Însă, netrebnicii, care erau în tot locul, inclusiv în administrația centrală a statului, îi huleau și îi porecleau în fel și chip, fără frică, afirmând că nu știu „*nici măcar românește*”. Dar, „*în loc să ia biciul din cui și să le arate care li-i popa lor*”, au zis: „*N-om fi știind nici românește... Dar de acuma mult au fost, puțin au rămas, și în locul nostru voi veți stăpâni lumea și veți orându-i-o cum vă va plăcea vouă*”.

Odată cu venirea în gloată și în val după val a străinilor și așezarea acestora în locurile cele mai favorabile unei vieți fără muncă, țara se înstrăina pe zi ce merge în gândire și-n avutul ei, întrucât toți se făleau „*de a fi români fără a mai fi*”. Astfel, bătrânii boieri s-au stins încet, lăsând țara pe mâinile unor corupți, epigoni și netrebnici. Urmările bunei lor credințe a bătrânilor boieri au fost cumplite

Mihai Eminescu și-a încheiat astfel pledoaria făcută pentru a ridica neamul românesc din țărănie, astfel: „*Bătrânii aveau gură de lup și inimă de miel; au venit liberalii cu gura de miel, plină de cuvinte amăgitoare, dar cu inima de lup*”. Aceștia au creat, în fapt două Românii: țara legală (a celor bogați) și țara reală (a celor săraci).

Ce-au făcut, s-a văzut nu peste mult timp...

4. Mihai Eminescu a continuat analiza societății românești, folosind așa-numitele „**ILUSTRAȚII ADMINISTRATIVE**”, gustate cu sfială sau cu violență de opinia publică și folosite, după interes, pentru a impune ideea potrivit căreia bogăția unui popor stă în bani și nu în muncă. El a încercat să-i convingă pe fruntașii liberali că „*bogăția nu este în aer sau în pământ, ci în brațe și că, unde lipsesc brațele sau calitatea producției e proastă, nu poate fi nici vorbă măcar de țară bogată*”.

În tânărul stat român era nevoie de școli, care se puteau înființa prin muncă. Școlile, puține câte erau, trebuiau să se ridice la cel mai înalt grad de dezvoltare cu putință, să aibă ca obiectiv dezvoltarea prin muncă. Dar s-a ales calea contrară, care n-a dus la împlinirea menirii școlii.

El a întărit ideea potrivit căreia tânărul stat român, fondat de oameni cu dragoste de țară, a avut nevoie de o administrație mai bună, căci boierii își procopseau vechilii de moșie făcându-i zapcii. Dar, „*liberalii au numit pe orișicine, numai să fi știut a înnoda două slove, adică tot pe acei vechili, numai că le dădură dreptul de a juca pe autoritatea statului față cu foștii lor stăpâni*”.

Cu oarecare doză de umor, el a dorit să afle dacă vreunul dintre geniile universale ale liberalismului s-a întrebat „*ce va să zică a administra ?*”.

Fără să aștepte vreun răspuns sau vreo reacție de la ziarele liberale, potrivit, el le-a explicat școlărește că pretutindeni, unde există administrator bun, acesta este „*adevăratul părinte al populației rurale*”, care are să judece cu folos:

- „*când scade populația, de ce scade;*
- *când dă îndărăt producția, de ce dă;*
- *când e un drum de făcut, pe unde să-l facă;*
- *când e o școală de înființat, unde s-o așeze mai cu folos*”.

Mihai Eminescu scrie că administratorul reprezintă, în orice comunitate, „*autoritatea care cu vorbă bună poate convinge pe țăran*

că trebuie să aleagă de primar în sat pe cel mai harnic, mai de treabă și mai cuminte român, iar nu pe cel mai hărățagos, mai bun de gură și mai rău de treabă. Acesta vede dacă notariul și învățătorul știu carte și dacă popa își vede de biserică ș.a.m.d. Dar fiindcă la aproape toate posturile din țară poate aspira oricare cenușer, de aceea fiecare care a-nvățat două buchii lasă plugul, cotul și calupul în știrea lui Dumnezeu și râvnește a se face roată la carul statului”.

Mihai Eminescu a explicat că liberalii au interes să vie la guvernul central, „pentru c-atunci se mătură țara de ce de la un capăt până la altul, atunci e vremea ca un avocat fără pricini să se facă director de școală secundară, un altul primar de oraș, un al treilea revizor de școale, un al patrulea prefect. Dar, odată intrați în pâne, ei au interes să fie mult guvernul liberal și, fiindcă acesta atârnă de Camere, deci de alegeri, ei se fac luntre și punte ca să-și scoată prietenii deputați. Dar, băcanul, negustorul și preotul, care nu știu istoriile astea, își dau votul, înțelegând că „libertatea“ e în primejdie și mai ales pentru că „liberalii promit totdeauna că nu se va mai plăti nici o dare”.

Și mai vehement s-a manifestat la adresa modului în care se stabileau vinovățiile pentru fapte politice care ieșeau din ordinea impusă de guvern. El a constatat că „Acum adunătura de gheșeftari din Dealul Mitropoliei se pune să judece lumea. Mai întâi toți din guvernul trecut, fie miniștri, fie funcționari, au fost cel puțin hoți, stabilesc d-nia lor. De aceea, proces tuturor, iar funcționarilor - destituire.

Dacă unuia nu-i găsești nici măcar cusurul pe care-l are soarele și dacă are mai multă știință decum s-ar cere pentru serviciul lui, îi desființezi deocamdată postul pentru că trebuie făcute economii, apoi îl reînființezi când țara e iar bogată și-ți pui ciracul în locul găsit vacant, ca din întâmplare”.

Și mai gravă acuzare a adus familiilor ultraliberale care „au tras la sorți să vadă, care dintre ei să fie „conservator“, și apoi acela face treaba celorlalți când sunt

conservatori la putere, iar restul roșu face trebile celui unul, când sunt liberalii la putere.

În România, fruntașii liberali au ajuns la ideea pozitivă potrivit căreia „libertatea trebuie să le dea și de mâncare și încălțăminte și lux și tot ce le pofteste inima, iar clasele muncitoare? ... Pe apa Sâmbetei meargă! Apres nous le déluge. Cât lumea n-avem să trăim, nu-i așa? Cât vom trăi, să ne curgă laptele-n păsat ... După aceea, bun e Dumnezeu și va avea grijă de clasele pe care le sărăcim și le stoarcem”.

Potrivit științei sale, acesta era liberalismul în România în anul în care s-a obținut independența de stat față de Imperiul Otoman. Dar, a ieșit la iveală dușmanul intern, corupția, astfel că „De la un capăt al țării până la altul se corupe orice simțire curată, orice om onest”. Mihai Eminescu a luat apărarea conservatorilor, care au încercat ani îndelungați de a cârpi o clădire a cărei temelie chiar era o mare greșeală. Însăpământați de delapidările de bani publici, de plastografii liberale etc., liberalii:

- au botezat crimele delictive, ca să vie înaintea tribunalelor, adică înaintea unor oameni cari avea conștiința greutății crimelor;
- au voit să reducă prefecturile;
- au redus primăriile la sate, pentru a putea controla mai de aproape pe primari, notari și perceptori;
- erau pe calea de-a înființa școli reale și de meserii, în care să intre progenitura acestei generații corupte și să-nvețe ceva cu care să se poată hrăni.

Analiza efecuată de tânărul gazetar a scos la iveală, „relele la români”, dintre care corupția se bălăcea în voie, în toate domeniile vieții social-politice. „De la un capăt al țării până la altul se **corupe** orice simțire curată, orice om onest. Ici unul e aruncat pe uliți cu o familie grea, pe care o ținea de pe o zi pe alta cu leafa lui, pentru ca să vadă pus în locu-i pe un om care știe tot atâta sau și mai puțin decât dânsul; dincolo un arendaș e dat afară de pe moșia statului, pentru că, deși are o avere întreagă băgată în semănături, n-a plătit la termen și un deputat vrea să ia moșia cu prețul jumătate și să se folosească Mihai

Eminescu ă și de semănăturile omului ... și tot așa în infinitum”.

El a încheiat periplul jurnalistic că următoarea remarcă: De câte ori le arăți toate isprăvile, liberalii zic: „*Apoi noi n-am fost decât foarte puțin la guvern*“. El i-a avertizat pe fruntașii liberali, spunându-le că „*un palat zidit în zece ani se strică în două zile*”.

5. Mihai Eminescu a observat cu atenție mărită că „*de câte ori un creștin s-apucă la noi să scrie un rând ca să lumineze nepalat zidit amul, de atâtea ori pune mâna-n raft și scoate la iveală o carte nemțească sau una franțuzească și răsfoiește până ce găsește ce-i trebuie*”. Cu umor-i caracteristic, pe care-l folosea în chip măiestrit, doar acolo unde se impunea, producând efectele scontate, a criticat faptul că la fel făceau românii și cu cunoștințele necesare pentru a gândi și construi un stat modern și o societate în care toți românii să o ducă bine: „*Le luăm frumos din cărți străine, le așternem pe hârtie în limbă păsărească și facem ca negustorul care nu-și dă nici el seama de unde-i vine marfa, numai să se treacă. Chiar învățații noștri, când vor să polemizeze, polemizează cu citate*”.

Analizei sale critice n-au scăpat nici gazetarii momentului, mai ales gazetarii liberali, care roiau ca muștele în jurul ziarului „Românul” și își scoteau ideile **DIN ABECEDARUL ECONOMIC**, după ce puneau mai întâi degetul în gură și vedeau câte „cuvinte” le veneau în minte. „*La chemarea aceasta se deschide dicționarul nepaginat al capului, compus din prea puține file, pe care stau scrise libertate, egalitate, fraternitate, legalitate, suveranitate și alte cuvinte tot cu atâta cuprins material și după aceea le-nșiră, mai puind pe la soroace și câte un Ștefan sau Mihai Viteazul, din buzunările cărora scoteam ce ne pofteste inima*”.

Mihai Eminescu a readus în dezbaterea publică problema legiurii la nivel statal, și mai ales la nivel social, explicând că:

- „*până la fanarioți n-am avut cod, un semn că nici trebuia*”, căci „*știa fiecare din*

obiceiul pământului și judecată multă nu se-ncăpea”.

- voievodului românesc și moldovenilor le merse vestea că sunt totdeauna gata de război, „*oameni vârtoși, cari nu știa multă carte dar au multă minte sănătoasă; averi mari iar n-au, dar nici săraci nu sunt*”.

Astfel au fost legiurile la români, „*popor de ciobani*” până la Regulamentul Organic pe care Mihai Eminescu l-a numit „*cea dântâi legiuire importantă și plăsmuită*”.

Apoi au venit grecii, cu gânduri ascunse, de a se îmbogăți repede, prin corupție, hoție și mită. Aceștia „*au domnit o sută de ani, iar când au ieșit din țară, nici urmă n-a mai rămas prin sate. Poporul nostru a rămas nepăsător la reformele grecești, rusești, franțuzești, și nu-și dă nici azi bucurosi copii la școală, pentru că simte ce soi de școli avem*”. El s-a întrebat: „*Cui i-au putut veni în minte de a introduce toate formele costisitoare de cultură ale apusului într-o țară agricolizată, abia pe la anul 1830?*”. Răspunsul, cunoscut de tânărul gazetar suna astfel: „*Sigur că numai oameni cari nu-și cunoșteau țara deloc*”.

De critica lui cea aspră n-a scăpat C.A.Rosetti, fruntașul liberal, care contribuisese din plin și într-un mod mârșav și ticălos la detronarea lui Cuza Vodă. Acesta rostise un discurs, vorbind cu dispreț despre calitatea cea mai bună pe care o aveau boierii, iar țara (pe când era el tânăr!) o formau „*40 de boieri mari, 40 de boieri mici*”.

Mihai Eminescu a continuat critica, scriind că: „*Astăzi avem zeci de mii de liberali cari nici împlă cu zilele-n palmă, pentru că nici turc, nici leah, nici ungur nu caută să-i taie, nici de vrunduh așa de subțire nu se bucură, nici compensează prin ceva muncă socială, pe care o istovesc din rădăcini, mâncând chiar condițiile de existență a claselor producătoare, nu prisosul lor*”.

Un cuvânt de mare cinste și respect au avut din partea tânărului gazetar **moșii din Ardeal**, moșul fiind „*un negustor foarte cuminte, lui nu-i trebuie la negoț nici un fel de samsar, nici chiar banul. El face ciubere și donițe, trece în*

Țara ungurească și nu se mai încurcă, ci le schimbă de-a dreptul pe ... grâu. Atâtea donițe de grâu pe o doniță de lemn, atâtea ciubere de grâu pe un ciubăr de lemn”.

Mihai Eminescu știa că prisoasele economiilor individuale constituie o sumă certă, care trebuia să fie folosită și pentru întreținerea și dezvoltarea culturii. Dar, „*Dacă vei hrăni cu ele câteva mii de stârpituri liberale, de unde îți mai rămân condițiile pentru întreținerea unei culturi sănătoase și temeinice? Două sute de nebuni mănâncă desigur mai mult decât un singur înțelept*”.

Abecedarul său economic consemna că natura i-a dat omului putere mărginită, socotită numai pentru a se ține pe sine și familia, dar omul produce ceva mai mult decât consumă. „*În acest prisos sunt cuprinse: întâi ceea ce-i trebuie pentru a reproduce, va să zică condițiile muncii de mâni, și încolo un prea mic prisos, care-l poate pune la dispoziția societății sub formă de dare. Din acest prea mic prisos al gospodăriei producătorului trăiește toată civilizația națională*”.

Concluzia a fost astfel formulată: „*Dacă hrănim cu acest prisos străinătatea de idei, de instituții și de forme lipsite de cuprins al căror complex liberalii au apucat a-l numi „tot ce este românesc”, atunci nu ne mai rămâne nimic pentru ceea ce este într-adevăr românesc, pentru cultura națională în adevăratul înțeles al cuvântului*”.

6. Mihai Eminescu a încheiat analiza critică a stării nației cu o constatare și un îndem la respectarea adevărului în frazele pe care gazetarii le încrustează pe răbojul presei. El era convins că nimic n-ar părea mai natural decât ca oamenii să ia lucrurile așa cum sunt și să nu caute în nouri ceea ce-i dinaintea nasului lor. Cu toate acestea, el a constatat că fruntașii liberali urmau tocmai calea contrară. Dar, a crezut el, „*cu vorbe nu-l încălzești pe nimenea și vorbe rămân toate abstracțiunile și, cu cât mai abstracte sunt, cu atât sunt curată vorbă de clacă*”. De aceea, relația „**FRAZĂ ȘI ADEVĂR**” trebuie să însoțească gândirea fiecărui gazetar, chiar dacă

politicienii care-i stau în spate îl îndeamnă să laude pe unii și să ponegrească pe alții.

El a scris că „*reformatorii noștri*” au început cu asemenea cultură din gazete, întrucât „*n-au învățat mai nimic de la străini decât să vorbească subțire, să se îmbrace subțire și să puie lumea la cale cu fraze. Cultura frazelor o puteau învăța bine din gazetele străine. Oamenii scot acolo gazete în toate zilele și neavând ce spune, abstracțiunile le vin foarte bine la-ndemână, căci prin mijlocul lor poți scrie coale întregi fără să spui nimic*”.

O problemă adusă în dezbatere a fost „*beția de cuvinte din gazetele românești*”, care era numai întrecerea beției de cuvinte din cele străine. „*Gazetarii noștri*” - mai puțin culți, deci având mai puține de împărtășit decât străinii, „*au și mai multă nevoie de gură decât de cap, dar și în străinătate lucrează în mare parte gura, fără ca crierii să știe mult despre aceasta. Ci în străinătate în genere nu prea iau oamenii gazetele în serios întrucât s-atinge de partea lor intențională*”.

Cu mare deschidere spre aflarea adevărului despre starea nației, zugrăvită prin pana fiecărui gazetar, el a afirmat, pe bună dreptate, că gazetele „*sunt făcute pentru a trezi patimele societății și a crea în public atmosfera ce-i trebuiește guvernului sau adversarilor săi spre a inaugura suirea unora și coborârea altora; în sfârșit presa nu-i cu mult mai mult decât o fabrică de fraze cu care fățarnicia omenească îmbracă interese străine de interesul adevărat al poporului*”.

Mihai Eminescu le-a reamintit fruntașilor liberali că „*Materia vieții de stat e munca, scopul muncii bunul trai, averea, iar răul cel mai mare: sărăcia*”.

Potrivit concepției lui de sociolog, sărăcia trebuia luată în înțelesul ei adevărat, întrucât „*e izvorul a aproape tuturor relelor din lume; boala, darul beției, furțișagul, zavistuirea bunurilor altuia, traiul rău în familie, lipsa de credință, răutatea, aproape toate sunt câștigate sau prin sărăcie proprie sau, atavistic, prin sărăcia strămoșilor*”.

Pentru a fi înțeles, el a adus ca dovadă suma de cuvinte care înseamnă relele morale prin cuvinte împrumutate sărăciei și boalei. În fața avalanșei de cuvinte se regăsea cuvântul **mișel**, care altă dată însemna *sărac*, iar în vremea lui însemna „lipsă de calități morale”. Tânărul gazetar scria că în vremurile de altădată voievozii românești dăruiau prin hrisoave pe „mișei” în înțelesul lor, iar „astăzi mișei în înțelesul nostru stăpânesc toată țara de la un capăt la altul”. El a conștientizat că, la toate popoarele, calitățile morale atârnă - abstrăgând de climă și de rasă - de la starea sa economică. Blândețea caracteristică a poporului românesc dovedea că „în trecut el a trăit economicște mulțămît, c-au avut ce-i trebuia”.

Deci, concluzia a fost astfel formulată: „Condiția civilizației statului este civilizația economică”, iar a introduce formele unei civilizații străine fără ca să existe corelativul ei economic „e curat muncă zădarnică”.

Dar, „liberalii noștri”, „în loc de a-și arunca privirile la răul esențial al societății s-au ținut de relele accidentale și fără însemnătate”.

Tabloul pe care l-a oferit este jalnic;

- „numărul producătorilor, cari în țara noastră sunt absolut numai țărani, dă îndărăt, deci e supus la o trudă mult mai mare decât poate purta”;
- „se înmulțesc cei cari precupețesc munca lor în țară și în afară, precum și clasele parazite”;
- la țară putrezesc grânele omului nevândute, în oraș plătești pâinea cu prețul cu care se vinde la Viena sau la Paris.

El le-a spus frunțașilor liberali că „îmulțindu-se trebuințele, trebuiau înmulțite izvoarele producției și nu samsarlăcul, căci la urma urmelor „tot negoțul nu e decât un soi de samsarlăc între consumator și producător, un fel de manipulare care scumpește articolele”. Tânărul gazetar era convins că în această manipulare nația română, „nație agricolă”, totdeauna pierde. „Samsarlăcul” care mijlocea schimbul între produsele românești și cele străine încăpea pe zi ce merge în mâinile străinătății. „Oameni bătrâni n-ar avea decât să asemăneze fizionomia de azi a Bucureștilor

cu aceea pe care o avea înainte de cincizeci de ani. Nu-i vorbă, nu erau așa de străluciți Bucureștii pe atunci, dar erau românești; azi ...? Ce să mai zicem de Iași și, în genere, de orașele Moldovei?”.

Mihai Eminescu era convins că statul român avea nevoie de clase sociale puternice, dar liberalismul le-au adus la sapă de lemn. El a reamintit că înainte cu 30 - 40 de ani românii aveau o clasă puternică de țărani, nu bogată, dar cuprinsă, și începuturile unei clase de mijloc. „Azi țăranul scade pe zi ce merge, proprietarul, ale cărui interese sunt identice cu ale țăranului, asemenea, bresle nu mai avem, negoțul încape pe mâini străine încât, mâine să vrem să vindem ce avem, găsim cumpărători străini chiar în țară și am putea să ne luăm lucrurile în spinare și să emigrăm la America”. „Chiar ar fi bine – a scris tânărul gazetar - să ne luăm de pe acuma o bucată de loc în Mexico, în care să pornim cu toate ale noastre, când nu vom mai avea nimic în România”.

El a tras concluzia potrivit căreia, prin atârănarea economică în România s-a ajuns ca toate guvernele, să atârne mai mult ori mai puțin de înrâuriri străine. Consecințele erau previzibile: „Ne înnegrim unii pe alții - vorbesc de naturile mai nobile, fie ele în orice parte, nu de stârpituri - ne înnegrim, zic, unii pe alții, pentru că simțim că starea poporului românesc e nesuferită și că ne-am încurcat rău”.

Pentru Mihai Eminescu vinovăția privind aducerea României în stare aproape de anarhie o purtau partidele politice și politicienii, care au împins țara într-o încurcătură.

În loc de concluzia finală, el a invocat, ca român și bun creștin, pedeapsa divină pentru cei care au făcut rău României, scriind cu tristețe-n suflet că „vina istorică și blestemul urmașilor să cază asupra celor ce-au făcut tot răul, asupra liberalilor de orice nuanță, care au format cadre goale, în care au intrat tot gunoiul societății, au creat guvern reprezentativ pentru ca să-l împlă oameni ce abia știu a îndruga două cuvinte, au făcut ca clasa de mijloc, în loc de a căuta să

*muncească și să înflorească, să se azvârle
toată asupra puterii statului, ca să
domnească”.*

**Conf. univ. dr. Aurel V. David,
București, 13 noiembrie, 2024**

Unirea, la români

*Din ce-am fost odată, mare-mpărăție
Ce și-a-ntins hotarul către larga zare,
S-a ajuns în vreme, neamul să îmi fie
Jumătăți de țară prinse în hotare.*

*Câte Doamne zbateri, câtă umilință,
Câte lupte, jertfe, câte vieți curmate,
Câte rugi la Tine, în smerit, căință,
N-am 'nălțat Mărite vremi nenumărate.*

*Ne-a unit o clipă MARELE VITEAZUL,
Sub un singur sceptru să îi fim ai lui,
Am crezut atunci c-am trecut necazul
Și-i vom face dară, pofta dumnealui.*

*N-a fost ca să-mi fie timpul de răsplată
Pentru toată truda ce-am trecut-o-n veac,
A rămas spenanta pentru altădată
Să unim de-apururi vechiul neam de dac.*

*Vint-a Domnul CUZA, să ne-nfloreze
Mintea și credința, inima română,
Să fim toți o țară, suflete viteze
Puse-n palma sorții și așa rămână,*

*Când dorinți din inimi scrise într-o jalbă
S-au cerut să fie lângă țara mamă,
Sora Bucovina, sora Basarabă
S-au unit cu țara închizând o rană.*

*Sora Transilvană, veșnic lăcrimată
Și-a luat destinul în a sale mâini
Și-n marea clipă, Alba Împărată
Plămădit-a soarta dodoloatei pâini.*

*Astfel neamul vrut-a ca atunci rămână
Suflet lângă suflet, Romania Mare,
Veci să dăinuiască nația română
În cuibarul vremii, neînvinsă, tare.*

Unirea lui Cuza

Motto:

*Ca prin lumea mincinoasă să răzbesc cu fapte bune
Și curat în fața sorții să stau vrednic ca un sfânt,
V-am luat să-mi fiți modele, cuiburi de înțelepciune,
Mărețind în nemurirea unei taințe de gând.*

*

*În frământata vreme, din secolul trecut,
A noastră viță veche prin veacuri preumblată,
A dat bărbați de seamă prin fapte ce-au făcut
Rămâie-n cartea țării, o filă-ngloriată.*

*Din ei, în măreție, pe-un Cuza-l ținem minte
Că a unit voința a două țări române,
Ca una fie ele, cum fost-au mai 'nainte*

*Când largă era țara, în granițe străbune.
Bărbat cu drag de țară, de neamul lui cel bun,
Preaplin de-nțelepciune și sete de dreptate,
Făcut-a începutul la multe ce-s acum,
Tot mărețindu-și viața cu-a sale bune fapte.*

*Atunci, cum mai făcut-au, și-au dat mână cu
mână*

*Trudiții cei de veacuri, mereu ne-ndreptățiți,
Și-au ridicat în slavă ce-a nație română
Când fiii ei ajuns-au să fie iar uniți.*

*A Milcovului maluri cuprinsu-le-au în horă
Niciând să mai separe în două vechiul neam,
Legați fie-n vecie, ca frate bun c-o soră
În cuib de veșnicie, muntean cu moldovean.*

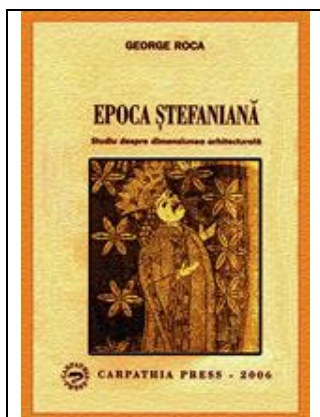
*

*Unirea e putere și vis de înălțare
La cel lovit de soartă căzut mereu în tină,
E spadă ne-înfrântă și scut de apărare
Mândrie și onoare, cât timpuri or să vină.*

Mircea Dorin Istrate

NĂȚIUNEA ROMÂNĂ

DEZVOLTAREA ARHITECTURII ÎN
PERIOADA DE DOMNIE A
BINECREDINCIOȘULUI VOIEVOD ȘTEFAN
CEL MARE ȘI SFÂNTGeorge Roca¹³

După o domnie de 47 de ani, 2 luni și trei săptămâni, Ștefan cel Mare, cel mai eminent conducător al Moldovei se stinge din viață la data de 2 iulie 1504. Acesta, pe lângă mărețele sale fapte războinice care au

dus la consolidarea statului pe care îl conducea, a încurajat dezvoltarea culturii, a artelor, a arhitecturii, devenind ctitor a peste 44 de lăcașuri de cult, fiind întrecut doar de Neagoe Basarab (46), după cum ne informează cronicarul Grigore Ureche. A mai construit cetăți, fortificații de apărare, case domnești și a făcut importante donații unor lăcașe de cult din afara perimetrului național. A contribuit la emanciparea condițiilor de trai a supușilor săi, câștigând respectul și iubirea acestora.

„VIZIUNEA RĂZEȘEASCĂ”

Întocmit în urmă cu câțiva ani, dar solid și documentat, cu o staruință ce nu se mai practică decat rar astăzi la noi, unde „neștiința petulantă” de carte s-a impus într-un chip absolut dezagreabil, studiul lui George Roca despre „arhitectura ștefaniană” izbește și prin alte câteva elemente ce trebuie evidențiate ca să se înțeleagă mai

bine deopotrivă sensul dar și însemnătatea lui ieșită din comun.

Întâi de toate, acesta nu-i, paradoxal, opera unui „istoric” adică a unui „specialist” deși atât înfățișarea, riguroasă, și concepția inteligentă nu îl arată pe „amator” ci pe cărturar. Totuși, atitudinea surprinde, căci autorul fiind poet, scriitor și jurnalist, părea a se fi dedicat acestui gen de cercetare dintr-o obligație de moment și nu din năziunța de a clarifica o temă destul de puțin frecventată în planul sintetic și prin „vizionare de sus”, ceea ce însă se observă și trebuie salutat. Rezultă, deci, că oricine este inițiat în materie și examinează totul cu înțelegere, renunțând la prejudecata minimalizatoare, constată adaosul de perspectivă și, poate chiar, și încheieri ce merită reținute. Aceasta este, însă, prin sugestie indirectă, „imaginea științei oficiale” de astăzi, de la noi.

Astăzi așezată ca o dogmă ce nu se contestă este „ideologia disuasiunii” și „proiectul descurajării” și cei ce ocupă scena vieții publice și impun perspective obligatorii pentru uz didactic și public sunt cei ce susțin încheieri diametral opuse celor ce se întâlnesc aici. Pentru această „sectă revizionista”, Ștefan cel Mare ar fi nu exponentul voievodului și ilustrarea „împăratului ocult” al Bizanțului perpetuu ci un personaj de teatru istoric capricios în conduită, amoral și afemeiat și, de fapt, o legendă inventată de „românismul patologic”, ce trebuie combatută și, până la urmă, eliminată.

Tot ceea ce s-a adunat, în mai bine de un secol de studiu stăruitor și de efort de a ne recupera memoria și documentele de identitate ce stateau ascunse ori erau gata a se irosi, se împrășteie sub asediul „noii școli” organizate de câte un „savant” ce și-a făcut studiile la curtea unui rege african și de un mic „papa ridicul” al anti-miturilor naționale despre care nu se poate discuta decât atunci când va putea dovedi că „știe carte”. Vremurile ce par a repeta persecuțiile din vremea Imperiului Roman decadent reclamă „răspunsul eroic” și un anumit tip de

¹³ (Extras din) **George Roca**, *Dezvoltarea arhitecturii în perioada de domnie a binecredinciosului Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt*, Editura, Carpathia Press, 2006

„enciclopedism necesar” care împinge până și pe cel dedicat literaturii și plăcerii „verbului visator” să înlocuiască, prin strădanie și trudă dedicată, stricăciunea și confuzia.

Acest studiu, ca și altele, ce se sustrag „culturii de porunceală” de la noi, ilustrează în chip strălucit acest „răspuns de răzeș”. Însă de aici rezultă, deopotrivă, și o altă încheiere ce uimește încă și mai mult și chiar în grad înalt. Căci atitudinea aceasta răzeșească nu se întâlnește decât rareori între așa-ziii „intelectuali” din România și când se întâlnește nu aparține intelectualului de vitrină ci cărturarului expus la „marginalizare”, excludere și dispreț, în chip de „popă de țară”, „profesorăș prăfuit” ori „personaj caduc”. Ea se află, însă, impunător de constituită și se răspândește între românii risipiti pe aiurea, unde „identitatea”, „rădăcinile” și „stramoșii” sunt însăși substanța vitală iar nu motiv de eseistică „subțire” și defăimătoare cum practică vreun oarecare post-pălănișan de la București. Astfel încât dacă ne vom gândi că ne este de trebuință o „recucerire a adevărului despre noi”, pe aceasta o vom afla în cultura de margini de Românie și în reminiscențe de „Românie de odinioară”, astăzi dezlegate de statalitate, și, întâi și întâi, la „românii risipiți”. Acolo doar, sub apăsările de mediu ostil, apare ideea că a pierde identitatea este totuna cu a se pierde tot ce este mai de preț pe Pământ.

Începe, deci, a se vedea că noi vom ajunge acolo unde ar fi trebuit să fim demult prin efortare colectivă de mulțimi împrăștiate, unde se vor putea găsi, prin împărtășire de obiective, români de pretutindeni și deopotrivă din satul pierdut în munți și din orașele

gigantice de pe meridiane streine. Aceștia încep astăzi a-și aduce aminte că, spre a ne recâștiga dreptul la „diferență”, modelul și totemul sunt cele mai importante și că, avându-le și amintindu-le, vom ști de unde venim și încotro ne ducem. Între acestea, Ștefan cel Mare se întrevide a fi chipul tutelar, Prințul dimensiunii noastre enigmatice, Stăpânul statului vegetal. Urma lui este adâncită ca un tipar cu neputința de a se șterge, umbra lui stăpânește, în tulburătoare prezență tăcută, geografie și timp. O poveste - care, poate, că nici nu este poveste, ci un miracol ce se rostește șoptit, că și cum atunci s-ar fi arătat semnul României ideale ce trăiește în altă dimensiune - ne spune că, acum o sută și mai bine de ani, la Grivița și la Rahova, în Războiul pentru independență, chipul lui Ștefan cel Sfânt se profilase pe cer, ore în șir, arătând dorobanților „calea” și „adevărul” ce renăștea. Aceasta ne rămâne și nouă, astăzi, tulburătoarea „apariție din neguri”. (Prof. Dr. Artur SILVESTRI, București, martie 2006)

2. ARHITECTURA EPOCII

ȘTEFANIENE

Biserica Putna

Referindu-mă la acel mult discutat stil al epocii ștefaniene^[1], impus de marele ctitor din perioada domniei sale, putem observa că acesta este un stil specific local, integrat cu subtilitate în arhitectura acelei epocii de medievalitate târzie. Cu toate că mă consider un novice în domeniul arhitecturii, aş îndrăzni să numesc arhitectura moldovenească din perioada de domnie a lui Ștefan cel Mare, „arhitectură ștefaniană”,

în loc de „arhitectura epocii ștefaniene”. Aș face acest lucru nu numai pentru a aduce un omagiu marelui voievod, ci și pentru a

sublinia importanța acestuia în istoria arhitecturii românești.

Pe parcursul timpului, creația arhitecturală a acelor locuri a fost insuficient de cunoscută marelui public consumator de istorie și de frumos. În ultimele două decenii, însă, s-a pus un accent mai mare pe prezentarea și integrarea acesteia în tezaurul mondial al monumentelor de valoare artistică unică. Această epocă dezvăluie celui care o cercetează, diferitele sale aspecte de o impresionantă valoare. Este o epocă de modernizare locală, de febrile căutări inovatoare, de integrare în tradiția și civilizația evului mediu, o epocă în care își fac apariția noi forme, trăsături stilistice și experiențe constructive nemaiîntâlnite până atunci pe acele meleaguri.

Activitatea ctitoricească se afirmă cu precădere printr-un stil în care elementele arhitecturale de influență străină se îmbină cu tradiția autohtonă, rezultând creații de o estetică deosebită. Aceste elemente au menirea de a fi ligamente între aceasta și arhitectura bizantin-orientală sau cea occidentală, aducându-și aportul chiar și până în zilele noastre, la promovarea imaginii țării și integrarea acesteia în rândul țărilor civilizate cu bogată tradiție istorică.

Arhitectura epocii ștefaniene poate fi așezată la loc de cinste alături de alte realizări ale marelui domnitor precum: emanciparea statului moldovenesc, păstrarea independenței față de turci și câștigarea respectului conducătorilor altor state. Aceste fapte au creat o mai mare stabilitate politică, economică și au dus la dezvoltarea culturii, artelor și a înfloriri civilizației pe acele meleaguri. Nu este de mirare că însuși personalități de seamă ale acelor vremuri l-au admirat și i-au spus cuvinte de laudă, precum Papa Sixtus al IV-lea, care i-a dat titlul de: „Atlet a lui Cristos”^[2]. Toate acestea au dus la obținerea unor legături puternice, atât cu vecinii cât și cu țări europene mai îndepărtate geografic, având ca rezultat închegarea a unor bune relații diplomatice, de prietenie sau chiar alianțe.

3. CTITORIILE

Majoritatea edificiilor construite în acele vremuri se caracterizează printr-o arhitectură de model popular românesc combinat cu elemente decorative de factură gotică și bizantină. Marele număr de monumente ridicate, cât și complexitatea problemelor tehnice și plastice cu care s-au confruntat constructorii acelor vremi, au făcut să prevaleze priceperea acestora în crearea unui stil propriu, unic, nu numai a acelei zone geografice ci și a acelei perioade de timp. Un exemplu concludent poate fi biserica “Sfântul Gheorghe” de la Voroneț, care prin stilul, frumusețea și unicitatea sa, încântă privirea. Atunci când a fost descoperită de iubitorii de frumos din occident, pe bună dreptate, a fost numită de aceștia laudativ, „Capela Sixtină a estului”^[3].

În perioada de timp a epocii analizate în această lucrare se disting trei segmente ctitoricești bineconturate. Acestea sunt:

- construcții de apărare (cetăți, turnuri de veghe, etc.)
- construcții religioase (biserici, mănăstiri)
- construcții rezidențiale (case domnești, conace, etc.)

3.1. Construcțiile de apărare

Țara Moldovei a fost întemeiată pe la mijlocul secolului al XIV-lea, prin închegarea unei comuniuni între diferitele grupări de aceeași etnie, stabilite în aceeași zonă geografică, unite prin legături de neam, limbă sau credință. Atât moldovenii din Țara de Sus, cât și maramureșenii lui Dragoș-Vodă (stabiliți pe văile râurilor Siret, Bahlui, Suceava, Moldova, etc.) organizați în mici cnezate, aveau deseori de furcă cu cei care încercau să le cotopească pământurile. Acești năvălitori veniți din est, precum tătarii din Hoarda de Aur, treceau râul Nistru și produceau mari pagube locuitorilor, pustiind satele și înrobând populația. Pentru a face față acestor invazii, era absolut necesar o unitate a acestor mici formațiuni statale și dezvoltarea unei strategii comune de apărare.

Încă din vremea lui Petru Mușat (1374-1391) au fost puse bazele unui sistem defensiv bine organizat, constând din cetăți solide, construite din piatră. Exemple concludente de acest fel de construcții sunt cetățile: Neamț, Suceava, Țețina. Acestea aveau forma unui patruleter, având în colțuri turnuri de observație și atac, după modelul cetăților baltice, a căror influențe au ajuns în Moldova prin relațiile acesteia cu Marele Cneza al Lituaniei^[4].

Printre primele obiective importante cu care s-a confruntat voievodul Ștefan cel Mare, încă de la începutul domniei sale, au fost acelea de a consolida și moderniza apărarea țării. Se cerea neapărat, crearea unui sistem de amenajări cât mai perfecționat, pentru a putea face față tehnicii militare folosită de inamici. În acest sens, s-a pus, în primul rând, un mare accent pe îmbunătățirea și dezvoltarea sistemului defensiv al frontierei de răsărit, cu precădere a cetăților de pe Nistru, Cetatea Albă (portul Moldovei la mare), Hotin, Soroca, Tighina, pentru a stăvili expansiunile străine, în special a tătarilor. De asemenea, s-a pus un accent deosebit pe construirea sau refacerea unor cetăți sau curți fortificate din interiorul țării precum: Bacău, Baia, Chilia (aceasta a fost reconstruită integral de Ștefan, în 1479, folosindu-se peste 800 de zidari și 17 000 de ajutoare), Cotnari, Crăciuna (fortificată în 1482 cu scopul asigurării unui avanpost împotriva turcilor), Hârlău, Iași, Neamț (înălțând zidurile de piatră la peste 20 de metri), Orhei, Roman, Siret, Suceava, Țețina, Vaslui, etc.

-va urma-

George Roca,
Australia

EPOPEEA Viteazului Mihai (41)

Angela Fana

„Nu-mi las nimănui țara și neamul, nici mort !”

Înțelegea secretă al lui Rudolf al II-lea cu polonezii, fără știrea lui Mihai

În secret, imperiul duceau tratative cu polonezii privitor la Moldova, fiind îngrijorați de unele zvonuri cum că Mihai ar avea intenții de-o ocupa. Aceasta era considerată intangibilă, pentru că era vasală Poloniei, deci dacă Mihai ar fi atacat-o, imperiul intra în conflict cu regatul Polon.

Rudolf al II-lea îi asigură pe polonezi că nu va permite ca Moldova să fie atacată, dar pune condiția ca Ieremia Movilă să înceteze pregătirile de atac asupra Valahiei sau a Transilvaniei.

Împăratul, desigur că nu dorea tulburări cu polonezii, probabil că nu mai intenționa să deschidă un război cu polonezii pentru Moldova, Casa de Austria fiind deja într-un război de lungă durată cu turcii, început încă din 1593. Încă nu se terminase, așa că nu-i mai lipsea încă unul. Poate că mai avea și un alt motiv. Papa spera încă să reușească să ademenească Polonia să adere la „Liga Sfântă.” Împăratul se consulta mereu cu papa, ei fiind catolici și luând împreună decizii importante. Influențat și de papă, împăratul nu era entuziasmat de cucerirea Moldovei.

Deci gândurile lui Rudolf nu coincideau cu dorințele arzătoare ale lui Mihai și cu raționamentul său, cum că aducând o nouă provincie sub ascultarea coroanei, împăratul se va bucura.

Echilibrul între Regatul Poloniei și Sfântul Imperiu Roman al lui Rudolf, era fragil, iar Mihai, prin acțiunile sale deranja acest echilibru delicat de interese; o epocă de intrigi și extremă sensibilitate politico-militară vizând interese capitale, când fiecare din aceste puteri ajunsese aproape la apogeul puterii. Erau confruntări de mare intensitate între orgoliile și ambițiile lor.

Intrarea în forță a lui Mihai în Moldova fără acceptul împăratului, care promisese Poloniei că nu va fi atacată, s-ar putea să fi constituit unul din motivele pentru care lui Mihai nu i se plăteau ostașii. Prin această manevră ascunsă, împăratul îi tăia elanul de a intra în Moldova, mai ales că promisese polonezilor că Moldova nu va fi atacată. Dar Mihai nu știa de această înțelegere.

Împăratul nu-l considera egalul său, așa că Mihai ar fi trebuit să-l asculte orbește și „să lupte cu cine vrem” noi și când vrem noi. Rudolf considera că Mihai trebuie să execute ordinele sale. El nu era informat de către împărat de mersul tratativelor Casei de Austria, cu celelate puteri europene, de aceea Mihai a acționat așa cum credea el că e mai bine pentru țara sa.

Deci fără să știe, Mihai acționa contra voinței împăratului. Domnul Mihai nu avea toate piesele ce compuneau puzzle-ul politic internațional. Se baza doar pe faptul că împăratul se va bucura de încă un teritoriu adus sub coroana sa. Deci, acestea erau rațiunile pentru care împăratul tergiversa plățile soldaților. În concepția imperialilor colaborarea strânsă, deschisă, sinceră între doi aliați, între doi bărbați de stat nu era valabilă și pentru colaborarea cu Mihai. Ea îi lăsa un gust amar Domnului Mihai.

Casa de Austria nu concepea ca Mihai să aibă ideile și planurile sale politice, ci doar să asculte și să execute ordinele lor, să fie cu alte cuvinte, la cheremul lor.

„Voi merge până la capăt, oriunde ar fi acest capăt ! ” Mihai Vodă a mai precizat că: „nu mai pot aștepta, vreau să pornesc în Moldova, întâmplă-se ce se va întâmpla !!”

Mihai mai spunea: „am hotărât să-mi încerc norocul în Moldova, indiferent dacă Maiestatea sa Cezaree aprobă sau nu, pentru că am înțelegere cu toți locuitorii acestei provincii.”

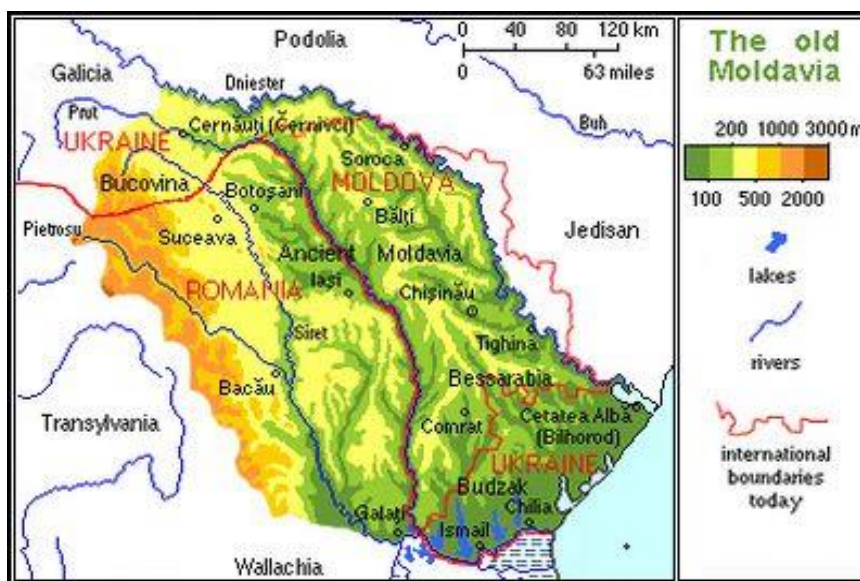
Mihai, în dorința sa fierbinte de a aduce pe toți frații români sub același sceptru și drapel tricolor, pentru a izbândi în lupta contra dușmanilor săi, care-i amenințau existența nației sale, își spunea lui însuși: „Voi merge până la capăt, oriunde ar fi acest capăt!”

Mihai a hotărât: va ataca Moldova. Pentru că Ardealul trebuia condus în lipsa sa, el îl lasă pe marele logofăt Teodosie Rudeanu ca guvernator al Transilvaniei; iar alături de el, îl numește pe banul Mihalcea Caragea și pe Gașpar Korniș, loțiitori, pentru ca să preia treburile țării, conform ordinului său, trimis în 4 mai de la Brețcu. El nu permite comisarilor imperiali să vină alături de el în această campanie, fapt ce a intrigat și frustrat pe aceștia, care aveau misiunea să-l urmeze pe Mihai peste tot. Soarta și situația comisarilor a devenit și mai tensionată. Logofătul Theodosie Rudeanu îi trata ca pe niște prizonieri. Doreau să plece de la Alba Iulia la Cluj, dar nu au fost lăsați. Din 9 mai 1600, erau obligați să stea la Sighișoara, unde banul Mihalcea era guvernatorul Ardealului cât timp era Mihai

Vodă plecat.

Ziarele italiene notau, că acești comisari sunt arestați. Cu toate că nu erau reținuți, ei se plângeau amar în scrisorile lor: „oamenii își bat joc de noi, copii de pe stradă ne iau în derâdere, alimentele trebuie să le plătim dublu.” În afară de acestea se mai temeau și pentru viața lor, căci auzeau tot felul de zvonuri de la oamenii lui Báthory, care ar staționa cu o armată puternică la graniță: „...dacă învinge Báthory, avem deja mormintele asigurate”-scriau aceștia.

Planul, măsurile și organizarea atacurilor

Harta Moldovei medievale. Moldova istorică, azi împărțită între România (46%), Republica Moldova (36%) și Ucraina (18%) - ro.wikivoyage.org

pentru cucerirea Moldovei

În zorii zilei de 24 aprilie 1600, Mihai Vodă a pornit din Alba-Iulia către Făgăraș, începând campania din Moldova. Comisarii lui Rudolf al II-lea nu au fost anunțați intenționat, deși ei aveau obligația de împărat să-l urmeze pe Mihai peste tot. Cu două zile înainte de plecare, le-a transmis un mesaj prin Stoica, cum că ei să rămână în Ardeal, împreună cu logofătul Theodosie, să guverneze țara până el este plecat. Degeaba protestau comisarii, că ordinul împăratului este să-l însoțească pe Mihai peste tot, el nu a cedat. Căci tocmai prin ei vroia să se asigure, că ardelenii nu se vor răscula împotriva sa, cât este plecat. Pe solii turci și tătari i-a dus cu el, dar comisarii, vrând-nevrând au fost forțați să rămână.

Se observă că Mihai își expune mereu Casei de Austria intențiile și planurile sale politico-militare, pregătindu-și la vedere aceste acțiuni viitoare și totodată explicându-le ceea ce este necesar de făcut pentru binele său, al neamului său și al imperiului. În schimb împăratul nu are o atitudine politică sinceră și

Semnătura lui Mihai Viteazul
semnaturicelbre.blogspot.com
enciclopediaromaniei.ro

deschisă față de Mihai, de a conlucra împreună pentru binele reciproc. Dacă Mihai ar fi știut de acțiunile oculte ale lui Rudolf, poate că ar fi luat alte decizii și poate că istoria s-ar fi scris altfel. Posibil ca Mihai să fi avut un cu totul alt traseu politico-militar, o cu totul altă intenție, poate de a ajunge și a acționa în Balcani, așa cum era tentat să o facă.

Mihai și-a adunat și organizat trupele, a ordonat să fie inspectate, și-a planificat cu scrupulozitate acțiunile, apoi a gândit și adoptat planul strategic. El a făcut un scurt popas la Făgăraș, unde se găsea Doamna Stanca cu copiii săi, Nicolae și Florica și trimite o scrisoare comisarilor în 27 aprilie 1600, să-l urgenceze pe Bartolomeo Pezzen, să vină cu banii pentru ca oastea să nu rămână fără hrană, cum de altfel se va întâmpla, consecințele vor fi deosebit de grave. Îi scrie împăratului, arhiducelui Matthias și lui Pezzen la 28

Viteazul Mihai, ridicând cu brațul său fulgerător, securea răzbunării. - www.cartula.ro aprilie 1600 despre desfășurarea evenimentelor. Îi informează că a pornit spre Moldova, pentru a preveni intrarea lui Sigismund și Ieremia în Ardeal, însă spionii i-au transmis, că niciunul nu aveau organizate tabere cu armate pregătite de a apăra Moldova. Pentru Mihai erau vești bune.

Prezentăm un extras din scrisoarea lui Mihai din 28 aprilie 1600, trimisă arhiducelui Matthias din Făgăraș, unde ajunsese cu oastea, prin care îl încredințează de fidelitatea sa, față de Rudolf al II-lea: „...prin urmare, Maiestatea sa să binevoiască cu blândețe a scoate din minte orice sămânță de bănuială nedreaptă în privința mea. Dacă înclinarea răutăcioasă a unora de a calomnia produce o bănuială în privința mea, Maiestatea Sa se va încredința în viitor cât de departe de calomniile sunt credința și statornicia noastră. Dacă până astăzi această bănuială n-a fost cercetată îndeajuns, acum însă s-a ivit desigur un nou prilej pentru a-mi arăta credința. Căci Sigismund Báthory sprijinit în Moldova de o mare armată de turci și tătari, pune la cale unele acțiuni dușmănoase împotriva mea și a acestei țări, dar mai înainte ca să-și strângă aceste forțe mari, eu îndrept acum o armată contra lui,

sperând nu numai să-i stăvilesc încercările dușmănoase, ci chiar cu ajutorul atotputernicului Dumnezeu, să aduc Moldova însăși sub puterea Sacrei Maiestăți imperiale. Atunci va cunoaște în fine Maiestatea sa deșertăciunea unor astfel de calomniatori, ca și credința și statornicia mea față de Maiestatea sa.”

Mihai își asumă riscurile și atacă Moldova, pătrunzând la început de mai 1600, prin trei trecători, cu un total de 17.600 de oșteni, la care se adăuga, pentru surprinderea lui Ieremia Movilă, un contingent de 2.000 de moldoveni, 3000 de cazaci și Baba Novac cu 4.000 de călăreți. Primul contingent se îndreaptă prin pasul Oituz, iar celelalte, conduse de căpitani săi de mare încredere, pătrund concomitent prin celelalte trecători ale Carpaților. Domnul Valahiei, Nicolae, fiul său, va veni să-l sprijine cu 10.000-16.000 de călăreți valahi.

Tactica urmată de Mihai

Din nou, ca la invadarea Ardealului, din toamna anului 1599, Mihai adoptă strategia de a traversa Carpații cu oștile simultan, prin mai multe trecători. Astfel, era mai puțin expus riscurilor de a fi învins, pătrunzând prin surpriză în teritoriul Moldovei.

Căci semn s-a dat pe sate și din schit,
Vlaga din țară toată bărbătească
Să ia carâmbul carului din dric,
Și o țepușă-n mână ostășească

Versuri de Ioan Alexandru-„Imnul lui Mihai Viteazul-”
„Imnele Transilvaniei” - București, 1978

Strategia concepută pentru cucerirea Moldovei și luptele victorioase

-alegerea locului avantajos pt desfășurarea bătăliilor:-locul bătăliilor le alegea în locuri prielnice oastei românești, locuri ce nu ofereau o deplină desfășurare a forțelor dușmane, mult mai numeroase, stânjenind oastea inamică

- hărțuiala:-înainte de confruntările directe, el utiliza tactica hărțuirii, producând pagube umane, materiale, degringoladă și dezorientarea, armatelor inamice

- când se vede în pericol, atacă el primul:-nu se lasa atacat, putându-și pune mai bine în aplicare tactica și strategia.

- evenimentul surpriză:-ATAC FULGERATOR; **- efectul psihologic urmărit:-** inamicul este șocat și demoralizat

-dezinformează dușmanul mai întâi asupra posibilității atacului:-induce cât posibil în eroare dușmanul

-dezinformează dușmanul, îl amăgește:-cerând mâna fiicei lui Ieremia Movilă pentru fiul său, Nicolae

-își ține în mare secret planurile și strategia de pătrundere, de atac, etc.

- atacă pe mai multe culoare și văi când trece munții:-traversarea Carpaților prin mai multe trecători

- în timpul luptelor:-încurajarea ostașilor

-făcea tot posibilul să distrugă dușmanul pe teritoriul său propriu, iar după confruntările directe în luptă, Mihai își urmărea adversarul, îl hărțuia din nou, până la înfrângerea definitivă, nimicirea sa completă

Campania lui Mihai este una fulgerătoare pentru a nu da dușmanului timp să se organizeze și să riposteze. Surpriza este o tactică preferată a lui Mihai, pe care a folosit-o deseori și care dădea foarte bune rezultate. Năvălește inopinat, fulgerător ca să surprindă adversarul, să-l surprindă nepregătit și dezorganizat, bulversat de forța atacului. Tactica împotriva Moldovei era bazată pe elementul surpriză, cu toate că dispunea de o armată considerabilă, a cărei mercenari erau dornici să lupte și să obțină victorii. Spera, că și populația Moldovei să-l primească bine, fiindcă erau foarte asupriți de Ieremia.

Armata lui Mihai era condusă de Moise Székely, iar avangarda de Barcsai András. Vodă și băiatul său mergeau separat. O parte din armată a trecut un pas atât de îngust, încât nu puteau trece doi soldați deodată. Trecerea a durat din această cauză, trei zile, iar această parte a armatei a suferit de foame din cauza dificultăților prin care au trecut, strecurându-se cu greu prin cheile strâmte.

De la Brețcu, Vodă s-a întors la Brașov, iar Nicolae, băiatul său, a rămas cu armata, înaintând spre Moldova. Iată cum motivează Mihai împăratului Rudolf al II-lea, intervenția sa în Moldova: „Pe când planurile pomenite se neguțau și se sfătuiau în taină între Ardeleni, Moldoveni și Leși, Sigismund sta nu departe de Ardeal, în cetatea Sucevei, de unde trimetea pe supt ascuns scrisorile sale către credincioșii săi, întărindu-i în gândul lor de apostazie. Prinzând unele scrisori de acestea de către oamenii miei, eu, după ce le-am cetit, le-am trimis Măriei Tale, și nu știu de Ți-au venit în mână. Văzând eu această trădare, și oastea Polonilor adunată lângă Sigismund, împreună cu ajutorul Turcilor și Tătarilor, cu scop de a mă scoate din Ardeal, în fața acestei primejdii, fui silit de nevoi a lua lucrul de timpuriu, hotărât a mă, bate și a-mi cerca norocul, mai bine în pământ dușmani decât în țara Măriei Tale. Drept aceea, ducându-mi oastea, intrau în Moldova, și, învingând pe Ieremia Voevodul Moldovei, împreună cu cetele Leșilor, Turcilor și Tătarilor cari voiau a așeza iarăși pe Sigismund, am luat acea țară în numele Măriei Tale și am silit-o a face jurământul de credință către Măria Ta.”- Nicolae Iorga-„Scrisori de boieri, Scrisori de Domni” -1925

La 4 mai 1600, înaintând de la Târgu Secuiesc spre pasul Oituz, grosul trupelor sale trecea Valea Troțușului; li se vor adăuga, curând, oștile boierești din Țara Românească, împreună cu care, efectivele lui nu treceau de 17.000 de oameni. Trupele au intrat în Moldova prin mai multe căi, astfel că la 10 mai, Bacăul fusese cucerit, după care, grupată pe 4

coloane, armata, care trecuse munții se îndreptă spre Cetatea de scaun a Sucevei, de ale cărei ziduri se izbiseră, fără izbândă, mulți asediați.

La 10 mai 1600, Mihai ocupa Bacăul, învingând trupele moldovenești aliate cu cele poloneze. Apoi, la 11 mai 1600, ia cu asalt Romanul și apoi Cetatea Neamțului.

Cei din Cetatea Neamțului se predau fără luptă în fața lui Mihai. Oștile moldovene trec de partea lui, fraternizând cu oastea românilor, iar cetățile se predau și i se închină, una după alta, invitându-l pe Mihai în scaunul domnesc. În scurt timp, la 16 mai 1600, ostașii lui Mihai ajung în fața cetății de scaun a Moldovei, la Suceava, gata de atac, dar apărătorii cetății se predară fără luptă. Suceava a fost ocupată. Polonezii pierd lupta în mod dezastruos. Într-adevăr, așa cum era informat prin spionii săi, de îndată ce Mihai a intrat în Moldova, populația i s-a alăturat în mare număr.

obiectiveturisticeromania

Cetatea Neamțului

ro.wikipedia.org

Moldovenii, salutându-l cu bucurie pe Mihai, aruncându-și cușmele în aer, au trecut în masă în tabăra sa. Împreună cu 300 de polonezi, Ieremia opune rezistență, dar o parte din soldați (5000 de oșteni) l-au lăsat baltă, aruncându-și în sus, în semn de mare bucurie, cușmele de moldoveni. Între timp, Baba Novac a intrat în Iași. În numai trei săptămâni, întreaga Moldovă a fost luată în stăpânire. Ieremia Movilă, marioneta polonezilor s-a refugiat în cetatea Hotinului, vechea cetate de la Nistru din nordul Moldovei.

Încă înainte de a începe asaltul Hotinului, Mihai Vodă a scris din Suceava în 16 mai 1600 orașelor Cluj, Sibiu, etc să fie „veseli și cu bucurie” că a învins. A scris și comisarilor.

Cetatea de scaun a Sucevei - Svnews.ro

Ing. Angela Fana,
Toronto, Canada

-Va urma -

IUBIREA DE NEAM ȘI ȚARĂ - VIRTUTE EMINESCIANĂ CU VALENȚE DE PERENITATE*

Aurel V. David

**MOTTO: „Cuza-Vodă a unit țărișoarele noastre,
pe Valahia cu Țara Moldovenească,
de a făcut țara noastră strașnic de mare și
puternică, cum e azi.**

Strașnic domn a mai fost Cuza-Vodă”.

*Opinii ale românilor despre Cuza,
în Legende, tradiții și amintiri istorice adunate din
Oltenia și Muscel,*

1910, de Constantin Rădulescu Codin

„Neam” și „țară” sunt două noțiuni ancestrale, deci vechi de când e lumea, al căror sens și semnificație nu pot fi înțelese decât dacă se abordează într-o conexiune etno-spirituală și socială. Aceasta este imperios necesară pentru că de-a lungul istoriei au fost cazuri când neamuri slabe sau vitregite de soartă și-au pierdut vatra de viațuire sau părți din acesta, fiind înglobate prin violență extremă în imperii sau feude.

Neamul semnifică seminția (sămânța), spița, stirpea (porodița), vița oamenilor de același soi, deci rude de sânge, a căror identitate, definită prin naționalitate, este exprimată

prin succesiune de generații în timp istoric și spațiu social prin organizări sociale și politice numite familii, ginți (triburi), popoare și națiuni. Iubirea de neam exprimă atașamentul sufletesc puternic pe care „nativul” îl datorează însușirilor genetice ale trupului exprimate prin părinți - mama și tata - și antecesorii, respectiv bunici, străbunici, stră-străbunici după mamă și după tată), urcând prin succesiune de generații până acolo unde există memorie socială. Aceasta este de fapt, „iubirea aproapelui”, izvorâtă atât din legătura de sânge care curge prin venele „nativului”, cât și din credința, mentalitatea și tradițiile rezultate din definirea și asumarea spiritului neamului sub oblăduirea puterii Tatălui Ceresc. Însă, iubirea aproapelui nu poate fi înțeleasă decât în conexiune organică cu iubirea de neam, căci cine nu-și iubește neamul din care se trage nu poate iubi nici un alt neam din lumea aceasta.

Țara (sinonimă cu patria), reprezintă pământul (vatra) locuit statornic de un neam suveran, organizat într-un stat cu fundament politico-juridic și administrativ etnospiritual, delimitat convențional prin hotare și identificat prin însemne, simboluri (steag, stemă, monedă), limbă oficială și atribute social-politice (suprafață, relief, bogății, populație) și etnospirituale (cultură, etnii, istorie, obiceiuri, religii, tradiții etc.). „Țara” începe cu locul natal, vatra maternă și străbună din care „nativul” se revendică, pe care le prețuiește și le iubește, le înobilează și le apără. Continuă cu munții, dealurile, câmpiile și apele din zestrea sa geo-fizică și se împlinește prin puterea „nativului” de a-și clădi în libertate propriul destin. În esență „țara”, exprimă „libertatea neamului”, căci numai un neam care are țară este recunoscut, acceptat și respectat. Pe cale de consecință, iubirea de țară exprimă atașamentul sufletesc puternic față de vatra neamului, organizată într-un stat îndrituit să apere, să protejeze și să promoveze valorile, interesele și nevoile sociale ale neamului.

Iubirea de neam și țară este o virtute care se dobândește prin cunoaștere de sine, prin

* Acest articol-omagiul a fost publicat în două părți în revista „Vitrării” - Lumini și umbre, an X, nr. 39, iunie - august 2019, p.11-28; an X, nr. 40, septembrie - noiembrie 2019, p.21-36.

educație aleasă, prin efort îndelungat pentru semeni și cu multă răbdare și se cultivă temeinic și trainic pe tot parcursul vieții.

Pentru Mihai Eminescu expresiile „neam” și „țară” au avut o semnificație etnospirituală aparte, fiind încărcate cu aura sfințeniei. Pentru el, neamul din care se revendica era neamul rumânesc - neamul băștinaș în vatra Daciei getice, iar țara lui era România - care încorporează toată vatra pământească unde se vorbea românește.

Opera poetică a lui Mihai Eminescu, precum și scrierile cu caracter politic și social arată că virtutea eminesciană a iubirii de neam și țară este expresia forței sale intelectuale, pe fundamentul căreia a urmărit cu abnegație, consecvență și credință idealul unității naționale. Aceasta încorporează următoarele fundamente etnospirituale:

1. respectul față de părinți și locul natal;
2. credința și educația creștină;
3. asumarea și apărarea identității neamului;
4. croirea hărții mentale a vetrei neamului;
5. reconstruirea profilului etnospiritual al „bunului român”;
6. apărarea limbii române și afirmarea culturii naționale;
7. așezarea istoriei neamului pe fundamentul adevărului;
8. îngemănarea naționalismului, patriotismului și românismului;
9. deșteptarea nației și apărarea trebuințelor nației;
10. apărarea fraților aflați în sărăcie și sub stăpâniri străine;
11. credința în făurirea statului național unitar român;
12. spiritul de jertfă pentru neam și țară.

1. Respectul față de părinți și locul natal

Precum îndeobște se știe, străbunii lui Mihai Eminescu se trăgeau dintr-o familie de țărani români originară din inima Ardealului, numită „Iminovici”.

Părinții săi au fost Gheorghe - fiul lui Vasile Iminovici, emigrat în Bucovina, ajuns cântăreț în strănă în satul Călineștii lui Cuparencu - transcris în acte oficiale Iminovici și Raluca Iurașcu - descendentă

dintr-o familie de români moldoveni cu veche atestare boierească.¹⁴ Aceștia erau oameni credincioși și evlavioși, pentru care familia era o binecuvântare a iubirii lui Dumnezeu.

Tatăl său era un om de modă veche, un „munte de om”, activ, înalt și voinic, autoritar, cu o minte sănătoasă și cu voința de avere clădită pe munca și priceperea sa. Mama sa era o femeie plină de bunătate, visătoare, de o hărnicie aparte și statornică în iubirea față familie și casa plină de copii.

Mihai Eminescu s-a născut în orașul Botoșani, dar copilăria a petrecut-o la țară, în satul apropiat Ipotești, unde părinții au cumpărat o gospodărie cu moșia aferentă, pentru a asigura existența familiei. Copilăria lui a fost cea a unui copil crescut la țară, bucurându-se de libertatea de a hoinări prin natură și de a cutreiera împrejurimile satului.

Mihai Eminescu a avut bucuria de a face parte dintr-o familie înstărită, cu pretenții boierești, aparent lipsită de griji, bogată în copii, el fiind al șaptelea, dar și mahnirea de a trăi multe clipe de tristețe, întrucât cu excepția fratelui său Matei (născut în anul 1856), ceilalți copii ai familiei Iminovici au avut un destin dramatic. Însă, alături de ceilalți frați ai săi a avut șansa de a ieși în fragedă copilărie din acel sat uitat de lume, rămânând cu imaginea familiei, care l-a urmărit toată viața. Peste ani avea să-și aducă aminte cu nostalgie de oamenii locului, dar mai ales de natura bogată în plante și vietăți, pe care avea să le dăltuiască în versurile unor poezii precum „Fiind băiet păduri cutreieram” sau „O, rămâi”.

Mihai Eminescu a fost un copil căruia norocul i-a surâs, iar destinul i-a îndrumat gândul și fapta spre izvoarele de înțelepciune care l-au ridicat din „talpa țării” la înălțimea cerului înstelat. De la naștere, prin botez creștin a purtat numele „Mihail Iminovici”, iar de la vârsta de 16 ani, datorită minții scânteietoare a lui Iosif

¹⁴ Vezi, pe larg, George Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*, Editura pentru literatură, 1966, p.5-34.

Vulcan, directorul revistei „Familia”, unde au fost publicate primele sale poezii, și-a asumat numele „Eminescu”.¹⁵ El a plecat la studii în Cernăuții Bucovinei aflate sub stăpânirea habsburgilor cu numele „Eminovici” și s-a întors în țară, trecând prin Ardeal, cu numele „Eminescu”, pe care l-a adoptat cu nespusă bucurie de împlinire etnospirituală. El și-a confirmat și asumat originea românească și țărănească, astfel: „Ne ținem grapă de părinți, ce neam de neamul lor au fost români”, el însuși fiind „însuși neam de țăran” care „a ținut coarnele plugului pe moșia părintească”, întărind faptul că-i „viță de țăran românesc, pe care nu-l faci străin nici în ruptul capului și pace bună”.¹⁶

Mihai Eminescu și-a cinstit și respectat părinții, în deplină tradiție creștină, nutrind atât față de tatăl său, cât și față de mama sa, o iubire tainică, ascunsă-n adâncul sufletului, neexprimată public decât în momente extrem de grele. El și-a iubit mama, despre care fratele său Matei avea să scrie că avea „pretenții de nobleță” față de soțul ei, afirmând că străbunii ei, Iurăsceștii, „au fost boieri de I-îia ordine”. El a fost conștient că dânsa i-a deschis ochii spre lume, cu poveștile spuse în scurta copilărie petrecută la Ipotești și l-a învățat primele buchii ale cărții, transmitându-i dragostea de natură, de tradiții și de locul natal. Prietenul său Ioan Slavici a să consemneze în „Amintiri” că pe Mihai Eminescu l-a auzit vorbind „cu înduioșare numai de mama lui”.

Mama lui s-a stins din viață în 13 august 1876, fiind răpusă și de necazurile abătute asupra familiei. În noaptea de început a anului 1880, chipul mamei i-a apărut în fața ochilor săi triști, dându-i forța sufletească să scrie poezia: „O, mamă...”:

„O, mamă, dulce mamă, din negură de vremi
Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi;

Deasupra criptei negre a sfântului mormânt
Se scutură salcâmi de toamnă și de vânt,
Se bat încet din ramuri, îngână glasul tău...

Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu”.

Prin surorile mamei sale, Fevronia, Sofia și Olimpiada, maici la mănăstirea Agafton din coasta Botoșanilor, el a intrat în universul etnospiritual al acestei mănăstiri, numită „mănăstirea din codri”, care a devenit a doua lui casă, dar mai ales scutul său de protecție pentru vremuri grele. Acolo, lângă biserica mare a compus „Călin file din poveste”, iar după ce a devenit poet cunoscut, maicile îi spuneau „domnul Eminescu”. Mai mult, prin frații mamei sale, Calinic și Ioachim (ori Iachint), arhimandritul, tunși întru monahism, Mihai Eminescu a înțeles rațiunea socială a sihăstriilor care împodoveau codrii seculari ai Moldovei dinainte de creștinism, precum și rolul bisericii ortodoxe de „maică a neamului românesc”.

Pe tatăl său, un om deștept și dârz, care, în lupta cu viața, a cunoscut victorii, dar și înfrângeri, l-a respectat ca pe un părinte, cu toate că acesta a încercat să-i impună calea de urmat în viață, care să-i aducă, potrivit mentalității vremii, chiverniseala unei vieți lipsite de grija zilei de mâine. Chiar și în clipe de mânie în suflet, exprimate în scrisori către tatăl său, el se adresa acestuia cu expresia „Iubite tată”. Afecțiunea între tată și fiu a fost reciprocă, tatăl făcându-i parte dreaptă din averea moștenită de la părinți, încă din timpul vieții.¹⁷ Mihai a suferit în tăcere când tatăl său, nereușind să țină pasul cu timpul și cu cheltuielile uriașe pentru școlarizarea băieților, dar și cu zestra fetelor ajunsese falit. Destinul acestui om, care a murit în 9 ianuarie 1884, după ce și-a văzut ca într-un blestem familia dispărută sau bolnavă a produs o gaură neagră în sufletul lui.

15 Lucian Drîmba, Eminescu la „Familia”, Editura „Cogito”, Oradea, 1994.

16 Mihai Eminescu, Pro domo [„Iată «simțimintele, iubirea de adevăr...»,], în „Timpul”, 5 ianuarie 1878.

17 I.L.Caragiale, In Nirvana, editorial, semnat C., în „Constituționalul” din 20 iunie 1889; Note și schițe, 1892, p.7; reprodus în Momente, schițe, amintiri, 1908.

Familia Eminovici a trăit în satul Ipotești, un sat modest în toate, așezat într-o vale închisă de dealuri odată împădurite, înconjurată de țărani care își câștigau existența prin munca cu palmele ca plugari, pădurari, morari, ciobani sau văcari. Gospodăria familiei, vatra satului și împrejurimile acestuia au constituit terenul de joacă al copiilor familiei Eminovici. Copilul Mihai a avut ca tovarăș de năzbății îndeosebi pe Ilie, fratele său cu trei ani mai mare, dar la fel de neastâmpărat ca el. În mintea lui a rămas întipărită imaginea casei reconstruite din temelii de părinții săi, o casă cu pridvor larg cu trepte, odăi cu privire de jur împrejur, șoproane, hambare, livadă și tei imenși în curte. Prin mintea lui au trecut mulți ani după ce a plecat din sat chipurile fraților săi mai mari, care umblau călare pe moșie, în vreme ce el se cufunda în bordeiele vecinilor, ori la stână sau cutreiera pădurile cu o carte într-o mână, doi-trei covrigi în cealaltă mână și dormea pe malul apelor. După ani de depărtare de satul copilăriei sale, el avea să rememoreze cu duioșie, în poezia „Din străinătate”, scrisă în anul 1865 și tipărită în 1866, orizontul fermecat al copilăriei:

„Așvrea să văd natala mea vâlcioară,
Scăldată în cristalul pârlului de-argint,
Să văd ce eu atâta iubeam odinioară
A codrului tenebră, poetic labirint...
Să mai privesc o dată câmpia-nfloritoare
Ce zilele-mi copile și albe le-a ținut
Ce auzi odată copila-mi murmurare
Ce jocurile-mi june, zburdarea mi-au văzut”.

Acolo el vedea veselie, oamenii fiind cuprinși de încântările și plăcerile vieții. Însă, undeva în depărtare, în străinătate, se afla un om „nemângâiat”, întrupat în propriul său chip, care se descrie pe sine astfel: „Un suflet numai plânge, în doru-i se avântă /L`a patriei dulci plaiuri, la câmpii-i rătători”.

Mihai Eminescu a transmis peste veacuri mesajul potrivit căruia dorul de vatra natală devine cu atât mai intens cu cât depărtarea de aceasta este mai mare, iar timpul își lasă amprenta materială, apăsând din greu pe sufletul celui înstrăinat și profund îndurerat.

Biserica de lemn din Ipotești

2. Credința și educația creștină

Mihai Eminescu are o dimensiune creștină, afirmată din copilărie atât în cuget, cât și în faptă. El s-a născut în mediu spiritual creștin, întruchipat de Tatăl Ceresc, Fecioara Maria și Iisus Christos, a fost botezat în religia creștină, educat în spirit creștin și s-a format în atmosfera spirituală a ortodoxiei tradiționale. Creștinismul său a fost susținut de înțelepciunea străveche a neamului, precum și de unele sisteme filosofice cu valențe universale pe care le-a admirat, extrăgând din seva lor ceea ce era de folos spiritualității neamului său. El a primit de la părinți o educație religioasă în timpul copilăriei, a cunoscut textul sfânt al Bibliei, cartea de căpătâi a creștinătății, fiind cititor consecvent al vechilor manuscrise bisericești, pline de înțelepciune.¹⁸

În mediul spiritual al mănăstirilor, bisericilor și schiturilor Moldovei de Sus, el a înțeles că „Dumnezeul geniului” l-a sorbit din popor „cum soarbe soarele un nour de aur din marea de amar”, conferindu-i harul îmbogățirii minții și sufletului cu învățăturile creștine și respectului față de semenii, precum față de propria sa ființă.

Crezul său etnospiritual a fost exprimat astfel: „noi, românii, formăm o biserică națională, și ca societate religioasă, ca Biserica Ortodoxă română, suntem un cor

¹⁸ Răzvan Codrescu, În jurul lui Eminescu, capitolul Eminescu și creștinismul, Editura „Christiana”, București, 2009.

matur și compact pentru a ne împotrivi la orice tendințe care ar jigni libertatea conștiinței și cultura noastră națională”.¹⁹ El a găsit în universul creștin un filon de aur pentru opera sa poetică, iar sensibilitatea creștină și-a relevat valențele în poezii, precum „Dumnezeu și om”, „Rugăciune”, „Rănai asupra mea”, „Învierea”, „Colinde, colinde”. El a simțit nevoia de a relua și imaginea superbă a Nașterii Domnului, precum și de a scrie, ca o invocare colectivă, o „Rugăciune” către Maica Domnului, pe care o numea „Regină peste îngeri”, „Lumină lină”, „Maică Sfântă”, „Pururi Fecioară”.

Potrivit crezului său, biserica ortodoxă și limba română au constituit temelia supraviețuirii neamului românesc în vatra străveche: „Biserica răsăriteană e de optsprezece sute de ani păstrătoarea elementului latin de lângă Dunăre. Ea a stabilit și a unificat limba noastră într-un mod atât de admirabil, încât suntem singurul popor fără dialecte propriu-zise; ea ne-a ferit în mod egal de înghițirea printre poloni, unguri, tătari și turci, ea este încă astăzi singura armă de apărare și singurul sprijin al milioanele de români cari trăiesc dincolo de hotarele noastre. Cine-o combate pe ea și ritualurile ei poate fi cosmopolit, socialist, republican universal și orice i-o veni în minte, dar numai român nu e”.²⁰

El a numit biserica „maica spirituală a neamului românesc, care a născut unitatea limbei și unitatea etnică a poporului”.²¹ Poeziile - rugăciuni constituie imnuri sublime, care vibrează de sfințenie și tulburătoare pioșenie în fața Tatălui Ceresc și a icoanei Fecioarei Maria, ocrotitoarea românilor năpăstuiți:

„Crăiasă alegându-te,
Îngenunchem rugându-te/
Înalță-ne, ne mântuie/
Din valul ce ne bântuie./
Fii scut de întărire/
Și zid de mântuire./
Privirea-ți adorată/
Asupra-ne coboară./
O, Maică Preacurată/
Și pururea fecioară,
Marie!”.

Mihai Eminescu a fost convins de rolul de neprețuit al bisericii ortodoxe în păstrarea și apărarea unității de limbă, de rânduieii juridice și de viață familială, rostuite în jurul unității de credință a românilor din spațiul vechii Dacii. El a reamintit semenilor săi că încă în secolul XVII, cronicarul Miron Costin, a descris „curățenia și frumusețea limbei vorbite în Maramureș și viața neatârnată a românilor de acolo”, a adus în lumină „legenda fondării Moldovei și Țării Românești”, constatând „identitatea de origine și limbă a poporului”. Mai mult, „cărțile bisericești, tipărite în Ardeal, în Moldova, în Țara Românească”, au oprit „procesul de diversificare și de dialectizare a graiului viu”, care a primit, prin cărți, „o normă unitară în rostire și în scriere”.²²

Mihai Eminescu și Ioan Slavici au fost românii care în anul 1877 au născut ideea ridicării la București a unei catedrale naționale. „Când a sosit la București vestea că curcanii noștri au cucerit reduta Grivița - avea să relateze Ioan Slavici - Eminescu și eu am chibzuit să publicăm în Timpul un articol în care arătam că Ștefan cel Mare de fiecare victorie pe câmpul de război zidia ntru mărirea lui Dumnezeu câte o mănăstire și stăruiam ca românii din zilele noastre să ridice și ei o catedrală la București, unde nu e nici o biserică mai

19 Ion Andreiță, Creștinul Eminescu, în „Gând Românesc”, Revistă de cultură, știință și artă, Anul VIII, nr. 2 (70), iunie 2014, p.13.

20 Mihai Eminescu, Opere, Editura Academiei Române, București, 1989, vol. X, p.187; Apud Liber-cugetător, liberă-cugetare, în „Timpul”, 2 februarie 1879.

21 Mihai Eminescu, Opere, vol. 13, p.168-169; Apud „Timpul”, 14 august 1882.

22 Mihai Eminescu, Opere, vol. XIII; Apud „Timpul”, 14 august 1882.

încăpătoare în care mulți creștini pot să se roage împreună pentru binele obștesc”.²³

Mihai Eminescu și-a avertizat semenii asupra consecințelor pierderii credinței neamului, însoțită de „necredința în ordinea divină”,²⁴ asupra identității și unității neamului în vatra sa etnospirituală. El a deplâns faptul că, deși „aproape de două mii de ani ni se predică să ne iubim, noi ne sfâșiem” și că „în loc de a urma prescripțiunile unei morale aproape tot atât de vechi ca și omenirea, în loc de a urma pe Dumnezeu, omenirea necorijabilă nu-l urmează deloc; ci întemeiată pe bunătatea lui, s-așterne la pământ în nevoi mari și cerșește scăpare”.²⁵

Mihai Eminescu a considerat cu deplin temei că și în vremea sa elementul creștin, identificat în „bunul român” constituia factorul unificator de neam și țară, iar apărarea acestuia trebuia să devină o datorie de credință a fiecărui român nativ.

3. Asumarea și apărarea identității neamului

Pentru Mihai Eminescu, trei cuvinte îngemănate, respectiv nație / națiune / naționalitate, aveau măreția unei expresii sfinte. Acestora le-a asociat noțiunea „popor”, creatorul de valori sociale. El s-a avântat cu vigoare în dezbaterile din vremea sa privind originea, numele și soarta neamului și a țării.

S-a aplecat cu pioșenie spre rădăcinile neamului, i-a descoperit și iubit pe DACI, pe care i-a considerat străbuni ai românilor, privindu-i cu romantică dragoste, nostalgie și respect. Civilizația dacilor a reprezentat pentru el un timp eroic, depănat într-un spațiu edenic aflat sub tutela zeului Zamolxe, egalul zeului nordic Odin.

Mihai Eminescu a fost primul român care a pus față-n față imaginea Romei și a Daciei: Roma era o civilizație coruptă, perimată și sortită pieirii, iar Dacia, purificată prin jertfă de sânge, avea un viitor prefigurat în versurile pline de semnificație ale poeziei „Ce-ți doresc eu ție dulce Românie”. Despre daci, el a lăsat următoarea însemnare, care a traversat neatinsă secolele: „Era un popor brav acela care a impus tribut superbeii împărătese de marmură a lumii - Roma. Era un popor nobil acela a cărui cădere te împle de lacrimi, iar nu de disperare, iar a fi descendentul unui popor de eroi, plin de noblețe, de amor de patrie și libertate, a fi descendentul unui asemenea popor n-a fost și nu va fi rușine niciodată”.²⁶

Potrivit gândirii sale, singurul fapt peren al istoriei neamului era moștenirea dacică, extinsă până în vremea „descălecatelor”, iar mai apoi deslușită în legendele populare. De aceea, el s-a încumetat să scrie o epopee lirică a civilizației dacice, care cuprindea istoria de la mitul creației și până în vremea marilor voievozi români.

Mihai Eminescu s-a considerat român, care simțea în el dacul, iar atributul „moldovean” era perceput doar ca o expresie geografică a unei părți din vatra neamului, numită Moldova. Pentru el, România era patria tuturor românilor de la „Nistru până la Tisa”, adică a tuturor celor care vorbeau aceeași limbă maternă. El i-a considerat români pe băștinașii care trăiau și vorbeau românește în Moldova, Ardeal și Valahia, iar ardelenii, moldovenii și muntenii formau corpul etnospiritual al aceleiași națiuni, națiunea română. Crezul său etnospiritual a fost magistral exprimat în poezia „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie”, scrisă în plină adolescență, publicată în revista „Familia” din Oradea, în 2 aprilie 1867.

Mihai Eminescu și-a caracterizat neamul ca optimist, moștenire din strămoși, afirmând că „În firea mea a mai rămas un grăunte de optimism, desigur moștenit de la strămoși...optimism însuflețit de paginile

²³ Nicolae Șt. Noica, Catedrala Mântuirii Neamului - istoria unui ideal, Editura „Basilica” a Patriarhiei Române, București, 2011, p. 51.

²⁴ Mihai Eminescu, Opere, vol. XII; Apud, „Timpul”, 27 martie 1881.

²⁵ Mihai Eminescu, Opere, vol. X, p. 78.

²⁶ Mihai Eminescu, Opere, vol. X, p. 78.

mărețe scrise cu sângele său de nobil popor românesc, mă îndeamnă să urc calvarul vieții mai ușor”.²⁷ El și-a afirmat cu curaj naționalitatea și apartenența la nația rumânească, scriind că „Naționalitatea trebuie simțită cu inima și nu vorbită numai cu gura. Ceea ce se simte și respectă adânc, se pronunță arareori!...Iubesc poporul românesc fără a iubi pe semidoctii și superficialitățile sale”.²⁸

El a iubit poporul român, creatorul de valori sociale, făuritorul de țară și de stat național, cu ajutorul căruia neamul românesc și-a apărât și promovat valorile sociale. Puțini români din vremea sa i-au adus poporului un asemenea omagiu emoționant: „De când este suflet de român pe fața pământului - afirma el -, românul a fost mândru de a fi român, și chiar atunci, când lumea îl privea cu dispreț, el își cânta doina și privea mândru împrejurul său”,²⁹ subliniind ideea că determinantă pentru conștiința națională este „mărima morală și sufletească a unui popor”. În opera lui poetică sufletul poporului freamătă de adânc simțământ pentru frumusețile naturii, prietenul poporului e codru, e calul frumos, e turma de oi. El a cântat epocile de bărbăție ale străbunilor, descriind astfel poporul românesc:

„Popor de fală /
Cap de geniu, piept de foc /
Cu gândirea de proroc /
Dar cu inima regală /
Și cu flamuri cu noroc.”

Mihai Eminescu a făcut distincție între popor și conducători, afirmând: „Iubesc acest popor bun, blând, omenos, pe spatele căruia diplomații croiesc charte și resbele, zugrăvesc împărății despre care lui nici prin gând nu-i trece; iubesc acest popor, care nu servește decât de calici acelora ce se înalță la putere - popor nenorocit care geme sub

măreția tuturor palatelor de gheață ce i le așezăm pe umeri”.³⁰ Potrivit percepției sale, această stare era în primul rând consecința dezbinării norodului („poporul românesc”), de către pătura superpusă, compusă în primul rând din cei îmbogățiți corupție și fraudă, în cădășie cu străinii infiltrați în conducerea țării și ruperea statului român în două părți ostile, respectiv țara legală și țara reală. „Dacă fiii tăi ar fi fost uniți totdeauna - scria cu durere Mihai Eminescu -, atunci și pământul tău strămoșesc rămânea unul și nedespărțit. Dar veacuri de dezbinare neîntreruptă te-au dus la slăbiciune, te-au dus să-ți vezi rușinea cu ochii! Nu merge la mormintele domnilor tăi cu sămânța dezbinării în inimă, ci precum mergi și te împărtășești cu sângele Mântuitorului, astfel împărtășești-ți sufletul tău cu reamintirea trecutului; fără patimă și fără ură între fiii aceluiași pământ, cari oricât de deosebiți ar fi în păreri, frați sunt, fiii aceleiași mume sunt.”³¹

Mihai Eminescu a fost convins că pentru a-ți iubi „nația”, „nu este nevoie de manifestatii de uliță și nici de fraze”, „nația” trebuind să fie iubită „așa cum e și cum ne-a lăsat-o Dumnezeu”, întrucât „Nu cu fraze și cu măguliri, nu cu garde naționale de florile-mărului se iubește și se crește nația adevărată”. El a afirmat că-și iubea nația „așa cum este, cum a făcut-o Dumnezeu, cum a ajuns prin suferințele seculare până în zilele noastre”, avertizându-și semenii că a pronunța cuvântul națiune fără rost, numai pe vârful buzelor, însemna a face doar paradă de „naționalism”. Potrivit gândirii sale, cine are dragoste de națiune, nu-i cere acesteia nimic, dar îi dă totul: nu-i cere nici chiar încredere, nici chiar iubire, afirmând răspicat: „o iubim fără a-i cere nimic în schimb, nici chiar încrederea ei, atât de lesne de indus în eroare, nici chiar iubirea ,

27 Mihai Eminescu, Scrieri esențiale, vol. 5, Corespondență, Editura „Fortuna”, 2003, p.568-569.

28 Mihai Eminescu, Din manuscrise, Opere, vol. IX, p.459-460.

29 „Timpul”, 16 aprilie, 1881.

30 Vezi, pe larg, Mihai Eminescu, Scrieri politice, în Opere complete, ediția A.C.Cuza, 1914.

31 „Curierul de Iași”, IX, nr. 109, 3 octombrie, 1876, p. 2; Mihai Eminescu, Scrieri esențiale, vol. 4, Publicistică, Editura „Fortuna”, 2003, p. 504.

înnădită azi la lucruri străine și la oameni străini”.

El a atras atenția că „Elemente străine, îmbătrânite și sterpe, s-au amestecat în poporul nostru și joacă comedia patriotismului și a naționalismului. Neavând tradiții, patrie hotărâtă ori naționalitate hotărâtă, au pus totuși, mâna pe statul român. Conștiința că ele sunt deosebite de neamul românesc nu le-a dispărut încă - ele se privesc ca o oaste biruitoare într-o țară vrăjmașă”.³² În cunoștință de cauză și cu deplină responsabilitate, el afirma că „nu-i de mirare” că întreaga dezvoltare mai nouă a țării a avut în vedere realizarea unei serii de „idei liberale și egalitare cosmopolite” și nu „conservarea naționalității”. De asemenea, a reamintit semenilor săi că „țara” este rodul a zeci de generații și aparține altor zeci de generații care vor veni.

Deci, țara trebuie apărută ca bun al întregului neam și ferită de primejdiile care o pândesc în cruciș și-n curmeziș.

4. Croirea hărții mentale a vetrei neamului:

Mihai Eminescu a considerat că între neamul românesc și statul făurit de acesta există o relație organică, întrucât românii n-au constituit imperii, ci state care au avut ca fundament substratul etnic. De la facerea lumii lor, românii n-au acaparat teritorii străine, ci s-au luptat cu imperii sau hoarde migratoare care au ocupat părți din vatra neamului, purtând războaie de apărare și de supraviețuire.

Pentru Mihai Eminescu, „România”, adică țara românilor,³³ era construită în vatra neamului, rămânând pe dinafară, sub dominații străine bucăți mari din această vatră. El a considerat că țara românească era peste tot unde se vorbea românește, susținând cu tărie: „Noi, românii, nu voim să trăim într-un stat unde patria să fie deasupra naționalității. Amândouă nu sunt decât două cuvinte pentru aceeași noțiune. Iubirea de

patrie e una cu iubirea naționalității. Singura rațiune de a fi a acestui stat pentru noi este naționalitatea lui românească. Dacă e vorba ca acest stat să înceteze de a fi românesc, atunci o spunem drept că ne e cumplit de indiferentă soarta pământului lui”.³⁴

Mihai Eminescu a analizat riguros starea vetrei neamului, atrăgând atenția că marginile vetrei neamului dintre Dunăre, Nistru și Tisa erau rupte în bucăți de către marile imperii vecine, iar înăuntrul vetrei pătrunsese pe tăcute o anume „străinătate” care rodea la temelia unității neamului. Această stare a fost redată în chip magistral în poezia „Doina”, cântecul de jale al unui neam care-și alină durerea provocată de secole de dominații străine:

„De la Nistru pân' la Tissa/
Tot Românul plânsu-mi-s-a/
Că nu mai poate străbate/
De-atâta străinătate”.

Studiind cu rigoare starea neamului, a ajuns la concluzia că „Nu există un stat în Europa orientală, nu există o țară de la Adriatică la Marea Neagră care să nu cuprindă bucăți din naționalitatea noastră, începând de la ciobanii din Istria, de la morlaccii din Bosnia și Erțegovina, găsim pas cu pas fragmentele acestei mari unități etnice în munții Albaniei, în Macedonia și Tesalia, în Pind, ca și în Balcani, în Serbia, în Bulgaria, în Grecia până sub zidurile Atenei, apoi, de dincolo de Tisa începând, în toată regiunea Daciei Traiane până dincolo de Nistru, până aproape de Odesa și Kiev”.³⁵

Concluzia la care a ajuns era sumbră: „Din marea unitate etnică a tracilor romanizați care ocupa în veacul de mijloc aproape întreg teritoriul Peninsulei Balcanice, începând de sub zidurile Constantinopolei, a Atenei și Triestului și ajungând până la Nistru spre miazănoapte și răsărit, până-n șesurile Tisei spre apus, n-a mai rămas decât mâna aceasta de popor românesc liber dintre Prut, Dunăre și Carpați, și pentru posesiunea

32 Mihai Eminescu în „Timpul”, 14 noiembrie 1880.
33 Mihai Eminescu, în „Timpul”, 1 martie 1878.

34 Mihai Eminescu, Opere, vol. XI, p. 275.
35 Mihai Eminescu, în „Timpul”, 25 mai 1879.

acestui petec se vor arunca sorții ca asupra cămășii lui Crist, de această dată nu în străinătate, ci în chiar Camerele României”.

Cu toate acestea, bucuria de-a exista un stat românesc, „ROMÂNIA”, fondat de români în folosul neamului românesc chiar numai pe o parte a vetrei neamului a fost exprimată public, fără reținere. Spre București („Orașul bucuriei”), inima României, a alergat cu bucurie în toamna anului 1866. Însă, cu măhnire a constatat că teritoriul tânărului stat român avea maximum 137.000 km², lipsindu-i mari părți din vatră, întinse „De la Nistru pân la Tisa”, ocupate samavolnic de către imperiile vecine. El a înțeles repede bucuriile și durerile românilor în tânăra lor casă etnospirituală și politico-statală, sesizând pericolele care-l pândeau și bolile care-l măcinau. Astfel, cu deplin temei a scris că: „Ori țara aceasta să fie în adevăr românească, sau nici nu merită să fie”.

Mihai Eminescu a fost nativul care a văzut România Întregă în sensul în care Mihail Kogălniceanu numea „patrie”, adică toată întinderea de pământ pe care băștinașii vorbeau limba românească. El a trasat harta lirică a spațiului de românită: „De la Nistru pân’ la Tissa”; „Din Hotin și pân’ la Mare”; „De la Mare la Hotin”; „Din Boian la Vatra-Dornii”; „Din Sătmăr pân’ în Săcele”; „De la Turnu-n Dorohoi”; „Din Boian la Cornu Luncii”; „Din Brașov pân’ la Arad” (într-o variantă). Acest spațiu cuprindea, în linii generale, teritoriul cu punctele strategice, dar și sensibile, ale României Întregi sau Daciei Mari. În acel spațiu de viațuire, poporul român avea o misiune istorică și apostolică: „Noi, poporul latin de confesie ortodoxă, suntem în realitate elementul menit a încheia lanțul dintre Apus și Răsărit; aceasta o simțim noi înșine, se simte în mare parte de opinia publică europeană, aceasta o voim și, dacă dinastia va împărtăși direcția de mișcare a poporului românesc, o vom și face”.³⁶

Mihai Eminescu era convins că oricât de adânci ar fi „dezbinările” care s-au produs în

timpul din urmă între români, atunci când e vorba de „legea părinților noștri, care ne leagă de Orient”, și de „aspirațiunile noastre, care ne leagă de Occident”, vrăjmașii, oricare ar fi ei, îi vor găsi pe români „uniți” și tot atât de tari în hotărârile lor ca și în trecut. Însă, el n-a avut norocul să vadă harta României Întregite, dar o visase, o schițase cu mintea și o păstra în suflet, după ce a bătut la pas toate ținuturile românești nord-dunărene, începând din Bucovina, trecând prin Ardeal, apoi trecând munții Carpați și ajungând în „România”, țara lui „de dor”.

5. Reconstruirea profilului etnospiritual al „bunului român”

Mihai Eminescu și-a asumat identitatea de român, lăudând puterea intelectuală, respectiv inteligența poporului român. Iubirea de neam l-a făcut să exagereze uneori calitățile acestuia, fiind convins că pe români îi definește adevărul: „Rău sau bun, Românul e adevărat, „intelligent, dar nu viclean, nici fățarnic”, „lipsit de cocoșa intelectuală ori fizică”. Însă, a scris cu mândrie despre diferența dintre craniul „în adevăr daco-roman”, și „scorburi găunoase” ale păturii dominante, sfătuind tineretul de la Facultatea de Medicină să facă studii cranioscopice în acest sens. El a fost convins că „Tineretea unui neam nu atâră de secolii pe care i-a trăit pe pământ”, că „Bătrânețea și pieirea lui vin atunci când domnia viciului, a ușurătății îl face decadent” și că „Orice popor care nu e măcinat de corupție și mizerie e un popor tânăr”. În vremea lui, când politicienii se lăudau că-s români, el a căutat modelul și profilul de „bun român”, scriind că: „A fi un bun român nu e un merit, nu e o calitate ori un monopol special, ci o datorie pentru orice cetățean al acestui stat, ba chiar pentru orice locuitor al acestui pământ (România) care este moștenirea, în exclusivitate și istorică, a neamului românesc. Acesta este un lucru care se înțelege de la sine”.³⁷

³⁶ Mihai Eminescu, Opere, vol.XIII, p.301.

³⁷ Mihai Eminescu, Statul, I. Funcțiile și Misiunea sa, Editura „Saeculum I.O.”, București, 1999, p.136.

Potrivit concepției sale, un „bun român” este conștient că „Singura cale a avuției e munca, singura a înălțării sociale, meritul...Corupția și malonestitatea trebuie să lipsească din viața publică”.³⁸ Mediul în care se naște, crește și se modelează „bunul român” este mediul social care încorporează tânăra generațiune. De aceea, „misiunea oamenilor ce vor din adâncul lor binele țării e creșterea morală a generațiunii tinere și a generațiunii ce va veni”. Pentru trasarea modelului și profilului „bunului român”, el a făcut apel la memoria simbolurilor neamului, având ca repere istorice pe Ștefan cel Mare - hărăzit să-și mântuie neamul de dușmani, pe Matei Basarab - omul dreptății sociale și pe Mihai Viteazul - unificatorul vetrei neamului.

Despre voievodul Ștefan cel Mare a consemnat: „Crist a învins cu litera de aur a adevărului și a iubirei, Ștefan cu spada cea de flăcări a dreptului. Unul a fost libertatea, cellalt apărătorul evangelului ei...Tot ce lumea a visat mai mare, tot ce abnegațiunea a legiuit mai nobil, tot ce pune pe om alături de om: Libertatea!”.³⁹ Despre voievodul Mihai Viteazul, pe care-l numea „Vodă cel Viteaz”, a scris că „a realizat pentru câteva zile trecătoarea coroană a Daciei”,⁴⁰ iar „Matei Basarab răscumpăra cu bani din visterie pământuri încăpute pe mâini străine”.⁴¹ El a observat că a fi „bun român” în România vremii sale era extrem de greu mai ales din cauza substituirii „elementelor naționale prin cele străine”. Acestea deveniseră sigure că „viitorul e al lor în această țară”, întrucât „România devine un simplu nume pentru a însemna colonii din centrul Europei lângă Dunăre”, iar „poporul nostru nu mai e în stare de-a-și recăștiga

vreodată pământul patriei sale din mâini străine”.⁴²

În antiteză cu „bunul român” i-a identificat pe străinii care se infiltraseră în mijlocul băștinașilor și acaparaseră resursele poporului, pe epigonii, corupții și cozile de topor din pătura superpusă, precum și pe dușmanii din afara țării. Față de aceștia a fost foarte violent, iar sinceritatea sa năvalnică s-a revărsat în versurile poeziilor sale, precum și în textele sale gazetărești. Mihai Eminescu a reconstruit prin observare directă profilul etnospiritual al românului adevărat, „bunul român”, pentru care iubirea de neam și țară reprezintă reperele fundamentale ale existenței sale.

Aurel V. David, București

ALEXANDRU VLAHUȚĂ DESPRE MIHAI EMINESCU

Constantin Moșincat

*„S-aprinzi în bolta vremii aștri
Din zborul tristului tău gând...
Văpaie!... Ce-o să-i pese lumii
Că tu te mistui luminând?”*

(Alexandru Vlahuță –Lui Eminescu)

Alexandru Vlahuță își începea discursul de la Ateneul Român, din 1892, cu amintirea ultimei întâlniri cu Eminescu, de pe vremea când îl vizitase la ospiciul unde era internat. L-a recunoscut și s-a interesat de prieteni, „căindu-i și vorbind de ei cu milă, ca de niște oameni pierduți, sau foarte nenorociți”^[43]. Această atitudine, Vlahuță o pune pe seama *ostenelii* sale, măcinat de gândurile aplicării „planului său de reorganizare socială, o lucrare colosală, care îl muncește și-i dă nopți de insomnie și dureri de cap ucigașe”^[44].

³⁸ Mihai Eminescu, Scrieri esențiale. Publicistică. Vol. 4, Editura „Fortuna”, 2003, p. 567.

³⁹ Mihai Eminescu, Scrieri esențiale, vol. 5, Corespondență, Editura „Fortuna”, 2003, p.544-547.

⁴⁰ Mihai Eminescu, Scrieri Esențiale. Publicistică, vol. 4, Editura „Fortuna”, 2003, p.279-280.

⁴¹ Mihai Eminescu, Opere, vol.XIII, p.234; Apud, De îmbunătățiri rele..., „Timpul”, 3 decembrie 1882.

⁴² Mihai Eminescu, Opere, vol. XIII, p. 232; Apud. În numărul său din urmă..., în „Timpul”, 1 decembrie 1882.

⁴³ Familia, 43 Idem, nr. 15 din 12/24 aprilie 1892, p. 169

⁴⁴ Ibidem

N-a apucat s-o mai scrie decât versurile pe care le reproducem în facsimilul alăturat.

Pentru a-l extrage din respectiva stare de

«Atâta foc, atâta aur,
Ș-atâtea lucruri sfinte
Peste 'ntunericul vieții
Ai revărsat, părinte...»

«Purtat-a bietul român în urma tristelor împregiurări ale timpului destule juguri. Purtat-am noi jugul feudalismului și al calvinilor, purtat-au frații noștri de dincolo jugul Fanarioților, purtat-am cu toții jugul limbei slave. Așa rușinos inse ca jugul lui Eminescu n'a fost nici unul. N'a fost nici unul, căci în acelea ne-au injugat străinii, în al lui Eminescu inse ne-au injugat Românii, cari sînt carne din carnea noastră și sânge din sângele nostru. Viitorul le va resplăti, decă nu le-a resplătit prezentele.»

disconfort, Vlahuță i-a amintit de poezie, drept care Eminescu scoase din buzunarul paltonului un petic de hârtie, și așezându-se începuse a citi un șir lung de strofe „de o sonoritate și de un efect ritmic fermecător”⁴⁵, deși pe acel petic de hârtie nu erau scrise decât două cuvinte: *gloriosul voievod!*, adică el tocmai improviza, compunea și reda instantaneu peste 20 (douăzeci) de strofe, al căror sensuri nu aveau legătură, ele păreau mai degrabă rupte dintr-o frumoasă poezie, încă nescrisă. Vlahuță își mai amintea alte două vorbe: *foc* și *aur*, pe care poetul le rostea mereu, aproape în fiecare stofă, din care reproduce următoarele:

„Armonia de sunete, limba aleasă, muzicală, supuneau tremurul sufletului său întunecat, de o neobișnuită frumusețe în împerecherea bizară de cuvinte”, potrivit impresiei mărturisite de Vlahuță, care abia așa înțelesese sensul slovelor anterioare: „Unde-s șirurile clare din viața-mi să le spun?/ Ah, organele-s sfărâmate și maestrul e nebun!”, pentru că după acel fermecător recital să se cufunde în apusul dureros al conștiinței cu „înfașare de Zeu învins, părăsit de puteri și umilit”⁴⁶. Apoi, cu mâinile împreunate, cu glas nespus de sfâșietor ofta: „Of Doamne, Doamne!”, din care reieșe a sinteza intrigii

vieții sale, suferințele vieții din copilărie, înțeles în care „m-au podidit plânsul ș-am plecat”, și a fost ultima lor întâlnire.

Din acel moment, de câte ori Vlahuță citea câte o trăsnaie fără de sens, scrisă de un poet tânăr, gândul îl ducea la acele vremuri și la întrebarea „nu cumva vreo-unul i-a stenografiat capricioasele slove neorânduite”? Ceea ce v-a rămâne „pururi din Eminescu, în afară de frumusețea gândurilor și de adâncimea și sinceritatea simțirii lui, ceea ce va trăi în fiecare vers românesc ce s-a scris și se va scrie de la Eminescu încolo, este acea complexiune puternică a limbii renăscute sub condeul maestrului, acea croială nouă, particulară, a frazei, a dicțiunii, care a fost chiar așa indestructibilă a talentului său”⁴⁷. Sub acest înveliș, asemenea unei „platoșe de oțel” apărea marele Eminescu și meșteșugul său de a sculpta versul „într-o tărie de vorbe vii, sonore, sugestive, și într-o bogăție necunoscute până la el”⁴⁸. Nimeni n-a știut

să-și cristalizeze gândurile în forme atât de severe, desăvârșite, de emoție răvășite în cuvinte neașteptate, epitete care revocă imagini precise, de o intensitate halucinantă. Împerecherea de cuvinte în poezia lui Eminescu dau impresia și „fiorul unei

⁴⁵ Idem, p. 170

⁴⁶ Ibidem

⁴⁷ Ibidem

⁴⁸ Ibidem

explozii de lumină surprinzătoare”^[49]. Acesta era un fenomen ce fascinasese și pusese stăpânire pe întreaga tinerețe mișcată de aripa versului vibrant al lui Eminescu. Lucru firesc, noua limbă inventată de Luceafăr brăzda adânc conștiințe și atitudini admirative.

În Conferința de la Ateneu, Vlahuță critica *curentul declanșat contra poetului nepereche*, după moartea lui Eminescu, curent ce încerca defăimarea creației sale, atribuindu-i faptul că opera sa „omoează tinerele talente”, începătorii fiind loviți de starea de osteneală și de pesimism, ca marele poet. Va să zică curentul Eminescian smulgea din „brațele societății forțele vitale”, ceea ce era echivalent cu „o primejdie națională”. La Blaj, în contra curentului Eminescian, apăruse o carte, tipărită la 1891, de 210 pagini, al cărei autor nu avuse curajul s-o asume cu nume, intitulată: *Mihail Eminescu. Studiu critic*, în care autorul anonim se străduia să dovedească tinerilor că Eminescu era o „nulitate literară, un maculator de versuri, care n-are nici gândire, nici simț, nici limbă....nimic, nici umbră de talent”, motivând astfel stricăciunea produsă de acesta tineretului. Respectivul *studiu* avea drept concluzie următoarea, pe care o redăm în facsimil:

Eminescu, spunea Vlahuță, nici că avea nevoie de apărare. Dar exagerarea într-un asemenea mod nu făcea bine nimănui, cu atât mai otrăvită era croirea unui pamflet ce nu i se potrivea, ce semăna mai degrabă cu o tentativă de uzurpare a gloriei sale decât o critică. În numărul dedicat lui Eminescu, la moartea acestuia, Al. Vlahuță încredințează revistei „*Familia*”, care l-a **lansat și botezat**, o răvășitoare poezie, cu 12 strofe, de rămas bun: *Lui Eminescu...*, din care reproducem ultimele două: „... Să plângi tu plânsul tuturor... / Din zbuciumul eternei lupte, / Să smulgi fulgerătoare versuri, / Bucăți din inima ta rupte... / S'aprinzi în bolta vremii aștri, / Din zborul tristului tău

gând.../ Văpaie!...Ce-o să-i pese lumii / Că tu te mistui luminând!”^[50].

Col. dr. Constantin Moșincat,
Oradea

GRUPAJ DE EPIGRAME

Gheorghe Cireap

AM IEȘIT DIN DILEMĂ

Mi-a spus o damă explicit,
Și știu ce-nseamnă ”fătălău”:
Te legi de ea, ești nesimțit,
De nu te legi ești tăntălău!

FIDELITATE

Țin foarte mult la treaba asta
Și-accept să mi se facă testul,
Că nu-mi înșel nicicând nevasta
Mereu i-aduc acasă restul!

UN SALT ÎN VIAȚA MEA

Povestea vieții e drăguță
Și-o am notată în carnet:
Venit pe lume în căruță,
Îmbătrânesc pe internet!

SIMILITUDINI

Este-un lucru foarte clar
Și, deja, s-a demonstrat,
Că din școală și din bar
Nu mai ieși cum ai intrat!

NEDUMERIRE

Vreau să știu realitatea:
Cum ajunge un bărbat
Când își află jumătatea,
E întreg sau terminat?!

DRAGOSTE LA PRIMUL MIROS

Pornit-a totul dintr-un joc
Și-ajuns-au să se placă;
Ea mirosea a busuioc
Iar el a busuioacă!

DISCUȚIE BĂRBĂTEASCĂ

-Bunicule, aș vrea să știu
Și să-mi clarific gândul meu:
Mă-nșor acum sau... mai târziu?
-Oricând ai face-o, dai de greu!

M-AM DAT DE GOL

Să mai ascund eu nu mai pot;
Soția, cert, a sesizat
Că am amante peste tot,
Fiind un tip împrăștiat!

Gheorghe Cireap, Cluj-Napoca

⁴⁹ *Ibidem*

⁵⁰ *Familia*, nr. 26 din 25 iunie/7 iulie 1889, p. 312

Primăvara întregirii. Profile de Eroii Constantin Moșincat

Traian Moșoiu⁵¹, la 7/20 noiembrie 1918, ocupa orașul Reghin, de unde a dat o „Proclamație către ardeleni”⁵², în care

General Traian Moșoiu – 1919 -Kisujlasas,
Kenderes, Szolnok

⁵¹ Născut la Tohanul Nou la 2 iunie 1865, în 1889 este absolvent al Școlii Militare „*Wiener Neustadt*” din Viena, cu gradul de sublocotenent. În 1891 demisionează din armata austro-ungară, trece în România și intră în armata română. Participă cu gradul de maior la al doilea război balcanic (1913) ca șef al biroului de mobilizare din cadrul Regimentului 30 Infanterie Muscel. În urma activității sale este avansat la gradul de locotenent-colonel. În 1916, la intrarea României în Primul Război Mondial, pătrunde în Transilvania la comanda grupului „*Lotru*”. În zona Sibiului, câștigă bătălia de la Orlat. În defensivă, se află la comanda Diviziei 23 Infanterie, cu care duce grele lupte de apărare în zona înălțimilor Pietrosu și Veverița, divizia sa fiind supranumită „*Divizia de Fier*”. Pe frontul din Moldova, în vara lui 1917, se află la comanda Diviziei 12 Infanterie, participând la luptele de la Vârful Cocoșilă - Valea Dumicușului - Răchitașu. Este decorat de către generalul Henri Berthelot cu Legiunea de Onoare franceză. În 1919, în timpul ofensivei din Transilvania, a condus Comandamentul Trupelor din Transilvania până la 11 aprilie, când conducerea este luată de generalul Gheorghe Mărdărescu, generalul Moșoiu preluând comanda grupului de armate „*Nord*”. A condus contra-ofensiva victorioasă încheiată cu ocuparea Budapestei, devenind comandant al garnizoanei române din Budapesta, apoi guvernator militar al teritoriilor ungare de la vest de Tisa.

⁵² Textul integral în Constantin Moșincat, *Starea de veghe*, Ed. Papyrus, Oradea, 1997

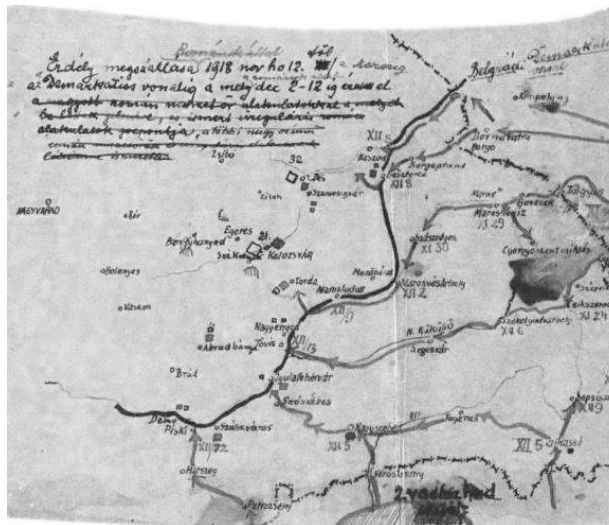
arăta că nu venea „ca un cuceritor, căci voi v-ați cucerit deja Ardealul..., vin numai ca să cimentez ceea ce voi înșivă ați cucerit...Cu noi aduceam libertatea, iar dreptatea este scrisă pe steagurile noastre”.

Prin ordinul nr. 1159 / 28 noiembrie 1918, Marele Cartier General dispunea înființarea Comandamentului Trupelor din Transilvania, odată cu a doua mobilizare a armatei române⁵³. La 11 decembrie 1918, sediul Comandamentului s-a stabilit la Sibiu, unde se instalase și Consiliul Dirigent, sub președinția lui Iuliu Maniu. Imediat ce Comandamentul s-a organizat – constituindu-se din Divizia I-a Vânători, Divizia 2 Vânători și Divizia 7 Infanterie - s-a ordonat ocuparea Ardealului pe aliniamentul Cîmpulung - Maramureș, vest Zalău, prin Poeni pe Crișul Repede, peste culmea Munților Apuseni și cobora în valea Mureșului, la vest de Zam.

Până la ocuparea acestei linii de demarcație, guvernul român a avut de trecut multe piedici din partea aliaților. Ungurii cereau Mureșul ca linie de demarcație. După ocuparea orașelor

⁵³ Marele Stat Major, pe baza Instrucțiunilor secrete de mobilizare, a trecut întreaga armată din nou pe picior de război prin completarea cu oameni de la vatră din „*rezervă și miliții, până la contingentul 1894 inclusiv*”. Capul oștirii adresa un patetic Ordin de Zi, prin care chema la reluarea luptei, alături de aliații ce cunosc tăria ostașului de la Oituz, Mărăști și Mărășești. „*Înainte deci cu vitejia strămoșească*” spre frații din Bucovina și Ardeal ce ne așteaptă. La mobilizare forța combativă a armatei române era de 180 batalioane, 98 escadroane și 260 baterii cu un efectiv de 163.240 (A.M.R., *fond 986*, Serviciul Istoric, dosar 131, 268, 341, 833). Detalii și în *Istoria militară a poporului român* I.M.P.R., vol.V, Ed.Militară, București, 1988, p.684-693.

Reghin și Târgu Mureș, un detașament de infanterie a pus stăpânire pe Uioara,

Schita făcută de col. Kratochwil

cu scopul de a zădărnici acțiunile patrulilor din divizia de secui, de sub comanda colonelului Kratochwil. Trupele ungurești primiseră ordin să împrăștiie mulțimea și pe reprezentanți aleși ai acestora, adunați la Alba Iulia. Prinderea conducătorilor era obiectivul urmărit de Kratochwil.

Ordinul de operații nr.10 din 21 aprilie 1919 punea în mișcare întregul dispozitiv ofensiv al Comandamentului Trupelor din Transilvania, care a ocupat malul stâng al Tisei, pe tot cursul său din Ungaria, de la 1 mai – 20 iulie 1919 (schema românească).

Colonelul Rasoviceanu (foto), aflară pe la mijlocul lunii ianuarie 1919, de decizia Consiliului Dirigent de mobilizare a voluntarilor ardeleni prin Ordinul de chemare nr. 167, formând cu aceștia Corpul Voluntarilor Ardeleni. Comandamentul Corpului avea sediul la Cluj, și avea în subordine Regimentul de voluntari „Avram Iancu” din Cluj și Regimentul de voluntari „Alba Iulia”,

dislocat în Alba Iulia. Comandant al Corpului Voluntarilor Ardeleni era numit locotent-colonelul Silviu Bordan. Consiliul Dirigent estima că fiecare regiment va avea, ca efective luptătoare, 2.000-3.000 de voluntari⁵⁴.

Rasoviceanu organizează la Țebea depunerea jurământului de către Corpul Voluntarilor „HORIA”, format din 4 000 de oameni (înființat la 15-16 februarie 1919 de dr. Ioan Suciu și cpt. Florian Medrea prin recrutarea moșilor din regiunea Zarandului și a Munților Apuseni - plășile Baia de Criș, Brad, Abrud și Câmpeni), serviciul divin fiind oficiat de 12 preoți la steagul zdrențuit în lupte al regimentului său. Urcat pe o

⁵⁴ A. M. R., fond Comandamentul Trupelor din Transilvania, dos. nr. 17, f. 146

masă, îi anunță pe moți, în urale, că ies de sub jurisdicția Consiliului Dirigent și se subordonează Diviziei 2 Vânători, ca avangardă în viitoarele lupte. Trupele regale române din regiune își dublează astfel efectivul la 12 000 oameni.

Pe lângă cele două regimente de voluntari, ca urmare a misiunii primite de Ioan Suci, din partea Consiliului Dirigent, se constituie, din voluntarii regiunii Abrud-Brad și ai Văii Crișurilor, precum și din refugiații din aceste zone, aflate încă sub administrație maghiară, încă un *regiment de voluntari*, **Regimentul „Beiuș”**, cu garnizoana provizorie la Brad (de fapt era vorba de un batalion care a depus jurământul la Țebea, la gorunul lui Horea, lângă mormântul lui Avram Iancu). În 28 februarie 1919, cele trei regimente însumau 6.547 de voluntari (226 ofițeri și 6.321 trupă), din care, Regimentul nr. 1 „Avram Iancu” avea 2.475 voluntari (97 ofițeri și 2.378 trupă), Regimentul nr. 2 „Alba Iulia”, 1.704 voluntari (61 ofițeri și 1.643 trupă), iar Regimentul „Beiuș”, 2.368 voluntari (68 ofițeri și 2.300 trupă).

La atacul frontal din pasul Ciucea au mai participat forțe din Divizia 2 Vânători, respectiv Regimentul 10 Vânători și Regimentul ardelean Beiuș (**un regiment constituit din voluntari**), sprijinite de 5 baterii de câmp, una de obuziere și o secție de autotunuri. În bătălia de cucerire și manevrare a pasului Ciucea un rol deosebit l-a avut **„Detașamentul colonelului Rasoviceanu”**, compus din Regimentul 9 Vânători, un batalion din **Regimentul Beiuș** cu artilerie, care a trecut peste dealuri, în direcția Beiuș, înfrângând pozițiile maghiarilor de pe Dealul Mare.

Lupte grele s-au dat la Buteni, lângă Sebiș, unde au luptat Regimentele 2, 3 și 10 Vânători⁵⁵. În luptele din această zonă a căzut lovit de un glonț dușman colonelul Paulian, comandantul Brigăzii a 3-a de Vânători. Divizia 1 Vânători a înaintat de-a lungul Mureșului până la Radna, pe care a ocupat-o după 2 zile de lupte. Dintre luptele mai sus menționate, deosebit de îndârjite au fost cele din zona Beiușului, unde satele Țârcaia și Negru au fost incendiate de inamic, fiind cucerite pe timp de noapte la lumina flăcărilor³⁷. Se poate aprecia că *„în linii mari, până la 18 aprilie partea întâi a ofensivei armatei române era încheiată, frontul ungar fiind spart pe toată lungimea sa (450 km) la contactul cu forțele române care depășiseră linia înălțimilor mari deschizând astfel poarta largă de intrare în șesul Crișanei (1919 subl.ns.)”*⁵⁶.

Luptele de pe Dealul Mare s-au dat în condiții de ceață fapt pentru care învăluirea cu compania a patra, comandată de locotenentul Romulus Mager, de la flancul stâng al batalionului Beiuș, a avut succesul urmărit. Lovit de glonțul unui cadet, comanda companie a fost preluată de sublocotenentul Klein, astfel că încheștarea a continuat. *„Lupta a fost sângeroasă. Cadeții pitiți după copaci nu cedau până la ultima suflare, iar cei rămași izolați prin pădure și fără muniție își așteptau sfârșitul cu baioneta întinsă”*⁵⁷. Vânătorii români ieșind pe culmea Dealului Mare, de unde se vedea

⁵⁵ Ioan Țepelea, 1919. *O campanie ...*, op.cit., p.115

⁵⁶ Apud Constantin Kirițescu, op. cit., p.426

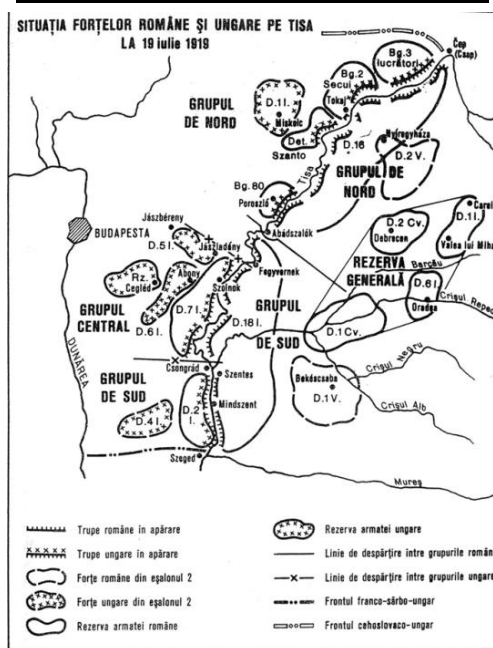
⁵⁷ Ioan Țepelea, 1919- o campanie... op.cit., p.110

Beiușul, au căpătat avânt în urmărirea inamicului spulberat.

Armata română a continuat înaintarea și joia, înainte de Sfintele Paște, trupele lui Rasoviceanu erau ospătate de localnicii din Băița, Briheni, Hotărel, Cărpinet, Ștei, Vașcău și Lunca. A doua zi, pe 18 aprilie 1919, cu rezistență din ce în ce mai redusă, trupele

ungare au cedat teren astfel că, la Prohodul Domnului, fusese deja eliberate localitățile Călugări, Rieni, Lazuri de Beiuș, Cusuiș, Sudrigiu, Drăgănești, Sebiș și Țigănești. Fericiții bihoreni au poftit oaspeții, soldați români, la masă, le-au dat alimentele lipsă, trăsuri și căruțe înhămate pentru transport precum și sprijinul voluntar pentru marșul până la capătul comunei. De prin pădurile învecinate ieșeau, cu strigăte de *Trăiască România*, feciorii și bărbații refugiați din calea ungarilor.

Până la 1 mai trupele romne au ajuns pe malul Tisei, unde au ocupat un dispozitiv de luptă de supraveghere. Ca urmare a ofensivei armatei magheare din 20 iulie între 3 august - 11 noiembrie 1919, s-a trecut la contraofensivă și ocuparea Budaapestei. Omenia ocupantului român a fost răspălătită cu scrisori de mulțumire astfel: „Către onoratul domn lt. colonel D. Poenaru, Budapesta. Prin bunăvoința dv., mi s-a trimis fotografia care înfățișează festivitatea frumoasă aranjată de Regimentul 5 roșiori, condus de

Armata română a administrat Ungaria

dv., și când o mulțime de copii săraci a luat parte la petrecere. Scena aceasta strălucită m-a fermecat și niciodată nu voi putea uita gestul elegant cu care ofițerii regimentului condus de dv. ajută pe bieții copii săraci; fotografia va fi ținută ca un suvenir scump, căruia nu i se pierde valoarea până e lumea [...]. Cu acest prilej, vă exprim mulțumirea deosebită că arătați atâta bunătate

către copiii cei săraci din oraș, fiindcă în vremea aceasta grea populația săracă

a Capitalei suferă foarte mult și noi, conducătorii, cu toată stăruința noastră, nu suntem în stare a o ajuta cât de cât. Chiar din acest punct de vedere suntem cu recunoștință netrecătoare către dv. și către domnii ofițeri. Populația Capitalei, ca și magistratul vă mulțumim cu recunoștință cordială și bunăvoință. Cu salutare sinceră, Dr. Body Teodor, primarul orașului Budapesta”.

La 20 august 1919, locotenent-colonelul Miklosi, comandant al batalionului cadrelor de rezervă, al Regimentului 32 Infanterie ungar, adeverea, printr-o „notă de serviciu”, că Regimentul 4 Vânători român, cartiruit în cazarma „Maria Tereza”, începând de la 10 ale lunii curente (august 1919- n.n.), a împărțit din bucătăriile sale „masa de prânz și cina la 200 de copii săraci înfometați”

3. Bilanțul pierderile suferite de armata romană în acțiunile militare din aprilie -

august 1919 s-au ridicat la 69 ofițeri și 3.556 soldați morți pe câmpul de luptă⁵⁸.

Eugen Vârtejanu⁵⁹, (n. 24 august 1889– d. 28 septembrie 1975). A fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul”, clasa III, pentru modul cum și-a condus batalionul din Regimentul 2 Vânători în timpul operațiilor militare de la Tisa.

General Constantin Șerbescu: După ce a respins atacurile trupelor ungare în noaptea de 15/16 aprilie 1919, unitățile diviziei au trecut la

ofensivă pe direcția generală Brad, Békéskésaba, Szarvas, Szolnok, la sfârșitul lunii ieșind cu forțele principale la Tisa. Înlocuită de către unități din Divizia 18 infanterie, Divizia 2 Vânători a fost concentrată în zona Nyiregyháza, în rezerva Grupului de „Nord”.

Pe timpul ofensivei declanșate la 20 iulie 1919 de unguri, Divizia 2 Vânători a participat la contraofensiva română, lichidând capul de pod de la Rakamáz, apoi la ofensiva pe direcția generală Budapesta, care a fost ocupat de către unități române la 4 august.

Aflăm dintr-o corespondență a arhimandritului

Candelabru cu gloanțe

Iustin Șerbănescu, de la Divizia 2 Vânători, aflat în Budapesta că, Ministerul de Război, cu Ordinul nr. 3106/1919 (din 4 august 1919 - n.a.) l-a însărcinat să se ducă la Porumbacul pentru a descoperi morții căzuți în lupta de la 17 septembrie 1916 și a-i îngropa într-un cimitir anume făcut și a li se face „un parastas mare cuvenit eroilor în ziua morții lor”, însă pentru

această generoasă faptă întâmpina ceva dificultăți și era tare amărât. În lipsa lui de la spitalul la care a fost însărcinat cu supravegherea și spovedirea bolnavilor, a fost însărcinat părintele Comănescu de la Regimentul 2 Vânători.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 329. Românii au capturat 6 divizii cu un efectiv de 1.235 ofițeri și peste 10.000 soldați, precum și armament de diferite calibre: 350 tunuri, 332 mitraliere, 51.450 arme, 4.316 carabine, 579 revolve, 190 puști-mitraliere etc., precum și importante cantități de muniții și materiale de război, printre care 87 aeroplane.

⁵⁹ Cf. Registrului R. 2V., la începutul anului 1922 mr. Vârtejanu Eugen se afla la studii la Școala Superioară de Război din Paris

În lipsa arhimandritului Iustinian Șerbănescu, confesorul însărcinat, cu aprobarea generalului Constantin Șerbescu a spus: „Desfășurarea măreață a drapelului zdrăntuit ca și inimile noastre în această capitală, ne confirmă încă odată acea lege a evoluției omenirii, că popoarele ca și indivizii se ridică prin virtuțile lor morale și cad și se prăbușesc prin ruina virtuților lor. Și să mă credeți Domnilor, că un ideal se realizează nu numai cu sabia și cu iscusința minții, ci mai cu seamă cu iubirea de adevăr și dreptate, cu iubirea de Dumnezeu, care este perfecțiunea adevărului și dreptății, și noi serbăm azi un triumf al adevărului și dreptății”⁶⁰ Despre festivitatea de la Oradea și contribuția generalului Constantin Șerbescu la repatrierea osemintelor eroilor de la Tisa am prezentat documente la început.

Col. dr. Constantin Moșincat

**Izolarea, detenția și asasinarea ultimului
secretar general al C.C. al P.C.R. din
perioada ilegalității, Ștefan Foriș (1)
Augustin Țărău**

Din vremea Revoluției Franceze, în special din perioada terorii instaurate de regimul partidei iacobinilor (5 septembrie 1793-28 iulie 1794)⁶¹, istoriografia universală s-a îmbogățit cu expresia „*Revoluția este precum Saturn, ea își devorează proprii*

copii”, rostită de liderul girondin Pierre-Victorin Vergniaud, ilustru avocat și orator, în cadrul dezbaterilor ocazionate de propriul proces, deschis împotriva lui, pe 10 august 1793, de acuzatorul public Maximilien de Robespierre, fruntaș al partidei iacobine, cu susținerea camarazilor săi Gaudet, Gensonne și Brissol⁶².

Drama inocentului om politic girondin, care avea să fie condamnat cu acest prilej la moarte, de tovarășii săi care alcătuiau Tribunalul Revoluționar, și ghilotinat pe 31 octombrie 1793⁶³, a făcut obiectul mai multor scrieri istorice, apropiate temporar de eveniment, și al unor scenarii prin care o serie de dramaturgi au căutat să immortalizeze evenimentul și să faciliteze publicului larg cunoașterea împrejurărilor în care a prins contur procesul de „canibalizare” din sânul elitei revoluționare franceze.

*La Marseillaise***

Aux armes citoyens,
Formez vos bataillons,
Marchons! Marchons!
Qu'un sang impur
Abreuve nos sillons!

Chant de guerre pour l'armée du Rhin

În antologia închinată marilor oratori francezi ai epocii, Vergniaud este descris ca fiind „un om de mare flexibilitate și echilibru a intelectului, un patriot sincer, un orator elegant, onctuos, metaforic, chiar prea metaforic, de la care s-a păstrat însă doar această nefericită formulă: «Revoluția este precum Saturn, ea își devorează proprii copii»”⁶⁴. Diferit sunt redată însă, atât vorbele cât și contextul în care au fost ele rostite, în romanul istoric „Doamna noastră a întunericului”. Aici se relatează că pe când locuia în micul apartament de lângă Grădinile Tivoli, proprietărea, Madame Roland, l-a prezentat pe Vergniaud unui

⁶⁰ Prof. univ. dr. Ioan Giurcă, *Din activitatea arhimandritului Iustin Șerbănescu, confesorul Diviziei 2 Vânători*, în <https://www.aos.ro/wp-content/misiunea>

** Jules Michelet, *Istoria Revoluției*, Editura Minerva, București, 1973, p. 197-200: *La arme cetățeni, / Alcătuiți-vă batalioanele, / Să mergem! Să mergem! / Încât sângele necurat / Să ne-ngrașe brazdele!*

⁶¹ Marc Bouloiseau, *The Jacobin Republic. 1792-1794*, Cambridge University Press, London, 1987, p. 52.

⁶² Joseph Weber, *Memoirs of Maria Antoinetta, Archduchess of Austria, Queen of France and Navarre*, Cocs and Baylis, London, 1812, p. 431-432.

⁶³ Thomas Carlyle, *The French Revolution*, vol. III, *The Guillotine*, J.M. Dent and Co.: Aldine House, London, 1847, p. 463

⁶⁴ Louis-Marie de Lahaye Cormenin, *The orators of France*, Baker and Scribner, New York, 1848, p. 51.

grup de tineri proletari entuziaști, dar mai puțin școliți, care doreau să-l cunoască și să poarte un dialog cu el în legătură cu turnura extrem de violentă pe care se se înscrisese mașinăria revoluției. „*Pasărea tânără își mănâncă puii din ouă*”, le-ar fi răspuns marele orator, folosindu-se de un binecunoscut și popular proverb spre a le înlesni înțelegerea fenomenului⁶⁵.

Alți autori îi atribuie lui Danton celebra expresie fratricidă. Așa de pildă dramaturgul german Georg Büchner, pornind de la povestea mitologicului zeu Saturn (Cronos), care se hrănea cu propriile odrasle, până când a fost ucis de supremul Zeus și copiii au fost eliberați din pântecul părintelui antropofag, socotește că întunecata zeităate antică a întruchipat și simbolizat grozăvia nemai văzută a violenței care a caracterizat anii revoluției scurși sub regimul iacobin⁶⁶. În același sens se pronunță și criticul literar american Matthew S. Buckley, în studiul de literatură comparată „Tragedia se plimbă pe străzi”, când apreciază că: „Bine cunoscuta formulă a lui Danton: «Revoluția este precum Saturn, ea își devorează proprii copii», poate fi interpretată cum că retragerea lui Danton din politică este, cel puțin parțial, un refuz al său de a mai participa la acea economie a morții: aș prefera să fiu ghilotinat decât a-i ghilotina pe alții – i se destăinuia el lui Desmoulins – îmi ajunge»⁶⁷. La fel ase pronunță și dramaturgul și romancierul grec, de formație marxistă, Manolis Anagnostakis, atunci când analizează schimbul de idei dintre cei trei corifei ai revoluției, Robespierre, Saint-Juste și Danton, așa cum l-a imaginat în scenariul său Georg Büchner. „Trei atitudini față de

revoluție se ciocnesc în piesă – subliniază Anagnostakis.

Robespierre spune: Revoluția socială nu s-a încheiat încă și, pentru a încerca să oprești o revoluție la mijloc, e ca și cum ți-ai săpa propriul mormânt... viciul trebuie pedepsit, virtutea trebuie să stăpânească prin teroare.

Saint-Juste argumentează: Revoluția este ca fiica lui Pelias, întinerește umanitatea prin despicarea ei în bucăți

Danton crede: Revoluția este precum Saturn, ea își devorează proprii copii. Pentru Büchner, revoluția ilustrează conflictul dintre libertate și necesitate, paradoxul uman al aspirației omenești către independență. Pe de o parte, revoluția se percepe pe sine ca fiind supremul act de autodefinire, iar pe de altă parte se identifică pe sine ca pe un produs al necesității istorice” – încheie romancierul elen⁶⁸.

Revenind la cazul Vergniaud⁶⁹, când acesta devenit deputat al girondinilor în Convenția

⁶⁸ Manolis Anagnostakis, *Poetry and politics, Silence and Agency in Post-War Greece*, Fairleigh Dickinson University Press, Maryland, 2012, p. 118-119.

⁶⁹ „Vergniaud a fost cel mai elocvent orator din partida girondinilor, însă i-a lipsit hotărârea atât de necesară unui lider de partid în asemenea vremuri tulburi. În general, pasiune a avut o slabă influență asupra gândirii sale, el era uman, blând și binevoitor, efort din plin cultivat și și care l-a făcut să se convingă de răutatea adversarilor sau a suporterilor săi. Nepăsarea a fost principalul său păcat, iar ignoranța față de natura umană a fost defectul său de căpătâi.

Dar când marile ocazii i s-au ivit și când energiile latente ale minții sale au rodit, el și-a revărsat generoasele gânduri în valuri de elocvență, care n-au mai fost niciodată întrecute în Adunarea Franceză. Elocința sa era însă diferită de cea a lui Mirabeau, care era ritmată, emfatică și adaptată după toanele temperamentale ale auditorului căruia i se adresa, a sa fiind de o eleganță uniformă, sonoră și cursivă, amplificată câteodată în cele mai înalte tensiuni ale oratoriei pasionate.

Că un astfel de om ar fi fost incapabil să conducă Convenția, demonstrează doar cât de nepotrivit este

⁶⁵ Bernard Capes, *Our Lady of Darkness*, Verlag Publisher, Frankfurt, 2023, p. 437-439.

⁶⁶ Georg Büchner, *Danton's Death*, Act I, scene 5: „the revolution is like Saturn, it devours its on children”, Apud: Theodor Fontane, *Effi Briest*, Oxford University Press, 2015, p. 254.

⁶⁷ Matthew S. Buckley, *Tragedy Walks the Streets. The French Revolution in the Making of Modern Drama*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore, 2006, p. 140.

Națională, el a denunțat, pe 25 septembrie 1792, Comuna Paris, imputându-i crimele săvârșite, în acel oraș și în alte locuri, și indicându-i ca autori morali pe Robespierre și Marat, cerând apoi ca aceștia să fie cercetați penal din pricina scrierilor incendiare prin care au atârnat ura. Pe 31 decembrie a susținut în Adunarea Națională un lung discurs despre necesitatea ca sentința capitală pronunțată împotriva regelui Ludovic al XVI-lea să fie supusă consultării publice, opinie care a inflammat la cote înalte furia partidei „teroriștilor” și care a ocazionat, la începutul lunii ianuarie a anului următor, violente ciocniri între aceștia și girondini.

Când partidului său i-a venit rândul la președinția Convenției, iar lui la conducerea ședinței Adunării din 10 ianuarie 1793, întrunire în cadrul căreia trebuia aprobată prin vot condamnarea la moarte a regelui, el a solicitat o a doua rundă de vot, după ce a făcut și apelul nominal al deputaților, solicitând din nou consultarea populației în raport cu sentința. Pe 10 august însă, el a fost denunțat ca trădător al principiilor revoluției, de către Robespierre, arestat apoi și judecat de instanța revoluționară și executat în ultima zi a lunii octombrie⁷⁰.

Chiar dacă Revoluția Franceză n-a inventat „canibalismul politic”, putem afirma însă că l-a perfecționat, oferindu-i o formă normativă inspirată din mitul „cetății asediate” perpetuu de vrăjmași externi⁷¹, cu complicitatea și sprijinul secret al unor trădători din interior, sindrom care i-a și furnizat legitimitatea. Tiparul livrat

posterității de guvernarea iacobină a servit pe urmă tuturor regimurilor totalitare înregistrate de cronologia istoriei moderne și contemporane.

În noaptea de 30 iunie 1934, regimul național-socialist al lui Hitler și-a asigurat stabilitatea și liniștea guvernării prin anihilarea propriei formațiuni paramilitare „Sturmabteilung” (S.A.) în cadrul așa numitei acțiuni „Kolibri”, botezată apoi de jurnaliști cu numele de „Noaptea cuțitelor lungi” (*Nacht der langen Messer*), operațiune pe care cancelarul a motivat-o a doua zi prin publicarea planului unui închipuit complot pus la cale liderului formațiunii și concurentul său Ernst Röhm, cu suportul logistic al Franței (*Röhm-Putsch*)⁷².

Tot în anul 1934, dar pe data de 1 decembrie, Stalin își va pune în practică planul de eliminare a principalului său concurent la șefia Uniunii Sovietice, orchestrând asasinarea prim-secretarului organizației de partid din Leningrad, Serghei Kirov, folosindu-se în acest scop de mâna armată a paranoicului comunist Leonid Nikolaev⁷³. Acesta a fost momentul și mobilul declanșării întregii operațiuni de epurare a vechilor săi tovarăși de revoluție în următorii patru ani, proces care a primit în istoriografie numele de „Marea epurare” sau „Marea teroare”, începută cu frunzașii de vază ai partidului bolșevic și extinsă apoi în rândurile armatei și pe urmă a populației civile. Se estimează că numai în perioada anilor 1937-1938 au fost executate 681.692 de persoane, iar până la încetarea măcelului în jur de 1.345.796 de suflete au migrat spre ceruri⁷⁴. N-au scăpat mecanismului acestei mașini infernale nici lacheii noștri autohtoni

un organism ales, așa cum a fost acesta, să conducă destinele unei mari națiuni, sau cum un om, cu o atât de elegantă performanță, n-ar fi fost în stare să țină piept conflictului cu o democrație atât de grosolană”. Cf. Archibald Alison, *History of Europe. The Commencement of the French Revolution to the Restoration of the Bourbons*, William Blackwood and Sons, Edinburgh, 1849, p. 126-127.

⁷⁰ Thomas Carlyle, *The French Revolution*, vol. III, *The Guillotine*, J.M. Dent and Co.: Aldine House, London, 1847, p. 463.

⁷¹ János M. Rainer (editor), *Underground Streams*, Central European University, Budapest, 2023, p. 27.

⁷² Max Gallo, *The Night of Long Knives. Reconstructs the events surrounding Hitler's 1934 purge of the Storm Troopers*, Harper & Row, 1972, p. 110.

⁷³ Evghenia Ghinzburg, *Destin în bătaia vântului. Jurnal*, Editura Corint, București, 2015, p. 5-6.

⁷⁴ Paul Hangeloh, „Mas Operations” under Lenin and Stalin, în James Harris (editor), *The Anatomy of Terror. Political Violence Under Stalin*, Oxford University Press, 2013, p. 163-176.

care s-au pus în slujba Moscovei, 19 dintre ei plătind cu viața morbidă lor artacție pentru doctrina marxist-leninistă⁷⁵.

Deși nu s-a ridicat la calibrul frunțașilor revoluționari francezi sau ruși care au căzut victime „canibalismului politic”, Ștefan Foriș are în comun cu aceștia o serie de caracteristici. În primul rând el nu provenea din rândul proletariatului orășenesc sau rural, ci era un înstărit om de afaceri, având în proprietate o fabrică de cărămizi în comuna natală Târlungeni (Brașov), avea apoi pregătire universitară, fiind absolvent al Facultății de Matematică a Universității „Ötvös Loránt” din Budapesta în specialitatea contabilitate, meserie pe care însă nu a practicat-o, preferând să profeseze jurnalismul de stânga⁷⁶, și și-a dedicat de tânăr și orbește viața, până la sacrificiu, ideii de răsturnare a vechii ordini sociale și de înlocuire a ei cu utopica societate egalitaristă descrisă în lucrările marxiste.

În documentele Siguranței, Ștefan Foriș este menționat începând cu luna aprilie a anului 1924, când serviciul de specialitate al județului Brașov ordona agenților să-i să descindă urgent la domiciliul din Târlungeni al mamei lui Foriș, unde s-ar ascunde fiul acestuia împreună cu activiștii comuniști Marcel Pauker, Ana David, Czekel Rothin, zis Fabrian, și N. Popescu Doreanu și să procedeze urgent la arestarea lor⁷⁷. În același an, în luna iunie, Brigada III a Siguranței înștiința Consiliul Superior de Război al Corpului II Armată că Foriș s-a ocupat de tipărirea la Brăila a numărului închinat

sărbătorii muncitorești de 1 Mai al ziarului clandestin „Emleklap”, ca sarcină primită de la CC al PCR, dar care-l însărcinase inițial pe activistul Lasz Dezso, zis Leșteanu, cu această treabă, însă acesta fusese între timp expulzat în Ungaria. La fel stăteau lucrurile și în cazul periodicului comunist „Munkas” care, din aceeași pricină, fusese pus sub conducerea activistului Francisc Bukova, ajutat de Gotz Dezso, Ignatz Schvagher și Iosif Neudech⁷⁸.

În octombrie 1925, Direcția Generală a Poliției și Siguranței a ordonat efectuarea unei percheziții la domiciliul din București al lui Foriș, care acum era redactorul periodicului „Facla”. Din conținutul documentului reiese că Foriș a refuzat semnarea procesului verbal de percheziție și că nu a putut face dovada provenienței unei importante sume de bani găsite în locuința sa, hârtie fiind semnată până la urmă de soția acestuia, Sara Foriș⁷⁹.

În jurul datei de 20 august 1927, Foriș a fost invitat să se prezinte la Siguranța Generală, împreună cu Alexandru Mihăileanu, pentru a fi audiați ambii în legătură cu activitatea Blocului Muncitoresc-Țărănesc, cei doi ocupând funcții de vârf în conducerea acestei formațiuni legale de stânga. Ei și-au exprimat refuzul de a da curs invitației în paginile din

23 august ale cotidianului „Adevărul”, iar în replică organele Siguranței i-au arestat pe 29 august, în ciuda faptului că Foriș amenința că va intra în greva foamei⁸⁰. Se pare că Foriș n-a zăbovit prea mult în arestul Siguranței, deoarece pe 15 noiembrie 1927, Brigada a III-a și-a informat forul ei superior

Numărul din 18 mai 1931 al ziarului-manifest „Foaia Muncitorilor”

⁷⁵ Ecaterina Arbore, Imre Aladár, Ioan Dic-Dicescu, Teo Diamandescu, Alexandru Dobrogeanu-Gherea (Katz), Elena Filipovici, David Fabian, Dumitru Grofu, Jacques Könitz, Elek Köblös, Leon Lichtblau, Marcel Leonin, Gelbert Moscovici, Alexandru Nicolau, Eugen Roszvány, Alter Zalic, Petre Zissu, Timotei Marin și Marcel Pauker – n.n., A.Ț.

⁷⁶ Arhiva CNSAS, fond Documentar, dos. 000019 (9604), vol. 13, Foriș Ștefan, f. 4.

⁷⁷ *Ibidem*, f. 1.

⁷⁸ *Ibidem*, f. 2.

⁷⁹ *Ibidem*, f. 2.

⁸⁰ *Ibidem*, f. 8.

că are cunoștință că Foriș convocase o ședință la domiciliul său, la care au participat Alexandru Mihăileanu, Silaghi Arpad, Loty Foriș și Iulius Szikszai, cărora le-a prezentat stadiul la care se ajunsese pentru tipărirea unui nou număr al periodicului clandestin „Munkas Elet” și care va intra sub teasc de îndată ce-i vor ajunge banii colectați de organizațiile comuniste din Ardeal⁸¹.

Complot de la Oradea Mare

În legătură cu acest din urmă amănunt legat de organizațiile din Ardeal poate fi pus și așa numitul „Complot de la Oradea Mare”, dejucat de către organele orădene ale Siguranței, eveniment care-l va trimite definitiv pe Ștefan Foriș în subteranele conspirativității comuniste. De câțiva vreme, Foriș o trimisese la Oradea pe instructoarea bucovineană Haia Lifșiț pentru a revitaliza organizațiile locale ale PCR și UTC și pentru a înființa aici un periodic de stânga și o tipografie. Întreaga afacere a fost destructurată de Siguranța orădeană, care a dispus arestarea Haiei Lifșiț, a comuniștilor orădeni cu care lucrase și trimiterea acestora în fața Consiliului de Război al Corpului de Armată VI din Cluj.

Este foarte probabil că mărturiile smulse de la cei arestați pe parcursul audierilor au fost cele care i-au condus pe anchetatori înspre Ștefan Foriș, pentru că în 6 aprilie 1928 aceștia au dispus percheziționarea locuinței lui din capitală, unde au găsit mai multe materiale propagandistice, și apoi reținerea lui⁸². Acesta este momentul în care va intra în scenă mama fruntașului comunist, Ana Foriș. Speriată de pățania Haiei Lifșiț, care sucombise la o săptămână după ce încetase greva foamei, pe care o ținuse mai bine de o lună, Ana Foriș s-a adresat comandantului Corpului VI Armată cu rugămintea de a-i elibera băiatul din arest, care intrase la rândul său în greva foamei, și a-i îngădui să se întoarcă acasă la Târlungeni pentru a se întreina, garantând că ea însăși-și îl va aduce

în fața justiției la termenul de judecată fixat⁸³.

Ștefan Foriș a fost eliberat și împreună cu soția sa Loty au sosit la Târlungeni, au frecventat Băile Zizin din județ, după care în data de 1 august 1928 Foriș s-a deplasat la Brașov și a luat legătura cu activistul Abraham Bernard⁸⁴. Apoi, pe 23 august organele Siguranței semnalau plecarea soților Foriș înpre Timișoara⁸⁵, unde pe 7 septembrie l-au contactat pe activistul „Kalman Müller, după care va pleca la Cluj, spre a participa la procesul complotului din Oradea Mare, în care este inculpat” – raporta serviciul din Timișoara⁸⁶.

Cei doi n-au mai ajuns însă la Cluj, pentru că pe 22 septembrie conducerea centrală a Siguranței informa toate structurile din subordine că „comunistul Istvan Forisch, din București, inculpat în procesul comuniștilor din Oradea Mare, ce se judecă în prezent la Consiliul de Război al Corpului VI Armată din Cluj, simțindu-se vinovat și fiindu-i frică că va fi condamnat, a dispărut din țară”⁸⁷. Curios lucru este și faptul că la termenul de judecată nu s-au prezentat nici ceilalți inculpați, comuniștii orădeni Tordai Victor, Cizmădia Ferencz, Francisc Bucova, Solomon Gabor, Rado Iuliana și Abraham Paraschiva Piroška, care se făcuseră și ei nevăzuți, așa încât instanța militară de la Cluj s-a pomenit în postura de a-i condamna în contumacie la pedepse cuprinse între 5-10 de închisoare⁸⁸.

În ce privește profilul revoluționar al fruntașului Ștefan Foriș, deși sub aspect social și intelectual el nu se încadra de fel în tiparul „proletarului revoluționar” și nici în cel al „reprezentantului clasei muncitoare”, în schimb răspundea unor cerințe și teze ideologice imediate enunțate de puterea bolșevică de la Kremlin.

⁸¹ *Ibidem*, f. 9.

⁸² *Ibidem*, f. 10.

⁸³ *Ibidem*, f. 11.

⁸⁴ *Ibidem*, f. 13.

⁸⁵ *Ibidem*, f. 15.

⁸⁶ *Ibidem*, f. 16.

⁸⁷ *Ibidem*, f. 17.

⁸⁸ *Ibidem*, f. 22.

Astfel pe 5 decembrie 1944, în petiția adresată CC al PCR de către fostul secretar general al CC al PCR, Ștefan Foriș, acum arestat sub învinuirea de a fi fost colaborator al Siguranței, după ce acesta descrie împrejurările în care a fost înlocuit și reținut de către fruntașul Emil Bodnăraș, subliniind că s-a supus necondiționat deciziilor transmise în acest sens de la Moscova, că a acceptat să fie supus verificărilor impuse de organele de control ale partidului, că la cererea acestora a întocmit un raport privitor la activitatea desfășurată în mandatul său, acum protesta împotriva lipșirii de libertate, a condițiilor de detenție și a refuzului conducerii partidului de a-i explica motivele încarcerării, solicitând repunerea în libertatea și repartizarea lui „la orice muncă”, amintind că mama sa și-a pierdut răbdarea și este hotărâtă să se adreseze legațiilor străine pentru eliberarea fiului său⁸⁹.

Anexe documentare

București, 5 decembrie 1944 – *Petiție adresată CC al PCR de către fostul secretar general al CC al PCR, Ștefan Foriș, acum arestat sub învinuirea de a fi fost colaborator al Siguranței, în care acesta descrie împrejurările în care a fost înlocuit și reținut de către fruntașul Emil Bodnăraș, subliniind că s-a supus necondiționat deciziilor transmise în acest sens de la Moscova, că a acceptat să fie supus verificărilor impuse de organele de control ale partidului, că la cererea acestora a întocmit un raport privitor la activitatea desfășurată în mandatul său, însă protestează împotriva lipșirii de libertate, a condițiilor de detenție și a refuzului conducerii partidului de a-i explica motivele încarcerării, solicitând repunerea în libertatea și repartizarea lui „la orice muncă”, amintind că mama sa și-a pierdut răbdarea și este hotărâtă să se adreseze legațiilor străine pentru eliberarea fiului său.*

Arhiva CC al PMR, Fond 95, 22514

Către

Comitetul Central al Partidului Comunist din România

Tovarăși,

Am cerut tovarășului **Didenco** ca să-mi permită de a scrie o cerere către Comitetul Central. Vă cer scuze pentru că vă răpesc timpul prețios cu cererea mea, acum când sunteți ocupați cu problemele cele mai grele și urgente.

⁸⁹ *Ibidem*, vol. 12 (2), Foriș Ștefan, f. 3-6.

Cer eliberarea mea de sub starea de arest și punerea mea la oricare muncă, până la judecarea cazului meu. Cererea mea o bazez pe următoarele motive:

1. Azi s-au împlinit 8 (opt) luni de la comunicarea Comitetului Central, din 5 aprilie a.c., în care s-a anunțat înlocuirea Comitetului Central, în frunte cu mine, cu un nou comitet central și constituirea unei Comisii de Control care va stabili cauzele schimbării, ceea ce vor fi aduse la cunoștința partidului.

În luna martie a.c., tovarășul **Bodnăraș** mi-a comunicat că a reușit să stabilească legătura cu autoritățile sovietice, pe baza căreia am hotărât, la ședințele Comisiei Centrale Speciale din 17 și 31 martie, ca, prin tovarășul Bodnăraș, trebuia să ne punem imediat în legătură cu Comandamentul Armatei Roșii, și eu am declarat: *orice sarcină vom primi, trebuie s-o privim ca pe o datorie sfântă și s-o executăm.*

La ședința din martie, tovarășul Bodnăraș mi-a cerut să-l primesc în seara de 4 aprilie, fiindcă are să-mi comunice ceva foarte important. La 4 aprilie a.c., el mi-a comunicat prin scris demiterea mea din postul de secretar general al partidului. Cu toate că scrisoarea nu era iscălită, m-am supus fără nici o rezervă deciziei, văzând că am pierdut încrederea tovarășilor noștri din Uniunea Sovietică și, pe baza aceasta, nici organele sovietice, inclusiv Comandamentul Armatei Roșii, nu pot avea încredere în mine.

Pentru a evita orice complicații și pentru ca Partidul să poată să execute sarcinile sale în ajutorul Armatei Roșii, am predat imediat toate legăturile. Am făcut o declarație în scris de supunere fără nici o rezervă, pe baza căreia noul Comitet Central a putut prelua imediat conducerea partidului fără nici o piedică.

2. După demiterea mea, am fost pus la munca de Agitație-Propagandă și am redactat, pe baza directivelor noului Comitet Central, „România Liberă”. La ședința din 22 aprilie a.c., tovarășul Bodnăraș ne-a anunțat că va pleca în Moldova ca să ia legătura cu Armata Roșie (sarcina aceasta a fost fixată de către vechiul CC încă din luna martie).

În seara de 9 mai, tovarășul Bodnăraș a venit la mine cu tovarășii **Petrea** și **Manolache**. Fără nici o explicație, el mi-a confiscat actele, banii și arma și m-a pus, împreună cu tovarășu Petrea, sub un regim „special” și sub paza tovarășului Manolache. Am fost scos din munca de propagandă și mi s-a cerut un raport asupra muncii mele, începând de la mandatul meu, primit din partea IC-ului⁹⁰ din 1940.

După predarea raportului meu, cu data de 25 mai a.c., am primit un chestionar din partea Diviziei T[udor] V[ladimirescu]-Pol[iția] S[ecreta] 2, cu o serie de acuzații, care nu corespund adevărului, ceea ce am dovedit și pot dovedi oricând, prin tovarășii vechiului CC, de la Apărare și Com[itetul] Ind[ustrial] Ilfov și documentele de bază ale CC-ului, că ele nu corespund adevărului.

⁹⁰ Internaționala Comunistă (Comintern) – n.n., A.Ț.

3. În seara zilei de 17 iunie, tovarășul Bodnăraș a citit declarațiile tovarășilor de la Caransebeș și din lagăr în fața mea și a tovarășilor Manolache, Petrea și a tovarășei mele **Victoria**. Dânsul a citit și declarația tovarășului **Georgescu Teohari**, care a repetat acuzația mârșavă a bandei lui **Metz** că eu sunt „*bestie și stau în slujba Siguranței*”, însă tovarășul Bodnăraș a declarat că Comitetul Central nu împărtășește acuzația tovarășului Georgescu Teohari.

4. În ziua de 26 august am fost dus cu tovarășul Manolache la Comandamentul Formațiunilor de Luptă Patriotice, unde tovarășul Bodnăraș ne-a comunicat că am voie să mă plimb prin oraș sub paza lui Manolache, până la rezolvarea chestiunii mele.

La 5 septembrie am trimis, cu tovarășa mea **Victoria Sârbu**, o scrisoare către Comitetul Central. În aceeași zi, seara, tovarășul Bodnăraș, fără nici o explicație, m-a ridicat de la locuință și am fost închis, ca un criminal fascist, în arestul Comandamentului, după ce mi s-au luat bunurile (material de partid, copiile raportului și scrisorilor, note de studiu, ochelarii, cravata, port-vizitul cu bani și acte etc.), am fost închis într-o cameră fără lumină (cu ferestre camuflate) și fără aer.

Am cerut gazete și hârtie, să fac o cerere către CC, ceea ce mi s-a refuzat. După 22 zile am fost mutat din arestul Comandamentului, după câteva zile mi s-a aprobat primirea „Scânteii” și a „României Libere”.

5. Am declarat în răspunsul meu, la chestionarul Diviziei T[udor] V[ladimirescu]-Pol[iția] S[ecreta] 2, și în scrisorile mele din 25 iunie, 15 august și 15 septembrie a.c. și declar și acum: *nu sunt nici trădător criminal și nici provocator și nu există nici un motiv să fiu tratat ca atare sub stare de arest*. În raportul meu de muncă, din 25 mai, am recunoscut că lipsurile și greșelile mele mari, săvârșite în timpul muncii în fruntea vechiului CC, însă acestea nu pot justifica ținerea sub stare de arest de 7 luni, fără nici o explicație.

Din octombrie 1939 am stat fără aer și soare, în cameră, aproape 5 ani, și din 15 septembrie am fost repus din nou să stau în aceste condiții (și fără lumină 22 zile), distrugându-mi sănătatea. Pot să fiu ținut izolat și în stare de arest nu 7 luni, ci 7 ani, sau până la moarte. Dar niciodată nu se va dovedi că sunt trădător sau provocator.

Am intrat în mișcarea revoluționară în 1918. Cu arma în mână am luptat în Armata Ungară Roșie împotriva cotropitorilor români și cehi în 1919. În toamna anului 1919 am intrat în mișcarea revoluționară din România. De peste un sfert de veac am închinat viața mea mișcării revoluționare a clasei muncitoare din România și numai moartea va pune capăt voinței mele de a munci și a lupta pentru cauza căreia mi-am închinat viața mea.

6. Cu adâncă bucurie văd zilnic, din „Scânteia” și „România Liberă”, că Partidul nostru a devenit marele partid al clasei muncitoare din România. Datorită eliberării clasei muncitoare și a întregului popor, de către glorioasa Armată Roșie, de sub jugul

lui Hitler și Antonescu, munca și lupta crâncenă și eroică a Partidului nostru a fost încoronată de primul succes grandios, mergând la cucerirea majorității clasei muncitoare și a maselor covârșitoare ale țărănimii din țară.

Am ajuns când tovarășii cei mai buni, eliberați din închisori și lagăr, în frunte cu tovarășii **Gheorghiu-Dej, Teohari** și alții, reînțorși din emigrație, în frunte cu tovarășii **Ana Pauker** și **Vasile Luca**, să reocupe locul lor în statul major adevărat al clasei muncitoare și a întregului popor muncitor – în Comitetul Central al Partidului nostru, care a inițiat și a creat Frontul Național Democratic al poporului și platforma sa de luptă, pentru realizarea căreia el mobilizează, organizează și conduce la luptă masele, de sute de mii și mîne de milioane ale poporului, pentru nimicirea definitivă a hitlerismului și pentru crearea României libere, independente și democratice.

Repet din nou cererea mea să-mi redați libertatea, să mă puneți la orice muncă, voi lucra din toată puterea cu devotament și disciplinat, oriunde mă veți pune.

Tovarășii,

Mama mea, din cauza amănărilor, și-a pierdut orice răbdare și vrea să meargă la personalități străine în chestiunea mea. Acest lucru m-ar compromite și ar fi în dauna partidului. I-am explicat și explic frumos și stăruitor că printr-o astfel de faptă m-ar distruge pe mine. Însă dânsa a devenit foarte nervoasă și mi-e tare frică nu cumva să-mi facă vreun mare bucluc.

Încheind scrisoarea, țin să declar că nu este putere în lume care m-ar putea determina să fug, să mă sustrag de răspundere, orice mă așteaptă. De aceea vă rog să aprobați cererea mea, punând capăt celei mai mari suferințe din viața mea. Stau și voi sta întotdeauna, fără nici o rezervă, la dispoziția Partidului, așteptând cu calm și încredere judecata Comitetului Central în chestiunea mea.

București, 5 decembrie 1944

Cu salutări comuniste, ss. *Ștefan Foriș*

Arhiva CNSAS, fond *Documentar*, dos. 000019 (9604), vol. 12 (2), Foriș Ștefan, f. 3-6

Dr. Augustin Țărău,
muzeograf la M. Ț. C. Oradea.
-va urma-

SALONUL CAVALERILOR

Regina Maria și Paștele

Dan N. Poinar

Regina Maria a fost o personalitate care a influențat puternic istoria României. A crezut în România modernă și unită. A adoptat cu mândrie tradițiile și obiceiurile românești, promovându-le. A cucerit Londra, Paris, New York și Washington prin farmec, inteligență, prestanță și viziune politică. A întărit relațiile României cu Occidentul, fiind considerată cea mai frumoasă față a diplomației românești. Regina Maria a avut un rol crucial în destinul și evoluția României.

În timpul războiului s-a implicat în asistența medicală, a vizitat spitalele de bolnavi, a ridicat moralul trupelor și a îngrijit militarii Armatei Române răniți pe front. Pentru curajul de care a dat dovadă, a fost supranumită „Regina Soldat” și „Mama răniților”. Considerată încă din adolescență una dintre cele mai frumoase prințese din Europa, Maria de Edinburgh era nepoata reginei Victoria a Marii Britanii și a țarului Alexandru al II-lea, verișoară cu regele George al V-lea al Angliei, cu țarul Nicolae al II-lea al Rusiei și cu împăratul Wilhem al II-lea al Germaniei. S-a folosit de relațiile dinastice pentru a pleda recunoașterea internațională a României Mari la Conferința de Pace de la Paris în 1919. Vizitele sale externe au determinat pe mulți lideri europeni să aibă o atitudine favorabilă față de România. Patriotismul Reginei Maria rămâne un model și o sursă de inspirație pentru noi toți. Răsfoind jurnalele sale am spicuit câteva amintiri legate de sărbătorirea Paștelui în Primul Război Mondial.

În 1917, Duminica Paștelui a căzut pe 2/15 aprilie, „o minunată zi de primăvară”, așa

cum consemna Regina Maria în jurnalul său „Povestea vieții mele”. La Iași, acolo unde se afla în refugiu, aceasta își începea ziua ducând alimente diverselor regimente din oraș și recruților din taberele de la Copou, pe care îi găsea slabi și într-o stare de sănătate precară. Alături de copiii săi, a făcut apoi cumpărături pentru cei pe care îi numea „flămânzii mei” și a vizitat mahalalele pentru a li le împărți și a schimba urări de Paște la umbra pomilor înfloriți care dădeau locurilor „o înfățișare de sărbătoare”. După dejun, a vizitat satele din apropierea Iașilor, unde erau „încartiruite mai multe regimente, în condiții cât se poate de rele: mizerie, boală și lipsă”, așa cum a notat. Nu cu mult înainte, a trimis aici

daruri pentru soldați, pe care acum le găsea întinse pe masă. Regina pășește de-a lungul frontului, aclamată de militari, împarte ofițerilor mici amintiri și petrece ore bune printre bolnavii „mult prea numeroși”.

În primul sat starea de lucruri nu era așa de rea, însă la Hornești „era ceva ce-ți rupea inima. Un biet doctor se lupta singur cu 100 de bolnavi răspândiți în niște colibe nenorocite, iar ofițerii regimentului aproape toți zăceau cu tifos”, citim în amintirile Reginei Maria adunate în „Povestea vieții mele”. Regina Maria trece fără grabă prin „cocioabele dărăpănate în care erau înghesuiți bolnavii”, întârzie la căpătâiul acestora, împărțind cruciulițe de pus la gât, țigări, bomboane, cuvinte de îmbărbătare, coniac și ceai. „Mergeam încet fără să arăt vreo grabă, ca să li se pară că sunt în mijlocul lor pentru un răstimp mai lung. Halul de mizerie al acestor spitale improvizate întrece orice descriere”.

În condiții crâncene nu trăiau însă numai soldații, ci și civilii, precum aceia pe care Regina îi găsește intrând într-un alt sat, unde în vârful unui dâmb se înălța o bisericuță. Foametea și ororile războiului făceau ravagii

și printre ei. „Pe tăpșanul din jurul bisericii fuseseră aduși și culcați la soare toți cei care nu erau muribunzi; șiruri adevărate de schelete“, după cum notează Regina, care nu ezită să treacă și prin mijlocul acestor câteva sute de oameni împărțind daruri și atingând mâini numai piele și os. „Tocmai când era să plec, una din aceste stafii străvezii se ridică șovăind în picioare și îmi mulțumi pentru că mă coborâsem spre mizeria lor în această Duminică a Paștilor, apoi căzu iarăși înapoi printre tovarășii lui culcați la pământ“. La plecare, copiii alergară în urma ei oferindu-i mănunchiuri de ciuboțica-cucului. Puțin mai departe, la Voinești, îi iese în întâmpinare doctorul francez Humbert și ofițerii regimentului de artilerie. Medicul o anunță că mortalitatea începuse să scadă și că în onoarea sa spitalul pe care el îl organizase purta numele „Spitalul Regina Maria“. Deloc temătoare, Regina nu ezita să interacționeze cu bolnavii. „Îmi dau seama că nu sunt destul de precaută, dar cum să arăt cea mai mică șovăire sau fereală când ei suferă atât de cumplit? Nu pot decât să-mi pun nădejdea în Dumnezeu ca să-mi ajute să trec prin toate primejdiiile fără să prind molima. Dacă am început să cred că acum pot într-adevăr să fiu de folos țării mele, apoi e de cea mai mare însemnătate să-mi rămână neștirbită orice fărâmbă de curaj“, mai nota Regina în acea zi de Paște din 1917.

Un an mai târziu, în primăvara lui 1918, la 21 aprilie/4 mai, în sâmbăta dinaintea Paștelui, o regăsim pe Regina Maria în localitatea Coțofănești din județul Bacău, unde avea o căsuță, pe care visa să o transforme „într-o adevărată comoară care să nu cuprindă decât lucruri țărănești“. În liniștea de aici, însă nu departe de front, participă la slujba de Înviere: „Izbutii să-mi adun puterile și să-mi fac intrarea în biserică tocmai când bătea ora 12, luând astfel parte la slujba Învierii, înconjurată de un mare număr de țărani și de soldați“. Slujba este urmată de o masă militară festivă, amenajată nu departe de biserică, sub cerul liber, la care iau parte ofițeri și soldați din diferite

regimente ale Armatei a doua. Regina ciocnește cu ei ouă, după obiceiul românesc. Până spre orele dimineții, au ascultat muzică, au recitat versuri, „se închinăra toasturi și se ținură multe cuvântări pline de credință. În mijlocul soldaților mei mă simt împăcată. Mă dusei la culcare tocmai după ora 4“.

A doua zi, Regina colindă din nou satele, cum făcuse și cu un an în urmă. „Duminica Paștelui am petrecut-o pe de-a-ntregul printre țărani, trecând din sat în sat. Îmi place să colind în mijlocul acestui popor liniștit și senin. (...) De când căzuse asupra noastră nenorocirea războiului, îmi făcusem obiceiul să iau întotdeauna cu mine merinde oriunde mă duceam. Sărăcia fiind foarte mare, era de neapărată nevoie să nu mă arăt nicăieri cu mâinile goale“, scria suverana, căreia vorbele bune îi păreau prea puțin în asemenea împrejurări.

Iată cum sintetizează, inspirat, Constantin Argetoianu în cartea sa, „Pentru cei de mâine: Amintiri din vremea celor de ieri“ activitatea Reginei Maria: „Oricâte greșeli va fi comis regina Maria, înainte și după război, războiul rămâne pagina ei, pagină cu care se poate fâli, pagină care se va așeza în istorie la loc de cinste. O găsim în tranșee printre combatanți în rândurile înaintate, o găsim în spitale și în toate posturile sanitare printre răniți și bolnavi. O găsim de față la toate adunările care încercau să facă puțin bine. Nu a cunoscut frica de gloanțe și de bombe, cum nu a cunoscut teama și scârba de molimă sau nerăbdarea față de eforturile așa de des inutile, provocate de dorința ei de mai bine. Regina Maria și-a îndeplinit datoria pe toate fronturile activităților sale, dar mai presus de toate pe acela al încurajării și ridicării moralului acelor care o înconjurau și care au trebuit să decidă, în cele mai tragice momente, soarta țării și a poporului său. Se poate afirma că, în răstimpul pribegiei noastre în Moldova, regina Maria a întrupat aspirațiile cele mai înalte ale conștiinței românești. Prin modul cum a influențat în 1916 intrarea României în război și din nou în 1918, când aproape

numai datorită ei, regele Ferdinand nu a ratificat dezastruoasa pace de la București, regina s-a așezat ca ctitoriță a României întregite și ca una din cele mai mari figuri ale istoriei noastre naționale.”

Col. (ret) ing. Dan N. Poinar

Președintele filialei Bihor a Asociației
Naționale Cultul Eroilor “Regina Maria”

PE CALEA INTELEPCIUNII

-Ganduri, cugetari, reflecții-

Gabriel Beer

Dacă nu ar fi existat Isus Cristos oare ce altceva i-ar fi făcut oamenii să se urască atât de mult?

Omul este crucea pe care se mai scurge încă sângele lui Isus.

Dumnezeu i-a creat pe oameni, oamenii au creat istoria iar istoria este plină de erori.

Dacă voi fi persecutat pentru iubire răstigniți-mă pe o cruce, bateți-mi câte o floare în palme,

legați-mi picioarele cu o mlădiță și lăsați-mă în mâna lui Dumnezeu.

Dacă Dumnezeu mi-ar pune mâine o întrebare aș fi singurul om care ar ști totul.

Lasă-ți inima să simtă suferința celuiilalt și amândouă se vor vindeca, căci atunci Dumnezeu face o minune.

Atunci când Isus m-a atins, o parte din mine a plecat cu el pentru totdeauna; atunci când mi-a vorbit, o parte din el a rămas cu mine aievea.

Cât de mult i-a trebuit lui Dumnezeu să construiască această lume: șase zile, și cât de puțin îi trebuie omului să o distrugă: a șaptea.

Toți cer să demonstrăm că Dumnezeu există, dar nimeni nu este capabil să demonstreze că el nu există.

Dacă aș reuși să-i fac lui Dumnezeu un templu din mine, doamne ce liniște.

Cei chemați să vorbească despre Dumnezeu sunt cei mai săraci în cuvinte, însă spun atât de multe.

Pentru a-l iubi pe Isus nu trebuie să aștepti să-ți fie îngăduit, ci trebuie să-ți îngădui ca inima să-L primească.

Până nu ne vom umple golurile din viața noastră cu prezența lui Dumnezeu nu vom putea umple golurile din viața altora cu prezența noastră. Altfel vom rămâne doar parte din golurile lor.

Dacă vrei să-l găsești pe Dumnezeu tot ce trebuie să faci este să te oprești din căutat.

Este greu să înțelegem atunci când Dumnezeu ne vorbește fără a folosi cuvinte, însă cel mai greu este ceea ce trebuie să facem după ce le-am înțeles.

Nu aștepta până nu mai poți îngenunchia pentru că nu-ți mai permit genunchii, îngenunchează până te dor genunchii căci Dumnezeu te va ajuta să te ridici.

Începe-ți ziua cu Dumnezeu și el te va ajuta să o duci la bun sfârșit. Începe-ți ziua cu tine însuși și vei renunța la jumătatea zilei.

Dacă schimbarea pe care a făcut-o Dumnezeu în mine va fi judecată de lume, schimbarea pe care lumea vrea să o facă în mine va fi judecată de către Dumnezeu.

Dacă aș fi Dumnezeu pentru o zi aș arăta oamenilor ce înseamnă să nu exist.

Dumnezeu ne-a dat suflet pentru a-l dăruia celui ce are nevoie de EL.

Ca să te audă Dumnezeu nu trebuie să țipi dar trebuie să faci liniște când El îți vorbește.

Trăind cu Dumnezeu este o binecuvântare pentru suflet tau. Trăind pentru Dumnezeu este o binecuvântare pentru viața ta.

Nu- l poți înțelege pe Dumnezeu fără să-L fi găsit. Este ca și când ai afirma că știi ce gust are un măr cunoscându-i doar forma.

Nu fi îngrijorat pentru că Dumnezeu nu vorbește cu tine, ci întreabă-te de ce nu poți să-L auzi.

Singurul lucru pe care-l putem face fără ajutorul lui Dumnezeu este păcatul.

Dumnezeu i-a creat pe oameni pentru ca aceștia să devină îngeri. Oamenii l-au ucis pe Dumnezeu pentru a deveni sclavi.

A trăi cu Dumnezeu într-o lume în care el nu mai există, înseamnă a-l lăsa pe Dumnezeu să existe într-o lume în care tu nu mai trăiești.

Dacă Dumnezeu mă acceptă și-mi spune Da, ce mai contează că opt miliarde de oameni nu o fac și-mi spun nu.

Nimic nu-i este mai plăcut lui Dumnezeu decât un om ale cărui cuvinte exprimă înțelepciunea nevăzută.

Isuse crucea Ta o port

Crucea de câte ori o văd

Mi-aduc aminte și-ncet plâng,

Că agățat de ea Ai fost

Ca eu în ceruri să ajung.

Mi-ai dat s-o văd arzând pe boltă

Și flăcări căzând pe pământ,

Și am înțeles, o Doamne

Că era sângele Tău sfânt.

Iar semnul ei când eu îl fac

Sufletul de Duh mi-e plin,

Liniștea-mi și mângâierea

Știu ca de la ea îmi vin.

Când o ating umbra-i o simt

Cum mă binecuvântează,

Tu de pe ea te-ai înălțat

Și mi-ai lăsat lumina trează.

Rugăciunea-i când rostesc

Bucuria mi-e-nzecită,

Și privesc a ei minune

De cuvântu-Ți însoțită.

Isuse crucea ta o port

Căci mi-ai cerut s-o am cu mine,

Ca mântuire, nu povară

Și într-o zi voi fi cu Tine.

Gabriel Beer

Lăcrimatele tristeți

Mircea Dorin Istrate

Motto

**Plouă mărunț, de zile lungi, întinse,
Dar și de nopți adânci neadormite,
Eu deapăn în plăceri noian de vise,
Din timpuri care fost-au înainte,
Dulceți de rai din cea copilărie,
Ce niciodat 'napoi, n-or să mai vie.**

*

Într-o seară întristată, cum sunt multe rând la rând,
Gândul meu, mereu te cată într-o lacrimă de gând,
Ca aminte să-ți aducă de o vreme, când odată
Noi eram minunea lumii, dintr-o dragoste curată.

Simt și-acum a ta privire, ce pe dată m-a-nvrăjit,
Și cum prima-mbrățișare fost-a dor de neoprit,
Iar apoi, cea sărutare, fost-a foc ce m-a cuprins
Și de-atuncea, ori ce aş face, el rămas-a-n veci
nestins.

**

Au fost zile mari, nebune, ce trecut-au în clipite,
Raiuri parcă din cerescul, cel cu toate fericite,
Azi, rămas-au în uitare, amintiri cu gust divin,
Ce trecutu-le-am prin vremuri, în tristețe și în chin.

*

Unde-mi ești dulce iubire, ce pierdutu-te-am în
vreme,

Cum aş vrea măcar o clipă, înapoi să mă recheme,
Cu un zâmbet mă robescă, cu o caldă-mbrățișare,
Cu-n sărut arzând făclie, preț pe lumea asta n-are.

Ești de-acum în alte brațe, ce te țin în legănări
Și-ți spun calde jurăminte cu peceti de sărutări,
Și mai cred, că nu odată te-a-ncercat o amintire
Din a tinereții vreme, ce ne-nvăluia-n iubire.

Știu c-ai lăcrimat în taină, ca-n atâtea alte dați,
Când ascunsu-ți-ai în gându-ți roua ochilor ca plăți,
Simt că încă nu uitat-ai ochii care te-drăgesc,
Până când ei s-or închide pe aicea, prin lumesc.

Ai de toate cîte încă, al tău suflet îți tânjește,
Numai prima ce-a iubire, n-o mai ai și îți lipsește,
De-asta tot mi-o chemi în gându-ți într-o rugă
tănuță,

De-asta ochi-ți sunt în lacrimi și-a ta inimă-i zdrobită.

*

Cum aş vrea, măcar odată, într-o zi să te-ntâlnesc
Și cu ochii mei din suflet, îndelung să te privesc,
Să las inima să-ți spună în cuvinte mari și mute
Toate câte pătimim-a și de lume nu-s știute.

Tu, la fel mereu îți spus-ai, cu-ai tăi ochi înlăcrimați,
Ce de doruri și suspine fi-vor iar întunecați,
Noi, lăsa-vom cele inimi să-și vorbească în tăcere,
Să își spună cum ne fost-a cea vreme, numai miere.

Poate-așa a fost să fie, vrerea sorții neștiută,

Să despartă două inimi, în dorința lor cea vrută,
Să le pună la-ncercare, într-o viață viitoare,
Să renască din durere, cea iubită, ce nu moare.

*

Vezi, cum viața nu îmi uită, chiar de vrei, prima iubire,

Ea rămâne-n al nost' suflet toată viața-n amintire,
Las-o acolo, te frământă, până-n clipa când te-ai dus,
Către cerurile-nalte, spre vecia cea de sus.

Ce să-ți fac

Fă Mărite Doamne, luna-n luminiș
Să mi-o-ascundă-n taină noaptea-ntunecoasă,
Ca să fur săruturi multe pe furiș
De la-mea iubită, dulce și sfioasă.

Și mai stinge-mi Doamne stelele din noapte
Numai doi luceferi lasă-mi să clipească,
Eu, i-oi spune-n taină vorbe dulci în șoapte,
Ea, înfiorată mult să mă iubească.

Pat îi fac din floare, iar din cimbrisor
Pernă-nmirersmată pentru vise 'nalte,
Aibe-n legănare somnul cel ușor
Ce să-i îndulcească visele în noapte.

Mai apoi spre ziuă, cum e rânduit,
Noaptea ne topească în a ei uitare,
Să rămână-n vreme pusă la-nvechit
Clipa ce-am trăit-o, dulce desfătare.

Când vor trece anii risipiți prin lume
De voi fi vre-odată într-un crâng cu flori,
Mi-oi aduce-aminte clipele nebune
Petrecute-n noaptea ce-a cu luna-n nori.

Mircea Dorin, a lui Istrate
Târgu Mureș

EUGENIA DRĂGOI PROFUNZIMEA MORALĂ ȘI CALITATEA ACTULUI ARTISTIC

Cornel T. Durgheu

Motto: „Realizările artistice sunt „pururea”
consecința unei „primejdii” prin care ai trecut, a
unei experiențe trăite până la pragul dincolo de
care nici un OM nu mai poate răzbi”

Rainer Maria Rilke.

Iată de ce trebuie să ne preocupe cu
„deosebită luare aminte”, interesul pentru
modul cum lucrează creatorii artiști plastici,
chemați să contemple și să plăsmuiască
„natura” înconjurătoare. Natura „maestră” a
tuturor lucrurilor creind în decursul
vremurilor „giganți și genii desăvârșiți”, prin
mijlocirea disponibilităților lor lăuntrice,
călăuziți de energiile lor interioare. Iată de
ce ar trebui să avem cinstea și obligația
morală să nu uităm ceea ce a fost măreț și
plin de faimă odinioară în munca
predecesorilor, devenind modele de la care
să se învețe orice virtute.

„Iată deci TU perseverează în actul de

creație pentru a căuta lucruri pe care
talentul și inteligența TA le dobândește, le-a
dobândit și se obligă să le transmit mai
departe”.

În CREAȚIA ARTISTICĂ există un „acord

secret” între subiect și obiectul creat. Chiar dacă matematica este privită ca regulă estetică, armonia și simetria domină calculul. Descoperim că urâtul este un eșec al reacției estetice și morale. Devoalăm relația și acordul secret dintre subiect și obiect și constatăm că acolo unde forma luminoasă fiind eliberată, este o strălucire artistică modelată spre bucuria privitorului, renăscând speranța bucuriei estetice.

Eugenia Drăgoi ne „propune”, din fericire, prin creațiile sale o astfel de renaștere, de evoluție pozitivă, ascendentă a spiritului uman, pentru a pătrunde în universul

estetico-artistic al iubitorilor de creație artistică, printr-un proces educațional viu, evolutiv, în contextul vieții cotidiene de astăzi, cu tristețe o spunem, atât de precar „soluționat”, din punct de vedere social, moral, spiritual, managerial ori estetic.

LUCRĂRILE prezintă un studiu pasionat, o cercetare în domeniul creației picturale în spiritul unor sentimente naționale tradiționale, românești, de „comunicare”, de valorificare a ornamentelor și a simbolurilor prezentate în ele prin actul de creație personal și care pot fi utilizate perpetuu ca mijloace de expresie artistică plastică în cadrul orelor de educație plastică și artistică din învățământul gimnazial și liceal, dar iată și cu profunzime în demersul propriu de creație și exprimare artistică plastică.

Scopul subiectelor, a temelor la Eugenia Drăgoi este acela de-a valorifica superior elementele de limbaj plastic dar și de patrimoniu cultural. De-a permite, a iniția și a substitui tinerilor creatori limbajul plastic să creeze lucrări, compoziții picturale sau decorative cu ajutorul materialelor convenționale și

neconvenționale prin care să evidențieze frumusețea și încărcătura simbolică, emoțională și etnică a motivelor populare din zona de confort, de trăire.

Efectiv prin lucrările prezentate sunt descrise structurile compoziționale decorative și canoanele estetice specifice artei tradiționale și principiile, formele, procedeele, aplicate în creația proprie sau creația artistică cea îndrumată, pornind firesc de la elementele de limbaj plastic. Având ca scop, ca obiective corecte exprimarea, descoperirea și promovarea valorilor creative, pentru valorificarea potențialului creativ prin noi tehnici și metode de exprimare, de lucru. Titlurile pe care le poartă lucrările sunt semnificative în acest sens: Este vizibil că prin exercițiul plastic asumat, structurile stăpânite cuprind studiul documentar aprofundat și părțile experimentate, urmărindu-se prezentarea „culturii și a civilizației” specifice spațiului spiritual propriu, concretizând geneza

creației proprii, nucleele vieții spirituale sau a colectivităților umane și resursele de inspirație căreia îi aparține, având la bază o ÎNALTA pregătire și exprimare spiritual-academică, argumentată prin profunzimea și interesul aplecat asupra studiilor abordate.

Eugenia DRĂGOI,
PASIUNE și RESPONSABILITATE.
Pledoarie pentru ACTUL de CREAȚIE.

Pasiunea este o forță în bine sau poate fi și în rău. Pasiunea nu trebuie strivită sau răstălmăcită de rezistența imorală a contextului socio-politic al vremurilor apelând la mârșăvia pentru blocarea și desfigurarea actului de creație. Libertatea de exprimare trebuie să fie prioritară și asigurată. Din nefericire libertatea de expresie în contextul cultural actual „înstrăinat” este mutilată: de sărăcie, de inabilitați manageriale și discreditație politică contextuală.

Creațiile artistice pe care le înfățișăm și prezentăm astăzi spre contemplare reprezintă efortul generos de exprimare și comunicare vizuală, de reprezentare

artistică, pe care creatorul de frumos artistic, pictorul, profesorul și educatorul de frumos EUGENIA DRĂGOI, care vine cu sufletul încărcat de o mare cantitate de trăiri și acumulări care i-au determinat acea mare sensibilitate cultural-tematică și ni-le propune spre analiză, admirație dar și

provocare terapeutică prin artă. Constatăm cu satisfacție că avem de-aface cu „un studiu” remarcabil de specialitate, original și stimulativ care se adresează în aceeași măsură educatorilor, tuturor celor interesați să pătrundă în universul fascinant al existenței estetico-plastice, de percepție și înțelegere a fenomenului creativ.

Experiența profesională extinsă și Studiile pentru promovarea și performanța educațional-artistică în decursul timpului, prin studii, aplicații practice și cursuri, prin medii culturale sunt mărturii: Liceul Pedagogic, Academia de Artă Oradea, Universitatea Babeș Bolyai din Cluj-Napoca, activitățile de voluntariat – terapii prin pictură - în Centrul de ZI DOWN, seminarii Academice, organizarea de Tabere de creație, cursuri de culoare și pictură la diverse niveluri educaționale, numeroasele Expoziții de Grup, un număr de peste 17 participări, sau organizarea Expozițiilor Personale 11 la număr cu tematici preferanțiale din domeniul „Experiențelor Vocii”, semnificative prin conținutul dar și titulatura lor, spre exemplu: Podoaba templului, Vocile formei, Aripile bunătații tale, Solii eternității, Binevestitorul, Dialog cu ierarhiile superioare, etc., ne furnizează spectrul intelectual al comunicării spirituale prin imagini nu numai prin motivațiile filosofice-creștine sau teologice. Nu putem contesta suveranitatea actului creator.

Prezenta expoziție cuprinde un număr de peste 60 de lucrări realizate în tehnica acril și alte tehnici mixte stăpânite, pe diferite suporturi: lemn, pânză, hârtie, sticlă sau piatră, etc. Tematicile prin conținutul lor aduc recunoștința divinității. Prin temele abordate D-na Drăgoi dorește să sensibilizeze iubitorii și creatorii de artă pentru „libertatea zborului” în spiritul omului credincios.

O EXPOZIȚIE PERSONALĂ „În văzduhul tămaiet”, particularizând gânduri și simțăminte din vers eminescian prin Poemul „Călin, file de poveste”, o pledoarie axată pe „spațiul” dintre riguroasă și viguroasă inspirație gheoteniană „în respirație”, proces ce se „petrece” în mediul „văzduhului” nesfârșit prin scrierile lui Rudolf Steiner părintele cunoașterii antroposofice, pentru a explica „chimia spirituală” din spațiile nemaiântâlnite în care răsună „acordurile unei muzici eterne” prevestită de purtătoarele iubirii cosmice”. Prin spațiile aeriene purtătoare a dorințelor de iubire prin uivers invocând Spiritul Focului, cel care dă AURA păsării în zbor. (Brâncuși), semnificând eliberarea de greutatea pământească, ajungând la stările superioare ale ființei – în lumea ÎNGERILOR. ANTROPOSOFIA – este o cale a cunoașterii care ar dori să conducă spiritualul din ființa OMULUI la spiritualul din Universal, etern.

În concluzie avem nevoie de activitatea de creație a Eugeniei Drăgoi. ca un gest, un exemplu impresionant de umanitate și credință spirituală, grija față de estetica procesului de educație a spiritului uman într-o lume, o societate orădeană în care interesele meschine, egocentriste, chipurile „economice” sau materiale primează, dictează orice decizie locală în domeniul cultural-artistic prin egoism și reacredință. Insuficientă competență. Fără compasiune și responsabilitate civică și social-morală „înghesuind” profundul sentiment uman în claustralele „chingi” caudine ale vremurilor, fără nici o reținere. Ceea ce se numește INCONȘTIENȚĂ.

Eugenia Drăgoi ne oferă o lecție vie, un gest de bunătate, de normalitate și moralitate, cu impact impresionant, pozitiv, decât orice calcul reținut de altă natură care trebuie ascultat, fie el discreditat politic,

economic sau material dar nu spiritual-cultural. Ori comparativ cu alte „pasaje spectaculoase” din viața cotidiană, dintr-o societate așa zis deschisă, unde „glasul rațiunii” trebuie ascultat și valorificat.

Abordând în creația sa picturală, diverse teme și subiecte cotidiene: materiale, senzoriale sau metafizice, deslușim în „operele” Eugeniei Drăgoi, o încărcătură emoțională traversând dimensiunea „genurilor”.

Tema „Anotimpurilor” o sesizăm, o descoperim, prin tot parcursul creației sale, indiferent de conținutul „imaginii” și preferința subiectului, în sensul obiectivizării sentimentului optimist, deschis și luminos cu predilecție, o captivantă „introducere” în ceea ce sunt „anotimpurile” existenței, ale vieții prin trăire, ale lumii interioare. Parcă toată creația picturală a Eugeniei Drăgoi este subordonată și implicată creator, printr-o experiență impresionantă transmisibilă emoțional prin trăire sufletească „mistică” de veritabil spirit creștin. Prin ilustrațiile tematice autentice, dar în mod special prin sentimentele interioare impresionante și originale care domină profunde și bogate reprezentări figurative cu o delicatețe și dedicație patrimonială încurajatoare specifică și autentică, personalizând autorul, sunt de subliniat.

Diversitatea și densitatea imaginilor, a lucrărilor, este cuprinzătoare, prin generoase propuneri tematice de lucrări stăpânite și titluri edificatoare ca și conținut și mesaj prin tr-un stil propriu, inconfundabil, unde elemente figurative de floră și faună, dar și umană își păstrează preponderența decorativă sau picturală, nemistificată într-un registru tematic caracteristic: zbor,

păsările, libertate – chiar în ciclu compozițional - arborele cu păsări, cocoșul, dialog, liniște, cuplu, pasărea colibri, etc.

Dominanta unor titluri din spectrul spiritual „divulgă” structura cultural-umană și filosofică a creatoarei E. Drăgoi, a frământărilor cu o ușurință ieșită din comun, admirabilă, titluri ca; Inspirație, bucuria întâlnirii cu păsările, idealuri și vise, etapele zilei, etc, sau teme inspirate din canoanele religioase; psalmi, îngerii muzicali sau instrumentelor muzicale de acompaniament, îngerii care sunt în centrul compozițiilor construite și stăpânite cu mare ușurință.

Descoperim prin realizarea cultural-tematică prezentă, atitudinea unui sensibil MANIFEST uman în creația Eugeniei Drăgoi, prin „gesturi discrete”, pline de lumină, eleganță și sinceritate cromatică și comunicativă. Manifest pictural în care triumfă umanitatea și frumusețea interioară a creatorului, bucuria dar și suferința; în așteptarea mamei, toamna, solul primăverii, etc, dar și calitatea – intelectual artistică - prin abordarea diversificată multidimensională și profundă, chiar dacă nu „spectaculoasă” a realizărilor sale plastice, ceea ce este esențial.

O poveste de creație artistică emoționantă, generoasă, încurajatoare, dar nu spectaculoasă „maladiv” în demersul său conceptual, „tributară” cu devoțiune expresivă spiritului uman înălțător, a creatorului cultivat și senin, „abandonat” cu responsabilitate muncii sale de creație.

Prof.univ.dr. Cornel T. DURGHEU
– artist plastic – Oradea 2 aprilie 2025

**IN MEMORIAM - TRAIAN ULPIU BODEA
(1941-2025)**

**Un model de curaj și demnitate
CRISTINA PUȘCAȘ**

Traian Bodea a venit pe lume pe data de 24 octombrie 1941, în Săliște de Vașcău, jud. Bihor. Tatăl său, Florian, născut pe data de 22 martie 1914, în Vașcău, tehnician agronom, a făcut și el un an de închisoare, fiind eliberat pe 26 august 1949, de la Aiud. Mama, Carolina, era casnică.

Epopeea tânărului beiușean a început pe data de 1 noiembrie 1956, când toți elevii și cadrele didactice de la Școala Medie nr. 1 din Beiuș (Liceul „Samuil Vulcan”) au fost convocați la o ședință unde un politruc a încercat să le explice cum trebuie „înțelese evenimentele din Ungaria”. „La Budapesta, o contrarevoluție încercă să răstoarne ordinea de drept, iar armata sovietică a trebuit să intervină pentru păstrarea orânduirii socialiste. Bandiții din țara vecină, încurajați de imperialiștii din apusul Europei au ridicat armele contra socialismului și cer plecarea trupelor eliberatoare”, este explicația oferită de ofițer. Reacția lui Traian Bodea a fost una spontană: „Foarte bine fac ungurii. Rușii ar trebui să plece și din România. A trecut mai mult de zece ani de la sfârșitul războiului”. Umilit și plin de revoltă, liceanul pleacă acasă după orele de școală și imediat, dupămasă, urcă în podul casei și, ore în șir, scrie 14 afișe. „Am scris cu tuș pe colile celor două blocuri de desen ... manifeste pe care se regăseau cuvintele: «Luați pilda poporului maghiar», «Afară cu rușii», «Jos comunismul», «Vrem desființarea », «Vrem desființarea cotelor». ... Seara, după ora zece, cu manifestele strecurate sub haină, cu un tub de lipici în buzunar, am colindat orașul lipindu-le ...”, mărturisește Traian Bodea, în propriul volum de memorii, „Adolescenți în zeghe”.

A doua zi, pe 2 noiembrie 1956, în drum spre școală, tânărul constată că afișele lui au fost dezlipite. Ajuns la școală, numai după 20 minute de la începerea orei de franceză, pe ușa clasei, intră „doi bărbați îmbrăcați sobru, cu figuri grave”, care îl strigă pe nume. I se pun cătușele la mâini în sala de clasă, în văzul tuturor, după care Traian

Bodea a fost scos pe ușă și urcat într-o mașină de teren, ulterior transport la Securitatea din Beiuș, unde a fost întâmpinat cu „două palme zdravene”. A urmat, în timpul interogatoriului, „repetatele lovituri cu palmele, pumnii, apoi cu un baston de cauciuc”. În tot acest timp, casa lui era supusă unei percheziții minuțioase, unde a fost descoperită „1 cutie în care se găsesc diferite tuburi cu diferite vopsele și câteva

pensule”.

După 11 ore petrecute la Securitatea din Beiuș, Traian Bodea a fost transportat la Securitatea din Oradea, acolo unde a început drumul său pe Golgota suferinței. A fost închis într-o celulă de 2 mp, cu un pat de beton, peste care era așezată o saltea subțire și o pătură, cu cearceaf și o pernă. În celulă nu era nicio tinetă sau o cană de apă. Anchetele au fost realizate de locotenent majorul Eugen Lăcățiș, care s-a dezlănțuit cu toată bestialitatea asupra elevului de doar 15 ani și 9 zile, care refuza să admită ce îi cerea ofițerul. „Nu țin minte de câte ori ofițerul anchetator a rupt ce scrisesem, de câte ori m-a bătut, mai ales cu bastonul de cauciuc, insistând tot timpul să scriu ce dorește el”, scria Traian Bodea. Apogeul chinurilor l-a reprezentat însă momentul în care, Eugen Lăcățiș, îi pune cătușele la mâini și și-a stins țigara pe încheieturile mâinilor copilului de 15 ani. „Fără să mă pot împotrivi, anchetatorul, fiind mult mai înalt și mai puternic ca mine, mi-a pus cătușele prinzându-le dincolo de spătarul scaunului, încât nu-mi puteam mișca mâinile. A luat

țigara încă aprinsă, apoi trecând în spatele meu, mi-a pus-o pe pielea mâinii, deasupra încheieturii. A ținut-o acolo până s-a stins. Mirosea a piele arsă, mă durea, dar nu insuportabil și, ca la Beiuș, nu am lăsat să-mi scape niciun geamăt”, notase Traian Bodea în volumul de memorii.

După două luni și două săptămâni, pe 18 ianuarie 1957, Traian Bodea a fost dus în fața completului de judecată, însoțit de un dosar bine ticluit de organele de securitate. Existau o serie de procese verbale de interogatorii ale foștilor colegi, obținute, poate, și ele sub presiune, dar și un Referat al directorului Școlii Medie nr. 1, unde învățase Traian Bodea, datat cu 16 noiembrie 1956: „Elevul este mediocru la învățătură, dar cu talent deosebit pentru desen și aptitudini pentru fizico-chimie. Ca și comportament în clasă în cursul anului trecut și în acest an nu a avut manifestări necorespunzătoare. Diriginții declară că este o fire reținută care nu se manifestă. În acest an însă în cadrul unei ședințe cu ocazia preluării evenimentelor din Ungaria a luat parte la discuții din care a reeșit că este la curent cu evenimentele internaționale”.

Au cântărit foarte greu și concluziile de învinuire nr. 60/290/1956

redactate pe 27 decembrie 1956, în care se arată că „ascultând comentariile posturilor

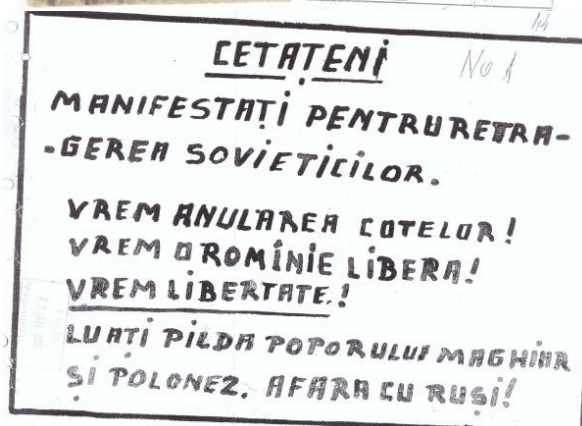
de radio imperialiste pe marginea acestor evenimente (din Ungaria - n.n), cât și datorită urei și dușmăniei ce a nutrit-o personal față de poporul și armata sovietică, zilnic făcea comentarii în clasă în rândul colegilor săi de scoală, ținându-i în curent cu desfășurarea evenimentelor din Ungaria, declarându-se de acord cu acțiunile criminale întreprinse de către elementele contrarevoluționare din Ungaria, apreciindu-le ca „juste” creind o sferă de influență în rândul colegilor săi în sensul că acțiunile studenților a fost spre binele poporului. Totodată Bodea Traian a dus o propagandă împotriva Uniunii Sovietice, afirmând că Trupele Sovietice nu

trebuia să intervină pentru restabilirea ordinii în Ungaria, întrucât aceasta este o chestiune internă a RP Ungariei”.

Procesul s-a desfășurat la Tribunalul din Oradea, iar Sentința nr. 24/1957 din 18 ianuarie 1957 prevedea o pedeapsă de 3 ani și șase luni, Traian Bodea fiind încadrat la „agitație publică”.

În aceeași zi a fost depus la Penitenciarul Oradea, unde a rămas încarcerat, până pe data de 22 martie 1957. „Dimineața, la Penitenciarul Oradea primeam o fiertură fadă care se numea cafea. Fiertura de la prânz era o zeamă uneori cu niște cartofi fărâmați sau

cu sfeclă, fasole, ba chiar vinete, toate având un gust mizerabil. Celulele de pe celularul

unde erau deținuții politici aveau aprox 3 m pe 3, cu ciment pe jos, fără sobe, cu un geam nu mare, sub care era chibla din lemn pe post de WC și un alt vas de lemn pentru apă”, ne-a relatat Traian Bodea. Acesta recunoaște că, în perioada de timp cât a stat la Oradea, nu a avut vorbitor, dreptul de a primi pachet sau de a le scrie părinților. Bodea amintește că, printre cele mai greu de îndurat umilințe de la Oradea, i s-au părut perchezițiile din camere, când dezbrăcați, deținuții erau scoși pe hol, aliniați și ținuți minute în șir în așteptare. Imaginea acestor trupuri groțesti, cu pielea atârând, i-a rămas și după peste 60 de ani profund întipărită în minte.

Însă, la Oradea, își începe adevărata educație. Tânărul elev de 15 ani, închis fiind cu somități ale vieții culturale, profesori, elite politice și clerici de diferite confesiuni, începe să asiste la adevărate colocvii de literatură, matematică, franceză, italiană etc.

De la Oradea a fost ulterior transferat la Penitenciarul Aiud, unde a stat încarcerat până pe data de 18 noiembrie 1957. Aici, în încercarea de a lua apărarea unui coleg de celulă, lovit de un gardian cu pumnul în zona ficatului, Traian Bodea aruncă cu un șlap în gardian, nimerindu-l în umăr. Consecința a fost șapte zile de izolare la „Neagra”, o „celulă fără fereastră, fără pat, dormitul pe ciment și mâncarea la trei zile”.

Pe 18 noiembrie 1957, a fost transferat la Penitenciarul Cluj-Minori, unde condițiile de detenție erau mult mai bune. A lucrat la atelierul de lăcătușerie, unde a învățat să facă chei.

Pe 22 mai 1958,

Traian Bodea a fost mutat la Ocnele Mari. Aici după un meniu de ștevie, care conținea „o bună cantitate de pământ de pe rădăcini”, Traian Bodea și colegii de celulă declară greva foamei. În a patra zi de grevă au fost alimentați cu forța, prin introducerea pe gât a unui tub de cauciuc, turnând printr-o pâine un lichid. Următoarea zi s-au baricadat în cameră, blocând ușa cu paturile. Intervenția gardienilor a fost promptă, iar Traian Bodea și un coleg au fost izolați la „Negra”, alte șapte zile.

De la Ocnele Mari a fost transferat la Aiud, până pe 10 octombrie 1959, iar pe 11 octombrie 1959 a fost mutat la Penitenciarul Mărgineni, unde Traian Bodea și-a petrecut Crăciunul la izolare.

Potrivit unei Adeverințe de caracterizare întocmită la Penitenciarul Mărgineni, se menționează că Traian Bodea a fost pedepsit disciplinar: „În anul 1958 la Penitenciarul Ocnele Mari cu 7 zile izolare de două ori pentru că a spart dușumeaua făcând o gaură și a blocat ușa cu paturi. În penitenciarul Mărgineni a fost pedepsit cu 3 zile carceră pentru că a fluierat în cameră”.

Pe 29 aprilie 1960, Traian Bodea a fost eliberat. Revenit acasă, cu greu a reușit să fie admis din nou la liceu. Dorința sa a fost să se înscrie la Arhitectură, însă nu i se permite înscrierea, apoi la Topografică, iar ulterior a fost admis la Facultatea de Filologie, la Cluj. A predat limba română la Beiuș. A fost căsătorit și a avut doi băieți.

A ocupat funcția de vicepreședinte a A.F.D.P.R. - Filiala Bihor. A publicat volumul de memorii „Adolescenți în

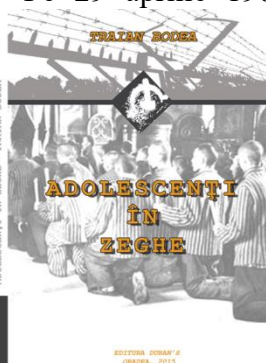
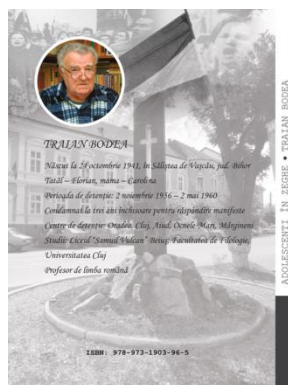

Foto: N. Mesesan

zeghe”, dar și o serie de alte scrieri. A fost protagonistul primului episod din proiectul documentar „Uitarea înseamnă o nouă condamnare. Adolescentul în zeghe. Traian Bodea” care poate fi urmărit pe canalul de Youtube

<https://www.youtube.com/watch?v=9Yk1chcH1Kc>.

S-a mutat la cele veșnice pe data de 22 martie 2025. În mormântarea va avea marți, 25 martie 2025, la Beiuș.

Dumnezeu să-i dea odihnă veșnică în Împărăția Cerurilor!

Cristina Liana Pușcaș,
Președinta Asociației cei 40 de Mucenici, Oradea

PELERINAJ LA MÂNĂSTIRI DIN VRANCEA

Ecaterina CHIFU

Pelerinajul din 30 martie organizat de BRL Travel din Buzău ne-a oferit prilejul să vizităm mănăstiri din Vrancea, pe frumoasele plaiuri mioritice. Autocarul ne ducea prin raiul pământesc de la începutul lui aprilie și nu ne venea să credem că Vrancea este atât de frumoasă. Încep să îi dau dreptate geografului Simion Mehedinți care a scris că în Vrancea sunt cele mai frumoase ținuturi din țară.

România toată este frumoasă și ne mândrim că noi, Românii am apărut aici, în acest spațiu mirific. Tot drumul ne întâmpinau arbori înfloriți, căci oamenii vrednici au creat în aceste locuri colțul lor de rai, o țară a frumuseții și armoniei, în această alternanță deal-valea ce formează spațiul mioritic, care, după opinia lui Lucian Blaga, și-a pus amprenta pe sufletul neamului nostru.

Tot el a scris versul „veșnicia s-a născut la sat” și îi dăm dreptate, căci dealurile ce se ondulau în zare de-a lungul șoselei, cerul înalt, pământul bogat, copacii nemuririi din pădurile ce se regenerează mereu fac parte din veșnicie.

Vedeam doar cer pe care se proiectau coroane de arbori înfloriți, așa cum își imaginează mulți raiul. Intram în „Țara lui Dumnezeu” cum li se spune ținuturilor buzoiene și vrâncene din zonele mai înalte zise Țara Luanei. Mulțumeam Domnului pentru această zi minunată în care pelerinii merg să se roage în bisericile de la mănăstiri, știute ca locuri sfinte, minunate împodobite, să își spună în gând necazurile, bucuriile, dorurile, visele, speranțele.

Aerul umed accentua parfumul brazilor de la Mănăstirea Rogoz, o oază de liniște și pace, lângă o pădure care înverzea și ne trimitea esențele ei vegetale. Îmi veneau în minte versurile lui Bacovia: „*Verde crud, verde crud/ Mugur alb și roz și pur/ Vis de-albatru și azur/ Te mai văd, te mai aud*” (Verde crud). Tot el a scris un vers sceptic : „*O nouă primăvară pe vechile dureri*” dar în noi triumfa dorul de viață, speranța unor zile mai bune, o fericire mult dorită... Parcă toți voiam să ne strigăm dorul de viață „*dup-atâta frig și ceață*” (George Topârceanu)

La Mănăstirea Vărzărești am stat la slujbă cu smerenie, impresionați de glasul preoților și al măicuțelor. În aerul înmiresmat de aromele pădurii ascultam acel cântări îngerești, respirând frumusețe și bucurie. Era ca o binecuvântare peste acest loc sfânt din inima pădurii, pământ ce a primit pașii Sfintei Teodora de la Sihla care are biserică dedicată ei la Mănăstirea Sihăstria...

Am mulțumit măicuțelor pentru masa oferită și am plecat spre Brazi, luând pe filmul interior zambilele în toate nuanțele, toporașii din fața casei Sfintei Teodora, brazii și tuia cu bobite roșii. Voiam să spun colegei de călătorie: „*Mare este Dumnezeu!*”

Minunate și nebănuite sunt căile Lui!” Un strigăt interior, nu doar al meu, ci și al celorlalți, căci eu empatizez cu pelerinii, parcă răsună „printre munți printre văi”: „Mi-e dor de tine, Doamne! Te găsesc în lumina de cristal a ceului azuriu. a soarelui blând de la Mănăstirea Brazi care cobora peste crângul înmugurit, peste brazii înalți, de un verde închis, peste arborii în floare”. Dorul nostru de viață în floarea și el, de aceea îmi par așa de benefice aceste pelerinaje.

Este adevărat că omul sfințește locul, o dovedește vrednicia măicuțelor de la Schitul Brazi. Când am venit prima dată aici la aducerea moaștelor Sfântului Teodosie erau niște dealuri pustii. Acum este o mândră biserică, înaltă, cu o arhitectură frumoasă, în curs de decorare și așezământ de cult valoros, cu o alee de brazi ca niște coloane vegetale ale infinitului

Am stat pentru reculegere la mormântul scriitorului Ioan Slavici din curtea lăcașului, modest, dar îngrijit. Slavici, considerat un clasic al literaturii române s-a remarcat prin romanul său „Mara”, nuvelele „Moara cu noroc” „Pădureanca” ș.a. fiind considerat autorul care a știut cel mai bine să redea în proză durerea sufletului omenesc, Eminescu fiind considerat cel mai mare poet al durerii din întreaga lume. Îi purtăm recunoștință lui Ioan Slavici, că, prin strădania lui și a lui Eminescu a avut loc serbarea de la Putna în memoria lui Ștefan cel Mare, în anul 1871.

După ce am trecut de liniștitul oraș Panciu și întinse podgorii, am ajuns la Mănăstirea Troțușanu un loc de vis unde ai vrea să stai să te reculegi mai mult timp. Totul era munat: brazii înalți ce uneau pământul cu cerul, aleile îngrijite cu piatră ornamentală roșie, dar mai ales vasele albe de flori unde ereau panseluțe mari și mici de toate culorile.

Le-am fotografiat, căci le iubesc foarte mult.

Ne bucuram de soare de lumină, de natura generoasă, Ne rugam în marea biserică a lumii, natura și în cea mică, deoarece biserica mare era în curs de amenajare pentru sărbătorile pascale. Pe drumul de

întoarcere, priveam cerul larg deschis, culmile înzăpezite din zare, norii vaporosi din jur, dar mai ales vedeam hora arborilor în floare, ce cântau o odă a bucuriei.

La Mănăstirea Sfânta Treime de la Podul Bulgarului (5 km de la Râmnicu Sărat pe E85) am fost impresionată de marile schimbări survenite de când nu am mai vizitat-o. Priveam frumoasele icoane, vitraliile, catapeteasma sculptată ca și coloanele de susținere a naosului și scaunele.

Asistând la vecernie, am înțeles de ce organizatoarea excursiei, d-na Simona Bîrlă, a insistat să ajungem aici. Ne-am dat seama că vecernia este o slujbă aparte, făcută mai ales pentru oamenii cu neaazuri ce au nădejde în Dumnezeu. Am mulțumit conducerii firmei BRL TRAVEL pentru frumoasa zi oferită să ne rămână ca o minunată amintire și ne-am rugat în gând să fie binecuvântați, ca toți pelerinii din grup. Binecuvântează Doamne, frumoasa Românie!

(Pentru mai mult detalii despre mănăstiri, accesați site-ul Creștin-ortodox)

Ecaterina CHIFU
membră în U. Z. P.R.
Sfârșit de martie 2025
Râmnicu Sărat

LEAGĂNUL CALD AL VIEȚII DE FAMILIE

Elena Buică
*Dedic aceste gânduri familiei
Onița și Nelu Drăgănuș*

Cred că mă includ și eu în acest dat al omului, ca o „trestie gânditoare” ce mă aflu pe acest pământ. Deși am ajuns aproape de cea mai înaltă treaptă de existență pământească, eu caut și acum cu perseverență răspunsul unor mari întrebări. Acum îmi îndrept gândul spre o componentă a vieții noastre, cea numită familie. Ca într-o oglindă, îmi revin în minte copilăria și adolescența petrecute în satul natal, în Țigăneștiul Teleormanului, în mijlocul

familiei noastre încheiate și trainice, așa cum sunt toate familiile de pe aceste meleaguri, și văd câte un aspect de viață trecut prin filtrul rațiunii în diferite etape de desfășurare a zilelor mele, cu înțelesuri de multe ori foarte diferite, în funcție de etapa de viață în care mă găseam.

Și pentru că Țigănești este nu numai locul unde am văzut lumina zilei, ci și locul unde am cunoscut și am înțeles caracterul sacru al familiei și rolul acesteia în existența și destinul fiecăruia dintre noi, voi așterne pe hârtie câteva frânturi de gânduri despre ceea ce a însemnat și încă înseamnă familia pentru mine, ca și pentru toți locuitorii acestor mirifice plaiuri din câmpia teleormăneană.

Și, oricât am reflecta, rămâne o mare taină cum o ființă omenească și-a găsit loc să se ivească în cadrul familiei. Ce știm este că o ființă nouă apare pe pământ din îmbrățișarea unui minuscul strop de viață desprins dintr-o femeie, cu unul desprins dintr-un bărbat, în liniște, cel mai des în taina nopții, într-un cuib al dragostei. În acel moment apare marea taină. Mâna Dumnezeiască toarnă viață în această nouă celulă împreună cu toate darurile cu care o va defini de-a lungul vieții această nouă ființă. Din acest moment, viitoarea făptură își va împlini destinul sub supravegherea părinților, înconjurată de dragoste. Astfel, putem spune că familia are în cuprinsul ei un strop de sfințenie cerească. Familia devine cel mai important mod de a trăi viața. De-a lungul miilor de ani, omenirea nu a mai găsit o altă formă de conviețuire în grup care să echivaleze cu familia, așa cum funcționează astăzi. O vorbă înțeleaptă spune că cele mai importante lucruri în viață nu sunt lucrurile, ci oamenii pe care îi avem lângă noi. Sfântul Ioan Gură de Aur spunea că „familia este biserica de acasă”. Iubirea dintre cei doi soți este unul din cele mai mari daruri ale naturii, este un adevărat Paradis pământesc. Familia marchează profund destinul fiecărui individ. Există un șir lung de momente din viața de familie care pot aduce atât fericirea maximă, precum și prăbușiri sufletești. Marin Preda,

fascinat de puterea cuvântului, scria: „Putea fi înjurată muierea cu tandrețe și i se făceau obraji roșii și se învârtea pe loc ca o găină beată, că era iubită și, dimpotrivă, un cuvânt blând, dar rostit cu o cruzime rece o făcea palidă și o încremenea de spaima înstrăinării”. (Viața că o pradă).

Nu există în universul nostru pământean mai frumoase și mai emoționante trăiri așa cum e momentul când spui DA în fața Altarului, când ești condusă de tata la Altar, când te vezi îmbrăcată în alb de sus până jos și o zi întreagă ești centrul atenției tuturor și admirată în mod deschis. Nu poate fi egalat cu nimic momentul când îți zâmbește sau gângurește un bebeluș pentru care ești capabil să faci fel de fel de giumbușlucuri ca să obții un surâs al lui. Păstrezi în palmă, ca viitor tată, mișcarea lui înainte de venirea pe lume, mângâind burtica mare a soției. Sunt multe momente când se îngreunează respirația în fața dovezilor de dragoste, mute, dar puternice, ale partenerului de viață. În acest cuib al familiei se nasc toate valorile morale, alături de cele fizice. Înțelepciunea vieții de familie ne îmbogățește perspectiva asupra valorilor și tradițiilor care ne modelează. Aici este izvorul din care te vei hrăni toată viața și vei

fi atras ca de destin să te întorci pentru veșnicie.

De-a lungul vieții am întâlnit multe familii trăind în armonie, reușind să treacă peste neajunsuri și neîmpliniri cu mult tact, restabilind înțelegerea, echilibrul, liniștea și armonia. Închizând ochii, deasupra tuturor acestor valoroase nuclee umane îmi apare leagănul cald al vieții de familie așa cum și l-a întruchipat Onița, pe care o consider nepoata mea din Țigănești, doctoriță de profesie, acum aflată în pensie, regretată profund de sătenii care spun că îi vindeca doar cu vorba ei blândă. Onița, păstrând aceeași conduită, și-a construit cuibul drag al familiei cu inginerul consătean, Nelu Drăgănuș, persoană pe măsura ei. Impresia pe care o lasă familia lor este aceea că Îngerul Păzitor nu a lipsit nici un moment de lângă ei. Privindu-i împreună, simți că legătura dintre soți este învăluită în sacralitate. În fața lor nu poți să ridici niciodată tonul și orice neplăcere se topește lent. E o binefacere atingerea cu ei. Eu o simt chiar și de la cei 8.000 kilometri care ne despart acum. Ei mi-au oferit, mie, dar și consătenilor lor, imaginea unei vieți de familie la care nu mai ai ce adăuga pentru perfecționare.

Cu ce să începem ca să ne bucurăm de asemenea valori? Cred că, în primul rând, trebuie să pășim cu inima curată, la care să adăugăm relaxarea și calmul. În viața de familie se învață și se clădesc treptat și cu răbdare, cu mintea limpede și curată. Într-o căsnicie fericită, oamenii se învață întotdeauna reciproc. Știința vieții se învață reciproc, în fiecare zi, atingându-se, culcându-se pe o pernă, uneori chiar împotriva voinței lor. Viața de familie cere efortul să reflectezi și să supraveghezi propriile emoții, sentimente și gânduri, îți cere o inteligență emoțională. Bărbații care se impun prin forță fizică, femeile care au ca armă țipete, vorbe grele, adolescenții care exagerează cu o conduită ieșită din comun, toate acestea nu pot aduce în casă floarea bucuriei, ci, din contră, un comportament foarte regretabil, fiindcă nimic nu e pe lume

ca busola familiei care ne ghidează. În familie avem rădăcina, aici creștem, înflorim și apoi ne construim noua noastră familie cu zestrea primită de la cea dintâi, aici dorim să ne aflăm în momentul plecării spre veșnicie.

Elena Bucă,

Toronto, Canada,

Fragment din *Răsfond filele vieții*

Oratoriul "Câmpuri de maci" (Poppy Fields) de Livia Teodorescu-Ciocănea (1) Aurelian Popa-Stavri

Orchestra și Corul Filarmonicii "George Enescu" au prezentat în primă audiție absolută, în cadrul stagiunii Ateneului Român, în serile de 21 și 22 noiembrie 2024, Oratoriul "Câmpuri de maci" ("Poppy Fields") – Selecțiuni (părțile I, II și V) – pentru soliști, cor mixt și orchestră de Livia Teodorescu Ciocănea.⁹¹

Autoarea a compus peste 80 de lucrări în toate genurile muzicale și este o prezență constantă în viața muzicală din țară și de peste hotare. Activitatea componistică i-a fost recunoscută și apreciată prin acordarea unor premii și distincții, precum Premiul "George Enescu" al Academiei Române și cinci premii din partea Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România. Din anul 2022 este membră a Academiei Europene de Științe și Arte de la Salzburg. La fel de intensă este și contribuția în susținerea unor recitaluri ca pianist solist, parteneră în recitaluri la două pianе sau ca acompaniatoare a unor soliști vocali sau instrumentali.

Ne îndreptăm atenția acum către această primă audiție a Oratoriului mai sus menționat, lucrare care a fost condusă spre succes de Nabil Shehata, dirijor german de origine egipteană, născut în anul 1980, care își desfășoară cariera internațională din anul

⁹¹ Oratoriul se poate audia la adresa <https://youtu.be/KTsdUI2RBeM?si=Q6ETVcHhh49X1UPh>

2006, beneficiind de susținerea și mentoratul unor personalități precum Daniel

Baremboim, Rolf Reuter, Lawrence Foster și Christian Thieleman. În 2019 a devenit dirijor și director artistic al Filarmonicii din Westfalia de Sud / Philharmonie Südwestfalen.

Publicul meloman a umplut sala mare de concert a Ateneului unde muza Euterpe primește cu brațele deschise, în sunete de cristal, pe iubitorii muzicii și ai muzicienilor.⁹² Pe scenă, numeroșii membri ai orchestrei își acordează instrumentele, așa cum, la fiecare întâlnire publică, fiecare dintre noi ar trebui să ne acordăm unui principiu universal, unei reguli general valabile pentru toți. Intră în scenă corul, soliștii și dirijorul. Aplauze puternice din partea publicului. Instrumentiștii aplaudă ușor și se ridică toți în picioare pe durata celor aproape 30 de secunde de aplauze. Primul solist vocal, baritonul Adrian Mărcan, citește cu voce profundă, pătrunzătoare, un fragment ales de compozitoare din *Memoriile* lui Winston Churchill, ca un "prolog". Textul vorbit ne introduce în atmosfera momentului considerat declanșarea Primul Război Mondial, respectiv expirarea ultimatum-ului transmis de Marea Britanie către Germania de retragere a trupelor din Belgia: "4 august 1914. Palatul Buckingham. Era ora 11

⁹² Primul concert simfonic la Ateneul Român s-a desfășurat în 5 martie 1889, deci în urmă cu 136 de ani, împliniți la 5 martie 2025. <https://www.amosnews.ro/arhiva/sapristi-deluviu-sunete-120-ani-primul-concert-sinfonic-ateneul-roman-05-03-2009>. Comentariu semnat de Costin Tuchilă.

Aplauze la finalul Oratoriului "Câmpuri de maci" (Poppy Fields) de Livia Teodorescu-Ciocănea. 21 noiembrie 2024, Ateneul Român, Orchestra simfonică și Corul Filarmonicii "George Enescu".

noaptea, 12 ora Germaniei, când ultimatum-ul a expirat. Ferestrele Amiralității erau deschise larg în aerul cald al nopții. Sub acoperișul de pe care Nelson își primise ordinele, s-a adunat un mic grup de amirali și căpitani și o mulțime de funcționari cu creioane în mână care așteptau. Din aripa străzii din direcția palatului s-a strecurat sunetul unei imense adunări cântând: «Dumnezeu să-l ocrotească pe rege!» Peste acest val adânc au lovit clopotele Big Ben-ului, și pe când prima bătaie a răsunat, un foșnet de mișcare a cuprins încăperea. Telegrama de război care însemna «începeți ostilitățile împotriva Germaniei» a fost trimisă către navele și unitățile de insignă albă din întreaga lume. Am mers de-a lungul paradei călăreților până la locul cabinetului și am raportat primului ministru și miniștrilor care erau adunați acolo, că fapta a fost săvârșită!" Primele acorduri ale orchestrei sunt dramatice și prevestitoare. Alămurile urcă din registrul grav, cu pași sonori, solemni, ajungându-se la un tutti, pe o temă melodică, după care se revine, printr-un mers descendent, tensionat, la sunetul inițial. Tema este reluată de corzi ca un consens al hotărârii ultimatum-ului. După urcușul orchestral implacabil, ca o

conștientizare a situației de război, faldurile sonore cresc în adâncuri și în povârnișuri abrupte spre o dezvoltare tematică a stării conflictuale. Primul punct culminant este marcat de intrarea corului mixt: *“Europa a intrat în război! Război! Război!”*. Corul scandează fragmente din titluri de ziare ale vremii, știri, corespondențe jurnalistice, telegrame, cu suportul simfonic al orchestrei. Aceeași temă transfigurată este prezentată în variantă lirică de această dată, în prim plan fiind clarinetele și celelalte instrumente de suflat din lemn. Pe un ison acordic, cantilena flautului accentuează starea sufletească individuală, neliniștea, grija neașteptat de mare, șocul provocat de intrarea în război. Această secțiune este un tablou muzical simfonic de cameră, o plonjare în intimitatea sufletească a fiecărui om, o empatie exprimată muzical față de cei implicați în conflict. Departe de a se detașa, de a se eschiva, sufletul oamenilor își mobilizează energiile, puterea de reacție și de acțiune a maselor sunt sugerate de ascensiunea melodică frântă, contorsionată a viorilor care antrenează întreagul compartiment al instrumentelor cu corzi și arcuș. În mijlocul confuziei, al ciocnirilor de stări omenești cauzate de pierderea păcii și de intrarea într-un timp al războiului, stări ilustrate de melodiile de tip recitativ, alerte, în acut, ale viorilor, peste freazătul melodico-armonic al registrelor mediu și grav ale orchestrei, ajungem la un alt moment culminant de o înălțare sufletească deplină, când orchestra în tutti acompaniază corul mixt în imnul britanic prezentat fragmentar: *“Dumnezeu să-l ocrotească pe rege!”* Este evidențierea dramaturgică a unității de gândire și de acțiune a regelui cu a celor angajați în luptă, onoarea și demnitatea de a forma același zid viu. Corul cântă: *“Viață lungă maiestății sale, regele nostru!”* Creșterea dinamică omofoneterofonică revine la un unison pe care se desfășoară cântarea melodico-recitativică într-o retorică convingătoare a solistului povestitor care, din acest moment, îl întruhidează pe prim-ministrul Henry Asquith, declamând muzical actul oficial

“Declarația primului ministru al Guvernului Marii Britanii” (un alt text citat, bine ales de compozitoare, pentru tensiunea din cuprinsul lui). Partitura vocală acompaniată orchestral are și ea un punct culminant când se anunță expirarea ultimatum-ului și se marchează ora și ziua intrării Marii Britanii în război. În repriză, (revenirea la materialul tematic al primelor secțiuni ale acestei părți oratoriale) tema inițială este redată la instrumentele de suflat, apoi în tutti peste care se suprapun acum cu o prezență mai densă și mai puternică sunetele clopotelor, sugerând prezența orologiului Big-Ben din turnul Parlamentului britanic. Corul participă vocal prin repetări motivice ale temei, pe vocale în note prelungi. O sonoritate de dramă antică antrenată de discursul intensificat, insistent al clopotelor. Gongul de final al acestei părți a Oratoriului, cu rolul de a încheia această „scenă” cu subiect istoric, are totodată caracterul unui ecou profund al tensiunii instalate de un destin de acum nesigur, de neoprit. Nu ascundem că acest gong profund, urmat de ecoul lui, îl asemănăm cu salva muzicalizată artistic, a unui tun de război. Ca o ”idee ancoră” este sunetul tunului care va fi amintit în următoarea parte a Oratoriului, prin cântul imaginat de compozitoare pe versurile poetului John McCrae, din poezia *”In Flanders Fields”* (Pe câmpiile Flandrei).

Partea a doua a Oratoriului, aleasă să fie prezentată în concertul vocal-sinfonic din 21 noiembrie 2024 la Ateneul Român, începe cu un sunet înalt și scurt, o tresărire, o revelație, pare o vizualizare a unei lacrimi usturătoare, a unei picături de sânge, omul singur în fața destinului pe oceanul imens al vieții cotidiene, mirat sau forțat să răspundă ca în fața unui Sfînx, la atâtea întrebări privind rostul lui în lume și față de propria sa viață. Același sunet are rolul de a oferi acordajul vocilor corale feminine de soprane, după care auzim celelalte voci ale corului cu note prelungi, intrate contrapunctic într-o perdea sonoră, descriind ceața ucigașă provocată de folosirea gazului

pe câmpurile de luptă ale Flandrei⁹³ și o privire asupra orizontului deschis al câmpiilor cu maci evocat în poezia Locotenent colonelului Forței Expediționare a Canadei, chirurg, poetul John McCrae (Guelf, Ontario, Canada, 30 noiembrie 1872 – stins din viață la spitalul Militar Britanic din Vilmereux la 28 ianuarie 1918) combatant voluntar din timpul Primului Război Mondial, inclusiv în luptele de pe câmpul de confruntare de la Boezinge, în a doua bătălie de lângă Ipres, în Belgia, ocazie cu care s-a făcut remarcat ca “autorul faimosului poem memorial de război «In Flanders Fields»”⁹⁴. Poezia este un *lamento* în formă de rondo, adus memoriei prietenului său căzut în luptă, câmpia de la Boezinge devenind un loc sfințit de jertfele soldaților din Prima Conflagrație Mondială. Secțiunea aceasta corală va mai reveni și, conform plurivalenței multifuncționale și simbolico-metaforice a mijloacelor artei,⁹⁵ muzicale în cazul acesta, pare a ilustra de această dată trecerea eroilor în lumea nevăzută de dincolo de stele, ca un memento cosmic care își îndreaptă armonia muzicală către noi, cei trăitori în acest “pasaj” pământean.⁹⁶ Pe acordurile orchestrei și însoțit de melodia unor instrumente de

sufolat, dintre care evidențiem oboiul cu sonoritatea lui pastorală, tenorul solist George Vîrban se remarcă printr-o arie cu un caracter melodic dezvoltat liric, declamator în același timp. Conform afirmațiilor compozitoarei Livia Teodorescu, solistul “întruchipează personajul colectiv al celor sacrificați în această teribilă catastrofă umană.”⁹⁷ Suntem invitați să admirăm recitarea melodioasă într-un caracter bărbătesc, a poeziei „In Flanders Fields”- “Pe câmpiile Flandrei”, de John McCrae. Prima strofă este introdusă de melodia alinătoare, avântată, molto rubato, visătoare, interpretată la flautul solistic.

*“In Flanders fields the poppies blow
Between the crosses, row on row,
That mark our place; and in the sky
The larks, still bravely singing, fly
Scarce heard amid the guns below.”*
”Pe câmpiile Flandrei macii zboară”⁹⁸
*Printre rânduri și rânduri de cruci,
Care marchează locul nostru; iar pe cer
Sturzii curajoși încă zboară cântând
Abia auzindu-se printre armele de jos.”*

În strofa a doua a poeziei, la caracterul amintit, bărbătesc, voluntar, al melodicii, se adaugă ipostaza eroico-tragică, dramatică. Interludiile orchestrale dintre strofe nu mai sunt cele serafice, visătoare, ci cele ale negurii conflictului armat, al cărui ecou sufletesc este anticipat în ultimul vers citat. Consonanțe-disonanțe amplifică fluxul orchestral spre climax, o culminație condusă prin versurile poemului spre cuvintele cântate în fortissimo, marcând, în lumină tragică, jumătatea temporală a Oratoriului:

*“We are the Dead. Short days ago
We lived, felt dawn, saw sunset glow,
Loved and were loved, and now we lie,
In Flanders fields.”*
*”Noi suntem morții. Acum puține zile
Am trăit, am simțit zorile, am văzut*

⁹³ După afirmația compozitoarei Livia Teodorescu-Ciocănea.

⁹⁴ Sursa: Wikipedia. Macul a devenit pentru britanici “floarea amintirii”, purtată pe “reverele cetățenilor britanici și canadieni la fiecare ceremonie comemorativă a Marelui Război (în special 11 noiembrie, Ziua Comemorării, în Canada). Floarea amintește de viziunea lui John McCrae despre câmpul de luptă de la Boezinge, lângă Ipres.”

⁹⁵ Conform concepției susținute de compozitorul, muzicologul și profesorul univ. Anatol Vieru (8 iunie 1926, Iași - 8 octombrie 1998, București) și de pleiada de compozitori români contemporani.

⁹⁶ În interviul acordat de Livia Teodorescu Ciocănea realizatoarei de emisiuni Ana Sireteanu de la postul Radio România Muzical al Societății Române de Radiodifuziune, compozitoarea a declarat că “John McCrae observă un lucru tulburător, și anume că pe câmpurile în care au fost îngropați aceste zeci de mii de soldați au răsărit maci. Și poezia lui se bazează pe această imagine însângărată a câmpiilor Flandrei, devenite cimitire, poezia se exprimă prin glasul celor care au murit. Muzica sigur, este pe de-o parte lugubră, pe de alta – dramatică.”

⁹⁷ <https://rrmplayer.srr.ro/articole/art.htm?c=15&g=2&arh=1&y=2024&a=3823501>. Radio România Muzica. Interviu cu compozitoarea Livia Teodorescu-Ciocănea. Audio și transcriere.

⁹⁸ Sau “macii suflă”, tremură, vibrează, pierzându-și una câte una, în zbor, petalele.

*strălucirea apusului,
Am iubit și am fost iubiți, iar acum zacem
Pe Câmpiile Flandrei.”*

Corul bărbătesc repetă versurile acestei a doua strofe, de regret și amară constatare. Contorsionări sonore ale tutti-ului orchestral însoțit de instrumentele de percuție ating dramatismul deplin și clarificator pentru mesajele codate muzical-poetic. Imediat, la versurile ultime ale poeziei, tutti-ul orchestral și vocea solistică oratorială, dramatică, se îndulcesc domol, se “împacă”, se “luminează”, consolator, liric dar încă încordat. Este chiar momentul secțiunii de aur a Oratoriului. Muzicalmente sunt evocați îngerii care au vegheat drumul eroilor către stele, a câmpurilor de maci, a singurătății profunde și a despărțirii dureroase, a sufletelor dispărute înainte de vreme din “lumea cu dor, în cea fără dor, din lumea cu milă în cea fără milă.”⁹⁹ Glasul celor căzuți îndeamnă ca jertfa lor să nu fie uitată și ca torța luptei pentru lumină și viață să fie preluată de urmași cu curaj, demnitate și cu aceeași credință. Dacă ne vom eschiva, eroii nu-și vor găsi liniștea, martori ai legământului fiind macii care înfloresc, speranță, pe mormintele soldaților sacrificați.

*“Take up our quarrel with the foe:
To you from failing hands we throw
The torch; be yours to hold it high.
If ye break faith with us who die
We shall not sleep, though poppies grow
In Flanders fields.”*¹⁰⁰

*“Preluați lupta noastră cu dușmanul:
Către voi, din mâinile noastre căzute
Aruncăm Torța; a voastră să fie și să o
țineți sus.*

*Dacă rupeți legământul cu noi, cei care
mor,*

*Nu vom dormi, deși macii cresc
Pe Câmpiile Flandrei.”*

⁹⁹ Expresii din credința populară despre trecerea din lumea aceasta în lumea de dincolo.

¹⁰⁰

<https://www.poetryfoundation.org/poems/47380/in-flanders-fields>

Tema muzicală corală, de pânze de armonie pe care am întâlnit-o în expunerea inaugurală a acestei părți a Oratoriului intitulată “*In Flanders Fields*”, revine însoțind cu gravitate sonoră această pierdere irecuperabilă a milioane de oameni pe întreaga linie a frontului de vest în Primul Război Mondial, când s-au întrebuițat pentru prima dată armele chimice în luptele sfâșietoare dintre Germania și aliații occidentali.¹⁰¹ Subiectul Oratoriului pleacă de la fapte istorice concrete care au influențat și implicat și destinul României, dar tema literar-muzicală este cea generală, a confruntării mondiale armate și a comemorării jertfelor și de o parte și de cealaltă a taberei. Mesajul este unul universal omenesc, deasupra conjuncturilor ideologico-economice și politice geo-strategice: jertfa supremă pentru perpetuarea valorilor păcii fără de care viața nu poate continua în datele ei esențiale, prielnice, optime, binecuvântate.

Aurelian Popa-Stavri

București, martie 2025

NICOLAE GRIGORIE LĂCRIȚA – CETĂȚEAN DE ONOARE AL COMUNEI ROBĂNEȘTI

Gheorghe VĂDUVA

Consiliul local al comunei Robănești, în ședința din 21 martie 2025, a hotărât, cu unanimitate de voturi, acordarea titlului de „Cetățean de onoare” al acestei comune, care este și primul de acest fel care s-a acordat până acum în această comună.

„Cetățean de onoare” este titlul care se acordă personalităților care au contribuit în mod deosebit la dezvoltarea unei localități sau care, prin activitatea lor de utilitate publică, au dobândit o recunoaștere notorie pe plan național și internațional.

¹⁰¹ În Primul Război Mondial: peste 10 milioane soldați și 8 milioane civili decedați în total, 22 milioane militari și 21 milioane civili răniți, rămași cu diferite grade de invaliditate. <https://stiri.md/article/social/28-iulie-1914-incepe-primul-razboi-mondial-cati-oameni-au-fost-ucisi/>

Câțiva zeci de ani, Lăcrița a fost comună, în a cărei componență intrau satele Bufna (un cătun pe atunci, ulterior denumit „Lăcrița Mică”), Lăcrița (ulterior denumită „Lăcrița Mare”), Golfîn și Vlașca. După împărțirea administrativ - teritorială a țării din anul 1968, fosta comună Lăcrița a trecut, cu cele 4 sate ale sale, în componența comunei Robănești.

Nicolae Grigorie Lăcrița este numele publicistic al domnului Nicolae Grigorie, compus din prenumele și numele de familie (Nicolae Grigorie), la care s-a adăugat, pentru o mai bună individualizare și din respect față de izvor, denumirea localității în care s-a născut (Lăcrița). Cu timpul, s-a ajuns ca numele „Lăcrița”, care este unic la o persoană în România, să exprime o identitate capabilă să individualizeze, ușor, corect și precis, atât autorul, cât și opera. De câțiva ani, s-a ajuns ca și în viața de zi cu zi să fie apelat „Lăcrița”, fără ca cei care o fac să-și mai pună problema dacă „Lăcrița” este nume sau prenume.

În acordarea acestui titlu, s-a avut în vedere faptul că activitatea sa a generat numeroase

și însemnate efecte benefice pe plan economic, social și de utilitate publică, dintre care sunt de amintit.

Domnul N. Grigorie Lăcrița este una dintre personalitățile contemporane ale României, foarte cunoscut și apreciat în țară și în numeroase țări din lume. Este suficient să accesezi, pe Internet, „N. Grigorie Lăcrița” și se deschid sute de pagini în care sunt prezentate cele peste 100 de cărți și peste 2.000 de articole publicate de dumnealui, vizualizate și citite în întreaga lume.

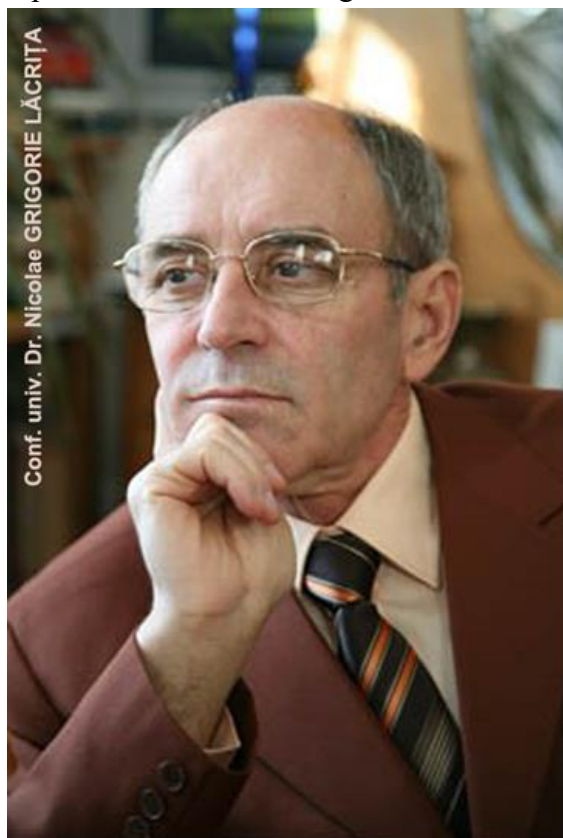
Cărțile și articolele dumnealui abordează o mare diversitate de teme care, prin veridicitatea informațiilor și prin utilitatea lor publică, se bucură de un mare interes și apreciere.

Nu puține sunt articolele în care teme, pe cât de interesante, pe atât de o mare sensibilitate, sunt abordate cu o temeinică fundamentare și într-un mod revoluționar de înțelegere.

Chiar dacă locuiește în Craiova și a ajuns la o vârstă înaintată (născut la 20 aprilie 1948), domnul N. Grigorie Lăcrița nu și-a uitat niciodată locurile natale și înaintașii, fiind un exemplu și prin modul exemplar în care întreține casa în care s-a născut, din Lăcrița, moștenită de la părinți, mormintele părinților, ale bunicilor și ale unor rude.

Dintre realizările sale pentru locurile natale, se pot menționa: după ce Biserica din satul Lăcrița a rămas fără clopot și fără toacă, a realizat, pe propria sa cheltuială și a donat acestei biserici actualul clopot cu toacă; gardul cimitirului a fost realizat și prin intervenția sa esențială la o persoană juridică; clopotul din cadrul Bisericii din satul Lăcrița Mică este donat tot de dumnealui.

Fie și numai din acest punct de vedere, se cuvine să exprimăm cuvinte de apreciere și la adresa actualului consiliu local al comunei Robănești, la conducerea căreia se află domnul primar Costin-Ionuț Ștefănescu, domnul viceprimar Marian Vasile și doamna secretar Silvia Dumitru, oameni iubiți și

Conf. univ. Dr. Nicolae GRIGORIE LĂCRIȚA

apreciați de cetățeni pentru rezultatele lor remarcabile, precum introducerea apei curente, asfaltarea drumurilor, introducerea alimentării cu gaze, ordine și disciplină în instituție și în întreaga comună etc.

Locul de unde venim și de unde, de fapt, nu plecăm niciodată este cel mai frumos loc din lume, este locul unde inima, sufletul și mintea își păstrează cea mai frumoasă casă, casa de acasă, casa-izvor. N. Grigorie Lăcrița, așa după cum o spune adesea, este nu numai fiul comunei de unde vine, ci și ambasadorul ei de onoare în țară și în lume.

General Dr. Gheorghe VĂDUVA
București, martie 2025

AMINTIRI, AMINTIRI – BLESTEMUL RÂNDUNICII

Marin VOICAN GHIOROIU

Când eram copil și veneam acasă de la școală, primul lucru pe care-l făceam când urcam în tindă, vorbeam cu dragile mele prietene, rândunelele care ciripeau cu așa însuflețire în jurul cuiburilor, din care se vedeau ciocurile puișorlor.

Ce faceți voi, dragile mele, v-a fost dor de mine?

Un răspuns la unison: „Cip-cirip-cirip!!!... iar eu le fluieram ușor să nu le sperii, le credeam că-mi înțeleg cuvintele. Apoi zburau în stol, se roteau pe deasupra grădinii și a viței de vie și, cu o precizie milimetrică, aterizau pe frânghia de rufe pe care mama o fixase între stâlpii pridvorului. Ce rău îmi pare că pe atunci nu aveam un aparat de fotografiat să le pozez pentru eternitate... dar ele sunt și acum pe ecranul memoriei, chit că au trecut peste 75 de ani de atunci.

Profesorul de geografie, bucovineanul Dumitru Burba, refugiat din ținutul Herța, ne-a spus că putem să însemnăm cu vopsea rândunelele... și o să le vedem la anul viitor că se întorc la cuiburile lor. Ardeam de nerăbdare să iau scara de la pod, să pândesc rândunica când era în cuib, s-o prind și să-i vopsesc piciorușele. Cum am ajuns acasă,

am găsit-o pe mama care pregătea masa să mâncăm de prânz. Nici nu mi-am scos traista cu cărți de pe umăr, că i-am spus ce am de gând să fac: să le vopsesc cu roșu piciorușele rândunelelor ca să văd dacă se întorc toate la primăvară tot la cuibul lor.

Când m-a auzit mama, a sărit ca arsă, și-a făcut câteva cruci și mi-a spus aproape lăcrimând:

- Ferească Dumnezeu să faci așa ceva! E mare păcat să te uiți în cuibul randunicii, dar mai ales să pui mana pe ea... Vrei să orbești? Nu ai voie să te urci la cuibul randunicii, te pedepsește Dumnezeu!

Într-una din zile, după ce mai întrebam câțiva vecini despre „blestemul randunicii” că pot orbi, vecinul meu nenea Costache îmi zice.

-Nepoate Mărine, nu e de glumă, mulți au rămas orbi dacă au luat pui de randunică din cuib sau au pus mâna să le prindă. În vremea dedemult, un om fără suflet, cu inima neagră, i-a luat puișorii, i-a dărâmat cuibul... bietei rândunele, că-l deranja și nu putea leneșul să doarmă în timpul zilei. Vezi Doamne, îl supărau rândunelele cu ciripitul lor. Rândunica s-a dus la Dumnezeu

plângând și L-a rugat să o ajute ca să-și ia puii de la omul rău, care-i închisese într-o pivniță.

Dumnezeu a trimis un înger cu randunica să-și ia puii. Îngerul a deschis lacătul de la ușă pivniței și, când au intrat, au văzut pe cei patru pușori, morți pe pervazul ferestrei. Hapsânul nu le-a pus macar o strachină cu apă și nici mâncare nu le-a dat. De atunci rândunica poartă voal negru, ține doliu pentru puii ei.

Îngerul a întrebat-o ce pedeapsă să-i dea.

„Să orbească, fiindcă nu e om!”.

Când am auzit „Blestemul rândunicii” m-a cuprins frica. Deschisesem poarta să plec și nenea Costache mi-a dat următorul sfat: *„Mărine, ca să le însemnezi și să vezi dacă la anul se întorc la cuib, iei o pensulă și ungi frânghia de rufe, așa... câteva picături, ici-colea ca să nu le dai de bănuț... că sunt deștepte și nu se mai așează pe frânghie dacă văd vopseaua. Atingi frânghia pe partea de jos... Ele când se așează... strâng cu ghetuțele sfoara și se murdăresc de vopsea”.*

A doua zi, nici nu m-am dus la școală, după ce mama a plecat la muncă în câmp, am punctat frânghia din loc în loc cu vopsea albastră. Le așteptam să vină din zbor și să se așeze pe sfoară. Să nu-mi vină să cred, se așezau exact pe locul unde nu era vopsea. Și tot așa... le fluieram, ridicam mâinile în sus, ele zburau din nou și veneau pe sfoară, coborau pe pridvor, își umezeau ciocurile în farfurioara cu apă, mai cinguleau câteva bobite de mei și floarea soarelui, pâna au uitat să se mai ferească și, în sfârșit, am văzut vreo trei care se murdăresc de vopsea pe gheruțe. Bucuria mea, și necazul lor: Chirăiau, se văitau și se ciuguleau ca să îndepărteze vopseaua...

Am zbughit-o la școală și a mințit că o capră a rămas pe Țarină și abia am găsit-o... La ora de matematică nici nu auzeam ce spunea doamna profesoară Cecilia Pretorian, mă gândeam cu teamă: *„Doamne, dacă au să mă blestemă rândunelele?”* Seara, până am

adormit tot îmi ziceam în minte: *„Dacă mă pedepsește Dumnezeu!?”* Dimineața, la prima oră eram cu ochii pe ele să văd dacă mai au vopsea pe gheruțe, dar spre bucuria mea, o îndepărtaseră. Scăpasem de blestem.

După ani și ani de zile, am compus melodia *„În prispa căsuței mele”* fiindcă la unul din cuiburi am văzut că lipsea rândunelul (el este ceva mai mare decât rândunica), melodie pe care o cântă soția mea, Rodica Anghelescu, înregistrată cu Orchestra de Folclor Radio.

Marin VOICAN GHIOROIU
București, martie 2025

SOACRA CU TREI NURORI

Victoria Iuga¹⁰²

Prierena mea din tinerețe (Tora) ajunsă soacră cu trei nurori,

exact ca în poveste,

vine de îmi povestește să am și eu ce scrie!

Știe, că îmi plac poveștile din viață

și vine să-mi povestească!

Eu, mereu o „zgândăresc”, cât mai mult să povestesc

Dar ea mereu îmi zice: „nu tare să plesnesc,!”

Era odată ca-n povești, o soacră cu **trei nurori**

pe toate le-a răsfățat, poftele le-a îndeplinit

fiecăreia chiar o casă le-a făcut,

apoi, a așteptat să vină bucuriile!

Bucurii, pe truda!

Că a rămas fără niciuna!

Eu i-am zis: mai bine erai o soacră - poamă acră

și lăsați băieții cu nevestele lor să se descurce

să nu le răsfăți, să nu „le cânti în strună,”

că așa doar le-ai buiecit, ele nu au apreciat

dar nici bine nu s-a terminat!

Se zice că „are picioare scurte minciuna,”

cum adică, a rămas fără niciuna?

Pe toate le-a lovit dorul de ce?, de și-au luat

zborul?

Soții lor fiind departe în lume să le aducă de toate!

Pe **prima** a lovit-o dorul de o tăvăleală cu un amic

cu care a fugit și ea în lume!

¹⁰² Dănuț și Victoria Iuga, *Bucurii, povestea florilor și alte povești* – în curs de apariție, 2025-

Dusă a fost, dar îl lăsa la bunici pe cel mic !
Răsfățul, buieceala dar și singurătatea, mări,
soacră mări!
Tot singurătatea a făcut-o și pe-a **doua** de- a
fugit de acasă
și dorul de tăvăleală unde nu avea cu cine?
Și ea a lăsat doi prunci acasă, dar erau deja mai
mari!

Ce ți și cu viața asta Lume?
A **treia**, exact așa și ea flămândă
de tăvăleli și iubire activă,
dar ea n-a plecat în lume
că avea patru prunci pe nume!
Soacră, soacră mai bine erai poamă acră!
Sau, să ne bucurăm, să zicem că băieții au avut
noroc
că nevestele lor au plecat și căsniciile s-au
terminat,
și de acest „fel,, de neveste au scăpat?
O mai întreb pe soacra cu trei nurori:
Crezi că ai făcut bine că nurorile le-ai răsfățat
și ai muncit să faci casă la fiecare băiat?
Atâta zbatere și muncă, crezi că s-a meritat?
Pentru că nurorile nu au apreciat,
sigur, faptul e consumat!
Dar cea mai **mare și grea** vorbă ce ai primit-o
de la o noră
sigur, de la ea nu te-ai așteptat
și chiar în casa care i-ai făcut-o,
ea te-a înjurat și blestemat!
Tu ai iertat-o că ești bună și crezi în Legile
Universului
și le spui mereu la toți să fie buni,
să facă și să gândească numai bine,
că tot ce pleacă de la noi la noi se întoarce!
Dar, cine să asculte?
Exact așa s-a întâmplat:
tu ai iertat-o și te-ai rugat
să nu fie atinsă rău fata ce te-a blestemat!
Era bine dacă Universul ruga ți-o asculta
dacă acea grea lovitură exact în suflet pe fată nu
o atinge!

Acea grea lovitură primită de nora ta
e tare greu și de scris și de povestit!
Acum soacra se roagă pentru toți să le fie bine și
desigur că îi mai ajută dacă i se cere!
Povestea continuă însă, cât oamenii sunt în
viață!

Morala:

Ar trebui părinții să învețe de la animale și
păsări
Că atunci când pruncii lor cresc,
să îi lase să-și ia zborul și ei singuri să-și facă
norocul să intervină părinții doar dacă li se cere

ajutorul!

Doamne ajută, tuturor!

Acum 50 de ani!

Cartea asta este despre destin, viață și iubire în două societăți diferite, cea comunistă, cu toate lipsurile și neajunsurile, și cea capitalistă, cu drepturile și libertățile oferite de ea.

Destinul este scris în stele sau și-l face omul?

Viața îi e oferită omului în dar. Ce face cu ea?

Iubirea este cel mai profund și înălțător sentiment al omului.

Unele dintre personajele acestei cărți știu să-și croiască destinul. Știu ce vor de la viață, cu toate că ea este plină de luptă, durere, suferință, dar și mult frumos. Fac loc iubirii în casa lor, în inima lor.

Alte personaje sunt convinse că destinul este scris în stele, căci și mințile lor tot pe acolo hălăduiesc. Mulți primesc totul de-a gata de la viață, dar nu știu să aprecieze. Li se pare că li se cuvine. Dau ușor cu piciorul. Iar când vine vorba despre iubire, o fac în glumă.

Viața mea ca o poveste

**Victoria Iuga,
Oradea**

DOCUMENTE

Scrisoarea Testament a lui Nicolae Iorga pentru Viitoarele Generații

Dragii mei români,

Când aceste rânduri vor fi citite, eu nu voi mai fi. Dar cuvintele mele vor rămâne, așa cum rămâne lumina unei stele moarte, călăuzind pașii celor ce vin. Am iubit acest pământ, am scris și am luptat pentru ca voi, cei de azi și de mâine, să știți cine sunteți.

România nu este doar brazda pe care o calci sau râul ce-ți adapă setea. România este limba pe care o vorbești, cântecul ce-ți tresare sufletul, amintirea celor ce au visat pentru voi înainte de a vă naște. Ea este jertfa lui Mihai la Călugăreni, lacrima lui Horea în lanțuri, sabia lui Ștefan în apărarea hotarelor. Dar mai presus de toate, România este ceea ce fiecare dintre voi alege să fie.

V-am privit, popor al meu, în ochii copiilor voștri și am văzut în ei viitorul. Sunt cartea nescrisă pe care doar voi o puteți umple cu înțelepciune sau ignoranță, cu muncă sau nepăsare, cu demnitate sau uitare. Vă rog, în numele celor care s-au stins pentru această țară, să nu-i lăsați fără rădăcini.

Păziți-vă graiul, căci în el stă sufletul nostru. Când dispăre limba, dispăre și neamul. Citiți, învățați, cunoașteți-vă trecutul. Clădiți viitorul cu mintea, nu doar cu mâinile. Cîntea, munca și iubirea de țară să vă fie scut și armă.

Vor veni vremuri de încercare, cum au venit mereu. Vor fi momente când România va părea rătăcită printre furtuni. Să nu vă lăsați amăgiți de strălucirea mincinoasă a altor pământuri. Țineți aproape, țineți-vă frățeste, căci nimeni nu ne va ridica, dacă noi nu ne ridicăm singuri.

Dacă simțiți că nu mai este nădejde, priviți spre munții noștri. Ei nu s-au plecat în fața vijeliilor. Așa trebuie să fie și sufletul românesc: de neîndoit, de neînfrânt.

Vă las această scrisoare ca pe o fărâma din sufletul meu. Să o citiți când drumurile se vor tulbura, când glasul trecutului va fi acoperit de vuietul nepăsării. Și să nu uitați: o țară nu trăiește doar prin hotarele ei, ci prin inima celor ce o iubesc.

Al vostru, *Nicolae Iorga*

Balul Românilor din Viena¹⁰³

Numărul. fr Presse, de la 16 Februarie 1885, scria următoarele: „De când România a ntrât în rândul regatelor europene, s-a dezvoltat plin de strălucire și balul Românilor aranjat în fiecare an, o aparițiune istorică a carnavalului, care în tot cazul merită cea mai deplină considerațiune a istoricului culturai. Dacă mai înalte simplu se raporta despre balurile Românilor că au reușit, acum trebuie să constatăm cu adevărat că trebuie să se socotească între cele mai frumoase baluri ale Vienei. Asta s-a dovedit ieri din nou. Sălile reuniunei muzicale n-au fost, ce e drept, așa de pline ca la alte serbări, dar apăruse o societate aleasă, care a dansat cu o vioiciune sudică.

»N. fr. Presse« amintesce apoi pe distinșii oaspeți somitățile Vieneze care au participat la bal, precum ne-a raportat și corespondentul nostru, și-și încheia cronica sa astfel: »Foarte originală a fost darul damelor: o tamburină cu un colibru încântător. Ea a fost toată cu atâta surprisă primită ca și dedicațiunile »Stelldichein« polca francesă de Eduard Strauss, »Visuri« vals și »Nunta Țărănească« cuadril de Teodor cav. de Flondor, precum și »Promenada« și »Hora Veseliei«, dedicate archiducelui Rainer, de Constantin cav. de Bruchentahl.

¹⁰³ Gazeta Transilvaniei nr.31 /1885. Din același număr aflăm că balul de la Cluj n-a „fost cercetat nici de familiile clujene de români” poate din cauza prigonirilor pornite contra românilor chiar cu un an mai devreme. Poezia *Tricolorul* a lui Porumbescu a deschis la balul clujan de corul *Junimii*, urmat de *Pe malul Oltului*, la pian de Ana Pop. Apoi a fost declamată poezia lui Iosif Vulcan „*De ești Român odată, rămâi tu tot Român*”

Danțul a fost deschis, la sunetele naționalei »Hora« de baronesele Maria Dumba, Matilda Hardtmuth, Coelestina de Oppolzer, d-na Diamantidi și d-șora Hardtmuth. Câtă timp a durat, nu putem spune hotărât. Un lucru pare sigur: Dacă va întreba cineva pe vre-una din încântătoarele dănțuitoare de eri: „Ce cugetați despre România?”, atunci ochii ei se vor lumina și va răspunde: „Vă voi spune la viitorul bal al Românilor”

Ceva nou despre Avram Iancu

Atunci, când se vor face răbdătoare studii de arhive în locul frazelor de circumstanță, când se va răsfoi, de pildă, corespondența din 1848, abia atinsă pe dinafară de ai noștri, care se păstrează în biblioteca Museului Cultural din Arad, se vor avea solide pagini de istorie despre dânsul. Pentru acea vreme culeg dintr-o carte franceză care a avut trei ediții (a treia, aceia pe care o întrebuițăm), la Paris, *Ceva nou despre Avram Iancu*. Cea dintâiu datorie a noastră față de figura eroică și tragică a lui Avram Iancu e să-l scoatem din negurile unei legende neclare și naive pentru a fixa istoric ce a fost el în adevăr, care au fost intențiile și acțiunile sale, ce legături și-a creat el în timpul când — cărturarii făcând obișnuita diplomatie prin orașe — el singur era, cu prețul vieții sale, reprezentantul luptător cu armele, deși pregătirea lui era aceea a unui avocat. În 1867, *Chretlens et Turcs a lui Poujade*, aceste declarații ale generalului rus Lüders care a mers în Ardeal și Ungaria să suprima revoluția ungurească spunea: „**Aceștia Români mai ales sunt în stare de pariași și formează în Transilvania populația cea mai nenorocită.. Ei sunt aceia cari, încă de la începutul insurecțiunii, au sprijinit armata austriacă, și Rușii au avut să se laude mult de concursul lor pentru aprovizionări. Unirea lor cu ungurii de la început ar fi dat altă întorsătură insurecției. Fără proviziile pe care le-am găsit în Principate și fără Iancu, căpetenia Românilor din Ardeal, n'aș fi putut reuși. De aceia printre corespondențele pe care**

le-am prins, am găsit scrisori ale lui Kossuth către Iancu, în care spunea că Ungurii se călău că n'au ținut în seamă drepturile fraților lor români și că, în caz de succes aceștia ar putea să aștepte toate concesiile pe care le cereau. Românii sunt foarte vrednici de interes, și am adresat în favoarea lor un memoriu împăratului (Nicolae), care mi-a răspuns că nu putea să intervieve în acest domeniu, dar că transmisese memoriul.

Armele Iancului.

Jele-i, Doamne, cui și cui,
Jele-i, Doamne, muntelui,
De armele Iancului,
Că le plouă și le ninge
Și n'are cine le 'ncinge,
Că cine mi le a avut
Mi-a pus fața la pământ
Dar n'a pus-o să 'nflorească
Ci-a pus-o să putreziească /

Culeasă de Dr. Valer Branisce, «Patria»

Până fu Iancu.

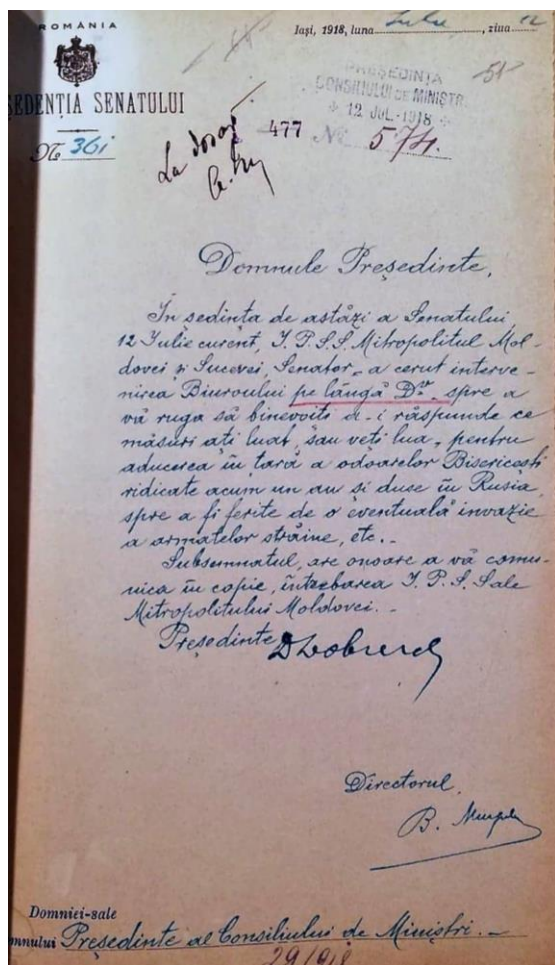
Până fu Iancu 'n domnie
Mâneam pită ca 'n câmpie,
De când Iancu s'a lăsat
Iar mâncăm mălaiu uscat
Iancu cu fluier de vie
Ne scoase din iobăgie.
Iancu cu fluer de soc
Umplu țara de noroc.
Mulțumesc secure, coasă,
Că-mi țineți sufletu'n oase.
Mulțumesc codrii și văi
Că scăpărați frații mei!

V. Sohodol în *Gazeta poporului* Nr. 11 p. 3

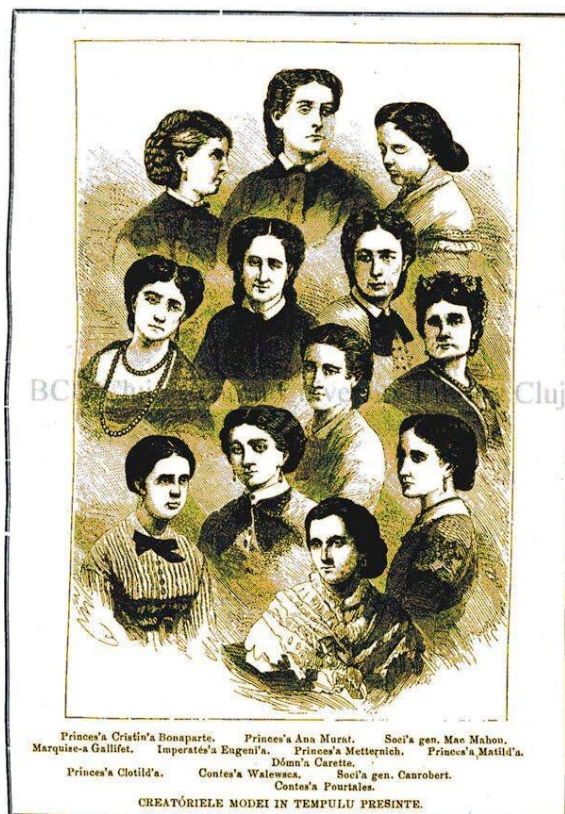
Austria s'a indatorit a da Românilor drepturi egale acelor ale celorlalte naționalități, dar ei sunt într-o înjosire desăvârșită. Mărturia e absolut formală. Generalul rus a avut în mână scrisorile, și cuvintele lui, transmise de un consul al Franței la București, căsătorit cu o femeie din familia Ghica, nu pot fi puse la îndoială. Va fi scris Kossuth mai târziu ce va fi vrut; în acel moment acestea erau sentimentele sale. Dealtfel scrisorile lui Bălcescu, din *Amintirile de pribegie* ale lui Ioan Ghica, despre

negocierile cu ministrul Battyányi și legăturile cu aceiași revoluționari unguri ale lui Bolliac, când tipăria la Brașov «Expatriatul» întăresc existența acestui reviriment în politica dictatorului. El însuși nu eră Ungur de sânge; Kossuth nu înseamnă nimic în ungurește și s-a vorbit de originea lui slavă. Între țărani români am găsit de aceia care se chiamă Coșotă, cu sufixul, foarte obișnuit «otă». Statuia lui la Arad e învelită în pânze ocrotitoare, dar și tănuitoare. Vădirea ei n'ar fi o primejdie - căci vai de Statul care s-ar teme de bronzurile mute! - dar pe pedestal s-ar putea scrie cuvintele lui Lüders despre căința lui și deplina recunoaștere către Avram Iancu a dreptului nostru întreg. N. Iorga.

Transilvania, an 53, nr.9/1922

Împărăteasa Eugénie Bonaparte

După ce Prințul Louis Napoleon a devenit președinte al celei de-A Doua Republici Franceze, Eugénie a apărut împreună cu mama sa la un bal oferit de "prințul-președinte" la Palatul Elysée la 12 aprilie 1849. Frumusețea ei l-a atras pe Louis Napoleon, care a încercat s-o seducă, însă Eugénie i-a spus că așteaptă căsătoria. "Cum să ajung până la tine?" a vrut Napoleon să știe. "Prin capelă" a sunat răspunsul. Într-un discurs ținut pe 22 ianuarie 1853, Napoleon al III-lea a anunțat oficial logodna, spunând: "Prefer o femeie pe care o iubesc și o respect unei necunoscute, alianță ale cărei avantaje ar fi pălit în fața sacrificiilor". S-au căsătorit pe 29 ianuarie 1853 printr-o ceremonie civilă la Palatul Tuileries și pe 30 ianuarie printr-o fastuoasă ceremonie religioasă la Notre-Dame.

Pierderea unei sarcini la trei luni, în 1853, a speriat-o pe împărăteasa Eugénie. După trei ani, pe 16 martie 1856, în urma unui travaliu care a durat două zile și care a pus în pericol viața mamei și a copilului, împărăteasa a dat

naștere singurului ei copil, Prințul Napoléon Eugène Louis Jean Joseph Bonaparte.

Dormitorul lui Napoleon al III-lea a fost decorat cu un talisman provenit de la Carol cel Mare, simbol al norocului pentru familia Bonaparte. În biroul său se afla un portret al lui Iulius Cezar realizat de Ingres și o hartă mare a Parisului pe care o folosea atunci când făcea planurile pentru reconstrucția Parisului cu prefectul departamentului Sena, baronul Georges-Eugène Haussmann.

Împărăteasa Eugenie ocupa o suită de camere chiar deasupra apartamentelor lui, iar acestea erau decorate în stilul lui Ludovic al XVI-lea, cu un salon roz, un salon verde și un salon albastru.

La începutul lunii mai, împăratul și curtea se mutau la Castelul de Saint-Cloud pentru a participa la activități în aer liber în superbul parc al domeniului. În lunile iunie și începutul lui iulie, Napoleon al III-lea avea reședința la Palatul Fontainebleau pentru plimbări în pădure și plimbare cu barca pe lac. În iulie, toți mergeau la băi termale mai întâi la Plombières, apoi la Vichy. Începând cu 1856, împăratul și împărăteasa petreceau fiecare septembrie la Biarritz în Vila Eugénie, într-un conac mare cu vedere la mare. Ziua mergeau pe plajă sau mergeau în drumeții, iar seara dansau, cântau și jucau cărți, participau la spectacole de teatru sau petreceau cu invitații lor. În noiembrie, curtea se muta din nou la Castelul Compiègne pentru excursii în pădure, dans și jocuri de societate. Aici au avut deseori musafiri celebri precum Louis Pasteur, Gustave Flaubert, Eugène Delacroix și Giuseppe Verdi.

Eugénie și-a îndeplinit obligațiile care au decurs din funcția de împărăteasă, întreținându-și oaspeții și însoțindu-l pe împărat la baluri, operă și teatru. Ea a călătorit în Egipt pentru a deschide Canalul Suez și ori de câte ori a călătorit în străinătate l-a reprezentat pe împărat în mod oficial. A pledat cu fermitate în favoarea egalității pentru femei; ea a făcut presiuni asupra ministerul Educației Naționale să

acorde diplome de bacalaureat pentru femei și a încercat fără succes ca Academia Franceză să o aleagă pe scriitoarea George Sand ca prim membru de sex feminin al Academiei.

Moneda de argin cu valoare de 5 lei - 1883

OPINII –
CU ȘI FĂRĂ PARDONNegocierile Trump-Putin și... România
Nicolae Dima

Un proverb spaniol spune că în fața celor puternici e bine să ai puțină răbdare. E cazul țărilor mici care depind de interesele țărilor mari și puternice. E cazul liderilor politici și de opinie români. La ora actuală ne aflăm în fața unor desfășurări geopolitice internaționale atât reale cât și potențiale și negocierile pentru o nouă Europă au început deja în Arabia Saudită. La negocieri participa doar trimiterea Americii, condusă de noul presdinte Donald Trump, și ai Rusiei, condusă de același președinte Vladimir Putin. Primul este un om de afaceri care urmărește să-și impună viziunea pe plan internațional. Al doilea este un vechi jucător de șah care dorește să consolideze poziția țării sale în Europa. Miza jocului este redefinirea sferelor de interese și riscul nereușitei ar putea fi un război cu potențial catastrofal.

Ambii lideri sunt anti-globalisti, dar fiecare din motive proprii și amândoi au probleme. Liderul rus e naționalist și vrea să extindă sfera de influență a Rusei. Președintele Trump nutrește sentimente anti-globaliste pentru că marii magnati internaționali se folosesc de puterea Americii pentru a-și extinde propriile afaceri. În opinia sa, Statele Unite au doar de pierdut de pe urmă unui sistem global condus de indivizi nealesi de cetățenii nici unei țări. Trump respinge totodată și un postulat istoric: *Toate marile puteri ajung la un anumit apogeu, după care*

intră în declin. El vrea să refacă America, *make America great again*, dar se lovește de o realitate mondială nouă și dură.

Lumea s-a schimbat radical în ultimele decenii; alte țări au avansat și America a cam bățut pasul pe loc. În acest sens, Trump caută în exterior cauzele declinului interior prin care trece țara. Aceste cauze sunt multiple, uneori sunt reale și alteori sunt greșit identificate, iar soluțiile preconizate de președintele sunt fie inaplicabile, fie riscante și ar declanșa reacții nedorite. Mă gândesc la tarifele vamale pe care Casa Albă le-a anunțat deja. Am în vedere antagonismul afișat clar al Americii față de China. Și mă gândesc cu îngrijorare la neglijarea de către Washington a Europei. La acest punct reiterez o idee: Europa fără Statele Unite își pierde ponderea politică și militară; America fără Europa riscă să piardă hegemonia mondială. Altfel, se spune că Rusia este o țară nedevelopată care posedă un mare arsenal nuclear. America este o țară dezvoltată și bine înarmată nuclear, dar fără Europa ar rămâne singură într-o lume din ce în ce mai anti-americană. Și ajung la situația actuală.

Trump s-a angajat să oprească războiul din Ucraina în timp ce Uniunea Europeană și Marea Britanie vor cu tot dinadinsul să-l continue. În acest scop au anunțat că vor crea un fond de 800 de miliarde de dolari în vederea reinarmării. De unde va scoate Uniunea acești bani când situația social-economică a Europei e deja precară și viitorul este incert? Nu e de mirare că Washingtonul s-a angajat în negocieri directe cu Moscova neglijând Europa. Și ce speră să obțină administrația Trump? În opinia mea, speră să oprească războiul din Ucraina; urmărește anumite avantaje economice atât în Ucraina, cât și în Rusia vrea să reseteze configurația geopolitică europeană și, probabil, dorește să rupă Rusia de China și să atragă Moscova în sfera occidentală.

Se repetă cumva scenariile negocierilor de pace de la Paris după cele două războaie

mondiale, dar cu diferențele de epocă. După primul război s-a ținut seama și de doleanțele micilor țări afectate de marele conflict. După al doilea război, deciziile au fost luate de cele patru puteri învingătoare. La discuțiile actuale din Arabia Saudită participă numai America și Rusia. Dacă vor ajunge la o înțelegere Washingtonul și Moscova vor comunica și vor aplica verdictul, practic fără consultări cu alte țări. Ceilalți vor trebui să se conformeze. Și aici voi prezenta un scenariu la care mă gândesc și care va afecta direct și profund România. Tratatările nu vor fi însă deloc ușoare. Ce urmăresc totuși concret cei doi mari protagoniști?

Din perspectiva mea, președintele Trump urmărește în primul rând beneficii economice și în al doilea rând dorește să-și pună amprenta pe istorie și să rămână liderul care a reușit să evite al treilea război mondial. Președintele Putin urmărește să-și asigure dominația regională. Ambii pot câștiga ceva, iar Ucraina ar urma să devină marele perdant. Pe plan teritorial, Putin va reține Crimeea și, cu mici rețușuri, regiunile ocupate din sud-estul Ucrainei. El va insista totodată că viitoarea Ucraina să devină neutră. Cred de asemenea că Moscova va cere ca țările Est-Europene, de la Marea Baltică până la Marea Neagră, să închidă orice baze militare străine aflate pe teritoriile lor. Sunt convins totodată că negocierile vor stabili anumite clauze politice și vor prevedea modificări teritoriale care vor afecta mai multe țări. Și ajungem la țara noastră.

Instinctul meu de analist geopolitic îmi spune că Rusia va permite Basarabiei să se unească cu România, dar cu anumite condiții. Nu intuiesc însă dacă va permite reunirea cu țara a Basarabiei și a teritoriilor istorice românești or numai a actualei Republici Moldova. Unele puncte sunt delicate și negociabile. Și de ce ar accepta Moscova acest lucru? Pentru că pe de o parte ar mai repara puțin relațiile româno-ruse și are nevoie de asemenea ameliorări în nouă fază în care intră istoria. Pe de altă parte, Rusia fiind Rusia ar putea exercita în

continuare unele presiuni asupra guvernului român prin etnicii ruși aflați în Basarabia. Și Rusia ar mai avea un avantaj: ar lăsa nerezolvate unele chestiuni teritoriale între România și Ucraina și Moscova s-ar erija în poziția de arbitru internațional...

Guvernul de la București ar trebui să analizeze situația și să se pregătească foarte atent pentru un asemenea scenariu. Jocul servil și schimbăcios al liderilor noștri între Bruxelles și Washington ar putea lăsa România pe dinafară. De altă parte, provocarea inutilă a Rusiei chiar în aceste zile reprezintă o atitudine infantilă care nu servește la nimic. Până mai ieri influencerii români se ploconeau în fața Americii și acum au sărit peste cal și o critică vehement. Își vor schimba oare atitudinea și față de Rusia dacă se schimbă direcția vântului? În politică nu există loc pentru amatorism...

Între timp, românii responsabili din Statele Unite au contactat Departamentul de Stat, Congresul și Casa Albă și au intervenit în apărarea drepturilor legitime ale României! În acest sens, au trimis președintelui Trump un memorandum detaliat însoțit de următorul mesaj:

Domnule președinte, Românii Americani apreciază faptul că încercați să restabiliți pacea în Europa. Noi considerăm foarte important însă că negocierile de pace să anuleze prevederile Pactului Ribbentrop-Molotov referitoare la România. Sub președinția dvs. România și Ucraina ar putea negocia un tratat de care să beneficieze atât ambele țări cât și Statele Unite. În calitate de cetățeni Americani, suntem pregătiți cu toate cunostințele și posibilitățile noastre să contribuim la redresarea unei injustitii istorice...

**Prof. unv. Dr. Nicolae Dima,
S.U.A., 27 Martie 2025 (Ziua Unirii
Basarabiei cu țară).**

DE LA VASILE LASCĂR LA CĂTĂLIN PREDOIU, POLIȚIA A DOUA MAGISTRATURĂ

Grigore Stamate

De cum Cătălin Predoiu a fost numit în fruntea Ministerului Afacerilor Interne am crezut că – în sfârșit – sistemul polițienesc din România se va reforma și, dacă ministrul Vasile Lascăr, în urmă cu 120 de ani, nu a reușit să facă din poliție o a doua magistratură, cu siguranță cel care a fost ministru al Justiției va realiza ceva deosebit. Nu chiar a doua magistratură, deși acest fapt n-ar fi fost nicidecum imposibil, ci poate un organism, ale cărui importanță și prestație socială să fie apreciate pe măsură considerabilelor eforturi ale acestei importante structuri de ordine publică. Încă mai sper și, cum nu cunosc exact ce are în intenție politicianul de la vârful unuia dintre cele mai însemnate ministere – liberal, ca și Vasile Lascăr – nu vreau să ne lansăm în speculații. Aștept, ca și ceilalți confrăți, să vedem ce se va întâmpla în perspectivă.

Poate, Cătălin Predoiu, un intelectual rafinat și un politician abil, chiar are în atenție să facă ceva și pentru Poliția Română, care își îndeplinește cu atâta conștiinciozitate atribuțiile. Așa, cum, de altfel, a făcut și pentru procurori și pentru judecători, cel puțin din punctul de vedere al retribuiri. În

privința asimilării procurorilor în elita magistraturii, cu toată nemulțumirea unor judecători, care nu au fost tocmai înțelegători, trebuie reținut că ministrul de Justiție Cătălin Predoiu le-a întărit poziția, în așa fel, încât astăzi nu mai există nicio opoziție. Mai ales, când esențialul rezidă în alinierea salariilor, care sunt destul de îndestulătoare. Iar, aceasta, vrem nu vrem să recunoaștem, i se datorează, cu prioritate.

Dar, pe ce se baza Vasile Lascăr, când își argumenta susținerile în fața parlamentarilor, ca și a politicienilor, în general, deși era numit de puțină vreme în fruntea Ministerului de Interne: pe specificul operativ și cazuistica muncii de poliție, atât de asemănătoare cu cea a procurorilor.

Tocmai de aceea, distinsul ministru inducea principiul inamovibilității polițiștilor, ca și în cazul magistraților. Deși, reacțiile potrivnicilor nu au întârziat să apară. Astfel: „În contră-i sunt majoritatea și opoziția, care se cutremură la ideea că inamovibilitatea funcționarilor polițienești le scoate din mână farmecul cu care își mențin pe unii dintre partizani” (Vasile Lascăr către fiii săi (noiembrie-decembrie 1902), apud M. Theodorian-Carada). Pentru că dacă polițiștii „vor fi independenți și nu li se pune mâna în gât ca să facă politică și să se transforme în agenți electorali, își vor face datoria în conștiință” (Vasile Lascăr, *Discursuri politice*, Tipografia Profesională Dim. C. Ionescu, Buc., 1912, vol.1, p. 609).

Cât privește asimilarea cu magistrații, ministrul Vasile Lascăr își întărea inițiativa într-un mod absolut magistral: „De vreme ce polițaii și membrii comisari au atribuțiuni similare parchetului, nu avem cuvinte să facem deosebire. Avem chiar precedente. De la Prefectura Poliției D. Julian a trecut Consilier la Înalta Curte de Casație. S-a înjosit magistratura? D. Julian este o podoabă a Curții de Casație, deși a trecut prin poliție. De ce nu vreți ca acest exemplu să-l continuăm și să-l întindem în toată țara? Amestecul poliției și al administrației în politică e o calamitate. Nu facem nici poliție

cum se cade, nici politică bună; stricăm numai moravurile” (Vasile Lascăr, *Discursuri politice*, pp. 536-537).

În baza argumentelor ministrului Vasile Lascăr, Senatul a admis asimilarea funcționarilor polițienești cu magistrații. Din nefericire, la Cameră, articolul a fost amendat, în sensul de a se considera stagiul făcut în poliție, ca și când ar fi fost efectuat în parchet. Ceea ce nu însemna că poliția nu putea fi pusă la același nivel cu parchetul. Dimpotrivă, Vasile Lascăr, interpreta că: „nu este niciun cuvânt, absolut niciunul, care să facă vreo deosebire”. Și, deși nu reușise să-și impună poziția inițială, a fost nevoit să accepte respectiva modificare (adică, de a se asimila stagiul în poliție cu cel din parchet) „pentru că, cu chipul acesta, ofițerii de poliție în loc de a considera poliția o punte de trecere în magistratură, se vor specializa și o vor considera ca o carieră în care vor căuta să înainteze” (Vasile Lascăr, *Discursuri politice*, pp. 644-645).

Nu trebuie omis nici faptul că, înainte a se preocupa de modernizarea poliției naționale, Vasile Lascăr a înaintat Parlamentului și un proiect de lege referitor la desființarea poliției comunale (devenit lege), pe care o considera că este inutilă și trebuincioasă doar în treburile electorale. Desigur, din partea noastră, fără de nicio trimitere la poliția locală de astăzi.

Când am scris aceste rânduri era Ziua Poliției Române și ar fi fost de așteptat ca ministrul Cătălin Predoiu să facă un gest nobil și în favoarea acestei importante structuri a Ministerului Afacerilor Interne. Și, să denote astfel că nu-i este indiferenta soarta celor care, zi și noapte, în ger, lapoviță și arșită cumplită își îndeplinesc datoria în condiții inimaginabile. Cel mai adesea, departe de familie care-i așteaptă să sărbătorească împreună sfintele sărbători ori să le fie alături la o aniversare. Pentru că Poliția Română nu este orice organism de ordine publică, ci reprezintă Armata Țării în timp de pace și, chiar dacă primejdiile la care se expun componenții săi nu sunt de

anvergură operativă ale vreunui teatru de război, sunt la fel de periculoase pentru cei care, în mijlocul străzii, trebuie să facă față unor situații inedite. Poate și mai periculoase, dacă avem în vedere că acțiunile lor, de cele mai multe ori izolate, le impun abilități deosebite, ca să facă față unui potențial inamic care, în cele mai multe cazuri, se menține în umbra tenebrelor sociale, beneficiind uneori de susținerea unor fiefuri cu interese ce exced preocupărilor generale ale poporului. Iar, dacă este să ne referim la lipsa de protecție a polițiștilor și a familiilor acestora – așa cum se prezintă situația în majoritatea statelor civilizate – tabloul neajunsurilor, la care este supusă această elită de ordine publică, trebuie să recunoaștem, este dezastruos.

Poliția Română este instituția specializată a statului, care exercită atribuții privind apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, a proprietății private și publice, prevenirea și descoperirea infracțiunilor, respectarea ordinii și liniștii publice. Fundamente specifice, de apărare, deci, care în foarte multe puncte concordă cu ceea ce le revin procurorilor care, în majoritatea cazurilor, preiau infractorii descoperiți și reținuți de către polițiști și îi trimit în fața instanțelor. Ca ofițeri cu cercetarea penală specială, ca agenți constataitori, ca experți în cercetări penală, criminaliști ori ca judicariști, polițiștii sunt cei dintâi care instrumentează cauzele penale (și nu numai) și, de consistența dosarului, pe care îl întocmesc, depinde sarcina ce revine procurorilor și, de ce nu, și judecătorilor. Dar, această activitate presupune nu numai un efort prelungit peste zile și nopți de trudă, ci și subrezirea sănătății, ale cărei afecțiuni ies la iveală peste ani și ani, cu deosebire la pensie. O altă nedreptate, pe care – odată cu majorarea corespunzătoare a salariilor polițiștilor activi (dacă aceasta se va întâmpla vreodată) – ar trebui să o aibă în atenție și să o rezolve în regim de urgență, ministrul Afacerilor Interne. Cu atât mai mult, cu cât, în prezent,

îndeplinește și funcția de vice prim-ministru al Guvernului României.

În calitate de fost ofițer de justiție și coordonator al ofițerilor cu cercetarea penală specială știu foarte bine cu ce se confruntă, zilnic, polițiștii români și, pe această bază, cât de apropiată le este munca de cea a procurorilor, de pildă. Asta, ca să nu spun că, pe foarte multe segmente, chiar le depășește strădania. Și, pentru a se înțelege exact, trebuie reținut bine că polițiștii – deși au o salarizare total necorespunzătoare – niciodată nu și-au contrapus retribuția cu cea a magistraților. Dimpotrivă, de fiecare dată, au apreciat modul în care activitatea acestora le este recunoscută și apreciată. Nici astăzi nu se pune vreo problemă, din punctul acesta de vedere. Iar, ministrul Cătălin Predoiu, deși tace, o știe cel mai bine. Dar, tot ca unul care, pe o anumită treaptă a carierei, am fost și director în Inspectoratul General al Poliției, trebuie să recunosc că actualul statut al polițistului ar trebui reevaluat, cel puțin din două considerente stringente: al salarizării și al protecției. Iar dacă, domnul ministru nu are în intenție de a asimila poliția în magistratură, măcar să asigure retribuirea polițiștilor la nivelul procurorilor, de a căror specific nu se depărtează considerabil. Așa cum a făcut-o ministrul Vasile Lascăr, de la a cărei plecare din această lume, tot într-o lună de martie (în 23), s-au împlinit 118 ani. Ca și Cătălin Predoiu, membru al aceleiași Partid Liberal și, tot în două, rânduri ministru de Interne. Dar care, chiar a făcut ceva pentru Poliția Română, după cum aveau să constate contemporanii săi. Pentru că „În această râvnă a lui, ne-a rămas poliția actuală, care cu toate încercările de a fi readusă la starea dinainte de 1903, este totuși azi o administrație care nu mai seamănă cu ce fusese altă dată. Un duh nou a vărsat Lascăr în administrație, și nimeni – spre cinstea țării acesteia – n-a putut să-l mai scoată de acolo” (M. Theodorian-Carada, *Vasile Lascăr 1851-1907*, Tipografia Profesională Dim. C. Ionescu, București, 1912, p.88).

Că, în prezent, arareori îi mai sunt amintite numele și valoroasă prestație, ca ministru de Interne, ca modernizator al Poliției Române și ca reformator al Administrației, asta este o altă chestiune, care nu face nicio cinste unora de la eșalonul de vârf. Dar, să nu grăbim concluziile. Poate, așa cum anticipam, domnul Cătălin Predoiu, ca fost ministru al Justiției, are în mânecă asul, care îl va face să rămână în istoria Poliției Române. Poate! Dacă nu, va trece neobservat, ca atâția alții, care n-au realizat cât de important a fost rolul structurilor Ministerului Afacerilor Interne, care i-au acceptat, cu-atâta mărinimie, în fruntea lor.

De urmare, ca și-n atâtea alte cazuri asemenea, până la proba contrarie, nu ne rămâne decât să privim în Înalt și să spunem: Dă Doamne românului mintea de pe urmă!

General locotenent rtr. Grigore Stamate

DEZMOȘTENIȚII NEAMULUI și PUTEREA OLIGARHIEI (1)

Cornel T. DURGHEU¹⁰⁴

Sfidătoarea DEMOCRAȚIE originală regăsită și ancorată în spațiul de civilizație „mistică” orădeană care în decursul a 34 (treizeci și patru) de ani s-a „instalat” aproape neverosimil de ferm dar și „ambulatoriu” neconcludent, în urbea de pe Crișul Repede, are un „CHARACTER” interpretativ „original”. Dar din păcate un

¹⁰⁴ Sculptor, Membru Titular al Uniunii Artiștilor Plastici din ROMÂNIA, Întemeitorul Facultății de ARTE din Oradea, Președinte Fundația Culturală „CETATE DURGHEU” Oradea, Cetățean de ONOARE a Comunei natale CEFA-BIHOR, Cetățean de ONOARE a orașului VAȘCĂU – Bihor, SENIOR al Cetății orașului Cluj Napoca, Vicepreședinte al Asociației „Cultul Eroilor”, Oradea, Vicepreședinte al Asociației Naționale a Cavalerilor de Clio, Vicepreședinte al Societății Național-Patriotice „Avram Iancu”. Vicepreședinte al Asociației Pro-Basarabia Bucovina.

nefiresc și virulent aspect utopic. Ne copleșește cu „învolburătoarea” și „nestăpânita” ei descătușare de „energii” pentru-că „atunci când te apucă nu te lasă”, cum spune o șugubață și nestatornică vorbă din popor. Asta pentru a fi pe înțelesul tuturor. În mod special de-a fi în asentimentul tuturor „inocenților” trăitori în „democrație”, precum și în vârtejul vieții sociale și politice actuale în Oradea cărora le „merge bine”. Căci nu sunt prea mulți.

O democrație în „spirit autohton” instalată nu întâmplător pe plan local, dar cu reverberații naționale, altfel neiertătoare dar și criticabilă. Neiertătoare pentru-că are la bază, în lipsa educației suverane și constructiv tradițională reprezentată prin Demnitate și Onoare, un complex cultural provincial de inferioritate. Proces semnificativ concentrat și neexplorat din lipsa șansei calității intelectuale de accesibilitate corectă spre valoare. O „gândire comodă” dar nu europeană, profundă și diversificată, dar caracteristică vremurilor din plai românesc. O stare de pauperizare pentru popor scăpată din „mâini” și lăsată „pradă” perversității politice în mod special dar și a celui social, cultural sau moral. (...)

În context ignorând particularitățile existențiale cerute, specifice, de interacționare în „derularea” parcursului vieții sociale cu societatea aparținătoare, de comuniune socială a subiecților, totul este în zadar. Pentru un astfel de „efort” trebuie să ai o administrație locală sau contextuală conștientă de complexitatea fenomenului, pregătită cu un personal adecvat (salariați publici), cu atitudine adecvată. Noi nu o avem nici una nici alta în orașul nostru. Cu un personal funcționăresc cel puțin inabil, fără „întruchipare” în context este ceea ce îndepărtează, exfoliază spiritul natural și curat al românului de vatra strămoșească, expediindu-l „spre împliniri” mai devreme

sau mai târziu în zări străine, dar și spre pierzanie.

Atitudine adecvată?

În calitatea de PROMOTOR CULTURAL, cu rezultate semnificative pe parcursul ultimilor șaiszeci (60) de ani asupra mediului de civilizație culturală și academică orădeană, bihoreană, românească, cu predilecție perfecționant dar și interes de performanță artistică. Fac trimitere cu competență și realism, cu clarviziune și cunoaștere la diferitele „suporturi” și „modalități” de tehnici, necesar a fi utilizate de cei ce „acced” vremelnic meritoriu sau nu, pe salarizări „originale” de bună calitate, în puterea administrativă din societatea orădeană. O trimitere la „personajele” din administrațiile locale „preselectate” de-a fi obligate în a da un impuls de încurajare în stimularea, protejarea și facilitarea activităților, a existenței fizice a artiștilor creatori în comunitatea locală din și în spațiul menit „idealizat”, prin munca și destinul lor uman.

Ei, creatorii artistici sunt o parte însemnată, o categorie socio-umană profesională restrânsă dar ESENȚIALĂ în rolul său de perfecționare, de prosperitate, de emulație în evoluția sa a mediului socio-cultural de civilizație socială superioară și diversificată. Pentru mine ca cetățean și au consfințit „CANONUL” tradițional de-a privi și analiza starea de spirit a românului votant, „alegător” din Bihor și de aiurea. Votant tributar pe alocurea începutului de secol XX. Am dorit a fi participativ și „discret” contributor la deșteptarea lui.

Exemplificările mele, prezentându-vă câteva indicii puternice pentru conștientizare, luate din contextul nostru cotidian, dar regăsite în spațiul Democrației Originale orădene după Revoluția din 1989, sunt relevante și edificatoare prin actele de **abuz** și de **agresivitate**, de neînțeles astfel, asupra unor PERSONALITĂȚI și „Edificii” Culturale

autohtone. Totul justificat probabil prin „forța” organizatoare și „clarvăzătoare” a „democrației originale limitate”, angrenată și alimentată spre „autodistrugerea” culturală colectivă sau individual cu specific local, printr-o abilită înșelătorie sau prin reguli impuse, prin „Hotărâri colective ale aleșilor, violente și vanitoase” adoptate împotriva Patrimoniului spiritual, biologic și uman, dar și material, de către „Administrațiile locale” fără includerea consimțământul valorilor.

Un fenomen „administrativ” altfel neîntâlnit și „nemaivăzut” dar și de neînțeles, de către oamenii normali, dar cu rezultate dezastruoase din lipsa unor soluții pertinente și corecte, în remedierea, organizarea, protejarea și edificarea sistemului civilizației culturale proprii mediului local. Totul din vanitate, lipsă de profundă VIZIUNE, COMPETENȚĂ, Educație și RESPECT față de moștenirea și dezvoltarea Patrimoniului cultural existent.

S-a apelat prin sistemul administrativ orădean de după Revoluție și mai apoi prin specificul administrativ „bolojenist”, iresponsabil instituit și egocentrist, cu o anumită nonșalanță prin inițiativele „inconștienței delatorii”, implementarea „forțelor” răului împotriva Valorilor și moștenirilor culturale locale statornicite în timp cu abnegație și responsabilitate patriotică, pentru Formarea, Educația și Destinul poporului român.

Spre exemplificare, voi înșirui doar câteva „întâmplări” și fapte semnificative, din lungul șir al abuzurilor coordonate tiranic datorită inabilității inteligenței culturale, a iresponsabilității și ranchiunii frustrante descoperite în „calitățile” administrative locale de-a lungul timpului.

La o primă vedere vă înfățișăm unele fapte distructive de-o „ferocitate” anticulturală

inimaginabilă, cu urmări incalculabile și ireparabile.

EXEMPLIFICARI.

1- în anul 1992 s-a hotărât de către Oficialitățile Locale orădene la inițiativa Episcopiei Bisericii Ortodoxe Române Oradea (BOR), demolarea Monumentului Independenței, Monument Istoric din Inventarul Patrimoniului Cultural Național românesc. Monument realizat de sculptorul Constantin Popovici, amplasat în fața Cetății Medievale orădene, în Piața Cetății. Un SIMBOL important realizat în Cultura și Civilizația Estetică și artistică modernă românească. Demolarea, distrugerea Monumentului a fost o „Soluție incalificabilă”, criminală din punctul meu de vedere. Neverosimilă și negândită suficient, apelându-se la o soluție eronată și condamnată. Unde se găsește astăzi MONUMENTUL?? Regretatul prof. dr. Viorel HORJ, OM de largă respirație culturală, responsabil, Director la Direcția Județeană pentru Cultură Bihor în acea perioadă, nu s-a putut opune de unul singur agresiunii actului săvârșit, cerându-mi sprijinul. Fiind prezent la derularea „evenimentelor” stăpânesc delicate detalii. De necaz și supărare creatorul Monumentului distrus, socotind a fi cea mai reprezentativă creație a sa, sculptorul C-tin Popovici cu origini din Oradea, a dat la o vârstă matură obștescul, dar nefirescul, sfârșit!!

Întrebarea subsemnatului? De ce s-a „creiat” acest act condamnat fără o consultare prealabilă cu specialiștii și mințile responsabile în domeniu de către oficialitățile locale și instituțiile abilitate pentru a Evita, prevedea și preveni, distrugerile care vor urma ?? Neglijență și prostie! Cine se face responsabil de „decapitarea” Monumentului Independenței? Unde și când v-a fi reamplasat în spațiul cultural orădean? Spațiu VĂDUVIT de-o

CREAȚIE ARTISTICĂ Monumentală de FOR PUBLIC importantă?! Mă refer la ceea ce a mai rămas din el. „Întâmplarea”, neglijența, dezinteresul, indolența, hoția și lipsa de educație, au operat în „folosul” actului de distrugere și trădare culturală trimițând la pușcărie anumiți oameni. „Tradiția decapitărilor” Operelor de Artă Monumentală în Oradea abia începea cu Monumentul Independenței! Te întrebi de unde vin distructivele „iniative” și pentru a cui folos!!?

2 - În anul 1992-94 s-a hotărât realizarea și ridicarea cu bună credință a unui MONUMENT ECVESTRU închinat memoriei MARELUI VOIEVOD MIHAI VITEAZUL. Primul unificator de Provinciile românești. Monument ridicat în Piața Publică Centrală (Piața Unirii) a orașului Oradea, Monument Ecvestru inițiat și finanțat cu reale sacrificii de către militarii Garnizoanei Oradea. S-a hotărât a fi amplasat în locul unde Administrațiile comuniste și bolșevice în anul 1946 au „înălțat” un OBELISC – SIMBOL - închinat memoriei militarilor sovietici din cel de al doilea Război Mondial, un gest agreat, nici nu se putea altfel, de „oficioasele” administrații bolșevice a timpului în componența lor etnică și communist-ilegalistă caracteristică.

IMPORTANT. De amintit și de reținut că în spațiul amintit – PIAȚA UNIRII – de astăzi, a fost ridicat în anul 1896 în perioada Imperiului Austro-Ungar Monumentul Regelui ungar Ladislau I (pentru a marca serbările mileniului). Monument protejat de Administrația Românească după MAREA UNIRE din 1918, demontat cu acordul proprietarului și amplasat civilizat în Curtea Palatului Baroc, cu acordul Oficialilor bisericii, în fața Catedralei Romano-Catolice pe str. Șirul Canonicilor. Acolo unde se găsește și astăzi impozant la loc de cinste.

PS: De reamintit că Imperiul Austro-Ungar, un stat medieval perimat a fost „dezmembrat” de către națiunile conlocuitoare după Primul Război Mondial. Toate drepturile teritoriale administrative, după dezmembrarea Imperiului Austro-Ungar, privind teritoriile eliberate prin jertfă, iar bunurile imobile răscumpărate și integrate de Statul român. CRIȘANA este aparținător și integrat după Primul Război Mondial, din anul 1918, la ROMÂNIA MARE. Argumentele au fost indubitabil recunoscute la Trianon.

În anul 1924 în spațiul din Piața Unirii a orașului Oradea a fost amplasat și administrat cu drepturi explicite Monumentul Ecvestru al Regelui Ferdinand I (Întregitorul). Statul Român, Adevăratul și singurul administrator cu drepturi depline asupra teritoriului milenar valaho-român. Monumentul a fost realizat de sculptorul orădean Mihail Kara.

În anul 1940, luna septembrie, după Diktatul de la Viena a fost demontat de către noile oficialități administrative și transportat la Beiuș. Între anii 1946-1952 a fost distrus și topit la Fabrica Metalurgică Înfrățirea din Beiuș din Ordinul Oficialităților comuniste (probabil minoritari?). Acolo s-a ridicat initial Bustul lui Horthy, apoi Obeliscul ostașului Sovietic în anul 1946, ale cărui însemne au fost cu acordul Ambasadei CSI, strămutate în Cimitirul Municipal, Parcela eroilor sovietici!

În spațiul „dezafectat”, între anii 1992-94 s-a HOTĂRÂT de către Administrația Locală orădeană, la inițiativa GARNIZOANEI ORADEA, gest de mare simțire patriotică, realizarea și ridicarea Monumentului Ecvestru **Mihai Viteazul**, operă a sculptorilor bucureșteni Alexandru Gheorghiu și Geta Caragiu. Asistent tehnolog de transpunere în bronz la rugămintea autorilor, a fost subsemnatul, sculptorul orădean Cornel T. Durgheu.

Transpunerea în material finit (bronz) s-a realizat la Uzina de vagoane ASTRA ARAD. Un Monument Ecvestru MIHAI VITEAZUL, simbolic, impresionant și expresiv din punct de vedere a realizării artistice integrat în „peisajul” arhitectural. Monumentul a fost realizat prin contribuția financiară totală a militarilor din Oradea.

Atenție! Mă întreb, prin calitatea pe care o am, de ce nu au fost consultați profesioniștii veritabili în domeniu: sculptori, arhitecți, istorici de rang superior inițiați în domeniu, cunoscătorii reglementărilor naționale dar și europene în DOMENIU, când s-a HOTĂRÂT realizarea și ridicarea Monumentului Ecvestru Mihai Viteazul în spațiul din Piața UNIRII ?! Cu atât mai mult că oferta

Garnizoanei viza alte 3 locuri de amplasare din Piața unirii! Se lămureau lucrurile și erau evitate multe necunoscute și abuzuri locale contradictorii.

Abuzul initial, greșelile săvârșite, neștiința și orgoliile au dus în timp la stări și „dispute conflictuale” jenante odată cu apariția Administrației Locale „iliberales” coordonată și stăpânită de ambițiosul și reflexogenul, dar rudimentarul intelectual și inabilul primar Ilie BOLOJAN. Un individ periculos ne iubitor de artă și cultură, de neînțelegerea fenomenului cultural și de creație artistică. Individ lipsit de conștiință istorică.

Cointerestat a instituit începând cu anul 2008-2009 de la primul mandat de primar, o administrație orădeană semidoctă lipsită de viziune cultural-istorică profundă și srălucitoare, „îmbălsămată în agresiuni”, în incapacitatea de comunicare și dialog, în

„reflexe culturale dictatoriale antinaționale”, autodistrugătoare prin specificul lor aberrant, sufocante pentru creatori prin mărirea chiriilor și lipsirea de Ateliere de Creație de calitate și civilizate. Spații pentru Ateliere în Oradea sunt suficiente, dar interesul pentru darea lor în folosință este altul?! Blocând inițiativele constructive, cu

rezonanțe nefaste imediate asupra muncii creatorilor, dar în mod special în timp asupra mediului cultural local.

Avem deaface cu o administrație inițitoare de stări discordante, dictatoriale și traumatizante în domeniu, care duc la un deznodământ inevitabil, ireconciliabil. Lupta tradiției istorice cu instituitul și nelimitatul, imperturbabilul „reflex globalizant” nimicitor,

susținut financiar de ambițiile și forțele oculte vor ataca elitele. Te întrebi cine au fost și sunt „profitorii”? Rezultatele modeste nesusținute financiar cu optimism, împiedică apariția ELITELORE și a creațiilor artistice valoroase pe plan local se văd.

Nimeni pe plan local, nu s-a străduit de-a rezolva pe căi amiabile, de bună credință, cognoscibile și abordabile ca fenomen, pentru a „lichida” din start o stare de lucruri nefirească, un conflict cognitiv neverosimil și traumatizant. Evitând o „dispută” regretabilă care din păcate v-a lăsa urme neplăcute în memoria și istoria culturală locală dar și națională, cu și fără voia noastră, pentru multă vreme. Un mod nefiresc de abordare și „soluționare” a acestor probleme de cultură și civilizație istorică delicate, a fost lăsat spre rezolvare incorrect la voia „întâmplării” și „vrerea”

amatorilor, a nepricepuților funcționari publici din Administrația Locală orădeană.

Din nefericire în continuare obiceiul și „moda imperfectă, blocantă” instituită de Bolojan în anii lui de „glorie”, de abordare a unor evenimente asemănătoare dar importante din punct de vedere cultural artistic sau istoric, local dar și județean, sunt lăsate adesea la îndemâna unor „eminențe cenușii” tupeiste stăpânite de aroganță provincială și de-o gândire distructivă și amatoricească toxică. Ele continuând ca o moștenire în administrația orădeană și bihoreană astăzi mai abitir, dar cu alți „eroi”. Din păcate instituindu-se un „obicei” și în alte diverse domenii de activitate, local și nu numai.

-va urma-

**Prof. univ. Dr. Cornel T. Durgheu,
Oradea**

Educația religioasă în școală

*Scrisoare deschisă domnului ministru al
Educației și Cercetării Daniel David*

Paul Magheru

În urmă cu aproape 10 ani am adresat o scrisoare deschisă ministrului învățământului de atunci, Sorin Mihai Cîmpeanu, în care îmi exprimam câteva opinii și propuneri privind educația religioasă în școală, dar din păcate nu s-a întâmplat nimic deosebit de atunci. Recent, Ministerul Educației și Cercetării a pus în consultare publică un proiect de metodologie pentru predarea Religiei, care reglementează predarea acestei discipline în învățământul preuniversitar, inclusiv modalitatea de înscriere a elevilor la cursuri.

Am pornit atunci și pornesc și acum de la premisa „învățătorului popoarelor”, J. A. Komenski, după care „omul devine om numai prin educație”. Sentimentul de religiozitate, legătura omului cu Dumnezeu a scăzut mereu a atât de mult încât, aproape cu 100 de ani în urmă, scriitorul francez

André Malraux, autorul romanului *Condiția umană*, fost ministru al culturii, în plină perioadă a războiului rece, era îndreptățit să scrie că „secolul XXI ori va fi religios, ori nu va fi deloc.” Lăna, în perioada comunistă, de tristă amintire, credința era un pericol. Azi, în deplină libertate și democrație a fi credincios este o virtute, unii își pot face din credință chiar un merit sau o sursă de câștig. În viață nu e suficient să crezi. A crede este una, a fi convins în ceea ce crezi este cu totul altceva. Eu dacă sunt convins de ceva este că, indiferent de ce religie aparții sau cum s-ar numi Creatorul lumii, fără Vechiul și Noul Testament omenirea ar fi dispărut de mult de antropofagie, oamenii s-ar fi devorat unii pe alții până la dispariție. Indiferent de cum s-ar numi Creatorul lumii, dacă există sau nu, eu trebuie să trăiesc ca și cum ar exista. Fac pentru aceasta cu mine însumi pariul raționalistului Pascal: Dacă există și cred, am câștigat totul; dacă există și nu cred, am pierdut totul; dacă nu există și cred n-am ce pierde”. Filozoful clasic german Hegel definea libertatea ca necesitate înțeleasă. Nu poți fi liber și nici fericit dacă nu cunoști, nu înțelegi și nu respecți Legea Domnului din ceruri și legea omului de pe pământ. Legile Domnului, Decalogul, cele 10 porunci sunt infailibile și cu ele nu poți da greș greș. Legile omului nu sunt întotdeauna perfecte, dar pot fi amendate prin intervenția conștientă, transparentă, responsabilă, democratică a celor interesați de viața publică.

Am considerat această scurtă incursiune istorică și teozofică strict necesară pentru a convinge pe oricine de preeminența educației religioase și pentru a putea face în continuare câteva propuneri plauzibile, cu detaliile de rigoare. În primul rând, noi nu am numi acest obiect de învățământ religie, ci educație religioasă. În condițiile unei societăți multiculturale și pluriconfesionale, denumirea de religie are dezavantajul că trimite la o anumită confesiune, credință, crez sau cult religios (ortodoxă, catolică, protestantă etc.), pe când educație religioasă sugerează, inclusiv etimologic (lat. *ex* – din, din interior în afară, și *duco, ducere* – a duce,

a conduce), accețiunea de a forma un copil și de a-l conduce (dirija) către starea de adult. Teologii spun că acel *ex* (*e*) din etimologia termenului adaugă conotația suplimentară de „a scoate răul afară din omul păcătos, corupt, concupiscent și a introduce binele, a scoate afară răul pe care familia n-a reușit în cei șapte ani de acasă, și a introduce binele pe care aceeași familie nu știe sau nu avea de unde să-l prevadă pe tot parcursul vieții”.

În al doilea rând, într-o societate responsabilă de destinul ei istoric, național, educația religioasă trebuie să facă parte din disciplinele obligatorii ale procesului de învățământ preuniversitar, fără negocieri jenante, inadmisibile cu părinții, cu școlile, cu Biserica, parlamentarii sau Curtea Constituțională. Și mă grăbesc să-i întâmpin pe eventualii nedumeriți, bibliografia obligatorie a acestei discipline obligatorii de învățământ ar trebui să fie doar două Cărți, Vechiul și Noul Testament, indiferent de edițiile de bază, unanim acceptate și uzitate. În condițiile în care învățământul preuniversitar românesc este organizat pe niveluri, filiere și profiluri, e normal și obligatoriu ca absolvenții de liceu, în fața bacalaureatului, a intrării mature în viață, să aibă o educație și instrucție cât de cât unitare și necesare. Drept urmare, dacă matematica, fizica, româna, istoria, educația fizică sunt discipline obligatorii, în proporții diferențiate, la toate filierele (teoretică, tehnologică, vocațională), de ce n-ar fi și educația religioasă, printr-o simetrie instructiv-educativă rezonabilă, obligatorie pentru toate ciclurile de învățământ?

În concluzie, și cred că am adus suficiente argumente teologice, filozofice, științifice, Educația religioasă ar trebui să fie obligatorie în toate ciclurile și filierele învățământului preuniversitar, în quantum de cel puțin o oră pe săptămână.

Educației religioase ar putea fi predate de orice profesor de bună credință creștină și cultură teologică, biblică, cu excepția filierelor cu profil teologic, unde profesorul trebuie să fie un preot de credința respectivă.

Ca la toate disciplinele obligatorii planurile de învățământ și programele școlare, cel puțin la învățământul obligatoriu, ar trebui să fie unice pe țară și cursurile să se încheie cu evaluări naționale sau examene la sfârșit de fiecare ciclu de învățământ preuniversitar, primar, gimnazial, liceal.

Quod erat demonstrandum. Acest lucru am dorit să-l demonstrez și cred că am reușit, cu argumente plauzibile, în interesul educației și instrucției multilaterale a tinerei generații.

Prof. univ. dr. Paul Magheru

IA COVRIGUL NEAMULE...

IA COLACUL...

GHEORGHE C. NISTOROIU

„Alegerile pentru poporul român, departe de a-i exprima individualitatea și voința, i-o falsifică, i-o întunecă și i-o corup.”

(Mihai Eminescu)

Un bădăran de groasă țială, la școlire foarte prost, deloc învățat la școală, s-a tocmit să-aibă un rost, forțându-se să ne vorbească, predicând în vânt și-n pustii: să convingă cu-n covrig sau poate câteva mii, Masa țăranilor ce-au născut VEȘNICIA, că al lor trai, de vor consuma doar gaura o să fie iarăși Rai !

Astă lume desfrânată totdeauna ne-amăgește, fără a ne da vreodată câte ne făgăduiește.

Cătrănita-i predicare o află toți cei din parcare...

că traiul cel mai bun e covrigul cald și bun...

cu mac, cu susan, dar cel mai bun e cu lacrimi multe, presărate și cu sânge românesc amestecate...

Ni se cere în Uniune, să n-avem foc, ci doar tăciune.

Toți, în afara lui sunt tirani, iar covrigul ni-l descrie

Că-i marea noastră sărăcie, că-i prada ce-a rămas vie

În țara cufundată-n durere și-n vechea

RUGĂCIUNE...

Chiar Primul Covrigar nu știe cum să o lase în zadar, să-i vină „firul mântuitor”, să se salveze a-l său popor.

El va-mpleți cu bucurie pe lângă pensia-sărăcie, câte-un colac mare de tot ca să mănânce și Bunul nepot.

Să nu mai zică ”vai nu-mi place” la tot ce face ori nu face...

Cu el vor avea de-a face! Zile multe, dulci minciuni în popor n-au prea stat că iar s-au așezat să toarcă acele triste nescociri stupide după lovitura de palat ...

Domnul Covrigar s-a răstit plin de supărare, s-a făcut foc și iarmaroc pe vulgul ce n-are răbdare să-ndure de toate fără să-l doară nici în cot,

Că doar umbra spinului e dreptul creștinului!

Să dea pâine, vin și miere, doar STRĂINULUI

iar pentru VULG oțet și fiere, sărac în țară bogată!
Cine-au îndrăgit COVRIGII să le mănânce gaura,
și frunzele trandafirilor simbol, până când s-or sătura!
Cine-au îndrăgit străinii ce ne-au luat aluatul pâinii,
și licoarea vinului, sclav și rob va fi străinului !
Ia Colacul neamule, ia covrigul, căci după foame,
vine frigul,
și-i iarnă vara românului și dă culesul toamnei
birului.

Ia covrigul ori colacul și dați înapoi ca racul,
Nu-i Patrie-n Țara lui, că-i colonia străinului.
„De la Nistru pân-la Tisa” e jale și plânsu-mi-s-a...
Stă-n genunchi, târâș, pe coate de dureri și
nedreptate.

„Din Hotin și pân-la Mare” vin dușmanii pe cărare,
„De la Mare la Hotin” vin vrăjmașii, vin și vin...
Din Vatra Dornii-n Severin mereu pâinea ne-o rețin;
De Neamț până-n Săcele, numai oale și ulcele!
De la Vlașca-n Cernăuți, ni-i traiu zdrențe și desculț,
Din Oradea-n Babadag, ne-au luat Tezaurul drag,
De la Jiu pân-la Brașov, Românii pățimesc ca Iov,
De la Vâlcea-n Dorohoiu, curg străinii ca puhoiu.
Și vin cu ghiare de fier, cântece și păsări pier...
vin ca vrăjmașul cel rău, blestemând pe Dumnezeu...
Ștefane Măria Ta, ia pe Țepeș nu mai sta
și-i aruncă-n Dunăre să bea apă tulbure!
Și tu Mircea și Mihai, vin să strige ciocoi vai!
De la Tulcea la Suceava, vin dușmanii cu otrava,
De la Putna-n Timișoara, au umplut vrăjmașii țara !
De la Cerna-n Rădăuți, nu mai cântă Cucul în brăduți.
Cântă-a jale și durere pentru Dacia ce pier...
Covrigarul-prim turmentat urlă tare răspicat:
Țara nu mai e a voastră și-a urmașilor urmașilor
voștri,
de-acuma EA e a noastră și-a urmașilor urmașilor
noștri.

Așteptați ca la paradă câinii cu covrigii-n coadă...
Dumnezeu se va-ndura să mântuie neamul meu!
Și Măicuța Domnului – Crăiasa Fecioară Maria,
să salveze ce-a mai rămas din toată România!

GHEORGHE CONSTANTIN NISTOROIU

Sf. Cuv. Grigorie Sinaitul, Fiilor, Fiicelor ROMÂNIEI TAINICE!

Eugenia Drăgoi

condițional¹⁰⁵

Gabriela Marin

dac-aș putea
te-aș ridica la cer
dac-aș putea
te-aș plimba în eter
dac-aș putea
te-aș mai feri de dor
dac-aș putea
te-aș adormi pe-un nor
dac-aș putea
te-aș boteza pe-o stea
dac-aș putea
ți-aș clona dragostea
dac-aș putea
ți-aș dărui o galaxie
dac-aș putea
ți-aș dedica o astro-poezie

¹⁰⁵ poezioară în minuscule' în șapte limbi (română, franceză, spaniolă, engleză, italiană, portugheză și... creolă haitiană)

conditionnel

si seulement je pouvais
je t'élèverais au ciel
si seulement je pouvais
je te promènerais dans l'éther
si seulement je pouvais
je te tiendrais à l'écart de la nostalgie
si seulement je pouvais
je t'endormirais sur un nuage
si seulement je pouvais
je te baptiserais sur une étoile
si seulement je pouvais
je clonerais ton amour
si seulement je pouvais
je t'offrirais une galaxie
si seulement je pouvais
je te dédierais un astro-poème

condizionale

se solo potessi
vorrei elevarti al cielo
se solo potessi
ti guiderei nell'etere
se solo potessi
vorrei impedirti di mancare
se solo potessi
ti metterei a dormire su una nuvola
se solo potessi
ti battezzerei su una stella
se solo potessi
vorrei clonare il tuo amore
se solo potessi
ti darei una galassia
se solo potessi
ti dedicherei un astro-poema

condicional

se eu pudesse
eu te levantara para o céu
se eu pudesse
eu te andaria no éter
se eu pudesse
eu te manteria longe da nostalgia
se eu pudesse
eu colocaria você para dormir em uma nuvem
se eu pudesse
eu te batizaria em uma estrela
se eu pudesse
eu clonaria seu amor
se eu pudesse
eu te daria uma galáxia
se eu pudesse
eu te dedicaria um astropoema

condicional

si tan solo pudiera
te elevaria al cielo
si tan solo pudiera
te llevaria en el éter
si tan solo pudiera
te mantendria alejado de la nostalgia
si tan solo pudiera
te pondría a dormir en una nube
si tan solo pudiera
te bautizaría en una estrella
si tan solo pudiera
clonaría tu amor
si tan solo pudiera
te daría una galaxia
si tan solo pudiera
te dedicaría un astropoema

conditional

if only I could
I would lift you up to heaven
if only I could
I would walk you in the ether
if only I could
I'd keep you away from nostalgia
if only I could
I'd put you to sleep on a cloud
if only I could
I would baptize you on a star
if only I could
I would clone your love
if only I could
I would give you a galaxy
if only I could
I would dedicate an astro-poem to you

kondisyonèl

si sèlman mwen te kapab
m ta leve ou nan syèl la
si sèlman mwen te kapab
m ta mache nan swa
si sèlman mwen te kapab
m ta kenbe ou lwen nostalji
si sèlman mwen te kapab
m ta mete ou nan dòmi sou yon nwaj
si sèlman mwen te kapab
m batize ou sou yon zetwal
si sèlman mwen te kapab
m ta klonen lanmou ou
si sèlman mwen te kapab
m ta ba ou yon galaksi
si sèlman mwen te kapab
m ta konsakre yon powèm astwonòt pou ou

finit în Infinit
eu cu Dumnezeu

curcubeul meu frumos

inima mea roșie
begoniile mele orange
soarele meu galben
iarba mea verde
iubirea mea albastră
cerul meu indigo
irisul meu violet

sângele meu roșu
apusul meu orange
narcisele mele galbene
primăvara mea verde
marea mea albastră
panseluțele mele indigo
văzduhul meu violet

speranța mea turcoaz
optimismul meu roz
viitorul nostru luminos

alternativ

am vrut să știu
ai vrut să văd
am vrut să spun
ai vrut să strig
am vrut să cred
ai vrut să fac
am vrut să râd
ai vrut să cânt
am vrut să mișc
ai vrut să fug
am vrut să sper
ai vrut să fim

Gabriela Marin

Geneză

Zeu în Dumnezeu
Gând în gândire
Cuvânt în cuvântare
rost în Rostire
lumi în Lumină
chip în închipuire
drag în dragoste
imagine în imaginație
muză în muzică
trup în Întrupare
Ființă în ființare
Suflet în suflare

Recomandări

MODERNISMUL (1)

Paul Magheru ¹⁰⁶

Modernismul este numele generic al curentelor literare de după romantism. Modernismul se înțelege cel mai bine în comparație cu ceea ce se numește modern și modernitate. Denumirea provine evident de la *modern*, plus sufixul colectiv *-ism*. În accepțiunea cea mai largă prin modern înțelegem ceva nou, recent, actual, la modă, în conformitate cu evoluția sau progresul societății în diferite domenii. În artă și literatură, *modernă* s-a numit perioada care a urmat după Evul Mediu. Astfel, s-a spus despre Dante Alighieri că a fost ultimul poet al Evului Mediu și totodată primul mare poet al timpurilor moderne, deci al Renașterii, cum au fost numite acele timpuri. Renașterea a fost modernă față de Evul Mediu, Clasicismul este modern față de Renaștere și Iluminismul față de Clasicism.

Modernitatea este calitatea de a fi modern, ea aparține timpului când a fost creată, iar modernismul, cu sufixul colectiv *-ism*, după cum am mai spus de la început, numește curentele literare de după romantism, de aceea i se mai spune neoromantism sau neoclasicism. Se acceptă azi că formarea spiritului modern coincide cu declinul Evului Mediu, proces așezat de istorici în secolele XIV-XV, căruia îi urmează Renașterea și Reforma. Istoricii și criticii literari actuali stabilesc și alte jaloane. Pentru cei mai mulți, literatura și poezia modernă încep cu Baudelaire. Pentru alții, reperele sunt Proust, Joyce, Kafka. Din prima epocă proustiană, în căutarea timpului

¹⁰⁶ Dragii mei, în spiritul cărții de voluntariat didactic Vreau s-ajut..., vă trimit acum, după primele două capitole (Genurile și speciile literare, Curentele literare), curentul Modernist, după care va urma în ordine Antichitatea, Evul Mediu, Renașterea, Clasicismul, Iluminismul, Romantismul, Realismul, Modernismul îl aveți acum și Postmodernismul de astăzi. Reiterez aceeași rugămintă, dacă aveți rude, prieteni sau cunoștințe pe care credeți că i-ar interesa să redirecționați corespondența noastră și către ei. Cu mulțumiri, P. M

pierdut, prin dicteul automatic al memoriei involuntare, ar face parte André Gide, Aldous Huxley, François Mauriac, urmași de Robert Musil, David Herbert Lawrence și Lawrence Durrell.

Punctul de plecare postmodernist se stabilește în modernismul târziu al lui James Joyce, Nabokov, Thomas Pynchon, John Barth, Franz Kafka, William Faulkner, Samuel Beckett și noul roman francez (Alain Robbe-Grillet, Michel Butor, Nathalie Sarraute, Maurice Blanchot, Jean Paul Sartre, Albert Camus). În America de sud s-au impus Jorge Luis Borges, Gabriel García Márquez, în Cehia Milan Kundera, în Ungaria Péter Esterházy, în Polonia Witold Gombrowicz. În România remarcăm poezia modernistă (neoclasicistă, neoromantică) a anilor '60 (Dumitru Țepeneag, Leonid Dimov), dar și „generația optzecistă” (Mircea Cărtărescu, Traian T. Coșovei, Florin Iaru, Ion Stratan, Alex Mușina, Mircea Nedelciu etc).

Într-o carte specială despre modernism, criticul literar Matei Călinescu descrie cinci fețe ale modernității, toate interconținute între ele: modernism, avangardă, decadență, kitsch, postmodernism (Matei Călinescu, *Cinci fețe ale modernității*, Editura Univers, 1995).

Este, în general, acceptată ideea că modernismul este un curent literar și artistic ce a apărut în primele decenii ale secolului XX, prinzând contur și datorită operelor poetilor George Eliot și William Yeats, ale prozatorului James Joyce, ori a dramaturgilor Henrik Ibsen sau August Strindberg, considerați primii moderniști. Întrepătrunderea noului cu vechiul, a modernului cu tradiționalul, a antitradității cu tradiția se întâlnesc într-o entitate nouă ce conturează două realități la fel de viabile. Noi preferăm însă ca, din punct de vedere istoric și estetic, să păstrăm separația între modern și modernism, așa cum procedează și dicționarele de specialitate. Principalele curente literare moderniste care s-au manifestat mai mult în poezie, atât în Europa

sau America, cât și la noi în țară, au fost simbolismul, expresionismul, impresionismul, ermetismul, suprarealismul, dadaismul.

Simbolismul (de la gr. *symbolon*- semn, marcă + sufixul colectiv *-ism*) este primul curent literar modernist de după romantism de la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX, apărut întâi în Franța și răspândit apoi în toată lumea. Ca mișcare literară cu o identitate proprie, simbolismul apare după ce poetul francez de origine greacă Jean Moréas publică în ziarul *Le Figaro* din 18 septembrie 1886 manifestul *Le symbolisme*, precizând că așa se va numi în viitor gruparea dizidenților pe care o consideră renaștere poetică. „Simbolismul, scria Jean Moréas, este numele modului de a se exprima prin imagini, spre a da naștere cu ajutorul lor ideii” - o definiție desigur prea largă, care nu surprinde diferența specifică de alte curente literare, exprimarea prin imagini fiind un atribut esențial al poeziei.

Pentru înțelegerea corectă a curentului literar simbolist, care cultivă simbolul ca program, trebuie să definim întâi simbolul, apoi să facem o disociere necesară, subtilă, delicată între simbol și alte figuri de stil bazate pe analogie, precum metafora, alegoria, uneori chiar mitul. Majoritatea dicționarilor definesc simbolul ca figură de stil prin care se exprimă o idee abstractă cu ajutorul unui obiect, pe baza unei analogii. Întocmai ca metafora, simbolul substituie o realitate prin alta pe baza unei asemănări sau analogii. Deosebirea între metaforă și simbol se poate face prin proba sau testul izolării din context. Metafora, fie ea explicită (cu ambii termeni, propriu și figurat, prezenți), fie implicită (doar cu termenul figurat prezent), izolată din context își păstrează sensul metaforic. Simbolul însă, în afara contextului, își pierde sensul figurativ. Ne sunt la îndemână câteva exemple din literatura română, urmând ca cititorii să le extindă și la alte literaturi:

Și din neguri, dintre codri tremurând s-arată luna

Doamna mărilor ș-a nopții vamă, liniște și somn.

(M. Eminescu, *Scrisoarea III*)

Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă

Prin care trece albă regina-nopții moartă.

(M. Eminescu, *Melancolie*)

Extrase din context, metaforele din versurile de mai sus, explicite sau implicite, nu-și pierd sensul figurat. Prin aceeași operație a izolării din context cuvântul simbolic *ceață* dintr-o poezie de T. Arghezi își pierde sensul figurativ: „Cine a pierdut o zi cât o viață / S-o caute repede. Se înnoptează. Se lasă ceață” (T. Arghezi, *O zi*). Ruptă de context, ultima propoziție are doar un înțeles obișnuit, metereologic.

Dacă se repetă de mai multe ori, cu același sau aproape același înțeles, mai ales în poziții-cheie ale textului, metafora devine simbol. Simbolul poate fi deosebit și de alegorie ca figură de stil prin aceea că alegoria pornește de la o imagine, de regulă narativă, de la o experiență existențială practică, concretă, pentru a da naștere unei idei sau învățături. Simbolul, în schimb, pornește de la o idee abstractă, pe care o transpune în imagini concret-sensibile. Simbolul tradițional învederează câteva trăsături comune și cu mitul. Astfel, Meșterul Manole reprezintă mitul creației ca rod al suferinței, Sisif simbolizează absurdul existenței, Prometeu, dragostea pentru oameni, Orfeu, miracolul poetic ș. a.

Simbolismul își reclama descendența de la înaintași ca americanul E.A. Poe, tradus în franceză de Baudelaire, de la germanul Novalis, francezul Gérard de Nerval sau de la predecesorii direcți ca Mallarmé, Rimbaud, Verlaine sau Paul Valéry.

Simbolismul, deci, este expresia literară a unei sensibilități moderne, mai ales citadine. Majoritatea scriitorilor simbolști erau de extracție socială mic-burgheză, proletară sau semiproletară, care le formau o psihologie specifică compusă din sentimentul damnării (*les poètes maudits*) și consecințele sufletești ale acesteia: decepție, melancolie, tristețe,

nemulțumire, mizantropie, spleen, scepticism, pesimism, ceea ce romanticii numeau cu o sintagmă franceză „*mal du siècle*”, rău al secolului. Motivele principale de inspirație sunt lumea periferiilor marilor orașe, mansarde pitorești, cărciumile, mediile muncitorești, peisaje dezolante, haotice, ploii dătătoare de nervi sau creatoare de obsesii, tristeți sfâșietoare. Temele preferate devin dragostea, singurătatea, frământarea sufletească, pasiunile, nevrozele, dar și manifestările compensatorii, stenice, vitaliste, energetiste.

Față de conflictele existențiale, scriitorii simbolști luau două atitudini extreme: de revoltă, într-o poezie de condamnare energetică, solidaristă și de refugiu sau de evadare în dragoste, natură, în muzică, în stupefiantă, în paradisuri artificiale create de parfumuri, alcool, tutun, în tot ceea ce putea să le amortească sau să le narcotizeze măcar pe moment conștiința suferindă. Toate aceste atribute ale poeziei se găsesc și în creația literară a primului și celui mai important poet simbolist francez, **Charles Baudelaire**.

În locul obișnuitelor note bio-bibliografice vom oferi în continuare, pe alocuri cu minime explicații, doar câteva texte reprezentative pentru arta poetică a scriitorilor simbolști francezi printre care cei mai importanți sunt considerați a fi Charles Baudelaire, Arthur Rimbaud, Paul Verlaine, Stéphane Mallarmé, Paul Valéry, Sully Prudhomme.

În celebrul volum de versuri *Florile răului* (*Les Fleurs du mal*, 1857) de Charles Baudelaire recunoaștem întreaga fizionomie spirituală și estetică a noului curent simbolist. În poemul intitulat *Albatrosul*, excentricul simbolist își atribuie numeroase din atributele păsărilor furtunii, stăpânitorilor slăvii. O altă poezie, *Hoitul*, exprimă dezamăgirea de condiția biologică mizerabilă a omului, supus descompunerii și putrefacției. Sonetul ***Corespunderi***, citabil în întregime, poate fi considerat , pe bună

dreptate, „Evanghelia” generației simboliste: Natura e un templu ai cărui stâlpi trăiesc
Și scot adesea tulburi cuvinte, ca-ntr-o ceață;
Prin codri de simboluri petrece omu-n viață
Și toate-l cercetează c-un ochi prietenesc.

Ca lungi ecouri unite-n depărtare
Într-un acord în care mari taine se ascund,
Ca noaptea sau lumina, adânc, fără hotare,
Parfum, culoare, sunet se-ngână și-și răspund.

Sunt proaspete parfumuri ca trupuri de copii,
Dulci ca un ton de flaut, verzi ca niște câmpii,
Iar altele bogate, trufașe, prihănite.

Purtând în ele-avânturi de lucruri infinite,
Ca moscul, ambra, smirna, tămâia care cântă
Tot ce vrăjește mintea și simțurile-ncântă.

(Traducere de Al. Philippide și Ion Gorun)

Poezia aceasta este esențială pentru înțelegerea principiilor curentului simbolist. Ea reprezintă o adevărată artă poetică, în care descoperim dimensiunile fundamentale ale lirismului bazat pe simbol, imaginație și sugestie. Natura este un templu ai cărui stâlpi scot „tulburi cuvinte”, printre care, ca prin „codri de simboluri”, petrece omul în viață. Rolul poetului este cel de a traduce simbolurile, cuvintele confuze, pentru omul de rând. Ne întâmpină aici și în continuare o mulțime de imagini sinestezice, specifice poeziei simboliste, cu senzații de la mai multe organe de simț, auz, gust, miros, culoare, care dau valoare estetică, senzitivă poeziei.

Arthur Rimbaud. După prima aventură a lui Charles Baudelaire, al doilea scriitor francez care se îndepărtează de romantism, constituind germenii noului curent literar al simbolismului, a fost Arthur Rimbaud. Observăm de la început aceeași preocupare a poezilor moderniști de depersonalizare a cuvântului liric, care nu se mai naște din acea unitate cu persoana empirică la care aspirau romanticii. În poemul *Vocale*, pretinzând că a descoperit culoarea

sunetelor, nu face altceva decât să confirme imaginația sinestezică, proprie simbolistilor, conform cărora parfum, culoare, sunet, în magia sau alchimia poetică „se-ngână și-și răspund”, după o convingere asemănătoare a lui Baudelaire. Sonetul *Vocale* din ciclul *Iluminările* poate fi citit ca un manifest poetic al sincretismului simbolist, întocmai precum *Correspondențe* de Baudelaire. „A negru, E alb, I roșu, U verde, O de-azur” și treptat li se dezvăluie latentele corespondențe de vocale și culoare din alfabetul latin.

Caracteristic, definitoriu pentru întreaga viață și creație tumultuoasă, nonconformistă, provocatoare, a lui Rimbaud este poemul *Boemă*, subintitulat *fantezie*.

Umblam cu pumnii-n buzunările crăpate
Și chiar paltonul îmi părea că-i ideal.
Mergeam sub ceruri, Muză, și-ți eram vasal:
Ce de mai dragosti am visat, frumoase toate!
Nădragii mei aveau o gaură cam mare,
Dar înșiram la rime, cufundat în vis.
Găseam în Ursa Mare-un han mereu deschis,
Iar stelele-mi foșneau pe cer, încântătoare.
Le ascultam, pe margine de drum șezând,
În serile acelea de septemvre, când
Simțeam pe frunte roua – vin amețitor,
Și când, rimând prin întunericul fantastic,
Trăgeam ca de o liră de-al ghetelor elastic,
Proptindu-mi inima cu un picior!
(Traducere de Petre Solomon)

Paul Verlaine este al treilea simbolist francez mai important după Baudelaire și Rimbaud preocupat de practica și teoria modernistă. Una dintre cele mai interesante poezii din volumul *Odinioară și altădată*, se intitulează *Arta poetică* și este un adevărat manifest în versuri despre estetica noului curent simbolist. Autorul este împotriva poeziei retorice de dragul artei pentru artă în defavoarea conținutului în îndemnuri de felul acesta: „Ia elocința, strânge-o de gât!” Poezia este chemată apoi întocmai ca muzica, mai mult să sugereze idei prin simboluri decât să spună: „De la musique avant toute chose!” (Întâi și mai presus de toate e muzica!).

Stéphane Mallarmé este revendicat deopotrivă de parnasianism, simbolism și ermetism. Mallarmé a scris o poezie cerebrală, voit obscură, dificilă, bogată în sensuri filozofice, de o mare muzicalitate și forță sugestivă. Principalele sale opere sunt *Herodiada*, poem tragic, capodoperă a școlii parnasiene, *După-amiaza unui faun*, *Poezii*, *Versuri și proză* și un volum de eseuri, *Divagații*. Ca simbolist, Mallarmé cerebralizează poezia, o matematizează aproape, cedând inițiativa cuvintelor, simbolurilor, menite să sugereze doar nu și să comunice, de unde ermetismul și relativitatea comunicării: „A numi un lucru, scria Mallarmé, înseamnă a suprima trei sferturi din plăcerea poemului, care-i făcută din ghicire treptată; *să-l sugerezi, acesta este visul*”, deci sugestivitate în loc de inteligibilitate.

Paul Valéry a fost cel mai tânăr dintre simbolistii francezi autentici. Face parte din familia de spirite a „scriitorilor inteligenți”, cerebrali, înaintea lui André Gide sau Marcel Proust. Fără experiența școlii simboliste și a existenței proprii, nu credem că ar fi fost posibilă o poezie despre universalitatea și repetabilitatea morții, într-o viziune modernistă, aproape naturalistă, ca cea intitulată *Cimitirul marin*, probabil și fiindcă autorul provenea dintr-o familie de marinar:

Darul vieții a trecut în flori!
Unde sunt ale morților expresii plăcute,
Arta personală, sufletele ne-ntrecute?
Larva toarce unde se formau plânsori.
Țipătul fetelor gâdilate,
Ochii, dinții, pleoapele muiate,
Sânul fermecător care saltă cu foc,
Sângele lucind pe buzele care se predau,
Ultimele daruri, degetele, carii de grijă le au,
Totul merge-n pământ și intră în joc.

Sully Prudhomme, deși nu s-a ridicat la valoarea celorlalți poeți simbolști din generația sa, a fost primul laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, în decembrie 1901, „ca o recunoaștere specială a artei lui poetice, vădind un înalt idealism,

perfecțiune artistică și o rară îmbinare între calitățile inimii și cele ale intelectului”. Trebuie precizat că Premiul fusese atribuit inițial lui Lev Tolstoi, dar fiindcă era însoțit și de o importantă sumă de bani, acesta l-a refuzat, motivând că el nu scrie pentru bani, ci pentru oameni.

Am ales din puținele traduceri în limba română ale lui Sully Prudhomme o poezie interesantă despre relativitatea și aleatoriul iubirilor pământești: ***Iubiri pământești***

Ne-ncrucișăm ochii din ce în ce mai des.
Născută într-un secol de veșnice vibrații,
În dubla nesfârșire de vremuri și de spații,
Tu nu mă căutaseși, și nici nu m-ai ales.
Ca să te văd pe tine, în calea ta să ies,
Nu cunoșteam o lume comună de senzații,
Nici nașterea, izvorul atâtor aspirații;
Nu ne-am știut vreodată, și nu ne-am înțeles.
Iubirea pământească e o simplă întâmplare:
Bărbatul tău de mâine, soția viitoare
Suspină-n van și plângem departe amândoi;
Îi seamăn, și de-aceea tu îl presimți în mine,
Iar chipul ei m-atrage într-una către tine,
Și căutându-i, parcă azi ne iubim și noi.

Expresionismul este o mișcare culturală și literară născută în Germania la începutul secolului XX. După părerea celor mai mulți teoreticieni, expresionismul constă în voința de a reda lucrurile prin apăsarea, accentuarea sau exagerarea notelor individuale, cu intenția precisă de a obține un maxim de *expresivitate*, de unde probabil și numele. Lucian Blaga, poetul nostru expresionist, care a tradus mult din expresionismul german, era de părere că: „De câte ori o operă de artă redă astfel un lucru încât puterea, tensiunea interioară a acestei redări transcendează lucrul, trădând relațiuni cu cosmicul, cu absolutul, cu ilimitatul, avem de-a face cu un produs artistic expresionist”. Absolutul rămâne ținta de bază și a curentului expresionist, sub înfățișare dinamică, extatică, dionisiacă. Pe planul expresiei se observă tendința de sfărâmare a logicii gramaticale, sintactice și estetice a limbii, notația lapidară, eliptică, telegrafică, asocieri și îmbinări de cuvinte

îndrăznețe, libertatea ritmică și metrică absolută a versului.

Fiind ilustrat de mari personalități, cuprinzând ample zone ale artei, expresionismul a contribuit la lărgirea simțitoare a orizonturilor acesteia, la îmbogățirea modalităților și mijloacelor de expresie, provocând în felul acesta „un fel de inversiune copernicană în artă: nu sufletul se orientează după natură, ci natura după suflet”, după cum observa din experiență modernistă proprie L. Blaga. În literatura romantică eram obișnuiți cu natura ca o stare de suflet, un fel de cutie de rezonanță a sufletului sau un fundal pitoresc reprodus pentru frumusețile sale plastice intrinseci. Sufletul se orienta după natură, căuta să se acordeze cu armonia, frumusețea și perfecțiunea ei. În arta modernă se produce acea inversiune copernicană, despre care vorbea Blaga, când „nu sufletul se orientează după natură, ci natura după suflet”. Artistul împrumută parcă naturii propriul său suflet clocotitor și o silește să ia parte la marea lui dramă interioară, așa cum se întâmplă vizibil în tablourile lui Van Gogh, de exemplu, cu chiparoșii, dealurile mișcătoare, valurile, stelele, obiectele ce preiau viața interioară contorsionată și frământările sufletului modern.

Fiind de emanație germană, era de așteptat ca cei mai reprezentativi scriitori expresioniști să se fi impus în spațiul de cultură și influență germană: Rainer Maria Rilke, Georg Trakl, Franz Werfel, dar și suedezul August Strindberg în teatru, sau Berthold Brecht și Samuel Beckett.

Rainer Maria Rilke, născut la Praga, care făcea parte atunci din Imperiul Austro-Ungar, scriitor de talie universală, *scriptor mundi*, a fost paradoxal un om fără țară. Ciclul de *Sonete către Orfeu*, scris pe tema puterii miraculoase a artei, din punct de vedere formal are toate atributele modernității, ale expresionismului. Versul este liber, cu măsura inegală, nemetronimică, fără ritmuri clasice și de multe ori fără rimă, deci versuri albe,

apropiind poezia de poemul în proză. Iată cum sună în traducerea lui Lucian Blaga un *Epilog* din poezia lui Rainer Maria Rilke, pe tema preferată de expresioniști a coexistenței paradoxale, surâzător de tristă a vieții cu moartea:

Mare e moartea
peste măsură.
Suntem ai ei
cu râsul în gură.
Când, surâzătoare, viața
ne-o credem în toi,
moartea, în miezul ființei,
plânge în noi.

Georg Trakl s-a născut în Austria, din tată șvab, de origine bănățean. Ca farmacist, cunoscător de medicamente și stupefiante, a încercat să-și rezolve dezamăgirile și conflictele existențiale prin refugiu în paradisuri artificiale, care îl vor smulge de pe pământ la numai 27 de ani. Opera sa de mică întindere, dar prețioasă, este cuprinsă în volumele de *Poezii*, *Sebastian în vis*, adunate apoi în *Opera poetică*. Una dintre cele mai reușite poezii ale lui Trakl, intitulată *Grodek*, după numele unei localități din Galiția, încorporează versul-cheie: „Toate drumurile duc în negru putregai”. Este un pastel tipic expresionist. Sentimentul apocaliptic, al sfârșitului de lume, alimentat de măcelul petrecut sub ochii săi, se proiectează în natură. Poetul procedează expresionist, în sensul că natura se orientează după suflet și nu sufletul după natură. Versificația liberă, imaginile și asocierile rare fac poezia dificilă, dar nu lipsită de sens: condamnarea din adâncul ființei a războiului ca manifestare absurdă de cataclism social.

Franz Werfel face parte din așa-numita „Școală de la Praga”, alături de Kafka și Rilke. La sensibilitatea specific expresionistă, s-a mai adăugat, ca la toți scriitorii germani din capitala Boemiei, în diferite feluri, experiența insularității, a emigrării prin mai multe țări europene, până când traversează Atlanticul și se așează în California până la sfârșitul vieții. A debutat

cu un volum de poezii simptomatice intitulat *Prietenul lumii*, urmat de *Unii pe alții*. Poeziile lui Franz Werfel gravitează în esență în jurul aceleiași tematici: crearea unei noi umanități, care să se numească iubire, evlavie, pace și fraternitate.

Expresionismul modernist trădează multe semne de asemănare cu **literatura absurdului și dadaistă**, ambele curente fiind create de scriitori de origine română: absurdul de Eugène Ionesco, naturalizat francez, alături de englezul Samuel Beckett, iar dadaismul de poetul și eseistul Tristan Tzara, ambele necesitând o cultură poetică și estetică aparte.

Impresionismul este mai puțin practicat în literatură. Denumirea sa provine din artele plastice, din tabloul lui Claude Monet, *Impression, soarele levant*. Impresionismul, apărut mai întâi ca reacție împotriva naturalismului, marchează desprinderea artei moderne de academismul tradițional. Reprezentanții impresionismului în literatură, mai ales în Franța, au fost asimilați cu simbolismul. Formele preferate ale scriitorilor impresioniști au fost poezia lirică, proza scurtă, piesele dramatice, toate având în vedere modul de exprimare subiectiv și o tehnică nouă care consta în notarea rapidă, imediată a senzațiilor fulgurante, trăirilor și impresiilor fugare.

Prof. univ. dr. Paul Magheru,
Oradea

-va urma-

Eroii de la Tisa – 1919

Constantin Moșincat

Dan N. Poinar

„Ducând hotarul nostru îngust,
la vechile hotare”. N. Vulovici¹⁰⁷

Concepția operațiunii ofensive a armatei române a fost influențată de evoluția situației politico-militare din Ungaria, care, prin guvernul bolșevic al lui Bela Kun, a refuzat recunoașterea hotărârii de unire de la

¹⁰⁷ Extras din lucrarea autorilor

1 decembrie 1918, de la Alba Iulia. În consecință, pentru a-și apăra suveranitatea și unitatea poporului, armata română trece la ofensivă, la 16 aprilie 1918, pe toate direcțiile și s-a oprit, la 1 mai 1919, pe aliniamentul general al Tisei¹⁰⁸.

Apărarea avansată pe Tisa a fost determinată de considerente de ordin strategic, deoarece trupele ungare sub raport numeric erau comparabile cu cele românești interveniente, cu excepția cavaleriei, unde puteam opune celor 10 escadroane ungurești, 58 românești. Apoi împingerea în câmpie a aliniamentului asigura un larg câmp de manevră acestei forțe mobile a cavaleriei române¹⁰⁹.

Refuzul conducătorilor Ungariei de a accepta victoria luptei de eliberare a popoarelor din imperiul austro-ungar, destrămat (ca și celelalte trei imperii), și în consecință nerecunoașterea noilor frontiere create prin voința de Unire, a dus la împotriviri de tot felul acesta al haosului, inclusiv pe calea armelor.

Evenimentele care s-au succedat au fost consemnate în documentele epocii și interpretate în mod diferit de istoriografia românească și străină. În spiritul respectului pentru adevărul istoric, ne delimităm de entuziasmul, de optimismul și subiectivismul celor ce au trăit evenimentele și păstrăm aprecierile corecte ale celor ce au cercetat și redat adevărul de pe poziții științifice și nu de pe poziții partizane, cu o interpretare favorabilă mai degrabă discursului politic decât scrierii adevărului.

¹⁰⁸ Dumitru Preda, *Sub semnul marii uniri*, Ed. Ideea Europeană, București, 2024; Ion Țepelea, *1919 o campanie pentru liniștea Europei*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p. 105

¹⁰⁹ Magyarország Hadtörténte (Istoria armatei ungare), vol. II, (în continuare H.M.), Budapesta, 1985, p. 218

Studiul nostru se bazează pe informațiile istoriografice ale căror autori susțineau câteva lucruri asupra cărora voim a face lumină. Această lumină răzbate din lectura atentă a documentelor emise de ofițerii din

Statul major¹¹⁰ și biroul de operații al Comandamentului Trupelor din Transilvania¹¹¹. Din analiza comparată a datelor, utilizate de mai mulți autori, rezultă câteva concluzii interesante a căror argumentare o vom susține în rândurile de față. *Jurnalul de operații* a stat și la baza

¹¹⁰ Șef de stat major al Comandamentului Trupelor din Transilvania a fost generalul Ștefan Panaitescu, sub conducerea căruia s-a întocmit *Jurnalul de operații*. Informațiile cuprinse în acest document sunt strict riguroase și se bazează pe rapoartele înaintate zilnic eșaloanelor superioare.

¹¹¹ Funcția de șef al biroului operații a fost asigurată până la 18. 03 1920 de către Lt.col. Ioan Tiron. Acțiunile armatei române la vest de Tisa sunt relatate cu amănunte în lucrări de referință dintre care amintim: General Gheorghe Mărdărescu, *Campania pentru dezrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei*, București, 1921; General Traian Moșoiu, *Ocuparea Budapestei-în legătură cu operațiunile militare din Ardeal 1918-1919*, Șimleul Silvaniei, 1922; Constantin Kirișescu, *Istoria războiului pentru întregirea României*, vol.2, București, 1989; Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *În apărarea României Mari. Campania armatei române în anii 1918-1919*, București, 1994; Ioan Țepelea, *1919 – o campanie pentru liniștea Europei*, Cluj-Napoca, 1995.

lucrărilor memorialistice întocmite de generalul Traian Moșoiu¹¹² și Gheorghe Mărdărescu¹¹³. „Jurnalul” reprezintă un document juridic de mare importanță ce ne clarifică și spulberă mituri tradiționale potrivit cărora: exista o unanimitate a dorinței de unire cu România a întregii populații ardeleni; mitul prieteniei dintre români și sârbi, s-ar fi manifestat și pe durata evenimentelor la care ne referim, sau că ofensiva armatei române fusese o reacție

de răspuns la ofensiva ungară din 16 aprilie 1919¹¹⁴.

Documentele de arhivă cercetate ne permit formularea unor concluzii mai nuanțate, ele fiind, cu siguranță, mult mai aproape de realitatea acelor vremuri. Apriori, reținem atenția cititorilor că jurnalul de operații este un document juridic obligatoriu de întocmit la război. Fiind o sinteză a celor mai semnificative momente trăite pe front, „jurnalul” furnizează cercetătorului suficiente informații care, mai târziu, pot fi argumente puternice pentru cei ce le-au trăit și mărturii în favoarea comportamentului corect al armatei române față de populația civilă, atât din Transilvania, cât și din Ungaria ocupată.

Cazurile izolate de represiune, consemnate în mod obiectiv și în „jurnal”, au fost consecința nerespectării regulilor de război – comunicate prin 19 Ordonanțe. Pe lângă misiunea de organizare și susținere a efortului militar de război, Comandamentul Trupelor din Transilvania i-a revenit și dificila misiune de a reinstaura ordinea și legea în spatele frontului, într-o societate anarhizată de comuniștii unguri.

Prin ordinul nr.1159/28.11.1918, Marele Cartier General dispunea înființarea Comandamentului Trupelor din Transilvania, odată cu a doua mobilizare a armatei române¹¹⁵.

La 11 decembrie 1918, sediul Comandamentului s-a stabilit la Sibiu, unde

¹¹² Generalul Traian Moșoiu (8 iulie 1868 – 15 august 1932). La 1 iunie 1889, sublocotenent în armata austro-ungară; 1 aprilie 1893 sublocotenent în armata regală română. Înalt și corpulent, cu un aspect exterior și o înfățișare perfectă, văzut de Nicolae Iorga, „*un ardelean cumplit la înfățișare și atitudine*”, a comandat Batalionul 9 Vânători, fiind „*un excelent instructor, conștiincios și inteligent*”. Înaintat în toate gradele numai la alegere și excepțional. Colonel la 1 aprilie 1916, comandă Regimentul 2 Dorobanți Vâlcea și apoi Grupul Lotru. Comandă Diviziile 20 și 23 Infanterie și Brigada 26. Reorganizează în Moldova, Divizia 12. Decorat cu *Mihai Viteazul și Legiunea de Onoare*. Comandă Divizia 7, Comandamentul Trupelor din Transilvania, Grupul de Nord, Gruparea de Manevră în campania împotriva bolșevismului ungar. Guvernator al Ungariei ocupate, Comandant al Corpului Vânătorilor, Guvernator al Basarabiei, Ministru de Război, Ministru al comunicațiilor, Ministru al Lucrărilor Publice, Senator de drept. Autor al lucrărilor: *Spiritul ofensiv al infanteriei 1909, Instructorii recruților de infanterie 1910, Ocuparea Budapestei în legătura operațiunile militare din Ardeal 1918-1919*. Pe larg vezi General Traian Moșoiu, *Memorial de război (august-octombrie 1916)*, Editura Dacia 1987; *Cronică de marș*, ediție prefatăă de Constantin Moșincat, Editura Cogito, Oradea, 1996; Gheorghe Tudor Bihoreanu, Constantin Moșincat, Ioan Tulvan, *General Traian Moșoiu - arhanghel al bătăliei pentru Ardeal*, Ed. Tipo MC, Oradea 2004.

¹¹³ General de Corp de Armată Gheorghe Mărdărescu (4 august 1866, Iași - 5 septembrie 1938, Neuheimbad, Germania). Studii: Școala militară de ofițeri 1888, Școala superioară de Război 1894. În războiul întregirii naționale a fost șef de stat major la Armatele 3 și 2. Ministru de război în perioada 1922-1926. A preluat comanda Comandamentului Trupelor din Transilvania după ce acesta fusese organizat în detaliu de Traian Moșoiu a folosit *Jurnalul* pentru lucrarea sa *Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei (1918-1920)*

¹¹⁴ Ioan Țepelea, *op.cit.*, p. 102 și urm.

¹¹⁵ Marele Stat Major, pe baza Instrucțiunilor secrete de mobilizare, a trecut întreaga armată din nou pe picior de război prin completarea cu oameni de la vatră din „*rezervă și miliții, până la contingentul 1894 inclusiv*”. Capul oștirii adresa un patetic Ordin de Zi, prin care chema la reluarea luptei, alături de aliații ce cunosc tăria ostașului de la Oituz, Mărăști și Mărășești. „*Înainte deci cu vitejia strămoșească*” spre frații din Bucovina și Ardeal ce ne așteaptă. La mobilizare forța combativă a armatei române era de 180 batalioane, 98 escadroane și 260 baterii cu un efectiv de 163.240 (Arhivele Militare Române, (în continuare: A.M.R.), fond 986, Serviciul Istoric, dosar 131, 268, 341, 833). Detalii și în *Istoria militară a poporului român* vol.V, p. 684-693.

se instalase și Consiliul Dirigent, sub președinția lui Iuliu Maniu. Imediat ce Comandamentul s-a organizat constituindu-se din Divizia 1 Vânători, Divizia 2 Vânători și Divizia 7 Infanterie - s-a ordonat ocuparea Ardealului pe aliniamentul Cîmpulung - Maramureș, vest Zalău, prin Poeni pe Crișul Repede, peste culmea Munților Apuseni și cobora în valea Mureșului, la vest de Zam.

Până la ocuparea acestei linii de demarcație, guvernul român a avut de trecut multe piedici din partea aliaților. Ungurii cereau Mureșul ca linie de demarcație. După ocuparea orașelor Reghin și Târgu Mureș, un detașament de infanterie a pus stăpânire pe Uioara, cu scopul de a zădărnici acțiunile patrulelor din divizia de secui, de sub comanda colonelului Kratochwil.

Trupele ungurești primiseră ordin să împrăștie mulțimea și pe reprezentanți aleși ai acestora, adunați la Alba Iulia. Prinderea conducătorilor era obiectivul urmărit de Kratochwil. Prinzând însă de veste că trupele române au ocupat poziții pe Mureș, Kratochwil renunță la proiectul său. În nord, până la 1 decembrie 1918, trupele Diviziei 7 infanterie au ocupat orașele Bistrița, Dej și Cluj, în timp ce Divizia a 1-a Vânători, sub comanda generalului Leca, și Divizia 2 Vânători, comandată de generalul Dabija, treceau în Ardeal în subordinea Comandamentului Trupelor din Transilvania. Prezența armatei române regale în Ardeal a descurajat și împiedicat formarea unor „republici locale” și estomparea actelor de sabotaj de tot felul.

Ordinul 231, semnat de generalul Constantin Presan, stabilea misiunile pentru unitățile concentrate în Transilvania. Ordinul prevedea ca, în cel mai scurt timp, trupele să treacă dincolo de munții Apuseni și să ocupe Crișana și Maramureșul¹¹⁶ Toate bandele de bolșevici trebuiau aruncate dincolo de linia

de demarcație formată din localitățile Hust, Satu Mare, Carei, Oradea, Salonta, Arad. În etapa a doua, dacă acțiunile se vor desfășura avantajos, se va trece de acest obiectiv la linia Szeged, Oroshaza, Debrețin și chiar dincolo, până la Tisa¹¹⁷.

Înaintarea trebuia astfel coordonată încât punctele tari din teren să rămână de fiecare dată în mâna trupelor române. Ordinul dat de Marele Cartier General avea în vedere, în primul rând, dispunerea inamicului, precum și natura spațiului geografic al teatrului de operații al războiului româno-ungar.

Gruparea forțelor Comandamentului Trupelor din Transilvania, a căror comandă a fost transferată, pe 12 aprilie 1919, generalului Gh. Mărdărescu, a fost realizată pe baza informațiilor deținute de Marele Cartier General despre inamic. Marile unități și unități ungare, în plin proces de mobilizare și realizare a noilor structuri, dispuneau de 7 divizii de infanterie și o brigadă marină, cu un efectiv de 55 – 60.000 militari¹¹⁸. În linia întâia erau aproximativ 20.000 oameni, 72 tunuri și 5 trenuri blindate, iar în linia a doua 45 – 50.000 luptători și 65 guri de foc¹¹⁹.

Cât privește calitatea trupelor, acestea erau „bine echipate și înarmate cu mitraliere și puști mitraliere. Artileria era insuficientă și neconstituită în comandamente. Cavaleria neorganizată încă, acționa cu un pluton pe Valea Crișului Alb. Instrucția și disciplina trupelor erau puternic bolșevizate.

Cu toate acestea, era de așteptat o rezistență destul de serioasă din partea ungarilor, dată fiind propaganda șovinistă¹²⁰ și formarea acestei noi armate pe baza voluntariatului. Solda trupei a crescut la peste 500 coroane pe zi, ceea ce dădea un plus de motivație.

¹¹⁶ A.M.R., *Ibidem*, 564-565, vezi și <https://istorielocala.ro/index.php/biblioteca-judetana-gheorghe-sincai-bihor/item/602-documente-inedite-despre-monumentul-ridicat-la-oradea-eroilor-rom>

¹¹⁷ *Ibidem*

¹¹⁸ Erdely ezredekek a vilaghaboruban 1914-1919, Budapesta, p. 318

¹¹⁹ General Gheorghe Mărdărescu, *Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei (1918-1919)*, București, 1922, p.40-41

¹²⁰ A.M.R., *fond Microfilme*, rola PII 5.219,593. Situația forțelor ungare la 12 aprilie 1919.

Acestor trupe li se mai alăturau, după informațiile deținute de comandamentul român, „grupuri de bolșevici și garda roșie”¹²¹. Divizia 20 secui, de sub comanda colonelului Kratochwil, era considerată ca „o mare unitate de elită”, cu oameni refractari la bolșevism¹²².

Campania armatei române din 1919 se înscrie ca una dintre cele mai onorante care

¹²¹ Constantin Moșincat, *Atitudinea autorităților și a populației civile ungare față de armata română de ocupație în perioada august-noiembrie 1919*, în *Pietre de hotar*, vol 1, 1997, p. 55. Col. Kratochwil a ordonat, cu de la sine putere, oprirea trupelor pe aliniamentul Sighet-Zalău-Zam și, în spatele acestui aliniament, a organizat armata. În 1940, într-o broșură propagandistică, își preciza poziția avută în 1919, și atribuia Diviziei 20 Secui rolul „de a fi oprit dezvoltarea ofensivei armatei române spre Budapesta” și de a fi salvat Europa de bolșevism. p.56

¹²² H.M., *op.cit.*, p.7. Hogy ez nem tortent meg es Kun Bela az oszekottettest a Dnyeszternel allo orosz bolsevistakkal megvalositan nem tudta es hogy a bolsevismus Kozepuropaban, sot talan egesz Europaban nem terejedt el, ez a Szekely Hadosztaly erdeme, mert 1919 marcius 21-en nem csatlakozott a bolsevizmushoz, hanem ellene fordult. Ezzel Kun Bela hatalma es vele a bolsevismus hallalos dofest kapott, nem tudott terjeszkedni es celjat: hogy egy voros hadseregre szert tegyen, nem erte el. A szekelvek elhatározasa tehat donto befolyással volt Europa sorsara es antibolsevista magatartasukkal Europat a bolsevismustol mentettek meg. Ez a szekelyek, a Szekely Hadosztaly lelvolhetetlen, maradando, el nem homalyosithato erdeme. (Că asta nu s-a întâmplat și că Bela Kun nu a reușit alianța cu Dnyeszternel și puterea bolșevică rusă și că în centrul și poate în întreaga Europă bolșevismul nu s-a instalat, **asta este meritul Diviziei de secui, căci la 21 martie nu s-a aliat cu bolșevicii, ci s-a întors împotriva lor**, (sublinierea lui Kratochwil, *fapt aproape imposibil, dacă ne gândim că generalul, la acea dată colonel, era pe front, iar pe 22 aprilie el a căzut prizonier, iar trupele sale încercuite la Nyregyhaza au fost dezarmate în mare parte, nota noastră*). Cu aceasta Bela Kun și cu el bolșevismul a primit o lovitură mortală căci nu și-au putut atinge țelul de a forma o armată roșie. Deci hotărârea secuilor a hotărât soarta Europei și prin poziția anti-bolșevică au salvat Europa de bolșevism (*exagerare pe care o punem pe seama contextului în care a fost făcută, căci, cu toată mândria sa, generalul a avut și afirmații corecte, aici însă scopul propagandistic este foarte evident!*) Acesta este meritul incontestabil al secuilor, al Diviziei de secui, (Traducerea autorului).

a consfințit unirea de facto, realizată de jure la 1 decembrie 1918. Această campanie, după cum demonstrează Ioan Țepelea în lucrarea sa *1919 o campanie pentru liniștea Europei*¹²³, întărește concluzia că efortul politic, dar mai ales militar, al României, și-au atins obiectivele. Liniștea Europei a fost, așadar, salvată și asigurată de armata română, concomitent cu realizarea obiectivului național.

Cea mai prețioasă informație privind cauza acțiunii ofensive a armatei române dincolo de Tisa o regăsim în *Jurnalul de operații al Comandamentului Trupelor din Transilvania*. Documentul amintit precizează că date fiind pe de o parte atacurile neconținute ale ungarilor contra trupelor noastre, iar pe de altă parte propaganda bolșevistă precum și terorizarea cu arma în mână a populației românești aflată în teritoriul încă neocupat¹²⁴, în conformitate cu ordinul 231/10.04.1919, trupele române au declanșat ofensiva pe tot frontul.

Acțiunile de luptă s-au purtat cu îndârjire deoarece inamicul ceda cu greu. Rapoartele operative consemnează eforturile depuse de trupele române pentru îndeplinirea misiunilor de luptă ordonate. Dacă desfășurarea luptelor respectă firul evenimentelor, fiind cam la fel prezentate de ambele tabere beligerante, bilanțul luptei avea înscrise în documente rezultatele diferite¹²⁵.

¹²³ Ioan Țepelea, *1919. O campanie pentru liniștea Europei*, Ed. Dacia, Cluj Napoca, 1995.

Vezi și <https://istorielocala.ro/index.php/biblioteca-judetana-gheorghe-sincai-bihor/>

¹²⁴ *Jurnalul de operații, op. cit.*, p. 145

¹²⁵ *Erdely ezredeke a vilaghaboruban 1914-1919*, Budapesta, 1939, p.319. Sursa maghiară citată menționează că au fost atacate de 3 Batalioane de infanterie, o companie de cavalerie și 2 baterii de tunuri. Pierderi proprii (unguri – n.n.): 18 morți, din care 7 militari și 11 civili (2 femei) și aproximativ 20 de răniți. Pierderile românilor au fost: aproximativ 450 morți și răniți. În curtea bisericii reformate au fost îngropați doar 18 morți, ceilalți fiind transportați la Cehu Silvaniei.

În *jurnalul de operații* sunt citați 2 ofițeri morți și unul dispărut, iar la inamic 30 morți și 30 răniți, în timp ce ungurii supraestimează la 450 numărul celor morți și răniți, din tabăra românilor.

În fruntea dispozitivului din centru, marșul triumfal spre Oradea, era avangardat de generalul Traian Moșoiu. Evenimentele se succedau cu repeziciune. Neliniștea și spaima generală era înlocuită cu bucuria primirii eliberatorilor. Rapoartele unităților evocă episoade dramatice de luptă, dar și evenimente ciudate, cum ar fi, de pildă, încercarea ofițerilor din divizia comandată de colonelul Kratochwil de a „rupe cu regimul politic roșu de la Budapesta”¹²⁶.

La Carei o delegație ungurească, în frunte cu doi maiori și un căpitan, s-a prezentat pentru parlamentări, aducând cu ei pe maiorul Rozin, cel căzut prizonier în luptele de la Hodod, cu propunerea de a „lupta alături de români împotriva trupelor roșii”. În acest scop, Divizia de secui se concentra în raionul Sovanihaza, Mateszalka. Era însă prea târziu, trupele române au încercuit și dezarmat unitățile trușăului Kratochwil. Suveranul Ferdinand, pentru această ispravă, l-a decorat, la Carei, pe generalul Traian Moșoiu, cu cea mai înaltă distincție de război, rezervată în exclusivitate ofițerilor, Ordinul „Mihai Viteazul”.

Cu valoare de simbol apreciem și mulțumirile oficialilor unguri și ale populației adresate armatei române, pentru că i-a „scăpat de urgia bandelor roșii ungare, angajându-se să se supună ordinelor”¹²⁷.

Altă parte dintre localnici, devotați cauzei ungurimii, s-a angajat în luptă „aruncând cu grenade asupra trupelor române. S-au găsit țărani morți pe linia de luptă”, scria comandantul Regimentului 4 Roșiori, relativ la luptele duse la Curitau¹²⁸.

Fiindcă evenimentele de la Oradea sunt cunoscute din cartea *Zile trăite* scrisă de

episcopul Roman Ciorogariu, vom concluda doar că 20 aprilie 1919 a fost „o zi de glorie”, cum pe bună dreptate o numise Nicolae Iorga. Generalul Traian Moșoiu devenise „eroul nostru național”, întâmpinat de primarul Rimler Karoly „la intrarea în oraș, cu pâine și sare”¹²⁹.

Obiectivul celei de-a doua etape fusese atins dar s-a continuat ofensiva până la Tisa, din considerente de ordin militar. Argumentele de ordin militar se pare că au prevalat, fapt pentru care generalul Franchet d'Esperey aprecia că ofensiva română „va avea în Orient cel mai mare efect politic”¹³⁰. Imediat, Marele Cartier General a transmis ordinul nr.457, din 20 aprilie 1919, care prevedea: continuarea cu maximum de energie a ofensivei; ocuparea nodurilor de căi ferate și ocuparea podurilor de peste Tisa. Ordinul de operații nr.10 din 21 aprilie 1919 pune în mișcare întregul dispozitiv ofensiv al Comandamentului Trupelor din Transilvania, care a ocupat malul stâng al Tisei, pe tot cursul său din Ungaria, până la 1 mai 1919.

În dimineața zilei de 20 iulie 1919, îndeosebi în zona Szolnok, după o puternică pregătire de foc de artilerie, trupele ungare au forțat Tisa, reușind în trei zile să creeze un cap de pod, adânc de 50 km, care însă a fost nimicit de contralovitura declanșată, la 24 iulie, inițial de Grupul de Manevră General Traian Moșoiu și apoi prin angajarea tuturor grupurilor, azvârlirea peste Tisa și refacerea apărării pe râu¹³¹. Pentru a nu-i da răgaz de refacere, la 29 iulie 1919, începea ofensiva română pe tot frontul, cu direcția loviturii principale pe direcția Szolnok, Budapesta. La vest de Tisa, cele 5 grupuri constituite au străpuns apărarea pe direcția lor, au încercuit forțele grupării inamice cu

¹²⁶ Dumitru Preda, ...*op. cit.* 226

¹²⁷ *Ibidem*, p.227

¹²⁸ A.M.R., *fond Microfilme* rola P.II. c.193, c.179

¹²⁹ Gheorghe Tudor Bihoreanu, Constantin Moșincat, Ioan Tulvan, *General Traian Moșoiu ...*, p. 46

¹³⁰ *1918 desăvârșirea unității ...*, *op.cit.*, doc. 592

¹³¹ *Jurnalul de operații ...*, p. 297-298

o parte din forțe, iar cu cealaltă parte a continuat ofensiva spre Budapesta¹³².

Operația ofensivă, la care a asistat Ferdinand însoțit de Maria, a pătruns pe o adâncime de 107 km și a atins un ritm mediu de 15 km pe 24 ore, fără pauză operativă. Atacul scurt, în centrul apărării, a determinat fracționarea dispozitivului de luptă inamic, manevrarea pe flancuri cu grupuri secundare, mobile ale cavaleriei ei, pătrunse pe 3 august 1919 în Budapesta¹³³. Despre eveniment vicariatul de Oradea Mare era înștiințat de Consiliul Dirigent de la Sibiu (anexa nr.1).

Intrarea armatei române în Budapesta era considerată ca un fapt de arme de cea mai mare importanță care consfințea unirea pe vecie a întregului popor românesc sub sceptrul regelui Ferdinand I.

Se cuvenea deci să se sărbătorească cu deosebită solemnitate acest mare eveniment istoric mulțumind în cântări de laudă și rugăciuni fierbinți înaintea de toate bunului Dumnezeu. Intrarea biruitoare a armatei române în Budapesta avea rostul de a curăți acel cuib de teroare de elementele de dezordine care amenința cu foc și distrugere o însemnată parte a Europei.

Așadar, operația militară constituia totodată o misiune istorică a românismului de apărător al culturii creștine contra barbarismului și o misiune civilizatoare. Armata română era socotită un garant, un paznic al ordinii în mijlocul curentelor distructive ale bolșevismului ungar și un mijlocitor al civilizației apusene¹³⁴. Până la 22 noiembrie 1919, teritoriul ungar la est de Dunăre a fost ocupat de armata română.

Astfel dreptul la autodeterminare a fost recunoscut și de către bolșevicii, unguri.

În toiul acestor lupte au căzut pe câmpul de onoare, pe malurile Tisei și în apropiere de Budapesta o seamă de eroi. Lor le dedicăm aceste rânduri în semn de omagiu. Pe 26 Martie 1920, generalul C. Șerbescu¹³⁵ trimitea vicarului episcopal ortodox de Oradea Mare adresa cu nr.13070 prin care îl invita ca să participe - alături de arhimandritul Iustin Șerbănescu, confesorul diviziei, cu toți preoții militari, - la oficierea parastasului în „memoria eroilor căzuți în luptele de pe Tisa în anul 1919, și în amintirea cărora Divizia 2 Vânători le-a ridicat un monument, la mormintele lor din cimitirul Oradea-Mare”¹³⁶.

Solemnitatea parastasului s-a oficiat pe 4 aprilie 1920, în biserica catedrală, și a fost urmat de procesiune la mormintele eroilor din cimitirul municipal. La ceremonialul religios și militar au luat parte toți ofițerii superiori și inferiori din Garnizoană, câte o delegație de 12 oameni, corp de trupă, din fiecare unitate a Diviziei 2 Vânători de toate gradele. Compania de onoare și gornistii, cu drapelul de luptă, a fost asigurată de Regimentul 2 Vânători, iar muzica de Regimentul 85 Infanterie. Generalii au fost flancați de ofițerii superiori și inferiori, dispuși pe front de câte 8, iar autoritățile

locale au fost reprezentate de prefectul de Bihor, primarul orașului, președintele Tribunalului și alții. În ordine au fost dispuse compania de onoare cu gornistii,

delegațiile corpurilor, Școlile, poporul etc. După oficierea tristăgionului la morminte acestea au fost sfințite de

¹³² General Traian Moșoiu, *Ocuparea Budapestei în legătură cu operațiunile militare din Ardeal, 1918-19*, București, Ed. Atelierele Cartea Românească, f.a., p. 7-8

¹³³ Dumitru Preda, *op.cit.*, p. 393-394. Dan Achim, Ion Costin, *Bolșevismul în Ungaria (1919)*. Bela Kun în misiune, Editura Gutinul, Baia-Mare, 1991

¹³⁴ Arhivele Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei, Bihorului și Sălajului (în continuare: A.E.O.R. Bh.-Sj.), *fond Episcopia Ortodoxă română Oradea, Documente*, Act. Nr.687/1919 (II – 17- 1919)

¹³⁵ Generalul Șerbescu cu Divizia 2 Vânători a intrat în componerea de luptă a Grupului de Sud, alături de D.18 I., Bg.3 Roșiori, și au forțat Tisa în sectorul Fegyvernek, Tiszabö, în timp ce în sectorul Szolnok-Mindszent divizia urma să execute acțiuni „demonstrative” și incursiuni în punctele posibile de trecere A.E.O.R. Bh.-Sj., *fond Episcopia ortodoxă Oradea Mare, Documente*, Act nr.13070/ 26 Martie 1920.

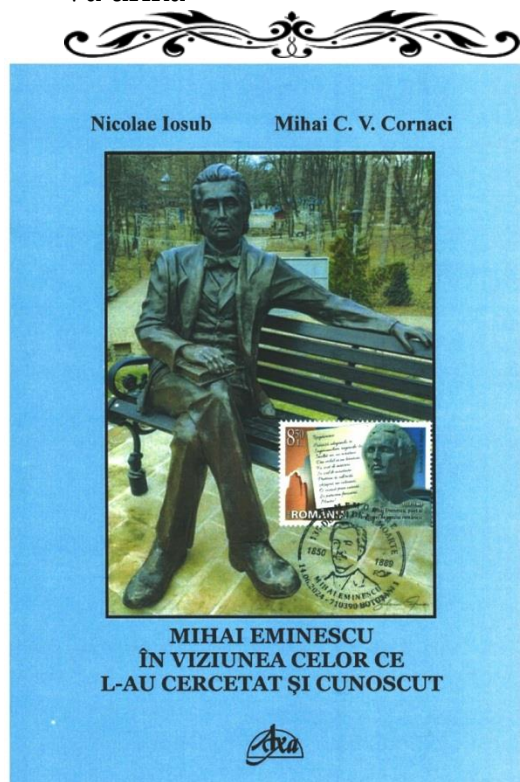
¹³⁶ *Ibidem*

arhimandritul Iustinian iar cuvântările au fost rostite de generalul Șerbescu și maior Vârtejanu, din partea armatei și de Roman R. Ciorogariu. Pe adresă de invitație Roman R. Ciorogariu adnota: „ce frumos plănuit și ce măreț realizat”¹³⁷.

După celebrarea firescului gest de camaraderie săvârșit de personalul diviziei, cu largul concurs al bisericii și al oficialităților locale, generalul, a doua zi, adresa vicarului Roman Ciorogariu mulțumiri sufletești, în numele ofițerilor și a trupei, și recunoștința pentru participarea la „pioasa și patriotica serbare cu ocazia procesiunii și inaugurării modestului monument ridicat în memoria eroilor căzuți pentru întregirea neamului pe Tisa aduși și îngropați în cimitirul din Oradea-Mare”¹³⁸.

Col. dr. constantin Moșincat
Col. ing. Dan N. Poinar

-Va urma-

LUI MIHAIL EMINESCU

Ne-ai încălzit ca razele de soare
Care deschid întâiul trandafir,
Poet erou al dragostei în floare,
Al chinurilor ei supus martir.

Apostol într-a neamului durere
Tălmăcitor al vremilor ce vin,
Ce-ai dat avânt, lumină și putere
Nu farmecece cântecului lin.

Luceafărul din zări îți era frate,
Cu el ai dat pământului ocol,
Din flori de tei în plete scuturate
Tu ai făcut al visului simbol.

Din doină freamăt crunt de vitejie
Și din satiră fulgere ce frâng,
Azi vieața noastră ți se-nchină ție
Întreagă, pe când inimile plâng.

Cântăm încet și fața ne e udă
Ne pică lacrămile tot mai des,
Căci ai avut o soartă-atât de crudă...
Și plângem fiindcă nu te-am înțeles.

(Maria Cunțan - 1916)

Poezii din volum

NEMURITOR LUCEAFĂR

Pe-al nemuririi cer, o stea lucește
Dând timpului un altfel de-nțeles
Aceasta, Eminescu se numește
Și raza ei se scurge-n noi ades,

Când ne oprim la tei sau lângă codrii,
Ce freamătă prin ramuri de cuvânt,
Când ascultăm vrăjiți parcă de glasul,
Frunzișului, ce-l poartă pe pământ,

Când ne oprim pe iarbă la izvorul,
Ce chipul i-a păstrat prin unde clare,
Și ne-adăpăm înfiorați, când dorul
Crește și se face tot mai mare,

Când ne poartă pașii pe la lacul
Cu nuferi plutitori, făcuți poeme,
Și simțim cum se comprimă veacul
Și-o zi se face-o zbatere de gene,

Când goi de vise, rătăcim prin lume,
Ne-îmbracă el, cu-al versului veșmânt.
Eminescu, cel mai dulce nume,
Nemuritor luceafăr pe pământ!

(Autor: Mirela Butacu - 2025)

¹³⁷ Ibidem

¹³⁸ Idem, Act 233/5.04 1920

Pacatele noastre...

Nicolae Dima

Romania de azi e un cobai pe care se experimenteaza diferite scenarii pentru viitorul omenirii. Cine si cand a inceput experimentul e greu de precizat, dar faza vizibila a tragediei a inceput in Rusia in 1917 si a ajuns la noi odata cu invazia sovietica din 1944. Sovieticii au trecut imediat la aplicarea unui plan conceput la Moscova si cunoscut doar de putini dintre de ei. Prin „ei” ma refer la un numar redus de ofiteri KGB si de membri ai Comitetul Central din care unii erau evrei. Si aici voi face o paranteza. Evreii comunisti au fost o minoritate intre evrei, dar au dat tonul unei schimbari unice in istoria lumii moderne. Si dupa cum se stie, tonul face muzica. Acei indivizi au declansat inchizitia impotriva crestinilor, a popoarelor ocupate din Europa de Est. Lupta contra crestinatatiei continua si azi: agenda woke, neomarxistii, trotskistii, extremismul musulman... Restul e istorie si istoria e bine documentata, dar putini sunt cei care au curajul sa recunoasca si sa denunte abominatia si consecintele ei.

Crucificarea Romaniei incepe deci in 1944 imediat dupa ocuparea tarii. La inceput a fost arestat maresalul Antonescu si membrii guvernului fiind acuzati de crime de razboi. Noul regim instalat de sovietici la Bucuresti i-a condamnat la moarte si i-a executat. Apoi au fost arestati nationalistii si liderii partidelor politice. Foarte multi dintre ei au fost ucisi in inchisori. Altfel, intreaga tara a devenit un diabolic camp experimental. Populatia a fost infometata si unii romani, in special in Moldova, au murit de foame. Imi amintesc bine de acea perioada pentru ca familia noastra cu opt copii abia supravietuia. Locuiam la Bucuresti si aveam 11 ani in vara anului 1947 cand parintii m-au retras de la scoala si m-au trimis la bunica din satul Curcani de pe valea Argesului. Am supravietuit, dar ranile sufletesti ale acelor ani le port cu mine pana in ziua de azi. Si cand lucrurile au inceput sa se mai indrepte, fratele meu Ion, cu sapte ani mai mare decat mine, a fost arestat si

condamnat la 20 de ani de inchisoare. Apoi, la varsta de 19 de ani, am ajuns si eu la inchisoare si desi am fost timp de un an de zile impreuna cu Ion la inchisoarea din Aiud, nu ne-am intalnit nici odata...

In timpul detentiei politice din Romania s-au experimentat doua metode de intoarcere a omului de la Dumnezeu la cel necurat. La penitenciarul din Pitesti s-au incercat cele mai abominabile metode de schingiuire fizica pentru a face tinerii detinuti sa renunte la credinta lor in Iisus. Una din victime a fost arhimandridul Roman Braga, care ulterior a reusit sa plece din tara si s-a stabilit in Statele Unite. L-am intervievat prin anii 80 cand eram reporter la Vocea Americii si prin acel interviu am deschis investigatiile asupra acelei asa-numite reeducari. Redau din memorie o parte din interviu: „*Frate Nicolae, uita-te la mine. Mi-au scos toti dintii din gura; mi-au smuls unghiile; m-au schingiuit cu salbaticie; si tot ce au vrut de la mine a fost un cuvânt de blasfemie impotriva Mantuitorului. Nu mai puteam sa rezist acelor chinuri si am vrut sa-l denunt pe Iisus, dar de cate ori deschideam gura sa spun un cuvânt de hula, limba se poticnea si nu iese nimic din gura mea...*”

Reeducarea de la Pitesti a esuat deoarece atunci cand scapa de schingiuiri cei mai multi oameni isi revin si se intorc cu fata la Dumnezeu. Experimentul a esuat si trebuia schimbat. In consecinta, Securitatea l-a modificat in mod pervers si prin anii 1960 l-a aplicat cu mult mai mult rafinament la inchisoarea din Aiud. S-a renuntat la schingiuiri fizice si s-a recurs la ademeniri si cumparari de suflete. S-a promis libertatea si incadrari sociale atragatoare celor care semnau declaratii de sustinere a regimului comunist. Unii detinuti au cedat presiunilor, dar altii au murit refuzand pactul cu diavolul. Cine a pus la cale acele sacrilegii? Asa ceva nu putea fi conceput decât de diavol. Dumnezeu poate tolera uciderea trupului, pentru că trupul este doar o hologramă a sufletului care e nemuritor. Incercarea de a ucide sufletul, scanteia

divine sadita de Atotputernic in fiecare om, e de natura diabolica si nu poate fi iertata. Este ceace s-a intamplat la Aiud si ce se intampla azi si in Romania si in lume; ademenirea si cumpararea sufletelor. Si cum a inceput aceasta aberatie la noi in tara? Iata ce ne dezvaluie dupa 1989 un ziar din Bucuresti:

În iunie 1947, nou înființata Securitate a primit un manual cu instrucțiuni strict secrete, menite să provoace: dezorganizarea societății; blocarea economiei; compromiterea tuturor reperelor morale și tradiționale ale țării; promovarea unor indivizi incompetenți în funcții importante în scopul perturbării societății; compromiterea oamenilor de valoare care refuză să devină agenți informatori; salarii de mizerie pentru funcționari în vederea sabotării statului; eliminarea din școli și universități a profesorilor bine pregătiți; ruinarea țăranilor; denigrarea bisericii; lichidarea fizică a liderilor politici din opoziție, organizarea de crize de orice natură...

Reaminesc ca marile schimbări din tara noastra au fost operate în urma directivelor KGB si e bine sa stim că s-a aflat de acele directive de la alte țări foste comuniste care le-au publicat. Securitatea zisă românească nu le-a dat în vileag. Ceea ce este, însă și mai grav e faptul că la Moscova, KGB-ul era în mare măsură în mâinile unor evrei, iar aceștia au pus tot evrei în poziții cheie ale securității din țara noastră. Prin acei indivizi s-au conceput primele crime împotriva națiunii române. Fac aceste afirmatii cu mari rezerve pentru ca ma gândesc la pastorul Wurnbrandt, evreu creștin cu care am fost în aceeași închisoare. Ma gândesc la confratele Nicolae Steinhart, care în închisoare s-a botezat și mai târziu a devenit călugăr ortodox. Ma gândesc la Jaques Elias, care nu și-a schimbat religia, dar s-a purtat ca un adevărat creștin. Asemenea evrei fac cinstie neamului lor și națiunii noastre. Din nefericire mulți evrei oportuniști s-au dat însă cu sovieticii și au instaurat sângeirosul regim din Romania. Și sunt mult prea mulți asemenea indivizi. Mentionez doar cativa:

Teohari Georgescu-Tescovich, Ana Pauker, Kishinevski, Rautu, si multi altii de la kaghebiști ca Nikolski, aflati la vârful securității, până la colonelul Cohler de la Aiud și zisul Marina de la Pitești...

A survenit apoi rasturnarea din 1989, planificata de aceasi conjuratie, dar care a schimbat doar fata comunismului. Practic, s-a trecut de la experimentul Pitesti la experimentul Aiud! Oamenii lui Soros si ai globalismului, alde Ilescu, Brucan, Roman si urmasii lor, zambesc (de fapt rad de noi in hohote) si fac pe democratii. Supusii si acolitii lor sunt rasplatiti insa regeste. Indivizii primesc fotolii parlamentare, posturi ministeriale si stipendii viagere. Si ce s-a ales de tara in ultimii 35 de ani? Iată ce consemna în iulie 2022 Mihai Cantuniari, un scriitor roman contemporan, constient si competent:

Guvernele de după 1989, toate fără excepție, sunt vinovate față de România și de români - vinovate în fața Istoriei, din care nu au învățat nimic. Slabe și confuze, nesigure pe ele, bâjbâind și tatonând mereu terenul, anemice, mioape și profund egoiste, amonale, josnic de arghirofile, greșos de lacome și materialiste, cel mai adesea antinaționale, aservite tuturor intereselor altele decât românești, preș sub picioarele minoritarilor tot mai agresivi... Pentru toate acestea, nu poporul este de vină. Așa cum am mai scris și în alte ocazii, neamul românesc este o paradigmă a acțiunii guvernanților asupra lui: dă-i conducători buni, demni, clarvăzători, fermi, hotărâți, cinstiți - și se va conforma înaltelor comandamente morale; dar pune-i în fruntea țării lichele, hahalere, vânduți, tupeiști, penibile marionete ale altor Puteri, nesimțiți, egoiști, orbi la suferințele neamului - și veți obține rezultatul ultimelor decenii. La asta, s-avem iertare, nu mai e nimic de adăugat! („Omul ca Iarba”, volumul 3, în pregătire, Ed. Humanitas).

Si ajungem in zilele noastre. Cand romanul se da dupa vremuri sare peste cal si devine

mai catolic decat papa. Asemenea... neoameni l-au martirizat pe Calin Georgescu si ne-au facut de rasul intregii lumi cu democratia noastra de trei parale. Noroc ca si Franta a facut acelasi lucru demonstrand ca nici occidentul nu e mai breaz. Acum politicienii nostri se dau de ceasul mortii sa-l denunte pe Trump. Pana mai ieri erau cei mari pro-americani din lume si deodata au devenit anti-americani furiosi. Vetii vedea ca aceiasi indivizi vor deveni pro-rusi cand si daca istoria isi va schimba din nou directia...Vai de pacatele lor!

Prof. univ. Dr. Nicolae Dima,
S.U.A.8 Aprilie 2025

6 MARTIE 1945 – ÎNTRE LEGENDĂ ȘI REALITATE IOAN SCURTU

Între multele legende privind istoria contemporană se numără și cea privind Conferința de la Yalta, unde Stalin, Churchill și Roosevelt și-ar fi stabilit zonele de influență de după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial. Guvernul instalat în România la 6 martie 1945 ar fi fost expresia acestei înțelegeri. Pe de altă parte, s-a lansat ideea că regele Mihai ar fi fost supus unor puternice presiuni și amenințări din partea lui A.I. Vișinski, care ar fi bătut cu pumnul în masă și ar fi declarat: „Yalta sunt eu !” Aceste legende au fost promovate prin cărți și studii, articole de presă, emisiuni de radio și tv etc.

Una dintre cele mai mediatizate cărți a fost *Yalta și crucificarea României* publicată de Nicolae Baciuc la Roma, în 1983, în limba română, tradusă apoi în engleză și franceză.

Despre declarația lui Vișinski s-au publicat mai multe cărți, bazate pe discuțiile cu regele Mihai după abdicarea sa în 1947. Între acestea: Arthur Gould Lee, *Crown against sickl. The story of King Michael of Rumania*, publicată în 1950, tradusă apoi în română și publicată la București în 1992 cu titlul *Coroana contra Secera și ciocanul. Povestea regelui Mihai al României*; Nicolette Franck, *La Roumanie dans l'engrenage*, apărută la Paris/Bruxelles în 1977, tradusă apoi și difuzată în 1992 în România cu titlul *O înfrângere în victorie. Cum a devenit România din Regat, Republică Populară (1944-1947)*; Philippe Vigué Desplaces, *Le Règne Inachevé. Conversation avec Sa Majesté le Roi Michael 1- er de Roumanie*, tradusă și difuzată în România începând cu anul 1995, cu titlul *Mihai al României. O domie întreruptă*; Mircea Ciobanu, *Convorbiri cu Mihai I al României*, apărută în 1991.

Ministrul de externe Constantin Vișoianu susține aceleași legende în cartea sa intitulată *Misiunile mele. Culegere de documente*, ediție îngrijită de George G. Potra, Nicolae Dinu (coordonatori), publicată în 1997. Documentele contrazic ambele legende, demonstrând că realitatea este mult mai complicată și nu poate fi redusă la formule precum „crucificarea României”, sau „Yalta sunt eu”, lansate ca urmare a unor analize superficiale, a dorinței de publicitate sau pentru a acoperi cedări politice cu consecințe grave pentru poporul român.

Împărțirea Europei în sfere de influență nu a început și nu s-a sfârșit la Yalta. Documentele arată că discuțiile pe această temă au demarat în 1941, când cel de-al Doilea Război Mondial era în plină desfășurare, și s-au încheiat prin semnarea tratatelor de pace în 1947. În decembrie 1941 a avut loc o primă discuție, la

Moscova, între liderul sovietic Iosif Visarionovici Stalin și ministrul de externe al Marii Britanii, Anthony Eden, privind organizarea Europei după război. Cu acel prilej, Stalin și-a exprimat dorința ca Uniunea Sovietică să dispună de un „brâu de securitate”, format din state cu regimuri „prietene”, care să nu mai permită ca de pe teritoriul lor să se declanșeze un război din partea Germaniei contra URSS. În acest „brâu de securitate” urma să fie inclusă și România. Peste puțin timp, atât Foreign Office-ul, cât Departamentul de Stat s-au declarat de acord cu solicitarea lui Stalin[1].

O primă înțelegere a fost realizată la întâlnirea miniștrilor de externe ai URSS, Marii Britanii și SUA, desfășurată la Moscova în zilele de 19-30 octombrie 1943, când s-a constituit Comisia Consultativă Europeană, care avea la bază hotărârea celor trei state potrivit căreia „vor acționa împreună în toate problemele privitoare la capitularea și dezarmarea inamicului”[2]. Un eveniment esențial a fost Conferința de la Teheran din 28 noiembrie – 1 decembrie 1943, la care I. V. Stalin, F. D. Roosevelt și W. Churchill au decis „să conlucreze atât în timpul războiului, cât și în perioada de pace care va urma”[3]. Cu acel prilej, președintele SUA și primul ministru al Marii Britanii au acceptat propunerea lui I.V. Stalin ca în statele aflate la granița Uniunii Sovietice să nu mai existe guverne ostile acestora.

Concepția lui I.V. Stalin era următoarea: „Acest război nu se poartă ca războaiele trecutului; cine ocupă un teritoriu își impune, de asemenea, propriul sistem social. Toți își impun propriul sistem câtă vreme armata lor are puterea s-o facă. Nici nu poate fi altfel”[4].

Forma sintetică a celor convenite de comun acord a aparținut premierului britanic, cu prilejul vizitei sale la Moscova în octombrie 1944. În memoriile sale, W.Churchill a descris maniera în care s-a adresat lui Stalin: „Momentul era propice pentru treburi, așa că am spus: <Hai să rezolvăm problemele noastre în legătură cu Balcanii. Avem acolo

interese, misiuni, agenți. Să nu ajungem la scopuri contrarii în chestiuni minore. Cât privește Britania, v-ar conveni să aveți o predominare de nouăzeci la sută în România, noi să avem nouăzeci la sută de spus în Grecia și să mergem cu cincizeci și cincizeci în Iugoslavia?” Evident, lui Stalin i-a plăcut propunerea, drept care „a luat creionul lui albastru și a făcut un semn aprobator”[5].

Așadar, în privința României „cărțile erau făcute” din octombrie 1944, astfel că la Conferința de la Yalta (4 – 11 februarie 1945) cei trei – Stalin, Roosevelt și Churchill – nu au discutat despre țara noastră, al cărei nume nici măcar nu a fost menționat.

La încheierea Conferinței a fost publicată *Declarația asupra Europei eliberate*, în care se exprima „acordul comun de a duce o politică comună din partea celor trei guverne ale lor în timpul perioadei temporare de instabilitate în Europa eliberată și acela de a ajuta popoarele Europei eliberate de sub dominația Germaniei naziste și popoarele fostelor state satelite ale Axei să rezolve prin mijloace democratice problemele lor politice și economice cele mai urgente”[6]. Redactat într-o formă alambicată, textul lăsa să se înțeleagă că cei trei se pronunțau pentru dreptul popoarelor de a-și rezolva problemele interne prin mijloace democratice. Această idee a fost reținută de liderii partidelor istorice din România (PNȚ și PNL), precum și de regele Mihai. Istoria a demonstrat că această *Declarație* avea menirea de a ascunde opiniei publice adevăratele înțelegeri la care au ajuns liderii URSS, SUA și Marii Britanii. Mărturie stau evoluțiile ulterioare înțelegerii de la Yalta. Liderul de la Kremlin a acționat metodic, încă din timpul războiului, reușind să impună dominația sovietică în Bulgaria, România, Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, partea estică a Germaniei, a sprijinit preluarea puterii de către comuniști în Albania și Iugoslavia[7], cu acordul complice al conducătorilor SUA și Marii Britanii.

În România, la 23 august 1944, după demiterea mareșalului Ion Antonescu, s-a constituit un guvern de militari și tehnicieni condus de generalul Constantin Sănătescu, girat din punct de vedere politic de PNT, PNL, PSD și PCR. *Convenția de armistițiu* din 12 septembrie 1944, semnată la Moscova, prevedea înființarea Comisiei de Control Aliate, cu misiunea de a supraveghea și impune condițiile stabilite de Națiunile Unite (URSS, Marea Britanie, SUA)[8]. Documentul prevedea că granița dintre România și Uniunea Sovietică era cea “stabilită prin convenția româno-sovietică din 28 iunie 1940”, de fapt prin nota ultimativă de la acea data. Astfel, Churchill și Roosevelt confirmau nu numai pactul Molotov-Ribbentrop din 23 august 1940 (care se referea la Basarabia), ci și anexarea nordului Bucovinei și a ținutului Herța.

Deoarece PCR nu avea forța necesară pentru a prelua puterea, Kremlinul a indicat formarea unei coaliții cât mai largi, pe baza unui program propus de comuniști. Ca urmare, la 26 septembrie 1944, PCR a publicat *Platforma – program a Frontului Național Democrat*, la care au aderat PSD, Frontul Plugarilor, MADOSZ-ul (devenit Uniunea Populară Maghiară), Uniunea Patrioților (care-și va lua numele de Partidul Național Popular), Sindicatele Unitare și alte organizații. La 4 noiembrie 1944 s-a constituit un nou guvern Sănătescu, de această dată cu caracter politic, posturile fiind împărțite între PNT, PNL și FND (fiecare cu câte o treime din mandate). A urmat, la 6 decembrie 1944, un cabinet prezidat de generalul Nicolae Rădescu, având aceeași structură, mai puțin un minister pentru PNT, cel de Interne, preluat de primul ministru.

În zilele de 31 decembrie 1944 – 16 ianuarie 1945, o delegație a PCR, formată din Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ana Pauker și Gheorghe Apostol, s-a deplasat la Moscova, fiind primită de I.V.Stalin. Cu acest prilej, liderul sovietic a indicat calea de urmat în perioada imediat următoare: acordarea unei atenții speciale reformei agrare și trecerea la

împărțirea pământului moșierilor la țărani; să nu se respingă colaborarea cu elementele burgheze antigermane, în speță gruparea Tătărescu; să se urmeze cursul spre formarea unui guvern FND; să se dezvolte teza potrivit căreia dacă un asemenea guvern va fi constituit, URSS va restitui României Transilvania de nord [9].

Programul trasat de I.V. Stalin a fost înfăptuit pas cu pas, pe parcursul a mai puțin de două luni. La 29 ianuarie 1945 s-a dat publicității *Programul de guvernare al Frontului Național Democrat*, în care se preciza: „Experiența făcută cu guvernele de coaliție de până acum arată că țara și poporul român au nevoie de un guvern cu adevărat democrat, ieșit din concentrarea într-un singur front – FND – a tuturor forțelor democratice, legate temeinic pe baza unui program unitar de guvernare a țării, ale cărei probleme vitale să fie imediat soluționate. Numai un guvern al Frontului Național Democrat va fi în stare să spulbere neîncrederea din partea Uniunii Sovietice și a aliaților ei față de România”[10]. În ședința din 31 ianuarie 1945, Consiliul FND a hotărât să realizeze o colaborare cu gruparea liberală condusă de Gheorghe Tătărescu și cu cea național-țăranistă inițiată de Anton Alexandrescu, pe care să le contrapună PNL și PNT[11].

Pentru a câștiga adeziunea țăranimii, Frontul Plugarilor a lansat, la 10 februarie 1945, un apel prin care aceasta era îndemnată să treacă imediat la ocuparea pământurilor moșierești, dând asigurări că „Guvernul Frontului Național Democrat va consfinți prin lege lucrările de confiscare a moșiilor și de înproprietărire a țăranilor”[12]. La mijlocul lunii februarie a fost declanșată campania de răsturnare a guvernului Rădescu și pentru formarea unui guvern al FND. Cea mai mare manifestație s-a desfășurat la București în ziua de 24 februarie, când s-au înregistrat altercații cu forțele de ordine, în urma cărora s-au înregistrat – potrivit datelor oficiale – 2 morți și 18 răniți[13]. În aceeași zi, miniștrii FND au decis să nu mai participe la

ședințele Consiliului de Miniștri și au trimis regelui o telegramă prin care cereau demisia guvernului condus de „călăul Rădescu”[14].

La rândul său, **Comisia Aliată de Control** a decis ca armata, jandarmeria și poliția română să depună armele, pentru a nu le folosi de guvernul Rădescu împotriva manifestanților. Spre sfârșitul lunii februarie 1945, punctele stabilite de I.V. Stalin erau îndeplinite, astfel că a fost trimis în România primul-adjunct al ministrului de externe sovietic, Andrei Ianuarevici Vișinski pentru a rezolva criza politică. Scenariul era scris la Moscova, Vișinski având misiunea de actor și regizor politic. Decizia de schimbare a guvernului revenea, conform normelor constituționale, regelui, astfel că asupra suveranului trebuia să acționeze[15]. Poziția celor doi era inegală: Vișinski reprezenta o mare putere, în timp ce regele se afla în frunte unei țări controlată de sovietici; Vișinski avea o mare experiență politică (procuror general al URSS, participant la conferințele internaționale, inclusiv la Yalta), Mihai I se implicase puțin în treburile statului (excepție făcând momentul 23 august 1944); emisarul sovietic era în puterea vârstei (62 de ani), în timp ce suveranul nu împlinise 24 de ani.

Versiunile regelui Mihai. Multă vreme opinia publică, istoricii, oamenii politici au cunoscut doar versiunile lansate de regele Mihai și apropiații săi despre întâlnirile și discuțiile cu Vișinski, prin care au lansat diverse legende, care au căpătat credibilitate și răspândire. În iulie și octombrie 1990, scriitorul Mircea Ciobanu a avut o amplă discuție cu regele Mihai la Versoix (Elveția), prilej cu care a obținut mai multe documente din arhiva personală a suveranului, între care și stenogramele celor trei întâlniri cu A. I. Vișinski, care au fost incluse în *Addenda. Documente*, la cartea sa *Convorbiri cu Mihai I al României*. Vom cita pasaje semnificative din aceste documente (cu italice). **Prima stenogramă** poartă data 27 februarie 1945, ora 21,00[16].

1.I. Vișinski (în continuare V): *Sunt împuternicit de guvernul Uniunii Sovietice să exprim Majestății Voastre câteva probleme cu caracter urgent, care s-au ivit în urma recentelor evenimente interne din România. S-a tras asupra populației pașnice în fața Palatului Regal, Prefecturii de Poliție și Ministerului de Interne.*

După ce a adus grave acuzații generalului Rădescu, V. a întrebat: *Nu se gândește Majestatea Voastră că se impune demiterea imediată a guvernului Rădescu și formarea unui guvern din reprezentanții partidelor democratice, care să se sprijine pe încrederea poporului?*

Regele (în continuare R): *Am început de ieri încă consultări în acest sens. Informarea în această privință cere timp pentru a găsi soluția cea mai bună.*

V: *Înțeleg foarte bine greutatea rezolvării acestei probleme serioase, dar Majestatea Voastră ar trebui să ia o hotărâre.*

R: *Trebuie să ținem seama și de hotărârea de la Yalta.*

V: *În hotărârea de la Yalta nu se spune nimic despre guvernul Rădescu. Care va fi hotărârea Majestății Voastre pe care să o raportez guvernului meu asupra celor două probleme expuse de mine?*

R: *După cum am spus am început încă de ieri consultări în vederea unei formule de guvern.*

V: *Îmi permit, deci, să înțeleg că asupra celor două probleme esențiale: demiterea imediată a guvernului Rădescu și crearea unui guvern în care să intre reprezentanții partidelor democratice și persoane în afară de partid, care să se sprijine pe încrederea și voința maselor poporului, Majestatea Voastră este de acord cu punctul de vedere al guvernului meu.*

În continuare V. a adus noi acuzații lui Rădescu, conchizând: *Nu putem îngădui ca pe teritoriul unei țări aflate în spatele frontului nostru să se tolereze manifestări reacționare și chiar prohitleriste.*

Constantin Vișoianu: *...pot să vă dau și eu unele lămuriri în această privință la întrebarea pe care o vom avea.*

V: Nu cred că vom avea întrevederi cu vreunul din miniștrii actuali, deoarece am mandat limitat de a prezenta Majestății Sale sugestiile guvernului sovietic. Am convingerea că Majestatea Sa, cu perspicacitatea pe care a dovedit-o cu prilejul vizitei mele precedente [din noiembrie 1944] va ști să ia hotărârea și măsurile cele mai potrivite situației de azi spre binele României și Uniunii Sovietice. A încheiat cu cuvintele: *Voi rămâne pentru mai multe zile aici și rog pe Majestatea Sa să-mi permită să-l vizitez dacă voi avea nevoie să-i mai prezint vreo chestiune.*

R: *Încuviințează* [acesta fiind ultimul cuvânt consemnat în stenogramă].

După cum se poate constata, audiența s-a desfășurat într-o atmosferă normală, emisarul sovietic folosind formule protocolare. A precizat mandatul cu care a venit în România și anume de a discuta cu regele Mihai, care să procedeze la demiterea guvernului Rădescu și formarea unui nou cabinet agreat de Kremlin.

A fost singura audiență la care regele a invocat „hotărârea de la Yalta”, iar Vișinski a declarat că în hotărârea de la Yalta nu se spune nimic despre guvernul Rădescu. Într-adevăr, la Yalta nu s-a vorbit de guvernul Rădescu, nici chiar de România. Cu toate acestea, peste câțiva ani – pe fondul Războiului Rece, în care principalii protagoniști erau SUA și URSS – atât regele, cât și Vișoianu, stabiliți în Occident, au lansat ideea că la această audiență Vișinski ar fi declarat: „**Yalta sunt eu!**”

Congresul SUA a constituit o „Comisie de anchetă asupra agresiunii comuniste”, care l-a audiat pe regele Mihai, aflat la Londra, în ziua de 15 iunie 1954. Redăm câteva extrase din această anchetă[17]:

Mc Tighe: *Este adevărat, Majestate, că în cursul discuțiilor cu Vișinski v-ați referit la acordul de la Yalta care tocmai fusese încheiat?*

R: *Asta s-a întâmplat în cursul audienței sale violente. În răspunsul meu am spus: <Eu acționez în maniera noastră și în conformitate cu interesele țării mele; și astfel, Conferința de la Yalta afirmă că*

fiecare țară este liberă să-și aleagă propria formă de guvernământ>. Și atunci a spus: <În cazul acesta, eu sunt Yalta aici și eu vă spun ce trebuie să faceți>.

Kersten: *Vreți să spuneți că Vișinski a spus pe vremea aceea, în februarie 1945: <Eu sunt Yalta>*

R: *Da.*

După cum se observă, membrii Comisiei americane, prin întrebările puse, sugerau și răspunsul, iar regele le-a confirmat cele afirmate de ei. Aceeași idee se regăsește în discuțiile pe care Mihai I le-a avut cu autorii unor cărți de istorie. Astfel, pe baza conversațiilor cu regele, Nicolette (Nicoleta) Franck, în cartea sa *O înfrângere în victorie* și-a intitulat capitolul XI – „*Yalta sunt eu!*”, susținând că aceste cuvinte au fost rostite de Vișinski în audiența din 28 februarie 1945[18]. Cei care au pus în circulație o asemenea legendă au crezut că adevărul nu va putea fi aflat, că documentele vor rămâne secrete. Acestea au rămas secrete până după căderea „regimurilor comuniste”, când adevărul a ieșit la iveală. Din stenogramă rezultă cu certitudine că Vișinski nu a rostit cuvintele: „Yalta sunt eu!”

Cea de-a doua stenogramă cuprinde audiența din 28 februarie 1945, ora 15,30[19].

V: *Am venit la Majestatea Voastră pentru a afla ce ați hotărât în privința celor ce am discutat aseară.*

R: *Am chemat azi-dimineață la mine pe generalul Rădescu și i-am spus cum e situația. Am început consultările.*

V: *Asta nu e suficient. Noi considerăm pe Rădescu fascist și guvernul lui fascist sau cel puțin susținător de fasciști. Noi suntem aliați și vecini, ducem împreună un război. Vă declar în mod oficial în numele guvernului meu că nu putem tolera un asemenea guvern. Noi suntem loiali față de Majestatea Voastră și vă spun deschis că am impresia că nici Majestatea Voastră și nici cei ce vă înconjoară nu vă dați seama de gravitatea situației. A trecut o săptămână de când s-a vărsat sânge și Rădescu este tot la guvern. Această situație nu mai poate dura*

și noi socotim necesar ca guvernul să fie schimbat imediat. Chiar azi până la ora 6 trebuie anunțată demisia guvernului și imediat după aceea cineva însărcinat cu formarea noului guvern.

R: *Am să chem chiar acum pe dl general Rădescu și am să-i cer demisia. Demisia d-lui general Rădescu va fi anunțată până la ora 6.*

V: *Asta e tot. Aștept știrea demisiei domnului general Rădescu.*

După cum se observă, Vișinski a fost și de această dată protocolar, dar foarte ferm, cerând ca în câteva ore să fie anunțată demisia lui Rădescu. Regele s-a conformat, asigurându-l pe emisarul sovietic că până la ora 6 (18) această știre va fi anunțată. Și această audiență a fost prezentată într-o lumină deformată. Constantin Vișoianu, care asistase la dialogul regelui cu Vișinski, a discutat în aceeași zi cu diplomatul american Burton Y. Berry, iar acesta la ora 19 transmitea la Washington că regele a acceptat să ceară demisia lui Rădescu „după ce Vișinski a părăsit brusc camera, trântind ușa cu putere”[20].

Generalul american C.V.R. Schuyler nota în jurnalul său la 28 februarie 1945 că s-a întâlnit cu Berry, care i-a relatat spusele ministrului de externe român: *Vișinski și-a scos ceasul și a spus: <În regulă, aveți două ore și jumătate la dispoziție să vă hotărâți. Trebuie să anunțai demisia lui Rădescu astăzi, nu mai târziu de orele 18,00. Trebuie să-mi dați numele succesorului său nu mai târziu de orele 20,00>.* Atunci când Vișoianu a încercat să explice care erau normele constituționale, „Vișinski l-a întrerupt, spunându-i lui Vișoianu că nu are chef să-i asculte ideile despre acest subiect. Apoi s-a întors și a ieșit țanțoș din biroul regelui, trântind ușa după el [21].

Stenograma nu consemnează vreo intervenție a lui Vișoianu, și cu atât mai puțin expresia „nu are chef” care ar fi fost folosită de Vișinski. De asemenea, emisarul sovietic nu a cerut numele succesorului, ci doar ca regele să însărcineze pe cineva cu

formarea guvernului. Ministrul de externe român a devenit foarte vocal după ce a părăsit România, stabilindu-se în SUA, lansându-se în povestiri pe placul publicului și politicienilor americani. În anul 1949, Vișoianu îi scria șefului delegației SUA la ONU despre audiența din 28 februarie 1945: *Dl Vișinski se ridică în picioare, bate cu pumnul în masa regelui și pe un ton de o înimaginabilă violență, îi spune: <Cer răspunsul Majestății Voastre chiar acum>. Urmează câteva fraze prin care, pe același ton violent, dl Vișinski cere regelui să anuleze un decret din ajun. Apoi declară: <Asta e tot; aștept știrea demisiei d-lui general Rădescu> și pleacă trântind ușa cu o asemenea violență, încât peretele din jurul ei se crapă[22].*

Și regele a contribuit la răspândirea legendei. În fața Comisiei americane de anchetă asupra agresiunii comuniste a declarat: *Vișinski a început să-și piardă răbdarea; așa încât el a cerut să mă vadă din nou. Atunci a vrut să știe ce facem și ce fusesse făcut efectiv. I-am comunicat care este poziția noastră și că, într-un mod de viață constituțional, ori de câte ori se pune problema existenței guvernului, trebuie să mă consult cu partidele politice, și că tocmai acum au loc aceste consultări pentru a stabili ce este de făcut. Atunci a devenit și mai furios, insinuând tot timpul că aceasta este o acțiune dușmănoasă împotriva Uniunii Sovietice. A cerut din nou ca lucrurile să se rezolve cât mai repede. Apoi a plecat, iar eu a trebuit să mă consult cu Rădescu și cu ceilalți. A fost din nou insuficient și a venit iarăși, și de data asta...[întrerupt de un membru al Comisiei]*

Madden: *Cât de lung a fost intervalul?*

R: *Până în ziua următoare. De data asta a fost extrem de violent. A cerut din nou să aflu ce s-a întâmplat. Atunci s-a ridicat în picioare și a lovit cu pumnul în masă și a spus că în seara aceea, până la ora 6, vrea să audă că Rădescu a demisionat și că, în același timp, vrea să audă numele omului pe care-l voi desemna eu.*

Kersten: Asta se întâmplă în ce moment al zilei, Majestate?

R: Era după amiaza, între 2 și 3.

Kersten: Așadar, era vorba de un ultimatum de 3-4 ore pe care vi l-a dat atunci?

Mc Tigue: În ziua aceea a măturat biroul cu mâna, făcând să cadă călimara cu cerneală?

R: Nu a măturat cu mâna, ci a lovit cu pumnul destul de tare pentru a face să sară totul de pe masă.

Mc Tigue: Tot atunci s-a întâmplat că a trântit ușa cu atâta violență încât la ieșire a căzut tencuiala din tavan?

R: Da, atunci s-a ridicat în picioare și a lovit cu pumnul, apoi a ieșit afară și a trântit ușa de au crăpat pereții.

Se poate lesne constata că membrii Comisiei de anchetă l-au pus pe rege în situația de a confirma spusele lor. Unele de-a dreptul inventate, ca cea potrivit căreia Vișinski ar fi „măturat biroul cu mâna făcând să cadă călimara cu cerneală”. Regele a „rectificat” această afirmație, zicând că nu a măturat cu mâna, ci „a lovit cu pumnul destul de tare pentru a face să sară totul de pe masă”, înțelegându-se că și călimara cu cerneală. A rămas totuși neclar, dacă a căzut „tencuiala din tavan” sau chiar au „crăpat pereții”.

Pe de altă parte, regele a amestecat lucrurile, căutând să lase impresia că Vișinski ar fi devenit furios ca urmare a argumentelor sale privind normele constituționale. Emisarul ar fi plecat, iar după ceva timp a revenit, manifestându-se „foarte violent”. Stenograma nu consemnează o asemenea întoarcere și reluarea discuțiilor. În realitate, suveranul a spus, pur și simplu, că demisia generalului Rădescu „va fi anunțată până la ora 6”, așa cum ceruse emisarul sovietic.

Mihai I s-a ținut de cuvânt. În după amiaza zilei de 28 februarie 1945 a obținut demisia lui Rădescu, drept care l-a trimis pe mareșalul Palatului, Dimitrie Negel, să-l informeze pe Vișinski. Consecvent cu mandatul pe care-l avea, acesta a dorit să aibă confirmarea din partea regelui. **Cea de-**

a treia stemogramă este datată 1 martie 1945, ora 22,00[23]

V: Mulțumesc Majestății Voastre pentru că a trimis astăzi la mine pe dl mareșal Negel să mă informeze asupra crizei politice.

R: ... am început consultările. Sper că mâine dimineață voi ajunge la un rezultat.

V: Noi nu susținem vreun partid. Noi dăm mare importanță faptului ca în România să fie ordine. Noi voim să se formeze un guvern din toate partidele, în care să intre democrați sinceri și care să poată să lucreze. Suntem vecini și trebuie să fim prieteni.

R: singura mea dorință este de a avea cele mai bune raporturi cu vecina noastră Rusia Sovietică.

V: ... Trebuie să comunic Majestății Voastre că am însărcinarea din partea guvernului meu să vă declar că omul care ne inspiră încredere este Petre Groza ca președinte al Consiliului de Miniștri. Bineînțeles, acesta este un lucru confidențial pe care-l spun numai Majestății Voastre. Astăzi au fost la mine reprezentanții Angliei și Americii și mi-au cerut să le comunic cine ar fi cel mai indicat să ia puterea. Le-am comunicat că aceasta este o chestiune care privește numai pe Majestatea Sa și asupra căreia numai Majestatea Sa decide, prin urmare eu nu le-am comunicat acest lucru nici lor și o spun și Majestății Voastre numai cu titlu de recomandare din partea guvernului meu. Din partea Majestății Voastre este suveranitatea, iar din partea noastră este morală.

Negel: Rog numai pe Excelența Voastră să nu comunice oamenilor noștri politici acest lucru, pentru că atunci ar mări pretențiile și nu ne-am mai putea înțelege cu ei.

V: Desigur, aceasta se înțelege de la sine.

Așadar, Vișinski a obținut nu numai confirmarea demiterii lui Rădescu, ci și promisiunea de numire a lui Groza – exprimată de Negel prin rugămintea ce i-a fost adresată să nu comunice oamenilor politici numele viitorului prim-ministru. Cuvintele „din partea Majestății Voastre este

suveranitatea” erau mai curând o ironie la adresa regelui.

În aceeași seară, Vișinski transmitea la Moscova (pentru Stalin, Molotov ș.a.) că l-a propus pe Groza pentru funcția de șef al guvernului, iar regele i-a spus că „el s-a informat cu atenție asupra punctului de vedere al guvernului sovietic și speră că va putea lua o hotărâre în conformitate cu indicația guvernului sovietic. A promis că va da răspunsul în dimineața zilei de 2 martie, deoarece trebuie să îndeplinească toate procedurile constituționale”[24]. Din stenogramă nu rezultă că regele a promis o anumită dată, dar este cert că a acceptat „sugestia” guvernului sovietic. În timp ce Stalin era hotărât să-și impună controlul asupra României, Roosevelt și Churchill erau fideli acordurilor privind împărțirea sferelor de influență.

Liderii partidelor istorice – Iuliu Maniu, Constantin (Dinu) I. C. Brătianu, regele și alți oameni politici români nu știau de înțelegerile secrete realizate de cei trei, astfel că făceau demersuri pe lângă reprezentanții SUA și Marii Britanii la București pentru a obține sprijinul guvernelor respective. Atât Burton Y. Berry (SUA), cât și Donald F. Stevenson (Marea Britanie) au făcut demersuri Washington și Londra, cerând să se acționeze pentru împiedicarea dictatului sovietic. Rezultatele au fost dezamăgitoare. La 4 martie 1945, W. Churchill îi atrăgea atenția ministrului de externe Antony Eden: „Cred că trebuie trimise instrucțiuni stricte reprezentanților noștri din România să nu dezvolte acolo un front antirus. Ei fac lucrul acesta cu o energie inoportună, fără să înțeleagă ce este în joc în alte domenii” [25]. Evident, premierul britanic se referea la „acordul de procentaj” convenit cu Stalin și ținea să precizeze că guvernul britanic a acceptat „preponderența Rusiei în această zonă”[26].

În ziua de 2 martie 1945, regele l-a însărcinat pe dr. Petru Groza cu formarea guvernului, recomandându-i să realizeze un acord de colaborare cu Iuliu Maniu și Dinu

Brătianu. Acesta s-a conformat, a avut discuții cu cei doi, precum și cu alți frunțași național-țărăniști și liberali, oferindu-le câte 3 – 4 locuri în guvern[27], dar ei au refuzat să intre într-un cabinet dominat de FND. Groza l-a informat pe rege despre refuzul „istoricilor”, dar suveranul evita să accepte lista ce-i fusese prezentată.

Pentru a-l determina pe Mihai I să nu mai tergiverseze, FND a hotărât să organizeze o mare întrunire publică în ziua de 6 martie, la care să se ceară constituirea guvernului Groza. În acea zi, cu puțin timp înainte de începerea adunării, regele a semnat decretul de numire a dr. Petru Groza în funcția de președinte al Consiliului de Miniștri și decretul privind numirea miniștrilor propuși de acesta[28]. Ca urmare, adunarea a rămas fără obiect. Adresându-se mulțimii, Gheorghiu-Dej a spus: „Să mulțumim Majestății Sale Regelui că a înțeles în cele din urmă să asculte glasul poporului”[29]. La ora 19,30 guvernul prezidat de dr. Petru Groza a depus jurământul la Palatul Elisabeta. În declarația făcută cu acest prilej, Groza a spus: „Sunt bucuros că suveranul a înregistrat vocea poporului și astfel regele și poporul se găsesc pe linia actului istoric de la 23 august 1944”[30].

Imediat după depunerea jurământului, Petru Groza a avut o întâlnire cu Vișinski și cu Rodion Malinovski[31], pe care i-a informat despre succesul obținut. La ora 21,00, regele i-a primit pe A.I. Vișinski și Rodion Malinovski – în prezența lui Gheorghe Tătărescu, vicepreședintele Consiliului de Miniștri și ministru de externe – cu care a avut o discuție amiabilă[32]:

Malinovski: (...) *mă bucur că pot felicita pe Majestatea Voastră cu ocazia terminării crizei interne. Prezint felicitări pentru că sunt plin de speranțe că de acum înainte voi putea să privesc cât mai puțin înapoi și cât mai mult înainte, și cu toată energia să duc armata mea și armata română încredințată mie la complecta victorie asupra dușmanului nostru comun.*

Vișinski: *Cer permisiunea să adaug la felicitările domnului mareșal și sincerele*

mele felicitări pentru alcătuirea noului guvern. Cu totul sincer felicit pe Majestatea Voastră și nu mă înșel spunând că s-a întors o pagină frumoasă în momentul de față în istoria României. Aș vrea să sper că convorbirile mele precedente cu Majestatea Voastră au adus o mică picătură în hotărârea pe care a luat-o Majestatea Voastră când i-am spus părerea guvernului meu despre noul guvern român care va asigura ordinea în țară, liniștea și ordinea atât de importante printru spatele frontului[...]. Sunt bucuros că am avut cinstea să asist și pentru că această nouă pagină este legată de numele regelui Mihai I, care și-a atras deja simpatiile poporului și guvernului nostru.

Regele: Cred că mi-am dat toată silința să îndrum guvernul astfel încât să nu se mai întâmple pe front și în spatele frontului cele ce s-au întâmplat.

În aceeași seară a fost organizată o **recepție la Cercul Militar Național**, care s-a desfășurat într-o atmosferă agreabilă. A doua zi, un *Comunicat* al Mareșalului Curții Regale făcea cunoscut că regele i-a avut „ca invitați la dejun” pe: A.I. Vișinski – prim locuțitor al comisarului poporului pentru afacerile străine al URSS, mareșal Rodion Malinovski – comandantul Frontului II Ucrainean și președintele Comisiei Aliate de Control în România, generalul I.Z. Susaikov – locuțitorul președintelui Comisiei Aliate de Control din România, generalul. V.P. Vinogradov, A.P. Pavlov – ministru plenipotențiar, consilier politic, contraamiral V.L. Bogdenko – vicepreședintele Comisiei Aliate de Control din România, colonelul G.A. Kuzmin, căpitanul G.V. Skoda, locotenentul I.M. Livschitz, precum și pe dr. Petru Groza – președintele Consiliului de Miniștri și Gheorghe Tătărescu – vicepreședintele Consiliului de Miniștri și ministrul de externe al României[33].

Acestea fiind datele concrete, a urmat lansarea unor noi legende. Chiar în ziua de 7 martie 1945, Burton Berry transmitea secretarului de stat al SUA[34] că a discutat

cu regele despre rezolvarea crizei politice din România. Suveranul i-a spus că a acceptat guvernul Groza după ce în ziua de 5 martie „i-au fost aduse două mesaje: unul de la Vișinski, spunând că, dacă regele nu acceptă un guvern Groza până a doua zi după-amiază, Vișinski nu mai poate răspunde de continuitatea României ca stat independent, și altul, adus de Groza, spunând că sovieticii promisese o mare ameliorare în relațiile dintre Uniunea Sovietică și România dacă se constituie un guvern FND. El a menționat în chip specific, restabilirea controlului asupra sistemului de transport, restituirea nordului Transilvaniei și aplicarea condițiilor de armistițiu cu mai mare toleranță. Regele a convocat pe liderii partidelor istorice târziu în noaptea de luni. Atât el, cât și regina- mamă au apelat la ei să lase la o parte politica de partid și să pună întreaga lor putere pentru a ajuta țara în această situație primejdioasă. Ei au fost de acord”.

Într-o variantă ulterioară, relatată lui Philippe Vigué Desplaces, regele a susținut că în ziua de 5 martie 1945 l-a primit pe Vișinski, care „a dezvoltat tema crizei politice. Cu o ipocrizie totală – când se știa că la originea crizelor succesive care zdruncinau țara se aflau conducătorii comuniști – el mi-a declarat că lucrurile nu mai pot merge așa. Tonul discuției noastre a urcat repede. Vișinski a început să se enerveze și, întrucât îi țineam piept, mi-a aruncat: „În două ore vreau să știu pe cine numiți prim-ministru”. Și spunând aceasta, s-a întors și a plecat. Două ore mai târziu, pe ceas, se afla din nou în biroul meu. Bineînțeles, eu nu mă supusesem. A început să strige și să bată violent cu pumnul în masă. Apoi a ieșit trântind ușa cu atâta putere încât o bucată de tencuială s-a desprins de perete”[35].

În mod evident, regele combină situații diferite. Acel „ultimatum” a fost dat în audiența din 28 februarie și se referea la demisia lui Rădescu. La 5 martie nu se pune problema numirii primului ministru pentru simplul motiv că încă din 2 martie

regele îi încredințase lui Petru Groza mandatul de formare a guvernului.

Stenogramele – devenite accesibile – nu lasă să se întrevadă că regele i-ar fi „ținut piept” lui Vișinski, ci din contra, că a fost cooperant. În ziua de 5 martie nu a existat nici o vizită la emisarului sovietic la Palat, scena cu „tântitul ușii” având loc tot în 28 februarie 1945.

Cu un alt prilej – în versiunea relatată lui Arthur Goold Lee – Mihai I a negat că Maniu și Brătianu ar fi fost „de acord” să ajute țara în acele momente dificile, acceptând guvernul Groza. Din contra, nu a primit nici un sprijin din partea liderilor PNT și PNL. Iuliu Maniu s-a declarat ferm împotriva oricărui compromis cu Groza, mai ales dacă în componența guvernului ar intra și Tătărescu, pe care-l antipatiza profund. „Când regele i-a ceruit o sugestie, Maniu a încheiat cu ceea ce spusese de mai multe ori până atunci: <Sunteți înțelept, Dumnezeu vă va ajuta să găsiți o soluție>”[36]. Afirmările regelui sunt numai parțial adevărate. Iuliu Maniu a avut, pe tot parcursul crizei, o atitudine intransigentă, declarându-se împotriva oricărei concesi făcute sovieticilor, el mizând pe sprijinul SUA și al Marii Britanii[37].

Potrivit lui Ioan Hudiță, fruntaș al PNT și colaborator apropiat al lui Maniu, a existat o amenințare, dar nu din partea lui Vișinski, ci a lui Vinogradov, vicepreședinte al Comisiei Aliate de Control. În după amiaza zilei de 5 martie 1945, președinții celor două partide s-au prezentat la Palat. A doua zi, Iuliu Maniu a relatat colaboratorilor săi cum a decurs acea audiență: Primul a luat cuvântul Dinu Brătianu, care a recunoscut că „situația extrem de grea în care se află el personal față de prietenii săi din partid, care se opun categoric rezistenței militare, cât timp nu avem o dezlegare cel puțin din partea anglo-americanilor. În aceste condițiuni, a continuat Brătianu, față de ultimatumul lui Vinogradov, având de ales între un război catastrofal cu Sovietele și un guvern Groza, între aceste două rele, e preferabil ultimul.

Mă doare din suflet să fac această alegere, însă partidul meu nu-mi permite alta mai bună. Am rămas perplex, zice Maniu. Mă uitam la rege, apoi la Brătianu, aliatul meu de atâția ani și amândoi țineau capul în jos”. Poziția lui Iuliu Maniu a fost fermă: „A ceda de bună voie Sovietelor, i-a spus el regelui, înseamnă să ne privăm și de concursul anglo-americanilor, căci cum ar putea ei interveni silindu-i pe ruși să-și respecte cuvântul dacă noi acceptăm să ne supunem?”. Ca urmare, a cerut „respingerea ultimatumului Vinogradov”[38].

La **prima ședință de guvern, Petru Groza** a anunțat că va expedia o telegramă lui I.V. Stalin, prin care să solicite restituirea nordului Transilvaniei aflat sub administrația sovietică. Telegrama a fost trimisă în ziua de 8 martie, iar liderul de la Kremlin a răspuns a doua zi, 9 martie, că „guvernul sovietic a hotărât să satisfacă cererea guvernului român”[39]. Ceremonia oficială s-a desfășurat la Cluj, în ziua de 13 martie 1945, în prezența regelui Mihai, membrilor guvernului, a lui A. I. Vișinski și a altor oficialități. Reprezentanții SUA și Marii Britanii au refuzat invitația, nerecunoscând guvernul Groza.

Prin decretul pentru reforma agrară din 23 martie 1945, semnat de rege, a fost legiferată reforma agrară realizată „de jos în sus”. La 4 și 5 februarie 1946 – deci la 11 luni de la constituirea guvernului Petru Groza – acesta a fost recunoscut de SUA și Marea Britanie, fiind invitat să participe la Conferința păcii de la Paris, tratatul fiind semnat la 10 februarie 1947.

În încheierea celor prezentate în acest studiu se impune o **concluzie**: Guvernul Groza a fost instalat de sovietici ca urmare a acordurilor realizate în anii 1943-1944 între URSS, SUA și Marea Britanie privind împărțirea sferelor de influență, România fiind „arondată” spațiului sovietic.

În timpul crizei politice din România de la sfârșitul lunii februarie și începutul lunii martie 1945, Moscova a intervenit decisiv, în timp ce Londra și Washingtonul s-au

mulțumit să facă unele declarații formale, care i-au derutat pe liderii PNȚ și PNL.

Discutând cu emisarul sovietic și supus unor presiuni din partea acestuia, Mihai I a înțeles că orice rezistență era lipsită de șanse și a cedat.

Ca urmare, eforturile ulterioare de a lansa tot felul de legende despre modul cum au decurs discuțiile dintre rege și Vișinski, pentru a arăta că suveranul i-a ținut piept, se plasează în afara realității.

Oamenii politici au căutat întotdeauna să-și confecționeze o imagine pozitivă, socotind că ei dețin informația și ca urmare își pot impune propriul adevăr. Nu odată și de regulă pe termen scurt, au avut succes, dar până la urmă, mai devreme sau mai târziu, adevărul a ieșit la iveală.

Și în acest caz s-a putut demonstra că încercările de a acredita diverse variante, diferite de realitate, au fost desmințite de documente. Iar documentele nu pot fi ascunse la infinit și nici contestate după descoperirea lor.

[1] *Misiunile lui Vișinski în România. (Din istoria relațiilor româno-sovietice, 1944-1946)*. Colegiul de redacție al ediției române: Radu Ciuceanu (responsabil), Ioan Chiper, Florin Constantiniu, Vitalie Văratec, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 1997, pp. 9-11

[2] Alexandru Vianu, Constantin Bușe, Zorin Zamfir, Gheorghe Bădescu, *Relații internaționale în acte și documente*, vol. II (1939 -1945), București, Editura Didactică și Pedagogică, 1976, p.

[3] *Ibidem*, p. 153

[4] Milovan Djilas, *Conversații cu Stalin*, București, Editura Corint, 2015, p. 150

[5] Winston Churchill, *Al doilea Război Mondial*, vol. II, București, Editura Saeculum I.O., 1996, p. 381 – 382

[6] *Relații internaționale...*, p. 185

[7] Vezi, pe larg, Ioan Scurtu, *Instaurarea regimurilor democrat-populare în statele din Europa Centrală și de Sud-Est. O analiză comparativă*, în volumul 6 Martie 1945. *Inceputurile comunizării României*, București, Editura Enciclopedică, 1995.

[8] Stelian Neagoe, *Istoria politică a României între anii 1944-1947. Crestomația tranziției dintre două dictaturi*, București, Editura Noua Alternativă, 1996, pp 53-56

[9] Dan Cătanuș, Vasile Buga (editori), *Gh. Gheorghiu-Dej la Stalin. Stenograme, note de convorbire, memorii. 1944-1953*, București, INST, 2012, pp. 28-29

[10] „Scânteia” din 29 ianuarie 1945

[11] *România. Viața politică în documente. 1945*. Coordonator Ioan Scurtu, București, Arhivele Statului din România, 1994, pp. 97-119

[12] „România liberă” din 11 februarie 1945

[13] Dinu C. Giurescu, *Guvernarea Rădescu*, București, Editura ALL, 1996 (cap. VII).

[14] „Scânteia” din 26 februarie 1945

[15] Vezi, pe larg, Ioan Scurtu, *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866 – 1947)*, vol. IV. *Regele Mihai*, Ediția a IV-a, București, Editura Enciclopedică, 2011 (Cap. III)

[16] Mircea Ciobanu, *Convorbiri cu Mihai I al României*, București, Editura Humanitas, 1991, pp. 238-240

[17] Mircea Ciobanu, *Convorbiri ...*, p.270

[18] Nicoleta Franck, *O înfrângere în victorie*, p. 162

[19] Mircea Ciobanu, *op. cit.*, pp. 240-241

[20] Ioan Chiper, Florin Constantiniu, Adrian Pop, *Sovietizarea României. Percepții anglo-americane*, București, Editura Iconica, 1993, p. 113

[21] C.V. R. Schuyler, *Misiune dificilă. Jurnal (28 ianuarie 1945 – 20 septembrie 1946)*, București, Editura Enciclopedică, 1997, p. 51

[22] Mircea Ciobanu, *op. cit.*, p.237

[23] Mircea Ciobanu, *op. cit.*, pp. 241-243

[24] *România. Viața politică în documente. 1945*, p. 166

[25] *Sovietizarea României...*, p. 124

[26] *Agresiunea comunismului în România, vol. I. Documente din arhivele secrete. 1944-1989*, Ediție îngrijită de Gh. Buzatu și Mircea Chirițoiu, București, Editura Paideia, 1998, pp. 22- 23

[27] Ioan Scurtu, *Istoria Partidului Național-Tăranesc*, Ediția a II-a, București, Editura Enciclopedică, 1994, p. 430

[28] „Monitorul oficial”, nr. 54 din 7 martie 1945

[29] „Scânteia” din 7 martie 1945

[30] Arh. N.I.C., fond Ministerul Propagandei Naționale(MPN). Presa Internă, dos. 26/1945, f.30

[31] *Ibidem*, f. 27

[32] Mircea Ciobanu, *op. cit.*, p.243-244

[33] Arh. N.I.C., fond MPN, dos. 26/1945, f. 46

[34] *Sovietizarea României...*, p. 130 – 133

[35] Mihai al României. *O domnie întreruptă*, pp. 106-107

[36] Arthur Goold Lee, *Coroana contra Secera și Ciocanul*, București, Editura Humanitas, 1992, p.176

[37] Ioan Scurtu, *Iuliu Maniu. Activitatea politică*, București, Editura Enciclopedică, 1995 (Cap. 9)

[38] Ioan Hudiță, *Jurnal politic (7 decembrie 1944 – 6 martie 1945)*. Ediție Dan Berindei, București, Editura Domino, 2008, pp. 489-491

[39] *România. viața politică în documente. 1945*, pp. 197 – 198

Prof. univ. dr. ioan Scurtu

Gheorghe Glodeanu, Prolegomene la o istorie a diarismului românesc

Mircea Popa

Profesorul Gheorghe Glodeanu de la Universitatea din Baia Mare, s-a dovedit în deceniile din urmă unul dintre cei mai harnici și mai importanți critici literari. A pornit de la lucrări parțiale dar definitorii pentru un domeniu sau altul al prozei noastre, spre a trece tot mai mult la mari sinteze privitoare la unele dintre cele mai importante genuri literare (literatura

fantastică, jurnalul literar, proza poetică, literatura avangardei, a diasporei și a disidenței, discursul amoros sau cel ezoteric etc.), cu opriri la vârfurile scrisului românesc, cum ar fi Eminescu, Eliade, Rebreanu sau Mateiu I. Caragiale, pe care i-a pus într-o nouă lumină, descoperind de fiecare dată unghiul cel mai potrivit pentru revelarea misterului ascuns al operei. L-a valorificat și pe M. Blecher pentru realismul său profund, caz straniu de morbiditate și existențialism tragic, promotor al unei noi estetici a romanului interbelic roman pe care l-a analizat atent sub unghiul poeziei și al măștilor lui Proteu.

Analiza creației acestora este făcută riguros, metodic, după tipic academic, făcând dovada că e la curent cu metodologia de ultimă oră a temelor și subiectelor pe care le abordează, încât efectul scontat e însoțit de un mare grad de noutate. Paradigma critică pusă în valoare ilustrează clar și precis, o mar e iubire de literatură, o poftă de lectură greu de stăpânit și o putere de muncă impresionantă. Acest lucru l-am constatat în situații și ocazii diferite, cum ar fi sesiunile de comunicări și, mai ales, susțineri de doctorate, încât mi-a întărit convingerea că nu numai el a atins un grad admirabil de profesionalism, dar că a și creat o adevărată școală de critică și istorie literară, prin elementele de bună calitate interpretativă pe care le-a îndrumat tezele (Tereza Filip, Isabella Bejan-Krizsanovski), ca și prin importante premii obținute. Să nu uităm că a reușit să răzbată și în echipa de cerc închis din jurul „României literare” din faza crepusculară a lui Manolescu, ceea a însemnat o recunoaștere de nivel național.

Profesorul Gheorghe Glodeanu, s-a dovedit a fi și unul dintre criticii antemergători de direcții și teme literare, un spirit perspicace și înnoitor, căzând pe cele mai noi, mai fierbinți și mai tentante teme și subiecte literare, domenii în care a venit cu o metodologie europeană bine asimilată și cu lucrări de sinteză, cu ample ramificații în sectoare cheie ale literaturii contemporane, pe care ni le înfățișează în ample desfășurări

panoramice și efect estetic evident. Privirile acestea, de o elegantă și solemnă cursivitate i-au adus recunoașteri și merite incontestabile, de precursor. Ritmul lecturii e dictat de fenomenologia faptului literar avut sub observație, care se îmbogățește mereu, de la o treaptă la alta, prin vizualizări succesive, atât pe orizontală cât și pe verticală, impresionând de fiecare dată prin organizarea materialului tratat, prin sublinierile de originalitate și autenticitate atestate de noile inserții, și a modului în care au răspuns timpului critic actual.

Parcursul acestui drum, presărat cu numeroase detalii și surprize estetice, atent revăzute și filtrate, constituie punctul forte al acestor desfășurări de revizuire și re-așezare critică, bine strunite de un ochi clarvăzător. Discursul critic pune în valoare atât pe istoricul literar înarmat cu toate detaliile bibliografice trebuitoare, pentru stabilirea ariilor de contextualitate, cât și pe criticul literar chemat să facă ierarhii și să stabilească nivele estetice de lectură necesare, prin raportările și conexiunile bine articulate, cu o eleganță și cu un simț al echilibrului de cea mai pură extracție estetică. Impresionează desigur informația de istorie literară deținută, privirile cumulative din orizonturile biograficului, cu trimiteri la zonele încețoșate ale lui Nicolae Milescu, Dinicu Golescu sau Codru Drăgușanu, spre a face cuvenite explicitări din zona autobiograficului, cu disponibilitatea salutară de a parcurge vaste etape de dezvoltare literară și a le ține pe toate sub privirea atentă la detalii și la spiritul timpului, deoarece operele literare pe care le are sub ochi nu sunt numai expresia unor autoficțiuni irepresibile, a unor căutări de sine a autorului, ci și rodul unor „metamorfoze” a socialului și legităților timpului suveran. Pentru a da seama de modul în care autorul s-a implicat în reconstrucția salutară a unor zone deșertice ușor sesizabile ale literaturii noastre, voi aminti pentru cei interesați, care e stadiul acestor reconstituiri recente, întreprinse cu acuratețea necesară de Gh. Glodeanu. Iată-le

în ordinea lor cronologică a ieșirilor în arenă: *Discursul amoroș în literatura română* (2017), *O panoramă a prozei fantastice* (2020), *Incursiuni în imaginarul ezoteric* (2022) și *Istoria prozei fantastice românești* (2023). Careul de ași pe care ni l-a oferit până acum poate fi îmbogățit cu recenta carte apărută, intitulată *Prolegomene la o istorie a diarismului românesc* (Ed. Eikon, 2025), studiu și bibliografie însumând aproape 700 pagini.

Noua construcție critică impresionează nu numai prin dimensiune, ci și prin finețea și rafinamentul discursului critic, prin bibliografia bogată și lectura empatică a textelor, un exemplu de mare hărnicie și inteligență critică. Metodic și riguros, Gh. Glodeanu își deschide lucrarea cu necesarele repere teoretice care vizează situarea jurnalului de autor în cadrul literaturii subiective, și a celei de ordin memorialistic, folosind pentru aceasta cele mai pertinente demersuri străine și românești în domeniu. Cum era și firesc, el apelează la disocierile operate de Philippe Lejeune, Gerard Genette, Henri Goultier, Maurice Chapelan sau Jean Rousset, Raymond Qeneau etc., pentru a face apel la autoritățile în materie de la noi, începând cu Eugen Simion, Mihai Zamfir, Ion Manolescu, Mircea Mihăeș, Dan C. Mihăilescu, Ioan Holban, Al. Cistelean, autori de temeinice studii tematice, oferind puncte de vedere demne de luat în seamă. E de reținut mai ales afirmația lui Al. Cistelean privitoare la exuberanța genului, când constata că „memorialistica a fost fenomenul cel mai eruptiv îndată după 1989”, și că literatura de confesiune a interesat mai mult publicul cititor, care după evenimentele postdecembriste, a abandonat literatura de ficțiune în favoarea documentelor, cărților de istorie și a experiențelor singulare trăite în comunism. Autoficțiunea a devenit obiect de interes general, prin câteva cărți de succes, precum Jurnalul de la Păltiniș, sau prin mărturisirile autoficționale ale lui I.D. Sîrbu, Nicu Steinhardt, Jeni Acterian. Lena Constante, Alice Voinescu și alte câteva bestseluri ale

epocii. Zona jurnalului intim sau a biograficului este supusă unei investigații meticuloase, profitând de disocierile în materie executate de Eugen Simion, spre descoperirea trăsăturilor proprii ale acestui gen literar, cu vechi și temeinice rădăcini în scrisul lui Titu Maiorescu, Hasdeu, Iacob Negruzzi sau Iulia Hasdeu, care sunt plasați de autor printre întemeietorii diarismului românesc.

Foarte bogată în asemenea modalități de refugiu în diarismul intim o reprezintă scriitorii din epoca interbelică, trăind experiența confesiunii autobiograficului ca pe o aventură a cunoașterii, de conștiință artistică și de criză personală, așa cum se prezintă jurnalele lui Anton Holban, Elena-Margareta Ionescu, E. Lovinescu (agende), Pavel Dan, Octav Șuluțiu, Camil Petrescu (antimemorii), Liviu Rebreanu, Mateiu I. Caragiale, Alice Voinescu, Jeni Acterian, G. Călinescu, Mihail Sebastian. Cu o dezinvoltură de admirat, autorul disecă structurile intime ale câtorva femei de mare clasă, ale căror suferințe pot fi destăinuite numai jurnalelor, martore tăcute ale unor destine neînțelese, după cum Mihail Sebastian trăiește drama evreului marginalizat și și discriminat, trădat de prieteni și apropiați în care investise multă afecțiune.

Scriitorul român interbelic are acces la marile jurnale europene ale vremii și se lasă ademenit de acest mod de a-și satisface vanitatea sau exotismul. O dată cu ocupația sovietică, cu înăsprirea cenzurii, îngrădirea spiritului liber și a exercitării terorii spirituale, scriitorul român trăiește o imensă dramă a carceralizării vieții, încât refugiul în lumea imaginară a jurnalului e o metodă curentă de a reacționa la uniformizarea și lipsa de perspectivă a gândului încătușat, nu lipsit de tentația mistificării și a declarațiilor false. Epoca poate fi surprinsă prin analiza jurnalelor semnate de Arșavir Acterian, Radu Petrescu, Nicolae Balotă, Victor Felea, Marin Preda, Ioana Em. Petrescu, N. Steinhardt, Constanța Buzea, Eugen Simion, Livius Ciocârlie, Mircea Zăciu, Doina Jela,

I.D. Sîrbu, Virgil Mazilescu, Ana Blandiana, Cornel Ungureanu, Nicolae Manolescu, V. Gr. Ghenceanu. O formulă atractivă se constată a fi și la scriitorii români din exil, care își comunică nemulțumirile și își ascund sau își mărturisesc dorul de țară și de cei rămași dincolo de Cortina de Fier. Din numărul mare de astfel de scrieri au fost selectate doar cele ale scriitorilor și nu ale oamenilor politici și a diplomaților, multe dintre ele revelatoare pentru drama dezțărâului. Amintim lista oferită de autor: Mircea Eliade, Ilarie Voronca, Eugen Ionesco, Paul Miron, Virgil Ierunca, Vintilă Horia, Dumitru Țepeneag, Matei Călinescu, Sandală Stolojan, Paul Goma, Monica Lovinescu, Bujor Nedelcovici.

Scriitorii acestei perioade devin voci aparte, purtători de cuvânt ai țării lor în lume, pedanți pentru libertatea cuvântului și a apărării cauzei celor rămași acasă. Câțiva dintre ei lucrează la oficine mass-media cunoscute, de unde reușesc să transmită îndemne de speranță și de încredere în viitor. Jurnalele lor constituie tot atâtea capete de acuză la adresa regimului totalitarist, puternice chemări în fața tribunalului popoarelor libere. Lor li se adaugă marile denunțuri ale persecuțiilor de acasă, sau ale jurnalelor de detenție, având încrustate în slova lor cumplitele suferințe îndurate în viața de fiecare zi sau în cele ale restrângerilor de libertate. Martor relevant al condamnărilor odioase, schingiuirilor fizice, atrocităților inumane, acest tip de jurnale devin în mod obligatoriu documente istorice, sociologice și morale ale regimurilor totalitare, extremiste, pe care le oglindesc în ceea ce au mai hâd și mai greu de suportat, precum cele din zona ghettourilor naziste.

Un capitol special acordă autorul jurnalelor perioadei postdecembriste, prin deținătorii de astfel de scrieri numărându-se Andrei Pleșu, Corin Braga, Cristian Popescu, Mircea Cărtărescu, Gheorghe Crăciun, Florin Manolescu, Augustin Buzura, Augustin Cozmuța, Paul Cornea, Radu Voncu. Lipsesc de aici alte câteva jurnale feminine, cum ar fi cele ale Lizicăi

Odobescu-Goga, Alicei Botez, Luciei Țencovici, Simonei Lahovary, Pia Alimășteanu, Arabella Yarka, Yvonne Blondel, de care s-a ocupat o doctorandă de-a mea, Elena Claudia Anca, în cartea aceluiași autor, *Itinerar feminin interbelic* (2013), din comisa de doctorat a căreia a făcut parte și autorul.

În ansamblu, literatura autoficțiunii se prezintă într-o multitudine de forme, culori, sunet muzical și disperare existențială, încât simpla lor descriere foarte exactă și atractivă făcută de autor constituie mărturii dintre cele mai semnificative pentru condiția omului în raport cu teroarea timpului istoric. Sigur că nu au putut fi prezentate aici toate jurnalele apărute în această perioadă, dar selecția este una definitivă, unii dintre diariști descoperind specia pe cont propriu, fără modele și fără evadări. Stilul de prezentare e unul cât se poate de adecvat, cu date comparative suficient de edificatoare și cu toate informațiile parcursului editorial, foarte importante în cazul de față.

Autorul stăruie cu îndreptățire asupra modului în care fiecare protagonist își gândește propria scriere, fiecare aducându-și propriul mesaj la poetica acestui important gen literar, prin care România poate face oricând dovada unei lungi și susținute rezistențe prin cultură.

Prof. univ. dr. Mircea Popa,
Cluj-Napoca

Tipar finanțat parțial de col. r. Ioan Moisa - Voievozi